

# לקראת שבת מלאכתא



*Dirshu*

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק  
ועידוד לימוד התורה

# אוגדן עלוני השבת

פרשת שמות

# לקראת שבת מלכתא



פנינים לפרשת שמות | גליון מס' 361 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

הרי כולנו רואים שאבא אחד או אמא אחת יכולים לגדל עשרה ילדים, לדאוג להם, לתת להם כל צרכיהם בגד ללבוש ולחם לאכול ולחתן אותם, ולארח אותם לאחר מכן עם הנכדים ועם כל הבלאגן. אבל כשהאבא מתבגר וזקוק לעזרה, זה כבר נהיה מסובך... צריכים לעשות משמרות, וההוא לא יכול השבוע וההיא לא יכולה בלילות...

## הגאון רבי חיים שמרלר שליט"א בשיחה מיוחדת לרגל תחילת ימי השובבי"ם

יעקב א. לוסטיגמן



לרגל תחילת ימי השובבי"ם, ביקשנו לשוחח עם הגאון רבי חיים שמרלר שליט"א, מרביץ תורה בעל שם עולמי, רב בית המדרש 'היכל צבי' דחסידי צאנז בירושלים, ונשיא ארגון 'הגפן' הפועל רבות כדי לסייע במציאת שידוכים למעוכבי שידוך.

הרב שליט"א נענה לבקשתנו, ופתח בסיפור אליו נחשף באחת השנים הקודמות, בימי השובבי"ם:

"היה זה בשבת פרשת משפטים. פגשתי יהודי שסיפר לי שהוא מאוד מתרגש מכך שברוך ה' ימי השובבי"ם מגיעים לסיומם...

"שאלתי אותו, מה זאת אומרת? למה מפריע לך שימי השובבי"ם עדיין כאן? מילא אם היית בחור בישיבה, אני יכול להבין, כבר נתקלתי בכמה וכמה בחורים שהלחץ הגדול בימי השובבי"ם בישיבות בהן למדו, עשה להם לא טוב.

"אבל אתה הרי לא לומד בישיבה, למה אתה רוצה שימי השובבי"ם יסתיימו כבר?", שאלתי. "השיב לי האברך תשובה שהותירה אותי

המום: 'כבר חודש וחצי שאי אפשר לדבר עם הבן שלי, הוא מספר. כל השבוע הוא לא מתקשר הביתה בכלל, ובימי שישי הוא מתקשר, ורוב השיחה שלו מוקדשת ל... 'או... נו! אוהו אהה!', כי הוא באמצע

ה'תענית דיבור' וה'רצופות' וממילא הוא לא יכול לדבר עם אבא שלו ועם אמא שלו...!

"מה אומר ומה אדבר?", אומר הגר"ח שמרלר שליט"א, "בתוך עמי אנוכי יושבת, ולא פעם ראיתי מקרים דומים, וזה נושא מאוד מאוד

רגיש. מצד אחד, הבחור נמצא כולו באווירה של 'רציפות' וחושב שאם הוא ידבר חמש דקות, זה יכול להוריד אותו מכל ההישגים שהשיג עד עכשיו, ואחר כך מי יודע אם הוא יצליח לחזור לרצף שהיה לו עד עכשיו.

"מצד שני... זה הרי בוודאי לא רצון ה' שככה יתנהג בן כלפי הוריו. אדרבה, אם הייתי יכול לדבר איתו הייתי מסביר לו, שכשאתה מנהל שיחה נורמלית עם אמא שלך ומספר לה מה אכלת בארוחת צהרים, ואיזה נפלא זה שב"ה קיבלת את החברותא שכל כך רצית... זה לא 'מוריד' אותך ברוחניות חלילה, ההיפך! זה חלק מאותה הרציפות!

ממי שיכול לקבל על עצמו משמרת, פעם בשבוע, שייפנה לראש הכולל שמרכז את העניין.

"רק עברו כמה דקות מאז שהמודעה נלתה, ואותו אברך כבר מגיע. הוא בשמחה רבה מוכן להתנדב לעניין.

"שאלתי אותו: 'אתה בטוח שאתה יכול?', והוא השיב בחיוב, 'זה לא קשה לך?' - כן, קשה, אבל זאת מצווה כל כך גדולה שזה שווה את הקושי. 'יש לך דרכי תחבורה סבירות להגיע להדסה?', כן, הוא ייסע עם קו 54 וירד בתחנה פלונית ומשם ייקח קו 91 וכו'...

"ואתה לא חושש שתהיה עייף אחר כך בשעות הכולל?", הוספתי להקשות, והאברך השיב בביטחון מלא, שהוא יוכל להסתדר עם הלימודים למרות המאמץ והקושי.

"אחרי שסגרנו את כל החורים ופתרנו את כל הבעיות, אמרתי לו במנגינה של מגילת אסתר: 'מהר, קח את הלבוש ואת הסוס כאשר דיברתי, ועשה כן לסבא הזקן המאושפז בהדסה - אל תפל דבר מכל אשר דיברתי!'..."



לא מזמן קראנו בתורה את פרשת ויגש, שם אנחנו רואים שיהודה דורש לשחרר את בנימין, כי הוא חושש לשלומו של יעקב. "אם לא תשחרר את בנימין", הוא אומר ליוסף, "האבא שלנו ימות חלילה". שואל הרה"ק רבי מענדלי מוורקא זיע"א, רגע, מה קורה פה? הרי לבנימין היה אבא אחד, והיו לו עשרה ילדים. נו? אם אתה רוצה לעורר את רחמיו של המשנה למלך מצרים, הגיוני יותר שתשתמש בילדים, כי הם עשרה! האבא הוא רק אחד, למה יהודה חשב שהטעיון של אבא אחד יהיה חזק יותר מהטעיון של עשרה ילדים, שבוודאי יצטערו גם הם צער רב אם אביהם לא יחזור?

אלא משיב הרבי מוורקא, שזה בדיוק המצב. הצער של אבא אחד על בנו הנעדר, גדול יותר מצערם של עשרה ילדים על אבא שנעלם! "זה ווארט מאוד חריף וטמון בו הרבה מאוד עומק, אבל הוא גם מאוד מאוד אמיתי. הרי כולנו רואים שאבא אחד או אמא אחת יכולים לגדל עשרה ילדים, לדאוג להם בכל רגע נתון, להאכיל ולחתל ולרחוץ, וללמוד איתם, ולתת להם כל צרכיהם בגד ללבוש ולחם לאכול ולחתן אותם, ולארח אותם לאחר מכן עם הנכדים ועם כל הבלגאן.

"אבל כשהאבא מתבגר וזקוק לעזרה, זה כבר נהיה מסובך. צריכים לעשות משמרות, וההוא לא יכול השבוע וההיא לא יכולה בלילות,

רציפות של קיום רצון הבורא, לימוד תורה, כיבוד הורים, ושוב לימוד תורה. זה לא מפריע, ההיפך, זה משלים ומחזק את הלימוד, כשהלימוד הוא על מנת לקיים! כדי לעשות את רצון ה'!

"כמוכן שצריכים להעביר להם את זה בזהירות המתבקשת, שלא יבוא בחור ויגיד, אם כך, הרי גם לעשות חסדים זה רצון ה', אז אולי אני אלמד שעה, לאחר מכן אני אשקיע באיסוף הספרים שזה בוודאי רצון הבורא, אלך לנקות את השיש בחדר הקפה לכבוד התורה ולומדיה, אכין כוס קפה למגיד שיעור, כמו שאמרנו חז"ל שהרוצה לנסך יין על המזבח בזמן הזה, ינסך לגרונם של תלמידי חכמים, ולאחר מכן עוד חצי שעה לימוד ויש לי 'שלוש שעות'.

"כמוכן שזה לא עובד כך והלימוד צריך להיות ברציפות, אבל כמו שכל בחור מבין שאם הוא רואה זקן שנופל פתאום חלילה, עליו לגשת אליו, ולעזור לו גם אם הוא באמצע ה'רצופות', אותו הדבר כשאתה צריך להתקשר ולדבר עם אבא ואמא, זה לא 'מפריע', ההיפך, זאת המטרה שלנו, לעשות רצון ה'."



"בעבר, כששימשתי כראש כולל, פנה אלי יום אחד אביו של אחד האברכים בכולל, ובפיו טענה קשה מאוד: 'אבי מורי מאושפז מזה תקופה בבית החולים הדסה', הוא סיפר, 'כל בני המשפחה לוקחים חלק, כל אחד מהאחים שלי קיבל על עצמו יום בשבוע, ולעזרתנו מתגייסים גם הנכדים שבאים לעשות משמרות לצד הסבא.

"אבל הבן שלי, שלומד אצלכם בכולל, לא לוקח חלק במשמרות. הוא טוען שיש עומס גדול בכולל, והוא צריך להספיק הרבה שעות לימוד, כשהנסיעה לבית החולים בתחבורה ציבורית מאוד קשה ואין לו איך להגיע לשם, והוא חושש שיהיה לאחר מכן עייף בשעות הלימוד, אם הוא יעשה משמרות בלילה ועוד ועוד. בקיצור, בגלל הכולל הוא לא יכול לבוא לעשות משמרות ליד הסבא, ואני תוהה אם אתם יכולים אולי להקל מעליו מעט את העול הלימודי, כדי שיוכל לבוא ולהשתתף כמו כל שאר הנכדים'.

"שמעתי את האבא, וחשבתי לעצמי: הרי אין פה באמת עומס יוצא דופן שבגללו הוא לא יכול ללכת. אלא מה? כנראה שהוא לא מעוניין...


"פניתי למזכיר של הכולל, וביקשתי ממנו שיכין מודעה יפה שבה הוא מבקש עזרה. יש יהודי ערירי שמאושפז בהדסה, וצריכים לעשות משמרות לידו כדי לסעוד אותו על מיטת חוליו. מבקשים

**המשך בעמוד 28**

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות  
 'אמונה וחסד' דפוס וכריכ"ה בע"מ 02-6715501

---

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה  
 לעי"נ הרה"ח **בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל** זצ"ל  
 נלב"ע ר"ח אב תשע"ו



**"ידידי הנכבד, הבה ואספר לך סיפור", אמר מרן הגרא"מ שך זצ"ל. "כאשר הייתי צעיר לימים, נהוג היה בחוץ לארץ, כי יהודים עשירים מזמינים בכל שבת את העניים שבבני הקהילה לסעוד על שולחנם את סעודות שבת המלכה. בדרך כלל, היה כל עשיר מזמין לאחר תפילת ליל שבת את אחד מהעניים שבבית הכנסת, באופן אקראי, כך שלאיש מעניי העיר לא היתה קביעות בביתו של עשיר מסוים בדווקא. יוצא מכלל זה היה זלמן האביון. זלמן נתן את עינו בזבולון הגביר, וחתם קבע על שולחנו..."**

מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, מסביר ליהודי העשיר מה עליו לעשות בפרשת חיי



**"קראן לו ויאכל לחם" (שמות ב, כ')**

ביום מן הימים, נכנס אל חדרו של ראש הישיבה מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, יהודי עשיר מחוץ לארץ, ושאלתו בפיו: בבעלותו מפעל מצליח בארץ הולדתו, עסקיו פורחים ומשגשגים, אולם עתה - לעת זקנה - התעורר בו רצון עז לפרוש מעולם המסחר, לחסל את עסקיו, לעלות לחונן את עפרה של הארץ הקדושה, ולהקדיש את כל חייו ואילך לעסקים מסוג שונה לחלוטין... לעסק התורה הקדושה...

אכן, לא היה מנוי וגמור עמו לעשות את הצעד האמור, וזאת מאחר והספיקות מנקרים במוחו: מחד - הרי ברור כי אין דבר משובח יותר מעסק התורה, אין מעלה גדולה יותר מהשקיעות בד' אמות של הלכה, ובודאי זכות גדולה תהיה לו כאשר יגיע בקרוב לפני בית דין של מעלה, ויצטרך ליתן דין וחשבון על מעשיו בזה העולם - אם יממש את תכניתו ויקדיש את אחרית ימיו לתורה ולמצוות. אולם מאידך, הרי הקרבה גדולה כל-כך נדרשת ממנו, עליו לוותר על העסק המצליח, להפרד מעולם המעשה, ולהקריב את עשרו למען המטרה הנעלה!

"מה עלי לעשות, רבי?", סיכם הלה את שאלתו.

רבינו הקשיב רוב קשב לדבריו של העשיר, ומשסיים הלה להציג את תמונת המצב - פנה אליו ואמר לו: "ידידי הנכבד, הבה ואספר לך סיפור, וממנו תוכל בעצמך למצוא תשובה לשאלתך..."

"כאשר הייתי צעיר לימים" - פתח רבינו וסיפר - "נהוג היה בחוץ לארץ כי יהודים עשירים מזמינים בכל שבת את העניים שבבני הקהילה לסעוד על שולחנם את סעודות שבת המלכה. בדרך כלל, היה כל עשיר מזמין לאחר תפילת ליל שבת את אחד מהעניים שבבית הכנסת, באופן אקראי, כך שלאיש מעניי העיר לא היתה קביעות בביתו של עשיר מסוים בדווקא.

"יוצא מכלל זה היה זלמן האביון. זלמן נתן את עינו בזבולון הגביר, וחתם קבע על שולחנו... בכל ליל שבת לאחר התפילה, היה ממחר

לגשת אליו ולשאול אם יוכל לסעוד על שולחנו, וזבולון, אשר ליבו רחב היה - מעולם לא השיב את בקשתו ריקם.

"עם הזמן, נהיה לאורח של קבע בביתו של זבולון, הוא כבר לא היה ניגש בכל שבת בכדי להזמין את עצמו אל ביתו של הגביר... הדבר כבר היה מובן. הוא היה מצטרף אל זבולון הגביר לאחר התפילה כבקי ורגיל, וזבולון מצידו לקח בחשבון תמיד, כי זלמן מתכנן לסעוד על שולחנו את סעודות השבת..."

"זלמן מיודענו, עני מרוד היה - כפשוטו ממש. בגדיו קרועים, נעליים מחוררות, וכל מראהו אומר מסכנות ודלות. באמצע השבוע, מעולם לא זכה זלמן לסעודה ראויה לשמה, הוא היה מסתפק מערב שבת לערב שבת בשאריות, אשר היו הירקנים שבשוק מותירים לו בסופו של יום, וסעודות השבת אותן סעד בביתו של זבולון, היוו אפוא את עיקר מזונו השבועי.

"דע עקא, שאם סבורים אנו כי עיקר מעייניו של זלמן היו נתונים לצלחתו, הרי שטעות היא בידינו... זלמן אמנם אכל לתאבון את מנתו ולא הותיר בצלחתו מעולם מאומה, אולם במהלך הסעודה, היתה תשומת ליבו נתונה תמיד לפמוטים המפוארים אשר ניצבו

אלא אורח, אשר מתוקף הנסיבות יכול לצפות בהם בעת סעודות השבת!

אולם זלמן לא השתכנע. 'נו נו...', הניד בראשו, 'אין זה הבדל כה גדול... שכן הבה ונחשוב: כל עוד ניצבים הפמוטים על השולחן ונרות השבת דולקים בהם בליל שבת קדש - נהנים אנו מראייתם בשווה, אך כאשר הולך אני אל ביתי - הלא ממילא מסירים את הפמוטים מעל גבי השולחן ומאחסנים אותם בארון עד השבוע הבא, ואף אתה אינך נהנה מהם כלל...

"אלא מאי?!", המשיך זלמן והרצה את משנתו הסדורה בפני זבולון הגביר, 'צודק אתה. בכל אופן ישנו הבדל ביני ובינך... מאחר והפמוטים אינם שלי - הרי שאיני יכול למשכנם ולקבל הלוואה תמורתם, ואילו אתה, אם תרד אי-פעם מנכסיך ותזדקק להלוואה - תוכל למשכנם או למכרם בכסף מלא! זהו אמנם הבדל מהותי אשר קיים בינינו. אולם אם שמח אתה בפמוטיך, על שום אפשרותך למכרם בעת צרה - אוי לה לאותה שמחה"!....

כך סיפר רבינו, והמשיך בפנותו אל העשיר היושב מולו: "ובכן, זוהי אף התשובה לשאלתך. כל רכושך הגשמי - אינו שלך באמת. כאשר תעלה לפני בית דין של מעלה, לאחר מאה ועשרים שנה - לא ילוך מפעליך ובתיך, כל רכושך ישאר כאן, ואילו אתה תעלה למעלה כשאתה ערום ועריה... התועלת היחידה אשר ישנה בכסףך - הינה רק בהיותו מאפשר לך למלא את צרכיך דבר יום ביומו, ולשם כך - הלא די בכסף אשר אגרת כדי לכלכלך למשך שארית ימיך ברווח ובשפע רב! "רק מה, חושש אתה מפני מצב, בו יאבד חלק מרכושך בעסק רע, ואזי תזדקק לשארית הונך בכדי להמשיך ולמלא את צרכיך ולהתקיים בכבוד, אם זוהי מטרתך ושאיתך, בכל עמלך אשר אתה עמל להרבות את הונך, אם יגע אתה למען מצב בו תפסיד את מרבית רכושך, ותזדקק לממון נוסף - הרי שבאמת מצבך בכי רע... "על כן עצתי לך ברורה מאליה. השלך על ה' ייבך, הפקד את גורלך בידיו, הנח לו לדאוג לך - בידעך כי את חובת השתדלותך מילאת זה מכבר על הצד היותר טוב, והקדש את שארית חיך למען הרבות קניינים אמיתיים ומהותיים, קנייני נפש נצחיים, תורה ומצוות אשר ילוך, בשכבך ובקומך למשפט בפני אביך שבשמים!! "רק בהם נמצא האושר האמיתי, רק הם נחשבים לקניינים של אמת, וההצלחה האמיתית - מתבטאת אך ורק ברכישתם!!".

(מתוך הספר 'אורחות החיים' - הגרא"מ שך זצוק"ל)

**"דע עקא, שאם סבורים אנו כי עיקר מעייניו של זלמן היו נתונים לצלחתו, הרי שטעות היא בידינו... במהלך הסעודה, היתה תשומת ליבו נתונה תמיד לפמוטים המפוארים אשר ניצבו במרכז השולחן והפיצו אור יקרות"**

על השולחן והפיצו אור יקרות בחדר הגדול. הוא אהב להתבונן בהם, להתפעל מהתחריטים הנפלאים, ולהתמוגג מהעיצוב הנהדר.

"המתבונן מהצד - יכול היה בהחלט לטעות ולסבור כי בפמוטיו שלו מתבונן זלמן. החביבות אשר ניכרה על פניו בהתבוננו בהם, השמחה בה הוא סקר את התבליטים והעיצובים המיוחדים, בהחלט הזכירה את שמחתו של קונה, אשר קנה במיטב כספו פמוטים אלו זה עתה, בכדי לפאר בהם את שולחנו...

"התנהגות זו לא נעלמה מעיניו של זבולון הגביר, ובאחת השבתות הוא כבר לא הצליח להתאפק, פנה אל זלמן, והקשה: 'דידי היקר, מוכרח אני לשאלך, איזה עניין מוצא אתה בפמוטיי? איזו נחת מפיק אתה מהם? הלא אין הם שלך, הם לא רכושך, ומה מקום יש להתפעלות והתלהבות כה מרובה?'

"אולם זלמן לא התבלבל: 'אמת! נכון הדבר!' - הוא השיב לגביר, 'פמוטים אלו אמנם אינם שלי, אך בעצם, ר' זבולון, מה ההבדל? מה זה משנה אם שלי הם אם לאו?'

"מה ההבדל?!", נזדעק הגביר, 'ההבדל הוא עצום ורב! אני הוא בעליהם של הפמוטים המיוחדים והיקרים הללו, ואילו אתה - אינך

# להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה ראשית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

[dirshu@dirshu.co.il](mailto:dirshu@dirshu.co.il)

**הפורתח  
בכל יום..**

המייל היומי של 'דרשו'.

# לפני למעלה משלושים שנה דיבר בישיבתינו הגאון רבי חיים קריסוירטה זצ"ל, הוא אהב מאוד את ישיבתנו, ואמר: "כשעמדתי בכותל המערבי, והתפללתי לפני בית קדשנו ותפארתנו, חשבתי לעצמי: כמה היה מוכן סבא שלי מזורשא לתת כדי לזכות להגיע לכאן... מה היתה סבתא שלי נותנת כדי שתהיה לה אפשרות לבוא לכאן..."

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א על נתינה והזדהות מושלמת



"וַיַּגְדֵּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחָיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם" (שמות ב', י"א)

פרש רש"י: "וירא בסבלותם - נתן עיניו ולבו להיות מצר עליהם". מה הכוונה "נתן עיניו ולבו"?

לפני למעלה משלושים שנה דבר בישיבתנו הגאון האמיתי רבי חיים קריסוירטה זצ"ל, אב"ד אנטוורפן שבבלגיה.

רבי חיים היה גאון עצום, בעל ידע ובקיאות עצומה בתלמוד הבבלי והירושלמי. הוא ידע את כל הש"ס בעל פה, ישר והפוך, כפי שיודע אדם את פרק "אשרי יושבי ביתך"... לא רק ידע בעלמא היה לו, אלא גם עמקות נפלאה עד מאד.

פעם אחת זכיתי לנסוע עמו ברכב. בדרך למדתי את פרוש הר"ן על מסכת חולין. "תקרא בקול כדי שגם אני אשמע", אמר לי הרב, וכשהתחלתי לקרוא הוא המשיך ואמר את דברי הר"ן בעל פה! נהגו לומר במליצה, שאת נוסח שבע הברכות שאומרים בסעודת חתן וכלה, ידע רבי חיים מתוך דברי הגמרא במסכת כתובות (ח ע"א), ולכן הוא לא היה צריך אף פעם סידור...

בנוסף לכל ידיעותיו ושליטתו העצומה בכל מכמני התורה, היה איש מעש, והשתדל בכל כוחו ונשמתו להרבות בצדקות ובמעשים טובים, מתוך מסירות נפש. במהלך חייו חלה, והוצרך לעבר טיפול מסבך מאד. אחוזי הריפוי שלו היו אפסיים ממש. באותה שעה קיבל על עצמו בקבלה גמורה ושלמה, שאם יחלים ויחזור להתהלך כאדם בריא, הוא ישתדל בכל כוחו לאסוף מיליוני דולרים בכל שנה, על מנת לחתן בחורי ישיבה יתומים, כדי שיוכלו להמשיך לעסוק בתורה ביישוב הדעת. ואכן, כשזכה והבריא החל לעסוק בכך, ומדי שנה חיתן עשרות יתומים ויתומות, ותמך בהם תמיכה של ממש.

הוא אהב מאוד את ישיבתנו, וכל ענין התשובה היה קרוב ביותר ללבו. כאשר בא לדבר בישיבתנו, הביא את דברי הגמרא במסכת חגיגה (ד ע"ב) "רב הונא כי מטי להאי קרא: 'יראה יראה' בכי. אמר: 'עבד שרבו מצפה לו לראותו יתרחק ממנו, דכתיב: 'כי תבאו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמס חצרי'".

רב הונא כשהיה קורא פסוק זה, היה בוכה.

מהו הפסוק שגרם לרב הונא לבכות?

התורה אמרה: "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך במקום אשר

יבחר" (שמות כג, כג). אמר על כך רב הונא: עבד שרבו מצפה לראותו יתרחק ממנו? ואומר הקב"ה: "מי בקש זאת מידכם רמס חצרי".

הענין כולו לא מובן. מצד אחד אומר הקב"ה: "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך", אם כן איך הוא אומר מצד שני, "מי בקש זאת מידכם רמס חצרי"?

את הדברים המתוקים שאמר על כך רבי חיים זצ"ל צריכים "ללעוס" ולא רק "לבלוע"... ממש כמו ויטמינים שלא מספיק לבלוע אותם, אלא צריך ללעוס, ועל ידי הלעיסה הם מתעכלים בגוף באופן הראוי, ומביאים לרפואה ולחזוק.

## בכי מיוחד

אמר רבי חיים: גם אנחנו בוכים הרבה פעמים. רואים איזה רעיון בספר מוסר, קוראים פסוק מעורר, ומתחילים לבכות. אם כן למה חשוב לגמרא לספר על הבכי של רב הונא? מה החידוש בבכי הזה? אלא, שאפשר לבכות ואפשר לבכות. הבכי שלנו לא משנה בנו מאומה, בעוד שאצל רב הונא הבכי יצר שנוי פנימי.

מהו ההבדל בין הבכי שלנו לבכי שלו?

הבכיה שלנו אינה באה מן הראש, היא באה מן הלב. לאדם יש

# המצב מצב ביש, מדובר בשעתיים לפני שבת, איפה קבוצה של שבע בנות ישיגו מה לאכול בשבת? העיניים המאשימות מופנות לעברה, איך ניתן לחשוב שיעבירו שבת עם חטיפי במבה וביסלי?!... היא מצידה בקשה באותם רגעים להחליף את גורלה עם עדת קורה, מצידה שהארץ תפתח את פיה ותבלע אותה חיה...

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה',

עם ביאור נפלא לסירובו הפלאי של משה רבינו לשמש כשליח לגאול את בני ישראל



בעולם שלא יהיה הגון יותר ממני לשליחות!!!".

פלא עצום!

לפני כן משה רבינו רואה בעיה באימון שיתנו בו העם, אח"כ הוא מציג את בעייתו הפיזית: "כבוד פה וכבוד לשון" זאת אומרת שהשליחות הזאת צריכה מישהו שינתן בו אימון שיקבלו שהוא אכן שליח ה', שהוא רהוט שפה ויכול לשכנע את השומעים אותו, ולפתע הוא אומר תשלח את מי שאתה רוצה, כולם טובים וכל מי שיהיה השליח יהיה טוב ממני.

הייתכן? האם שליחות כה גורלית כל אחד ראוי לה? גם דתן ואבירם ראויים להיות שליחים טובים יותר ממנו להוציא את בני ישראל ממצרים, ולתת להם תורה?

איך זה ייתכן לומר דברים כאלו???



באמצע ימי מלחמת העולם הראשונה, מצבם של היהודים באירופה היה נורא, רבים עזבו את ביתם ולא ידעו אם יחזרו. משפחות נעקרו, צעירים נלקחו לחזית ומעולם לא חזרו, המצב היה נורא, וה'אמרי אמת' מגור נשא דברים בפני חסידי, וכה אמר:

בפרשתנו אנחנו רואים דבר שלכאורה הוא פלא גדול: הקב"ה שולח את משה רבינו להיות שליחו לגאול את עם ישראל ממצרים, אבל במקום לקפוץ על ההזדמנות ולקבל על עצמו את השליחות בשמחה, משה רבינו עבד ה', שזכה להיקרא 'עבד נאמן' ושכל מהותו לעשות רצון ה', מתחיל להתווכח... הוא טוען שאינו יכול ואינו ראוי לשליחות זו...

הקב"ה אומר למשה רבינו בתגובה, אתה כן יכול, גש בבקשה לבצע את השליחות, אבל משה רבינו, האיש היחיד בהיסטוריה שהתורה העידה עליו שהוא עבד נאמן לקב"ה, ממשיך להתווכח. לא יום אחד ואל יומיים, שבעה ימים רצופים נמשך הוויכוח הזה, כמבואר בחז"ל! השאלה זועקת עד לב השמים! משה רבינו הוא אותו אחד שיכול היה לשבת על כורסת השרד במגדל השן של פרעה, ולנהל את מדינת מצרים ואף לדאוג משם להקלות בעבודת עם ישראל, והוא לא עושה כן, הוא מוריד את בגדי השרד, לובש סרבל וכובע שמש ומתחיל לגבל את הטיט עם אחיו הסובלים.

הוא משה רבינו הוא האיש שלא מסוגל לראות בסבל אחד מאחיו, הוא שם נפשו בכפו והורג את המצרי תוך סיכון עצמי חסר תקדים! הוא, שאיננו מסוגל לראות יהודי מכה יהודי, וגם אם הוא מתעסק עם אותם המלשינים איננו נרתע, והוא משלם על כך מחיר אישי כבד, הוזקק לעזוב הכל ולבקש מחסה לגופו, התנתק מכל אחיו ובני משפחתו - הכל בגלל דבר אחד: הוא אינו יכול לסבול את העובדה שאחיו סובלים.

אז מה יש לנו כאן? משה רבינו, עבד נאמן, אמור לעשות את רצון ה' בכל דרך אפשרית, לא זו בלבד אלא שהוא גם מסור בכל לב ונפש לאחיו בני ישראל.

זה מביא אותנו לשאלה שהיא זעקה כפולה ומכופלת: מה ראה משה לסרב לשליחות שכל כך שייכת לנפש שלו, הוא יכול להיות מי שיביא את הגאולה לעם ישראל, מדוע סרב כה רבות עם הקב"ה, ועמד בסירובו שלא לקבל את השליחות?

והפלא היותר גדול הוא הויכוח האחרון של משה, עליו כבר נאמר "ויחר אף ד' במשה", ומסביר הרמב"ן הקדוש את דברי משה שאמר "שלח נא ביד תשלח" שמושה רבינו ע"ה אמר לקב"ה "כי אין אדם

בזמנו של הרבי הק' רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע היתה גזירה נוראה על יהודים והיה צדיק אחד שעשה סיגופים רבים לבטל את הגזירה. שלח אליו ר' אלימלך שלא יסתגף יותר כי הוא עומד להסתלק בקרוב, ולאחר פטירתו ירעיש עולמות בשמים, שיבטלו את הגזירה! ואכן הרבי ר' אלימלך הלך לעולמו, ועברה תקופה ועוד תקופה והגזירה לא התבטלה, ולצדיק הנ"ל היתה תמיהה גדולה, היתכן, צדיק קדוש כמו הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק הבטיח, וברור שיש לו כוח, מדוע אינו פועל לביטול הגזירה?! והתחיל שוב לעשות סיגופים רבים יותר מקודם, התגלה אליו רבי אלימלך בחלום, ואמר שרק בעולם הזה ניתן להתפלל על ביטול הגזירה, כי כאן בעולם הזה רואים את הגזירה כדבר רע. אמנם בשמים רואים שהכל טוב... על ביטול הטוב לא מתפללים!

ובלשונו הוא אמר שמה שנראה בעולם הזה כגזירה נוראה, בעולם הבא רואים שזה "ווי א לעפל איינגמאכט'ס פאר יודן" - כמו כפית ריבה עבור היהודים.

הוסיף ואמר ה'אמרי אמת': משה רבינו היה קרוב מאוד להקב"ה, והכתוב אומר עליו "יִדְעֵי דְרַךְוֹ לְמֹשֶׁה" (תהלים קג ז) ככל שקרובים יותר להקב"ה מבינים דרכיו, וממילא מבינים שכל מה שה' עושה הכל הוא טובה גדולה מאוד, וממילא אמר משה להקב"ה "שלח נא ביד תשלח" - שיק מיט א קליין רבי'לע - תשלח ביד צדיק קטן יותר, כזה שאינו קרוב מדי אליך, הוא יהיה טוב ממני כי הוא יתפלל על הגאולה בחושבו שזהו רע ולא טוב. אני, משה רבינו, רואה את הטוב ותפילתי תהיה חסרה היא לא תהיה מכל הלב.



הגמרא במסכת ברכות (לד ע"ב) מספרת כדלהלן: "ושוב מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל ר' יוחנן בן זכאי וחלה בנו של רבי יוחנן בן זכאי, אמר לו 'חנינא בני, בקש עליו רחמים ויחיה'. הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים ויחיה.

"אמר רבי יוחנן בן זכאי: 'אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום כולו, לא היו משגיחים עליו'.

"אמרה לו אשתו 'וכי חנינא גדול ממך?', אמר לה: 'לאו אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני דומה כשר לפני המלך'".

מבאר הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, בספרו 'קדושת לוי' (פר' חוקת ד"ה 'באר חפרוה שרים') ששר בוודאי חשוב יותר וקרוב יותר למלך, אבל היא הנותנת, כאשר ישנה ישיבה של המלך עם שרי הממשלה ומעלים נידון על גזירה מסוימת, שמבחינתם היא אשר תביא תיקון כללי למדינה כולה, אמנם לכל גזירה ישנם גם השלכות קשות על העם ותחושותיהם, בישיבה רצינית זו הכל הועלה על השולחן, ראו את כל הצדדים ושקלו מה נדחה מפני מה, וקבעו כי אין מנוס מלגזור את הגזירה על אף הקשיים הרבים שהם טומנים בחיקם.

הגזירה יצאה לפועל והעם החל סובל, הם הריצו אנשים לשרי המלוכה שילכו וידברו אצל המלך לבטלה, האם יש פנים לאי מי מהשרים לבא לבקש על ביטולה? ברור שלא! שהרי הוא היה חלק

מגוזרי הגירה וישב יחד עם כולם ושמע על מה שירגישו העם, ואעפ"כ הסכים שהגזירה חשובה וגוברת על תחושות העם! מי כן יכול לנסות להיכנס אל המלך? עבדיו! העבדים לא היו באותה ישיבה, הם רואים רק דבר אחד, את הקושי, את סבל העם, הם מכירים את מלכם שמלך חסד הוא, הם יכולים להיכנס ולהתחנן לביטולה.

אומר ה'קדושת לוי', זה מה שאמר ר' יוחנן בן זכאי לרעייתו: אני שר לפני המלך, אני קרוב ומבין יותר בסיבת החלטותיו של המלך, רואה אני בעיני שזה לא גזירה רעה, זה טוב מאוד, ר' חנינא בן דוסא קרוב למלך בכל יום אבל הוא עבד, הוא אינו יושב בקבינט ואינו רואה את טובת הגזירה הוא יכול לבקש מהמלך על ביטולה.

הוא אשר סיפר הגה"צ רבי משה לדינסקי זי"ע ראש ישיבת ראדין, הוא סיפר שבעת לומדו בוואלוז'ין אצל מרן הנצי"ב זי"ע, כשהלך הנצי"ב לעולמו הבחורים לא בכו, על אף שקשורים היו ברבם בעבותות אהבה, אבל היות והנצי"ב לא פסק מלכסוף ולבקש את גאולת עם ישראל, את מלך המשיח, היה להם ברור שכעת הנצי"ב עולה לגני מרומים, והוא מתקבל בכבוד מלכים הישר לגן עדן, אבל הוא נעמד בפתח הגן ומסרב להיכנס בתביעתו שתבוא הגאולה,

וממילא אין מה לבכות כי תיכף ומיד יראוהו חזרה עם המשיח! עברו ימים וחודשים והמשיח עדין לא הגיע, ואז הבינו הבחורים כנכון שהנצי"ב היה אמור לעשות זאת אבל כשהגיע למעלה ונעמד קרוב להקב"ה הבין את דרכיו וראה שאוי ואבוי אם יבוא המשיח במצב הזה של כלל ישראל.

על כך הביא ר' משה את דברי האריז"ל שביאר את הפסוק "דְּמִינוּ אֱלֹקִים חֲסֵדָךְ בְּקֶרֶב הַיְכָלְךָ:" (תהלים מח י) אלוקים הוא מידת הדין, אומר דוד המלך: "דימינו אלוקים" אנחנו ראינו מה נעשה והבנו שיש כאן מידת הדין, אבל "חסדך בקרב היכלך" כשהגענו להיכלך עמדנו קרוב וראינו את הדברים לאמיתם ראינו שזה הכל חסדים!".

נמצאנו למדים, שמשה רבינו שעומד קרוב להקב"ה רואה נכון את מצב השעבוד של כלל ישראל, והוא רואה בזה טובה גדולה לעם ישראל, עלינו להבין ולהפנים שבמצבים הקשים ביותר שנראים לנו, גם אלו אשר מבשרים לפעמים את הגרוע ביותר, "מפי ד' לא תצא הרעות", בכל דבר כזה מוסתר טוב אין סופי.



כשאנחנו עוסקים בטוב הטמון בתוך מה שנראה כהיפך הגמור מטוב כביכול, איני יכול שלא לספר כאן סיפור שאירע עם משפחתו של אחד מידידי, ושאיני מכיר את פרטיו מקרוב:

ידידות קרובה יש בין משפחת רוזן לר' דוד, איש חסד שברשותו בית הארחה בצפון, דבר אחד ידעו תמיד שאם החליטו המשפחה כולה או חלקם לשכור דירה בצפת וסביבותיה בשבת, לאוכל הם אינם צריכים לדאוג, טלפון אחד לר' דוד ידים, והוא נותן הוראה בבית הארחה לארוז להם את מספר המנות המבוקש. כל מה שצריך זה רק להניח אותם על הפלטה ולהתענג בתענוגים.

הדבר חזר ונשנה פעמים מספר, וכך גם כשבתם סיימה סמינר



# "פתאום הוא רואה מולו יהודי עם זקן ופאות, עם קיטל לבן, וביד שלו שופר. הוא התחיל להזדעזע בכל הגוף שלו. כשאני הגעתי לבית שלו ודפקתי, הוא בקושי הצליח לפתוח את הדלת, הסתכל עלי ובכה..."

פעיל הקירוב וגבאי הצדקה הרה"ח רבי יוחנן בריזל,  
עם שני סיפורים מרטיטים שאירעו בראש השנה באוקראינה

"אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם" (שמות ג', י"ג)

אליעזר (לייזר) רוט



קוראי 'לקראת שבת' כבר נחשפו יותר מפעם אחת לדמותו המיוחדת של הרה"ח רבי יוחנן בריזל, גבאי צדקה פעיל ונמרץ, שבמשך עשרות בשנים היה 'חורש' את אוקראינה לאורכה ולרוחבה בפעילות של קירוב יהודים לאביהם שבשמים.

"אותי לימדו שהמתנה הכי טובה שאפשר לתת למלך", הוא מסביר, "זה להחזיר אליו את הבן האובד. זה תמיד נותן לי מרץ להוסיף ולהשקיע בעניין הזה, וב"ה שזכיתי לעסוק במצווה גדולה שכזו. על כך אני חייב הכרת הטוב גדולה מאוד גם לרעייתי ע"ה, היא זאת שעודדה אותי ודחפה אותי לפעול ולקרב יהודים, היא בעצמה היתה באה איתי לאוקראינה פעמים רבות, מוותרת על ליל הסדר בחיק המשפחה והילדים הנשואים, היא וויתרה על הרבה מאוד כדי שנצליח, שיהיו הדברים האלו והחיזוק היוצא מהם לעילוי נשמת מרת בת שבע בת רבי משה חיים ע"ה".

הפעם מספר לנו הרב בריזל על שני ראשי שנים מיוחדים במינם, שחווה במהלך פעילותו באוקראינה. האחד היה בעיר שפיטובקא, והאחר בעיר סקווירא שגם עיר זו באוקראינה.

"אם איני טועה זה היה בראש השנה של שנת תשנ"ה או תשנ"ו. בחלק מאוקראינה חיי הדת כבר התחילו להתבסס, הפעילות היתה בשיאה אחרי נפילת מסך הברזל הקומוניסטי, רבים רבים עלו לארץ, ואלו שנשארו באוקראינה קיבלו הזדמנות להכיר את היהדות, שממנה נותקו אבותיהם בכח הזרוע למעלה מחמישים שנה קודם לכן.

"עם זאת, היו מקומות שבהם הפעילות עדיין לא התבססה די הצורך, ולכן היינו צריכים בכל פעם להגיע למקומות חדשים ולהתחיל מאפס. "באותה שנה נשלחתי לעיר שפיטובקא שהיתה עיר גדולה לאלוקים בימים עברו, והתגוררו בה גדולי עולם. הרה"ק רבי פנחס מקוריץ נטמן בבית העלמין העתיק של שפיטובקא, וכמובן שניצלתי את ההזדמנות כדי להשתטח על ציונו הקדוש לפני ראש השנה, בתפילה ובזעקה שנזכה לשנה טובה ומתוקה, ושזוכה לקרב יהודים לאביהם שבשמים בראש השנה הקרב ובא.

"כמובן שכשבאים לכזה מקום אי אפשר לבוא חצי שעה לפני החג ולהתחיל להתארגן. צריכים לבוא שבוע קודם, לאתר מקום מתאים לקיום התפילות, לדאוג לתעמולה בין יהודי המקום, וליידיע אותם על

כך שיש טקס תפילה ותקיעת שופר, צריכים לארגן סעודות, לבשל אוכל, זאת עבודה לא פשוטה.

"הגעתי לעיר עם כמויות של מזון, קופסאות שימורים, צנצנות של געפילטע פיש, נקניקיות פסטרמה וכדו' ועוד, ובמקום הייתי צריך לארגן השלמות, פירות וירקות, ביצים, לחפש דגים כשרים לקניה אם אצליח למצוא, וגם לאפות חלות במקום במאפייה מקומית, שהבעלים יסכים לשתף פעולה עם 'החוקיים הדתיים' שלי, בתמורה לתשלום הוגן כמובן.

"את פני קיבל יהודי מקומי, סוג של חברה'מן כזה, שהקים את הקהילה מאפס והחל לבצע פעילות, אבל לצערי היהודי הזה בעצמו היה רחוק מאוד משמירת תורה ומצוות, וכמה שהוא ניסה להתקרב הוא עדיין היה חי בעולם מושגים שונה לחלוטין משלנו.

"הוא לקח אותי לסיור באולמות בעיר, חיפשנו אולם מתאים לתפילה, כי בית הכנסת המקומי היה קטן מאוד, והנה מצאנו אולם שנראה לי מתאים. אמרתי לו: 'כאן יתפללו, בצד הזה נכין שולחנות לסעודה, בחדר ההוא אני אבשל ואכין את המזון, אנחנו צריכים לשכור את המקום מעכשיו עד אחרי ראש השנה...!'

"הוא פתח עלי עיניים כאלו גדולות ואומר לי: 'מה זאת אומרת סעודה? כבר סגרת עם קייטרינג מקומי, יהיה פה אוכל מצוין בלילה הראשון של החג, לאחר מכן אנשים יאכלו בבתים שלהם ביומיים שלאחריו.'

"עכשיו היה זה תורי לפתוח עליו זוג עיניים גדולות... 'מה זאת אומרת

"למחרת בבוקר הם באו לתפילה ואמרו לי: 'רבי מה עשית לנו? אתמול אכלנו פה כל כך הרבה מהאוכל שלך, וכשהגענו לאולם היוקרתית כמעט לא הצלחנו לנגוע באוכל, היינו מלאים עד אפס מקום כל הבשר הטעים והמנות הריחניות נשארו על השולחן כמעט לא נגענו בהם...'".

"כששמעתי את זה חייכתי חיוך רחב ואמרתי להם: 'טוב מאוד! זאת בדיוק היתה המטרה! שתדעו לכם שכל חתיכת בשר טרף שנמנעתם מלאכול, זה רווח עצום בשבילכם ובשבילי!'..."

## זכות מיוחדת

"אגב", מוסיף הרב בריזל, "מעניין לציין שבמהלך החיפוש שלי אחר מקום מתאים לתפילה, לקחו אותי לבית מקומי שבו התקיים 'בית הספר של יום ראשון'. גרו שם אשה מבוגרת ובתה, היה להן בית מאוד גדול, והוא שימש גם כמרכז פעילות לילדים יהודים ביום ראשון, שם היו מלמדים אותם א' ב', ומושיגים בסיסיים ביהדות, ביום שבו מערכת החינוך הרגילה לא עבדה.

"האשה המבוגרת שמעה שמארגנים התכנסות לתפילות ראש השנה, והתחננה שזה יהיה אצלה בבית בטענה שהמקום גדול מספיק. 'הגעתי לשם וראיתי שזה נמצא בקומה שביעית או שמינית, אמרתי לה שבכל מקרה זה לא מתאים, כי ידעתי שאם זה יהיה בקומה גבוהה כל כך, חלק מהציבור ישתמש במעלית תוך חילול קדושת החג, ולכן חיפשתי דווקא אולם שנמצא בקומת קרקע.

"שנה לאחר מכן, הגעתי לעשות את ראש השנה באותה עיירה, והתברר לי שאותה יהודיה מבוגרת שכל כך רצתה לארח את תפילות ראש השנה, בדיוק נפטרה. היא זכתה שעשינו לה הלוויה יהודית כדת וכדין, בזכות המצווה שרצתה לעשות. הרבה שנים קודם לכן לא היתה שם הלוויה יהודית עם כל המנהגים ואמירת הקדיש כמו שצריך, היא זכתה למשהו מיוחד, בזכות הלב הטוב שלה שהיה פתוח לענייני יהדות, לקירוב ילדים יהודים ולקיום תפילות ראש השנה, וזאת, למרות שהיא עצמה גם לא ידעה הרבה על תורה ומצוות."

## לבד בניכר

"הסיפור השני שאני רוצה לספר, היה בעיר סקווירא. הגעתי לשם לעשות את ראש השנה. בסקווירא לא היתה לנו בעיה של מקום, כי יש שם בית כנסת מאוד יפה, גדול ורחב, הספיק לנו גם לתפילות וגם לסעודות.

"נערכת עם סעודה כיד המלך, בהתאם ליכולות ובהתחשב בנסיבות, פרסמתי מודעות, ובליל התקדש החג עמדת בבית הכנסת והמתנת לקהל שיבוא להתפלל..."

"אבל מה הבעיה, שבית הכנסת הגדול והמרווח הזה נמצא קצת מחוץ לעיר, והתושבים שם מבוגרים, הם פשוט נמנעו מלבוא בליל החג, כי הם הבינו שהאירוע המרכזי הוא ביום, אז תוקעים בשופר וכו'.

"הגיעה השעה שש בערב, השעה שבה הקהל אמור להתאסף לתפילה, ואף אחד לא נמצא. שקיעת החמה כבר החלה להתקדם, התפללתי מנחה ביחידות וקיוויתי שלתפילת ערבית יגיעו אנשים.

קייטרינג מקומי? אתה הולך לתת ליהודים לאכול מאכלים טרפים בראש השנה, רחמנא ליצלן! על מה אתה מדבר? לא יקום ולא יהיה, אני באתי ממרחקים לפה, כדי לעשות כאן ראש השנה ולקרב יהודים לתורה ולמצוות, לא כדי לכנס אותם לסעודת טריפות ונבילות רחמנא ליצלן!.

"הוא נזכר פתאום שבעצם יש בעיה עם אוכל לא כשר... 'אני מבין על מה אתה מדבר', הוא התנצל, 'אולי באמת הייתי צריך לחשוב על זה קודם, אבל עכשיו אין מה לעשות, כבר פרסמתי מודעות. כולם יודעים שתהיה פה סעודה מהקייטרינג הכי יוקרתי בעיר, אני לא יכול לאכזב את הציבור. מה שכן, אני יכול לבקש ממנו שיקפיד שלא יהיה באוכל בשר דבר אחר!! שישים רק בקר או עוף... בכל מקרה למחרת הם יבואו לכאן ויאכלו כאן אוכל כשר'.

"תפסתי את היהודי והסברתי לו את חומרת העניין. התחננתי אליו: יש לי אוכל כשר, הבאתי איתי כמויות, בוא ניתן ליהודים הללו להימנע ממאכלי איסור לפחות בראש השנה.

"אבל לא היה עם מי לדבר. הוא אמר שאני סתם מתעקש, ממילא הם אוכלים כולם אוכל לא כשר כל ימות השנה, ומה זה משנה עוד יום פחות יום..."

"הייתי אובד עצות! לא ידעתי מה אני יכול לעשות כדי להציל מאות יהודים מאכילת מאכלי איסור רח"ל... פתחתי ספר תהילים והתפללתי לקב"ה שיאיר את עיני..."

## רעיון מבריק

"כשסיימתי לומר תהילים כבר היה לי רעיון מבריק... יצאתי לשוק המקומי, לקחתי איתי סכום גדול של כסף, וקניתי כמויות גדולות של מיטב המאכלים הכשרים, בעיקר פירות וירקות ועוד מוצרים שלא היה בהם חשש של איסור, אבל לא קניתי רק תפוחי אדמה וגזר, קניתי את הפירות הכי טובים והכי טעימים, דברים שאנשי הקהילה לא יכלו להרשות לעצמם במצב הכלכלי שהיה אז, ענבים, בננות, אבטיחים כל מיני פירות מיובאים.

"בערב יום טוב הכנתי טשולנט וקוגלים מכמה סוגים, גם אטריות וגם תפוחי אדמה, עבדתי קשה מאוד, חתכתי את הפירות בצורה יפה, והכנתי בר מפואר ומשובב עין.

"באו יהודים להתפלל, והתוכנית היתה שאחרי התפילה הם עוברים לאולם עם הקייטרינג היוקרתי וכו'. אני לא יכולתי לומר להם מילה, אבל אחרי התפילה אמרתי להם, לפני שהולכים לאכול את הסעודה באולם השני, בואו תטעמו משהו, שיהיה לכם כח לדרך..."

"הסתתי את המחיצות והתחלתי לפתוח את הסירים שהריח של הטשולנט והקוגל ימלאו את החלל, פתחתי בקבוקי וודקה ובקבוקי בירה ואמרתי להם, 'לחיים' בואו שבו ואכלו שיהיה לכם כח לדרך..."

"הציבור הגיב כמצופה, אנשים טעמו מהפירות, ישבו לאכול קוגל וטשולנט, שניצלונים שטיגנתי בעמל וביזע רב, האוכל כמעט התחסל למרות שהוצאתי כמות גדולה מאוד.

"לצערי הם הלכו אחר כך לסעודת הפיגולים, בכיתי על מצבם של היהודים היקרים האלו, תינוקות שנישבו שלא יודעים להבדיל בין מינים ובין שמאלם.

מעניין, הכנתי אוכל ברמה גבוהה ויהיו שירים וריקודים וסיפורים, אל תשאלו...! הם חשבו קצת ואמרו, בסדר. שש בבוקר!

"אחרי שסיכמתי איתם שמתפללים מחר בשש בבוקר, שאלתי אותם, איפה יש פה עוד יהודים באזור שכדאי ללכת לזכות אותם בשמיעת קול שופר, אולי זקן או זקנה שלא יכלו לבוא לבית הכנסת, אולי מישהו שמאושפז בבית החולים המקומי, אני לוקח את השופר והולך לתקוע בשופר בכל מקום שיש יהודי! עד שתשקע השמש... הם נתנו לי כתובת של יהודי בן למעלה מ-80 שמתגורר במרחק של שני רחובות, הוא לא יכול היה לבוא בגלל הגיל המתקדם, בלי עין הרע.

"יצאתי לדרך, אני לובש קיטל לבן בוהק, בידי שופר, ואני מהלך ברחבי העיר, מחפש את הכתובת שנתנו לי.

"הגויים הסתכלו עלי כמו על איזה בעל חי מוזר ומשונה, אבל אני כבר רגיל, לא ייחסתי לזה שום חשיבות.

"אותו יהודי, כך התברר לי, עמד בחלון וצפה ברחוב. לא היה לו משהו יותר מעניין לעשות. פתאום הוא רואה מולו מגיע יהודי עם זקן ופאות, עם קיטל לבן, וביד שלו שופר. הוא התחיל להזדעזע בכל הגוף שלו, כשאני הגעתי לבית שלו ודפקתי, הוא בקושי הצליח לפתוח את הדלת, הסתכל עלי ובכה.

"הייתי צריך לחכות דקות ארוכות, עד שהקשיש יירגע שיהיה אפשר לדבר אתו. וכשהוא הצליח לדבר הוא סיפר לי, שאבא שלו היה הבעל תוקע של סקווירא! 'כשראיתי אותך נזכרתי בדמותו של אבי. הוא היה לובש בראש השנה קיטל לבן, ואני הייתי לוקח לו את הטלית והשופר לבית הכנסת! אוי אבא, טאטע, טאטע!! כמה שנים לא שמעתי קול שופר, כמה שנים לא ראיתי טלית, כמה שנים לא ראיתי קיטל!..."

"משך שעה ארוכה הוא בכה כזה בכי, שעד היום ממיס לי את הלב כשאני נזכר בו. תקעתי בשופר וחשבתי בלבי, על כאלו תקיעות נאמר: 'שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים'. לאחר מכן השארתי לו מתנה, מחזור לראש השנה ומחזור ליום כיפור בשפה הרוסית, עודדתי אותו לברך לפני שהוא אוכל ולקיים את המצוות שהן כן יודע לקיים... הוא סיפר לי שהילדים שלו כולם עלו לארץ, והוא נשאר לבד באוקראינה, בודד וגלמוד, לא רצה לעזוב את הבית שלו, עכשיו הוא שמח שבזכות זה הוא זכה לכזאת התעוררות בראש השנה.

"למחרת בשש בבוקר כבר היו 150 איש בבית הכנסת, התפללנו, השתדלתי להזדרז כדי שיסיפיקו לשמוע את כל התקיעות לפני שהם הולכים, ובשעה שמונה התחיל להתרוקן, כל אחד לפי השעה שבה הוא מתחיל לעבוד, עזבו את בית הכנסת. לשמחתי רבים אחרים החליטו להישאר ולקחת עוד יום חופש.

"שוב חזרתי לאותו יהודי קשיש, הפעם כבר הבאתי לו גם ממיטב המאכלים, חלה, גפילטע פיש, דגים, עוף, הוא כל כך התרגש וכל כך שמח, חשבתי לעצמי שהיה שווה לעשות את כל הראש השנה הזה באוקראינה הרחוקה, רק בשביל הדמעות שהיהודי הזה בכה בראש השנה, ובשביל החיוך הענק שהיה על פניו, כשעזבתי את ביתו והשארתי לו מחזורים לראש השנה וליום הכיפורים."

**"יצאתי לדרך, אני לובש קיטל לבן בוהק, בידי שופר, ואני מהלך ברחבי העיר, מחפש את הכתובת שנתנו לי. "הגויים הסתכלו עלי כמו על איזה בעל חי מוזר ומשונה, אבל אני כבר רגיל, לא ייחסתי לזה שום חשיבות"**

"ככה עמדתי בפתח של בית הכנסת, מסתכל לראות אולי מישהו מתקרב, אבל לא! אף אחד לא הגיע. הייתי לבד בכל הבניין הגדול הזה, אין עוד נפש חיה.

"שעתיים חיקיתי, אולי בכל זאת יגיע מישהו. אבל אחרי שעתיים הבנתי שמי שלא בא כבר לא יבוא הערב, ושנגזר עלי לעשות את תפילת ערבית של ראש השנה לבדי.

"עמדתי שם, הרמתי עיניים לשמים ואמרתי לפניו: 'ריבונו של עולם, אני יודע שנגזר עלי להתפלל עכשיו ביחידות. אשתי והילדים בארץ הקודש, אני פה בניכר מנסה לקרב יהודים, אבל הם לא באים כדי להתקרב, ואיוותר אני לבדי. אבל דע לך ריבונו של עולם, אני לא מוותר! אני אגש עכשיו לפני העמוד, ואתפלל לפניך בקול ובנעימה, כאילו בית הכנסת מלא וגדוש עם אלף אנשים! לא פחות!."

"התחלתי להתפלל ערבית ביחידות, אמרתי את התפילה עם הניגון המקובל, בקול גדול ובשאגה אדירה. אני חושב שזאת היתה התפילה הכי טובה שהתפללתי אי פעם!

"למחרת בבוקר, הגיעו יהודים רבים. אנשים באו והתפללו ושמעו קול שופר, והיה לעילא ולעילא... אחרי התפילה גם ישבנו לסעודה כיך המלך ב"ה, ואז, אחרי הסעודה אמרתי להם שיש גם תפילת ערבית, ושמחר יש עוד יום ראש השנה ויש תקיעת שופר וכו' וכו'.

"קמנו חלק מהאנשים ואמרו לי: 'רבי, יום אחד זה מספיק. מחר יש לנו עבודה. אי אפשר להחסיר כל כך הרבה...!'"

"ראיתי שאין עם מי לדבר, וחשבתי לעצמי, אם אי אפשר להרוויח את הכל, לפחות ננסה לקחת חצי... אמרתי להם: 'חברים, מי שלא יכול להפסיד יום עבודה, מה אני יכול להגיד לו? כלום! אבל אני שואל אתכם, מתי אתם מתחילים לעבוד? בשש בבוקר? לא. אתם מתחילים לעבוד בתשע, נכון? אז בואו נתפלל בשעה שש בבוקר, ומי שרוצה ילך אחרי התפילה לעבודה, מי שירצה יישאר פה איתנו, יהיה

# לקח לי כמה שניות לפני שהבנתי במי מדובר, וכשהבנתי במי מדובר התדהמה שלי היתה מוחלטת. "אלחנן?! אתה סוכן ממתקים???" מה? הרי אתה היית ה'שפיץ' של הישיבה. הייתי בטוח שיצא ממך איזה ראש ישיבה או לפחות ראש כולל. מה קרה לך???"

"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה", מה כל כך מיוחד בשמות היהודיים שלנו, ולמה סוכן הממתקים לא מוכן ללבוש בגדים מכובדים יותר, לפני שהוא נוסע לתל אביב



## הרב עמרם בינעט

השבוע אנחנו מתחילים חומש חדש, חומש שמות, שמתחיל בפסוק: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה", וידועה השאלה שכל אחד שואל את עצמו ברגע שהוא רק לומד את הפסוק הזה, לשם מה צריכה התורה למנות בכלל את שמותיהם של בני ישראל הבאים מצרימה, הרי אנחנו יודעים מי הם בניו של יעקב ומכירים את שמותיהם.

למעשה הקושיא חזקה עוד יותר. היה צריך להיות כתוב בפסוק: 'אלה בני ישראל היורדים מצרימה את יעקב איש וביתו... ראובן שמעון' וכו'. למה צריך להקדים, "ואלה שמות"? וכי התורה רוצה כביכול לעשות לנו הקדמות, להכניס אותנו לעניינים לפני שהיא מונה את שמותיהם?

על כך משיב הרה"ק רבי חיים מצ'רנוביץ' בספרו 'באר מים חיים', בקטע השני בפרשתנו, שהשמות הם החלק החשוב בסיפור. זה לא רק לומר לנו שראובן ושמעון ושאר האחים באו למצרים, אלא חלק חשוב ומהותי בסיפור הזה הוא שאלו היו השמות שלהם, כי תז"ל הרי דורשים מהפסוק "ויהי שם לגוי גדול" - מלמד שבני ישראל היו מצויינים שם, הם היו בולטים בין המצריים, ראו שכאן מדובר באחד מבני ישראל.

איך ראו? היו להם שלושה סימני היכר בולטים שהעידו שהם לא חלק מיושבי הארץ האחרים: הם לא שינו את שמם, לשונם ולבושם. ראו את הבגדים שלהם, שמעו את השפה שלהם, והתוודעו לשמות שלהם וידעו מיד - זה לא מצרי, זה יהודי!

אני מכיר יהודי שעובד בכליתקשורת כלשהו. הוא סיפר לי שלפעמים יש תאונות קטלניות, וההרוגים הם ערבים. עכשיו, צריכים לדווח בתקשורת על תאונות קטלניות, אבל הוא רוצה שיהודים שנחשפים למידע ידעו מיד שמדובר בערבים. מצד שני, זה לא מוכבד לכתוב "ערבי נהרג בתאונה", זה עלול להתפס כגזענות... הממונים עליו עלולים לכעוס. אז מה עושים? מדווחים כך: "בתאונה נהרג אחמד אל-אסד מחיפה ודודתו פאטמה אל שוקראני מעכו... המסר ברור, כולם מבינים היטב במה מדובר. למה? כי השמות מסגירים את מוצאו וזהותו של האדם יותר מכל דבר אחר.

כשרואים אדם שקוראים לו יעקב, עמרם, משה, יצחק, ישראל,

הושע.... יודעים שהוא יהודי.

אומר רבינו הק' ה'באר מים חיים', "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה" - כשהם באו למצרים, היו להם שמות מיוחדים ליהודים, כדי שהם יהיו מובדלים מהמצרים, ולמעשה זה פשוט שבני ישראל לא קראו שמות ילדיהם כשמות המצריים, אבל הפלא הוא שהמצריים לא נתנו לילדים שלהם את השמות של בני ישראל, כי הרי הם השמות הכי יפים בעולם, אבל היה זה נס מאת הקב"ה, שרצה לשמור את בני ישראל, כשהם מובדלים ומופרשים מכל העמים ובמיוחד מהמצרים שהם חיו בתוכם.

והאמת היא שאנחנו צריכים לדעת להחדיר את ההרגשה הזאת בלב של הילדים שלנו. זה חלק יסודי ובסיסי מאוד בחינוך של ילד יהודי כשר. הוא צריך לדעת שאסור לו להתבייש בזה שהלבוש שלו שונה כשהוא הולך ברחוב, אסור לו להתבייש בשם היהודי שלו, גם אם זה שם שפחות מקובל בציבור הכללי, אסור להתבייש בשפה הנקייה והעדינה שמתאימה לבן תורה, ולכל מי שמקבל חינוך תורני. על כך צריכה להיות גאווה, וככל שזה נראה יותר מוזר בעיני מי שאינו שומר תורה ומצוות - זה אומר שהשגנו את המטרה שלנו בצורה טובה יותר.

שקענו בשיחה של חברים ותיקים, ובמהלכה שמעתי ממנו כמה סיפורים שגרמו לי קצת לקנא בו...  
אז לא, אני לא מתגדר במלאכתו ולא הולך לפתוח חנות כנראה, אבל את הסיפורים ששמעתי ממנו כדאי לספר לציבור כדי שכולנו נתחזק ביחד, כל אחד במקום שבו הוא נמצא ובניסיונות שאיתם הוא מתמודד...

## ברכה שטופת דמע

"אני קיבלתי על עצמי בקבלה גמורה ומוחלטת, אני לא עושה שום דבר כדי למצוא חן בעיני אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות", הוא מספר, "בנאדם צריך להיות לבוש בצורה מכובדת, נקי ומסודר, אבל לא בגלל שעכשיו יש לי פגישה בתל אביב, אני צריך להתלבש בצורה טובה יותר ממה שהייתי מתלבש לפני פגישה עם איש עסקים בבני ברק.

"זה לא היה קל. אתה נכנס לבניין משרדים בתל אביב עם כובע וחליפה ארוכה, עם ציצית צמר מתנפנפת, מרגיש זר ומנוכר, אבל מתרגלים... גם אני התרגלתי מהר מאוד. בפגישות שבהן היו גם מקרים שלא צריך להרים את העיניים ולהסתכל, שמרתי על העיניים שלי מכל משמר. מי שלא מתאים לו, לא חייב לעשות איתי עסקים!

"כל פעם, לפני שאני יוצא לפגישה כזאת, אני מכין את עצמי, אני מזכיר לעצמי שאני שווה הרבה יותר, שאני הצודק, אני הנורמלי, והם המשוונים. הם אלו שצריכים להתבייש, לא אני. מי שלא שומר שבת, צריך להרגיש בושה עזה, מי שלא מתלבש כראוי ליהודי, מי שאין לו ציצית בבגדו ושלא הניח הבוקר תפילין - שיתבייש הוא! אני לא אתבייש מפניו, גם אם הם יהיו אלף אנשים ואני רק אחד.

"וראה זה פלא, לא רק שזה לא פגע בעסקים שלי, אלא שגם גם הוסיף אמינות, ויש לא מעט אנשים שאוהבים לעשות איתי עסקים ומוכנים להתגמש במחיר וכדו', רק בגלל שראו אותי יושב בפגישה במשך שעה שלמה, בלי להרים את העיניים.

"החנות עצמה נמצאת במקום חרדי, כך שלא היתה לי בעיה גדולה, אבל יום אחד פתחו בסמוך לחנות תחנת מוניות, ונהגי מוניות רבים החלו לפקוד את החנות שלי.

"החלטתי שאני לא אפסס הזדמנות בניסיון לקרב אותם. נכון שלפעמים הם יכולים לצחוק, לגחך, לזלזל, אבל אני הרי לא מתבייש מהם, נכון? אז למה לא לנסות? אני לא מנסה להפוך אותם לחרדים, מספיק לי לגרום להם לברך לפני שמכניסים דבר מה לפה, להניח תפילין, להימנע מלעשן בשבת, כל מה שאני מצליח להשיג, כולו רווח.

"כל פעם שהם קנו משהו לאכול, הייתי מבקש מהם לברך לפני שאוכלים. חלק מהם הסכימו בלי בעיה. למה לא? יש לי כיפות מיוחדות לשם כך, הם שמים כיפה על הראש מברכים 'שהכל' או 'מזונות' ואוכלים. רובם מסורתיים ממילא, כך שזה לא כזה מסובך. אבל היה נהג מונית אחד שממש היה 'אנטי'. כל פעם שביקשתי ממנו לברך הוא היה מסרב בתוקף.

נכון, יהודי באשר הוא נמצא יהודי הוא, וגם מי שלעת עתה אינו שומר תורה ומצוות הוא אחינו ובשרינו, אבל לגבי ההשפעה הקלוקלת שעלולה להיות לו עלינו הוא לא שונה מכל העמים שבעולם. ההבדלה הזאת בין ישראל לעמים נועדה למנוע השפעה קלוקלת, ולכן זה נוגע גם להתבדלות מאלו שאינם הולכים בדרך התורה ומהצוות, עם כל האהבה שלנו אליהם והרצון שלנו לראותם מתקרבים לאביהם שבשמים ושבים בדרך הישר.

## השפיץ של הישיבה

בעבר כבר סיפרתי לקוראי 'לקראת שבת' שבחסד ה' עלי זכיתי להקים ולנהל את חברת התהילים 'ענני' הפועלת בבית שמש, כשמדי שבוע, בערב שבת קודש, מתאספים כאלף ילדי חמד תמימים וטהורים שלא טעמו טעם חטא, ואומרים בצוותא חדא תהילים, ואחיותיהם מצטרפות אליהם באמירת תהילים מהבתים, כשלשם כך הקמנו מוקדי חלוקה של ממתקים, וכל ילדה שאומרת תהילים יכולה לגשת לנקודת החלוקה הקרובה לביתה, ולקבל ממתק לאחר שאמרה את פרקי התהילים תוך שהיא מאזינה לשידור החי שלנו בקו הטלפוני של 'ענני'.

כמובן שכשאני מחלק 1,500 ואפילו 2,000 ארטיקים או ממתקים אחרים ביום שיש, אני לא הולך לקנות אותם במכולת הסמוכה, כי המחיר יהיה גבוה במיוחד. במקום זאת אני מזמין אותם הישר מהמפעלים או מסוכנים שמתעסקים עם כמויות גדולות.

כך יצא לי לשמוע על סוכן ממתקים גדול, יהודי חרדי שיש לו חנות מצליחה, שהסחורה העיקרית שהוא מוכר בה היא ממתקים, ולאחר שהצליח בעסקיו הוא התפתח והתפתח עד שהפך בעצמו לסוכן גדול של ממתקים, כשמהחנות שלו הוא גם דואג לאספקת סחורה לחנויות רבות אחרות, ומרוויח אחוזים מכל עסקה.

אני מתקשר אליו, אמרו לי שקוראים לו אלחנן (שם בדוי...) "שלום אני מדבר עם אלחנן? קוראים לי עמרם בינעט, אני מנהל חברת תהילים..."

אלחנן מתחיל לצעוק: "עמרם! זה אתה? הרי למדנו ביחד בישיבה... אתה לא מזהה אותי?"

אולי זה לא היה יפה לשאול את השאלות הללו בצורה ישירה כל כך, אבל בגלל ההלם והתדהמה שכחתי את הגינונים והנימוסים שאמורים להיות חלק בלתי נפרד משיחות עם בני אדם אחרים, והתחלתי לשאול: "אלחנן?! אתה סוכן ממתקים??? מה? הרי אתה היית ה'שפיץ' של הישיבה. הייתי בטוח שיצא ממך איזה ראש ישיבה או לפחות ראש כולל. מה קרה לך???"

אלחנן לא נעלב. הוא דווקא נהנה מהמחמאה. "נכון", הוא אמר, "גם אני חשבתי כך, אבל הקב"ה כנראה הועיד לי דרך אחרת, אתה רואה... אבל שלא תחשוב שבגלל שאני סוכן ממתקים, זה אומר שאני שיניתי את עורי והפכתי להיות אדם אחר. נשארתי אותו דבר, עם הלבוש החסידי שלי, הפאות שלי לא התקצרו במילימטר, הזקן שלי לא עבר שום 'שיפוץ' חלילה, אני עובד כדי להביא פרנסה הביתה, ומקפיד שזה לא ישנה את האישיות שלי בשום דרך ובשום צורה..."

"פעם אחת הוא בא לקנות קופסת סיגריות ו'טילון'. הוא ביקש ממני שאנקוב מחיר כמה עליו לשלם, ואמרתי לו 27 שקל. הוא הסתכל עלי בחוסר הבנה, למה 27 שקלים? הרי הסיגריות לבד עולות 27 שקלים, הטילון עולה עוד עשרה שקלים, ביחד זה יוצא 37 שקלים... אמרתי לו, ידידי, אני אמנם לא למדתי 'לימודי ליבה' אבל אני יודע לעשות חשבון... אמרתי לך שאתה משלם 27 שקלים! הוא נעלב: 'מה זאת אומרת? אני לא רוצה מתנות, אני רוצה לשלם על מה שאני קונה!'. אמרתי לו שאת הטילון אני נותן לו בחינם... למה? כי אני לא רוצה ליהנות מהכסף שהרווחתי עבור מאכל שמכרתי ליהודי שאכל אותו בלי ברכה. אני מעדיף להפסיד עשרה שקלים מאשר להרוויח כסף לא כשר. הוא היה המום. 'עד כדי כך זה כואב לך שאני לא מברך?', הוא שאל, 'אם כך אני מוכן לברך. תביא לי כיפה...'. 'נתתי לו כיפה, הוא הניח אותה על ראשו ביד רועדת ופרץ בבכי! את הברכה הוא אמר בקול משתנק, ולאחר מכן אמר לי: 'כשהייתי בחור צעיר אמא שלי חזרה בתשובה. מאז היא ניסתה במשך שנים לשכנע אותי לברך על האוכל. אף פעם לא הסכמתי! אתה עכשיו הצלחת לחנך אותי יותר מהחינוך שקיבלתי מההורים שלי כל ימי חי'!... 'כעבור תקופה סיפר לי אותו נהג, שמאז אותה הפעם, הוא מברך על כל מאכל שהוא מכניס לפה וכמוהו עושים גם רעייתו וילדיו".

## ערבי המניח תפילין

עוד שמעתי מאלחנן הצדיק: "אחד הנהגים היה בעל מראה מיוחד, שתהיתי כל פעם שהוא קנה אצלי אם הוא יהודי, אבל לא נעים לשאול כזאת שאלה כי אם הוא יהודי הוא יעלב עד עמקי נשמתו מעצם השאלה... מצד שני, מה יש לי לבקש ממי שאינו יהודי שיברך על האוכל? לכן שתקתי ולא אמרתי לו דבר.

"פעם אחת הוא ביקש לקנות סנדוויץ'. היו שם לחמניה עם טונה, לחמניה עם סלט ירקות וכדו'.

"הוא שאל מה יש בכל דבר, ואני החלטתי לעשות לו תרגיל, שיברך אחת ולתמיד אם הוא יהודי או לא.

"הלחמניה הזאת היא 'המוציא' וזאת 'מזונות', אמרתי לו, והוא מיד נדלק: "למה? מה ההבדל? שתיהן נראות לי 'המוציא'...". הוא התחיל לשאול שאלות, אבל לי כבר היתה תשובה לשאלה הגדולה שהציקה לי... "

"הסברתי לו שהלחמניה הזאת נילושה במי פירות וזאת לא... אבל מאחר וכבר ידעתי שהוא יהודי. הצעתי לו לברך, והוא הסכים. בירך ודמע מהתרגשות. הוא אמר לי שמאז שהיה ילד בן עשר בערך, הוא לא בירך על האוכל... ושהחזרתי אותו לימי הילדות שלו... "

"אמרתי לאותו נהג, 'נו... אם אתה כבר מברך, למה שלא תניח גם תפילין? הנה יש לי פה תפילין, הרבה נהגים מניחים מדי פעם, אתה יכול לנסות גם'... "

"הנהג נבוך והסביר לי שהוא לא יודע להניח, כי הוא הניח תפילין רק בבר המצווה שלו ומאז לא חזר על כך שוב.

"כמובן שעזרתי לו להניח, אני כבר מכיר את כל המנהגים והשיטות של העדות השונות. הוא התעטף בטלית והניח את התפילין, וכשהיה עטור בטלית ותפילין, הוא מאוד התרגש ולאחר מכן החליט להצטלם ככה, כדי שיוכל להראות לאשתו ולחברים... "

"למחרת שוב הגיע הנהג וניגש ישר לעניין: איפה הטלית והתפילין? אני רוצה להניח שוב!"

"אני לא שאלתי שאלות, יהודי רוצה להניח תפילין, ברוך הוא וברוך שמו! אני לא חוקר מה קרה, אבל הוא סיפר לי מעצמו... "

"אשתי ראתה את התמונה ופשוט השתגעה מהתרגשות", הוא אומר, "היא אמרה לי שזה מאוד מתאים לי ושאני נראה כמו מלאך עם התפילין, אני מזכיר לה את אבא שלה... בקיצור, היא ממש מבקשת שאני אניח שוב, אז אני מניח, גם לי זה עשה טוב על הלב, אז למה לא? כולם מרוויחים!"

"מאז הוא חזר פעמים רבות", מספר אלחנן חברי, "עד שבהמשך קנה לעצמו זוג תפילין משלו, וכן טלית חדשה, וכל בוקר הוא מניח תפילין ואומר קריאת שמע לפני שהוא יוצא לעבודה. הוא סיפר לי שבשבתות הוא הולך גם לבית הכנסת, כי הוא מרגיש שחסר לו קדושה בשבת כשלא מניחים תפילין, הוא חייב להשלים את החסר עם משהו של קדושה, אז הוא הולך לבית הכנסת שומע קריאת התורה, מתפלל, עונה 'אמן' על הקדישים, וממלא את הנשמה שלו ליום נוסף של רוחניות".

ר' אלחנן ידידי סיפר עוד סיפורים רבים, את חלקם אולי אספר כאן בהמשך, אבל המסר החשוב שאני רוצה לקחת מהסיפור הזה הוא, שכל אדם שאינו חוסם את עצמו במודע ובכוונת מכוון להשפעה זרה, נתון לחסדיה של ההשפעה הזרה.

הסיבה שאלחנן לא הושפע, זה בגלל שהוא בנה סביבו חומות של ברזל. הוא מקפיד שלא להשתנות בשום אופן, הוא לא מוכן אפילו לתת עוד 'סיבוב' לפאות שלו שיהיו מסולסלות יותר יפה, כדי למצוא חן בעיניו של אדם שאינו שומר תורה ומצוות, יותר ממה שהיה רוצה למצוא חן בעיניו של סוכן בני ברק, דווקא בגלל זה לא רק שהוא לא הושפע, אלא שהוא גם התחיל עם הזמן להשפיע החוצה, להרים אחרים למצב שלו, במקום להוריד את עצמו אליהם.

"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה", רבותי, כשיוצאים מאזור הנוחות שלנו, מהקרייה או השכונה החרדית והולכים למקום אחר, צריכים לזכור מה עושים כשבאים למצרים. אנחנו לוקחים איתנו את השם שלנו, את הלבוש שלנו, את השפה שלנו, והולכים בקומה זקופה ובגרון נטוי. איש לא יגרום לנו לנסות להתחנף או למצוא חן בעינייהם.

בלי "דוד שלי שירת בצבא", בלי "תראה כמה החרדים מתנדבים בהצלה ובזק"א...". אין צורך להגיע לכל ההצטדקויות האלו.

אני למדתי בישיבה כי זה התפקיד של יהודי עלי אדמות. ומי שמעקם את האף, שיהיה לו אף עקום!

# באותו ערב כששמעתי את השיר 'יאקאב' בפעם המי יודע כמה, התרגשתי שוב, כאשר השיר נגמר עם ההכרזה: "אין דבר שיטיל מורא על לב בן ישראל, רק ילך בדרך התורה וישמור אותו הקל". השקט ששרר בבית עם השיר המרגש, נתנו דרור למחשבותי על השיר והבחור האנונימי שעומד מאחוריו...

ואז הבנתי את דברי המדרש על אהרון הכהן, שיצא לקראת אחיו משה בשובו ממדין ושמחה אמיתית בליבו



## מאת: הרב ישראל היימן

הנחת היסוד שלי היא, שאף אחד מהקוראים הנכבדים איננו מתעניין יתר על המידה וכנראה אפילו בכלל לא בהעדפות המוזיקליות שלי... לאף אחד ממי שקורא את השורות האלו לא תהיה תועלת מלקרוא את מה אני אוהב או למה אני חפץ מידי פעם להאזין... אבל על פעם אחת ששמעתי שיר, אותו כל אחד מהקוראים מכיר, בוודאי תרצו לשמוע...

זה היה ערב סגרירי אחד, כשבבית התנגן בעוז השיר המוכר מאוצרות יהודיים של הרה"ח רבי יו"ט ארליך, השיר המפורסם על 'יאקאב'.

מסתמא מאז ילדותי שמעתי מאות פעמים את השיר הזה, שמתאר ברגש את קורותיו של בחור צעיר שהתגלגל בדרך לא דרך לאיזה קולחוז נידח, במסגרת נודדיו ובריחתו מאימת המלחמה העולמית, שם הוא עבד עבודת כפים נוראה, כשהוא מתרפק על ניגון הגמרא ועל שנותיו היפות בישיבה.

תקופה קצרה אחרי שהוא הגיע למקום, הוא עומד בפני נסיון נורא, כאשר ראש השבט מנסה לשדל אותו להתחתן עם בתו, והוא כמעט נותן למציאות הנוראה לחבוט בו, עד שלפתע הוא נזכר שוב בגמרא האהובה ובבית אבא, והוא קם ובורח תוך מסירות נפש, וממשיך להתגלגל עד שהוא מגיע לארצות הברית, שם הוא מכיר את רבי יו"ט ארליך שהלחין ואף ניגן את השיר המרגש הזה, בחתונתו של הבחור.

באותו ערב ששמעתי את השיר בפעם המי יודע כמה, התרגשתי שוב בפעם המי יודע כמה, כאשר השיר נגמר עם ההכרזה "אין דבר שיטיל מורא על לב בן ישראל, רק ילך בדרך התורה וישמור אותו הקל". השקט ששרר בבית עם השיר המרגש, נתנו דרור למחשבותי על השיר והבחור האנונימי שעומד מאחוריו.

שאלה גדולה במדרש שקשור לפרשת השבוע תורצה לי באותו ערב שקט.

המדרש מביא רשימה של אנשים, שהתורה מזכירה את מעשיהם הטובים: ראובן שרצה להציל את יוסף ובעז שצבט לרות קלי לאכול, ביניהם מובא גם אהרון הכהן שיצא לקראת אחיו משה בשובו ממדין

ושמחה אמיתית בליבו. "אילו היה יודע אהרון שהקב"ה מכתוב עליו, בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו". וכן על ראובן וכן על בועז, אילו היו יודעים שהקב"ה כותב את מעשיהם היו עושים אותם ביתר עוז ובצורה הרבה יותר רחבה. ומסיים המדרש בשם כמה מהתנאים: "לשעבר היה אדם עושה מצווה והנביא כותבה, ועכשיו כשאדם עושה מצווה מי כותבה? אליהו כותבה ומלך המשיח, והקב"ה חותם על ידיהם".

והתמיהה כאן פשוטה, וכי חלילה מדובר על אנשים פשוטים אצלם תקפה האמרה הנלווה של 'לא פרסמת לא עשית'...?

הלא מדברים כאן מאהרון הכהן, מראובן בכור השבטים ומבועז שהיה ראש הסנהדרין ונביא. איך שייך לומר שאילו היו יודעים שמעשיהם יתפרסמו היו עושים אותם יותר טוב? פשוט וברור לנו שאהרון הכהן, כשהוא יצא לקראת משה רבינו הוא הביע את שמחתו בצורה הטובה ביותר שהוא יכל, בלי שום פניות או נגיעות והשמחה שלו נבעה אך ורק מכך שקיום רצונו של הבורא יתברך נעשה בצורה המושלמת ובוודאי לא היה לו שום הבדל אם רצון ה' התבצע על ידיו או על ידי מישהו אחר, אם כן מה שייך לומר שאם

## ישנם הרבה אנשים אנונימיים שעשו ועושים מעשים מכל הסוגים, והם אינם יודעים שהמעשים שלהם משפיעים לדורות, יאקאב הוא רק הדוגמא

כשהוא התגבר על הנסיון שעמד לפתחו, הוא לא חשב אף לא לרגע שהמעשה שלו יכתב לדורות, ירגש ויחזק אלפי אלפים לדורות ארוכים, לא עלה על דעתו עד יום מותו המימד של החיזוק שהמעשה שלו - שאכן לא היה פשוט בכלל - יגרום. הוא לא חשב איזה פירות ופירי-פירות יצאו מאותו נסיון בו הוא עמד בגבורה. יאקאב הלא מוכר, כמו דמויות רבות מוכרות ולא מוכרות, עשו ועושים מעשים טובים כאלו ואחרים ולאף אחד אין מושג אם החתימה הזו של הקב"ה לנצח נצחים, תפורסם בין באי עולם או לא, לא צריך להגיע לדמויות כדוגמת הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין, שעשה מעשה וזה השפיע על כל העולם לדורות, יהיו שיגידו - אני לא ר' מאיר שפירא, אין לי את היכולות שלו. ישנם הרבה אנשים אנונימיים שעשו ועושים מעשים מכל הסוגים, והם אינם יודעים שהמעשים שלהם משפיעים לדורות, יאקאב הוא רק הדוגמא. המדרש מבאר לנו את ההבנה הנוראה והמחייבת שכל מעשה, אפילו הפעוט ביותר בעינינו, הוא חתום בחותם הנצח של הקב"ה והוא משפיע לדורות. ההסתכלות שלנו על המעשים שלנו צריכה להיות במימד של נצח, במושגים של השפעה לאינסוף דורות. לפעמים הקב"ה ברוב רחמיו שולח לנו גילוי פעוט של הדבר הזה. אם נת"חס ככה לכל מה שאנחנו עושים, בוודאי שאלהיו ומלך המשיח לא רק יכתבו את מעשינו, אלא גם יתגלו עלינו במהירה בגאולה השלימה.

היה יודע שהקב"ה יכתוב את זה הוא היה מוסיף על מעשיו ויוצא בתופים ובמחולות?

והאמת שסיום דברי המדרש תמוהים אף הם ואולי אפילו יותר, מה יש לאליהו הנביא ולמלך המשיח להתעסק עם כל מצווה של אי מי, מה יש לו לקב"ה לחתום על כל מצווה הנעשית בעולם? בוודאי שכל מצווה חשובה, אבל בשביל מה יש להעביר כל אחת מהם את התהליך של כתיבה וחתמה בידי הקב"ה בעצמו?

כאמור, כששמעתי את השיר הנ"ל הגעתי לתובנה שתירצה לי את כל השאלות, אהרון הכהן וכמוהו ראובן ובוועז בוודאי עשו את מה שהם היו צריכים לעשות, בצורה המושלמת ביותר בכל כוחם ובכל הכלים שעמדו לרשותם בצורה המושלמת ביותר. אבל אהרון הכהן כשיצא לקראת משה בשמחה, לא היה יודע שהקב"ה יכתוב את מעשהו לדורות, הוא לא ידע שהמעשה שלו יהפוך ל'שטיק תורה' לעוד שורה בנצחיות של העולם - בתורתנו הקדושה.

כל מילה וכל משפט בתורה היא נצח נצחים, כל אות שנכתבה בתורה ניתנה לדרשה וללימוד לדורי דורות, אם אהרון היה יודע שהמעשה שלו יהפוך למהות של נצח ע"י כתיבה של המילים האלו בתורה הק', הוא היה מסתכל על המעשה הזה במימד אחר לגמרי, הוא היה מתייחס למעשה במונחים של נצח, אז זה היה נעשה בוודאי בצורה אחרת, משהו שמתאים לנצח נצחים, ולא למעשה רגעי שמהותו היא לאותו רגע בלבד. בוודאי שחלילה לומר שפרסום או שיקולים אחרים היו משנים את צורת המעשה של אהרון או ראובן ובוועז, רק המימד של המעשה יכול לשנות. אם זה מעשה שמהותו היא לאותו זמן זוהי צורת התייחסות אחרת, אם המעשה נכתב בתורה והופך לנצח נצחים כל היחס אליו משתנה, כל נתוני הפתיחה של ההתייחסות אליו נעשים אחרים לגמרי, הם מובאים אחרת לגמרי.

ובמסר הזה המדרש מסיים - נוקב חדרי בטן: כל מצווה, כל מעשה טוב שאדם עושה, כל לימוד תורה, כל ביקור חולים, כל צדקה של עשר אגורות, אל ניתן למציאות המדומה להכשיל אותנו, לא מדובר על מעשה רגעי, אפילו לא על משהו שמועיל לנו למאזן הפרטי שלנו לעולם הבא.

כל מעשה הוא נצח!!

הקב"ה שחותמו אמת, נצחיות, הוא זה שחותם על כל מעשה, הוא זה שמאשרר כל מצווה בחותם של נצחיות, לעולם אין לדעת אם המעשה אותו עשינו לא ישפיע נצח נצחים.

ניקח כדוגמא את אותה התגברות של אותו אנונימי - 'יאקאב' מהשיר המרגש.

077-2222-666 או \*4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת





# מבצע ענק של מתנות כל הקודם זוכה!!



תרום 20 ש"ח  
 למשך 9 חודשים  
 סך כל התרומה

## ומקב

• סט 'לקרא'  
 5 כרכים, המבנה  
 'דרשו', בהדפס

(שווי המתנה בחנויות)



תרום 23 ש"ח לחודש  
 למשך 12 חודשים  
 סך כל התרומה 276 ש"ח

## ומקבלים

• סט 'משנה ברורה'  
 6 כרכים, כריכה קשה

• ספר המפתח  
 על המשנ"ב

(שווי המתנה בחנויות 488 ש"ח)



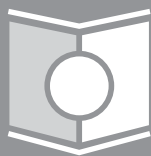
תרום 22 ש"ח לחודש  
 למשך 11 חודשים  
 סך כל התרומה 242 ש"ח

## ומקבלים

• סט 'משנה ברורה'  
 6 כרכים, כריכה קשה

(שווי המתנה בחנויות 425 ש"ח)

המבצע לזמן מוגבל, להשתתפות < בנ



*Dirshu*  
 דרשו ד' ועוזו  
 קרן עולמית לחיזוק  
 ועידוד לימוד התורה

# ללא הגרלות וללא כוכביות

תורמים לארגון 'אחינו' - זרוע  
 החיזוק של 'דרשו' ומקבלים  
 מתנות ענק של ספרים  
 מארגון 'דרשו'



תרום 33 ש"ח לחודש  
 למשך 16 חודשים  
 סך כל התרומה 528 ש"ח

## ומקבלים

- סט 'משנה ברורה'  
 6 כרכים, כריכה קשה
- סט 'לקראת שבת'  
 5 כרכים, המבחר של עלוני  
 'דרשו', בהדפסה מחודשת
- חמשה חומשי תורה
- ספר המפתח על משנ"ב  
 (שווי המתנה בחנויות 863 ש"ח)



תרום 22 ש"ח לחודש  
 למשך 11 חודשים  
 סך כל התרומה 242 ש"ח

## ומקבלים

- סט 'משנה ברורה'  
 38 כרכים, כריכה רכה, כיס
- סט 'חפץ חיים'  
 4 כרכים, כריכה רכה, כיס
- (שווי המתנה בחנויות 338 ש"ח)



תרום 180 ש"ח לחודש  
 למשך 12 חודשים  
 סך כל התרומה 2160 ש"ח

## ומקבלים

- סט 'משנה ברורה'  
 38 כרכים, כריכה רכה, כיס
- סט 'חפץ חיים'  
 4 כרכים, כריכה רכה, כיס
- (שווי המתנה בחנויות 338 ש"ח)

כל עמדות נדרים פלוס < טופס 'דרשו'

# בא אלי יהודי ואמר לי, שהוא רוצה לתרום לישיבה שלנו רמקול, מעין מערכת קריוקי מאוד משוכללת, בעלות של כ-2,500 שקלים. לישיבה עצמה לא חסר כרגע רמקול, הוא אמר לי שאני יכול לעשות עם זה מה שאני רוצה, חשבתי מעט ולבסוף האיר הקב"ה את עיני ונתן לי תשובה

ראש ישיבת 'אחינו' לצעירים, הג"ר מיכאל ברלין, מספר על הפעילות ועל הסוד שמאפשר לו לדרבן את הבחורים ללימוד באופן רציף לאורך כל השנה



"מילדי העברים זה" (שמות ב', ו')

במשך עשרות שנים, פועל ארגון 'אחינו', זרוע הקירוב של 'דרשו' בקרב בני נוער שונים, המגיעים מבתים מסורתיים ומתקרבים ליהדות.

ילדים אלו, הגיעו לחינוך התורני בבתי ספר הפזורים ברחבי הארץ, הודות לפעילות בלתי נלאית של ארגוני הפעילים, אשר עמלו להוציא יקר מזולל ולהכניס ילדים יהודיים למוסדות, שילמדו אותם קריאת שמע, וייתנו להם בסיס עיקרי לחיים כיהודי בארץ הקודש. חלק גדול מהילדים באו מלכתחילה מבתים שבהם ההורים שמרו מצוות ברמה כזאת או אחרת. חלקם באו מבתים דתיים ואפילו חרדיים במידה רבה, וישנם גם תלמידים שבאו מבתים מסורתיים ואף פחות מכך.

בחינוך התורני לימדו אותם להתפלל, לומר קריאת שמע, להניח תפילין, וגם ללמוד משניות וגמרא.

עם זאת, חלק מהילדים הללו, שהגיעו ממשפחות חלשות יותר, כשהגיעו לעולם הישיבות רבים מהם נפלטו החוצה במהירות. הלימודים בחינוך התורני לא הכשירו אותם לכניסה לעולם הישיבות בבני ברק, בירושלים ובכיוונים החרדיים. ילדים יקרים אלו לא הורגלו בגינונים של עולם הישיבות, הבדלי סגנון, שפה, תרבות, צורת לבוש ועוד ועוד.

על רקע זה הקים ארגון 'אחינו' ישיבות שנועדו במיוחד עבור התלמידים היקרים הללו, ישיבות שהשכילו ומצאו את הדרך הנכונה להעמיד אותם על הרגליים, לאפשר להם לצמוח לתלמידי חכמים ובהמשך להשתלב בישיבות הגדולות הטובות ביותר, לאחר שעברו את כור ההיתוך של הישיבה הקטנה, והוכשרו להפוך לבחורי ישיבות במלוא מובן המילה.

רוב הישיבות הוקמו ברחבי הארץ, ונמסרו עם הקמתם לניהול של עמותות פרטיות חדשות. ארגון 'אחינו' המשיך ועדיין ממשיך לשלוח אליהם בני נוער, שרוצים לעלות מהחינוך התורני לישיבות הקדושות. פעילי 'אחינו' עמלים בתוך הישיבות הללו, לסייע לבני הנוער להשתלב ולמצוא את מקומם בעולם התורה, אבל הניהול אינו של 'אחינו'.

אחת הישיבות המוצלחות ביותר שהוקמו אז ושנשארה עד היום תחת המטרייה של 'אחינו' היא ישיבת 'אחינו' לצעירים, בראשותו של הג"ר מיכאל ברלין שליט"א, ובנשיאותו של מייסד 'דרשו' ו'אחינו' רבי דוד הופשטר שליט"א.

לרגל ימי השובבי"ם, ימים של תשובה והתחזקות, ביקשנו לשוחח עם ראש הישיבה הרב ברלין שליט"א, ולבקש ממנו שייתן לנו 'טיפים' כיצד ניתן לקרב את הבחורים לתורה ולעודד אותם ללמוד במלוא המרץ, למרות שהם באים מרקע שונה ושהלימוד אינו טבעי עבורם.



"האמת שהישיבה הזאת היא כמו כל ישיבה אחרת", מסביר הרב ברלין. "יש הבדלים, אבל הם חיצוניים, טכניים. מבחינת רמת הלימוד והרמה הרוחנית המצופה מהבחורים, אנחנו מביאים אותם למקום שבו נמצא כל בחור ישיבה רגיל בסיומה של הישיבה הקטנה.

"איך באמת עושים את זה? התשובה היא שעושים הרבה מאוד 'מבצעים', אבל לא תמיד קוראים לזה 'מבצע' ולא תמיד התלמידים יודעים שהם נמצאים במבצע.

"שמעתי פעם על תרגיל שעשו בסדנא, שבה המנחה נתן

למשתתפים לבצע משימה כלשהי, למשל לאכול גביע לבן, ולהכריז כשיימו לאכול את הגביע עד תומו, שהמשימה הושלמה.

"עומד המנחה עם שעון עצר ובודק. המשתתפים אוכלים מהר ככל האפשר, כי כל אחד רוצה לנצח בתחרות, וכשהאחרון מסיים, שואל אותם המנחה שאלה מאוד מעניינת: 'מישהו מכם שמע שהזכרת את המילה 'תחרות'? למה החלטתם שזאת תחרות? אני לא אמרת שמי שסיים ראשון יוכרז כמנצח או יקבל פרס. בסך הכל רצית לראות כמה זמן לוקח לכם לאכול לבן, ואני מאמין שכשאתם אוכלים גביע לבן בבית, זה לוקח יותר מ-17 שניות. אז למה עכשיו אכלתם בכזה חיפזון?!"

"התשובה היא פשוטה: אנשים רואים שהוא עומד עם שעון עצר ביד, ואוטומטית הם מתרגמים את זה לתחרות.

"מחנך חכם, יודע לייצר כזאת 'קנאת סופרים' בין התלמידים, גם בלי להכריז על מבצע או על תחרות.

"אני אתן דוגמה לגבי מה שעשינו בימי החנוכה: בא אלי יהודי יקר ואמר לי שהוא רוצה לתרום לישיבה שלנו רמקול, מעין מערכת קריוקי מאוד משוכללת, בעלות של כ-2,500 שקלים.

"לישיבה עצמה לא חסר כרגע רמקול, הוא אמר לי שאני יכול לעשות עם הרמקול הזה מה שאני רוצה, העיקר שיביא להרבות תורה בישראל.

"חשבת מעט ולבסוף האיר הקב"ה את עיני ונתן לי תשובה: יש לנו בעיה עם התלמידים בישיבה שהלשון של הגמרא קשה להם מאוד. הם 'שוכרים את השיניים' כדי לקרוא את הגמרא, במיוחד בשיעורים הנמוכים. זאת, משום שבחינוך התורני משקיעים פחות בלימודי הגמרא, באופן נרחב. "המטרה שלנו היא, שכשהבחור מסיים שיעור ג' ועולה לישיבה גדולה, הוא יוכל לקרוא גמרא ברצף ובלי טעויות, כמו כל בחור ישיבה בן גילו.

"החלטתי שאני מקדיש את הרמקול לעניין הזה והודעתי לבחורים, שאנחנו מנצלים את ימי החנוכה כדי להרגיל את הלשון שלנו לומר את מילות הגמרא. כל בחור יושב על הסוגיא הנלמדת וקורא אותה, בלי להסביר ואפילו בלי להבין. קוראים פעם אחת את הסוגיא מתחילה ועד סוף, ולאחר מכן ניגשים למגיד שיעור והוא נותן לך כרטיס.

"תקרא פעם שניה, קבל כרטיס שני, וכן בפעם השלישית הרביעית והחמישית. הכרטיס הוא מעין תעודת הוקרה והערכה על המאמץ, הרווח הגדול של הבחור הוא שמילות הגמרא הופכות להיות שגורות על לשונו. הוא לומד לקרוא גמרא בלי טעויות. רווח עצום!"

"הוספתי ואמרת לבחורים, ממש בדרך אגב, בלי לעשות מזה סיפור בכלל... 'מישהו תרם לנו איזה רמקול בעלות של 2,500 שקלים, הנה תסתכלו, זה עומד שם, מה אתם אומרים, שנעשה הגרלה על הרמקול בין הבחורים שקראו את הגמרא הכי הרבה פעמים? עשרת הבחורים שהגיעו למספר הגבוה ביותר ייכנסו להגרלה על הרמקול...!"

"אני לא הכרזתי על מבצע, לא הכרזתי אף אחד להשתתף, לא תליתי מודעות ולא שלטים ססגוניים, אלא פשוט סיפרתי להם סיפור, שיש לי איזה רמקול מיותר ואני מחפש למי לתת אותו..."

"זה עבד כמו קסם! הבחורים למדו במרץ ובהתלהבות וקראו את הגמרא עוד פעם ועוד פעם, הפרויקט הצליח מעל ומעבר למצופה". "כמובן שמבצע כשלעצמו זה לא דבר רע", אומר הרב ברלין. "אנחנו עושים מבצעים, אבל הבעיה היא שאם עושים יותר מדי מבצעים זה מאבד את האפקט. לכן אנחנו כל פעם עובדים מזווית אחרת. פעם יש מבצע, פעם תחרות, לפעמים יש הגרלה בין כולם או בין עשרת המצטיינים, לפעמים יש חלוקת פרסים לכל אחד שלומד ומשקיע. פעם מתכוננים למבחן אצל אחד מגדולי הדור, ופעם מעניקים שעות לימוד רצופות.

"כשיש מבצע משמעותי יותר, כל הישיבה לובשת חג, עם פלקטים ומודעות וקופרייטינג שיווקי של המבצע..."

"הרעיון הוא, שבכל רגע נתון יהיה גורם שמדרבן את הבחורים להשקיע, הדרבון הוא תמידי והוא חייב להתחלף כל הזמן, זה תמיד צריך להיות משהו אחר, שונה, חדש, לא מוכר. אגב, זה יכול לעבוד גם בישיבות רגילות, לא צריכים לחשוש ממבצעים ומיוזמות כאלו, ככה בונים דור של תלמידי חכמים, זה מתחיל בגירויים חיצוניים, וממשיך בהתלהבות והתחדשות מתוכן הלימוד עצמו, כמו שאומרים חז"ל 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים'."



"יש עוד דבר חשוב מאוד שאנחנו מקפידים עליו, ועוזר לנו המון עם הבחורים", מוסיף הרב ברלין, "אני מדבר על 'שיחה בגובה העיניים'. בעולם הישיבות זה עשוי להיראות משונה, מה פתאום לדבר עם הבחור בגובה העיניים? הפוך, תרים אותו אליך ואל תוריד את עצמך עליו.

"אבל האמת, שלדבר עם בחור בגובה העיניים זה לא אומר שזה מוריד אותך אליו. ממש לא. הדבר הכי חשוב לי זה, שהבחורים ידעו שהצוות דואג להם ורוצה את טובתם. אנחנו לא נמצאים פה כדי לקבל מהם כבוד, וגם לא כדי לקבל כבוד מאחרים. אנחנו לא נמצאים אפילו לא כדי לרוות מהם נחת, למרות שאנחנו מאוד מאוד רוצים לרוות מהם נחת.

"אנחנו פה כדי לתת להם את הכלים שיאפשרו להם לצמוח ברוחניות. הא ותו לא! אין לנו שום מטרה אחרת, ולכן כל מערכת השיקולים שלנו, כשבחור מבקש משהו זה לא 'אם זה יעשה לי טוב', אלא 'האם זה יעשה לבחור טוב'. אין פה שיקולים של 'כבוד הישיבה' ומעמדו של הר"מ או ראש הישיבה.

"כמובן שזה לא משהו שאומרים לבחורים בפה מלא, זה לא יעזור לומר דבר כזה. צריכים לשדר את זה, זה צריך לבוא מהלב ממקום של אמת מוחלטת, אם זה באמת מה שאכפת לך, ואתה משדר את זה לבחורים, הם ירגישו, יבינו ויפנימו את זה.

"כלפי מה הדברים אמורים? מגיעים ימי החנוכה לדוגמה, והבחורים רוצים לחזור הביתה. כל החברים שלהם מבית הספר נמצאים

# בכל שבת ושבת, בפניא דמעלי שבתא, היה אבי מורי זצ"ל מזדרז לסיים את הסעודה השלישית ומאיץ את צעדיו אל חדר האוכל של הישיבה, שם נמסרה אז השיחה הקבועה. היה חשוב לו שאנו הילדים נתלווה אליו, כדי שגם אנחנו נספוג מאותו מקור השראה עילאי ומקודש

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א



לי פעם על שיחה אחת של המשגיח ואמר: "זה קטע שלקוח מ'עץ חיים', זה יסוד שמופיע בספר קבלה פלוני, זה מופיע בספר קבלה אלמוני..." ומדבריו למדתי כי כל שיחה של המשגיח היתה בנויה בעמקות גדולה. ואילו אנו כשמתכלים על שיחותיו נראה לנו שכתובים שם דברים פשוטים, יציאת מצרים ואמונה, דברים מפורסמים ונדושים. זאת משום שהכל מכוסה במעיל של פשטות. המשגיח היה אומר את מה שהוא חי, מבלי צורך להרשים את השומעים בדברים מיוחדים.

כמה נכונה היא ההגדרה הקולעת הזאת!

בזמנו כששמעתי את השיחות לא הבנתי את עומקן, רק ראיתי דמות חיה שהשפיעה יראת שמים, וזעקה את המלים הפשוטות והידועות, ותו לא. אך לימים, כשהתבגרתי ושחזרתי את אשר ראיתי ושמעתי, הבנתי כמה הכרת הטוב חב אני לאבי זצ"ל שטרח לקחת אותי עמו לאותן שיחות.

מלבד המראה המפעים שחדר בי עמוקות, הרי גם מסריו הנוקבים שהיו נראים לנו בזמנו דברים נכוחים ופשוטים, ככל שמשמשנו בהם מצאנו טעם ונופך חדש בהבנת ההתרחשויות של יציאת מצרים. הם הביאו אותנו להסתכלות מחודשת על העניינים היסודיים ורמי המעלה של האמונה, ודבר שפתיים אך למחסור.

אחד מתלמידי המשגיח מתאר את ענין 'יציאת מצרים' בהיכלה של ישיבת פוניבז' בחיי חיותו של המשגיח, כך:

"מי שזכה להסתופף בהיכלא קדישא ישיבת פוניבז' בתפארתה, חש

אחת מחוויות הילדות שמעוררות בי עד היום כיסופין וערגה, היא שיחותיו של משגיח ישיבת פוניבז' הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל,

בכל שבת ושבת, בפניא דמעלי שבתא, היה אבי מורי זצ"ל מזדרז לסיים את הסעודה השלישית ומאיץ את צעדיו אל חדר האוכל של הישיבה, שם נמסרה אז השיחה הקבועה. היה חשוב לו שאנו הילדים נתלווה אליו, כדי שגם אנחנו נספוג מאותו מקור השראה עילאי ומקודש.

כילד צעיר לימים אכן לא הבנתי כמעט דבר, אך גם אני חשתי את עצמי כמי ששותה את דברי המשגיח. משום שהלהט בדיבורו, הרצינות המיוחדת, הקול הרוטט והומה ביראת שמים זכה וטהורה, חדרו לעצמותינו וגרמו לנו להתרומם לפסגות אחרות.

עדיין מהדהדות באזני, מלים מסוימות בשיחות, אותן היה המשגיח חוזר ושונה פעם אחר פעם בהברה פולנית נוקבת ובנהמת לב, תוך כדי דפיקה עזה על הסטנדר: "אמונה!" "יציאת מצרים!" "תורה!" "תפילה!"...

דבר פלא היה אצל המשגיח. למרות שבמבט שטחי היה נראה כי הוא מדבר דברים פשוטים ומוכרים, השפעתו על מגוון השומעים היתה עזה ביותר; על תלמידי חכמים שנמנו בין גדולי הדור, לצד אנשים פשוטים, בחורים צעירים ואף ילדים. כולם, כל אחד לפי רמתו והבנתו, מצאו טעם בשיחותיו וחשו שהן דבר מרומם ומלהיב. הגאון הצדיק רבי שלמה וולבה זצ"ל עמד על נקודה זו והסביר זאת כך:

היתה לו למשגיח פשטות מיוחדת אותה ינק ממרן ה'חפץ חיים' זצ"ל. אצל ה'חפץ חיים' ראו פשטות שהסתירה את העמקות והגדלות העצומה. כל המעלות הגדולות הוכנסו בתוך הפשטות. הנה בעת דרשתו המפורסמת של ה'חפץ חיים' במעמד ה'כנסיה הגדולה', ישבו גם ארזי הלבנון: רבי חיים עוזר גרודז'נסקי, רבי מאיר שפירא ועוד מגדולי ומאורי הדור, וכולם שמו אוזניים כאפרכסת לשמוע כל הגה שיצא מפיו. כל אחד שמע מה שהוא היה צריך לשמוע, ומה שהיה מסוגל לשמוע. הגדולים שמעו חידושים עצומים ונפלאים והתפעמה רוחם, ואלו האנשים הפשוטים שמעו דברים פשוטים.

כך גם היה אצל רבינו המשגיח, השווה הרב וולבה. הפשטות בדברים לא היתה באמת פשוטה כל עיקר. אדרבה, הרבי הגאון הקדוש בעל ה'באר משה' מאוז'רוב זצ"ל, שהיה מגדולי הדור ממש, הצביע

**סיפר הגרמ"מ שולזינגר: פעם נסעתי במונית מתל אביב, ועל פי המבטא של הנהג זיהיתי שהוא מ'וילנא'. שאלתי אותו: "סליחה, אתה מוילנא?", "כן" - הוא ענה לי - "והיכן גרת בוילנא?" שאלתי. "בזולנא ד" ענה. נזכרתי מיד שזו הכתובת של רבי חיים עוזר. המשכתי לשאול אותו: "אתה גרת ליד רבי חיים עוזר?", "כן" - ענה בהתרגשות - "גרנו דלת ליד דלת עם רבי חיים עוזר..."**

מה הטובה האישית שביקש רבי חיים עוזר ממנהל הג'וינט



הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל

השכר שלהן, שהנה המעשים שלהן מתפרסמים וכולם יודעים שבזכותם העם רב ועצום. זה יכול להיות שכר של 'עושי חסד', אך לא של 'בעלי חסד' כמילדות, ועל כן הפסוק ממשיך ואומר: 'וַיְהִי כִּי יֵרְאוּ הַמַּיְלֵדוֹת אֶת הָאֱלֹקִים' - שיראת שמים הוא המניע שלהן, 'וַיַּעַשׂ לָהֶם בְּתֵימָן' - נתן להן בתי כהונה, לוויה ומלכות.



לפנינו כמה סיפורים על מעשי חסד של 'בעלי חסד', שהדבר היחיד שהיה לנגד עושיהם, היא צרת האחר.

הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל סיפר על טוב לבו של מרנא רבינו חיים עוזר גרודז'נסקי זצ"ל:

פעם הגיע מארצות הברית לוילנא המנהל הכללי של הג'וינט. הוא נכנס לרבי חיים עוזר, והם דנו על המצב הכלכלי הקשה של הישיבות בליטא, ועל תמיכת הג'וינט בישיבות. בתום הפגישה החשובה שעסקה כולה בתקציבי הישיבות, אמר המנהל לרבי חיים עוזר: "עד עכשיו דנו בתקציבי הישיבות, עכשיו אני מעז לשאול את הרב משהו אישי: במה אוכל לעזור אישית לרב? האם חסר לרב משהו?"

מיד ענה לו רבי חיים עוזר: "כן, אני צריך טובה אישית! באמת תודה

הרב ישראל ליוש

וַיִּיטָב אֱלֹקִים לְמַיְלֵדוֹת וַיִּרְבּוּ הָעָם וַיַּעֲצֻמוּ מְאֹד: וַיְהִי כִּי יֵרְאוּ הַמַּיְלֵדוֹת אֶת הָאֱלֹקִים וַיַּעַשׂ לָהֶם בְּתֵימָן: (שמות א', כ"ב-א)

רש"י מבאר שההטבה שהטיב הקב"ה עם המילדות, היא בתי כהונה ולוויה שיצאו מיוכבד, ומלכות ממרים. וכבר עמדו על כך המפרשים: אם כן, מדוע הפסיק הפסוק במילים 'וירב העם ויעצמו מאוד, ויהי כי יראו המילדות את האלוקים?' מדוע לא כתוב: 'וייטב אלוקים למילדות ויעש להם בתימ'?

יתכן שנאמר כאן מסר נפלא: ישנם 'בעלי חסד' וישנם אנשים שעושים חסד. 'בעלי חסד' הם אלו שבאמת רוצים בטובת השני. צרת השני היא צרתם, ושמחת השני היא שמחתם. הם עושים חסד כי באמת איכפת להם מצבו העגום של זולתם. לעומתם, עושי החסד האחרים, גם יעשו חסד, אך לא צרכי הזולת בראש מעיינם, אלא כי זה באמת נראה טוב להתעסק בחסד, זה מרשים זה מכבד, אנשים מפרגנים מאוד על מעשי חסד... 'עושי החסד' אמנם עושים חסד, אבל אינם 'בעלי חסד', החסד לא באישיות שלהם, לא זה מה שבאמת מעניין אותם, הם בעצם 'משתמשים עם החסד'...

השכר של ה'עושי חסד' הוא הכבוד והפירגון שהם מקבלים עבור מעשי החסד שהם עושים. זה הרי מה שמניע וממריץ אותם לפעול את פעולות החסד שלהם. לעומתם 'בעלי החסד' כלל לא יחזרו מפרסום המעשים שלהם. אדרבה, זה אפילו יפריע ויציק להם. שכרם והנאתם היא טובת השני. זה מה שמניע אותם, שנהיה למשהו טוב בגלל המעשים שלהם.

התורה מעידה שהמילדות היו 'בעלי חסד' במהותן, לא לשם פרסום ולא לשם כבוד. 'יראת שמים' זה היה הכח שהניע אותן, ולכן הן גם הכניסו את עצמן לסכנה גדולה עבור הצלת הילדים.

ולפי"ז הפסוקים מתפרשים כך: 'וַיִּיטָב אֱלֹקִים לְמַיְלֵדוֹת וַיִּרְבּוּ הָעָם וַיַּעֲצֻמוּ מְאֹד' - הקב"ה הטיב עם המילדות והפעולות שלהן אכן הצליחו ובזכותן העם פרה ורבה, אך בל נחשוב שזה גם יכול להיות



הגאון רבי חיים עוזר גורודז'נסקי זצ"ל

קילוגרם חיטים, הקים מאפיה קטנה ואפה שם מצות כשרות ליהודי האיזור.

שבועיים לפני חג הפסח, החל הרבי לחלק את המצות שאפה, אך מפאת הדרישה הגבוהה וכמות המצות הקטנה שאפה, החליט כי כל משפחה תקבל רק מצה אחת, כדי שישאר לכל המשפחות לפחות מצה אחת.

מחוסר ברירה הסתפקו כולם במצה הבודדה, ושמחו על האפשרות לכל הפחות לקיים את המצוה. יהודי אחד, העונה לשם 'הרב האגער', בא אף הוא לבקש מצות, אך הוא לא הסתפק במצה אחת, הוא התחנן לרבי שיתן לו לכה"פ שלוש מצות. הרבי הסביר לו שהמצב מאוד דחוק וספק רב אם יהיה בידו לתת אפילו מצה אחת לכל הדורשים, אך הרב האגער לא הרפה ואמר שקיבל הוראה מפורשת מאביו האדמו"ר רבי ברוך האגער מסערט ויז'ניץ לבקש שלוש מצות, לא פחות...

הרבי מסקולען לא עמד בלחצים ונתן לו את האוצר היקר, שלוש מצות...

ערב פסח הגיע, האדמו"ר מסקולען כבר שרף את חמצו והחל בהכנות לליל הסדר, והנה מגיע שליח מיוחד לביתו ובידו חבילה לאדמו"ר. בני הבית פתחו את המשלוח ולפניהם התגלו שתי מצות! השליח הסביר שזה משלוח מיוחד מהאדמו"ר מסערט ויז'ניץ עבור האדמו"ר ובנו, "ידענו" - הסביר השליח בשם רבו - "שיתכן שהרבי מסקולען יחלק לכולם את כל המצות שאפה, ולא ישאיר בידו אף מצה אחת, לכן, כדי שגם הרבי מסקולען יוכל לאכול מצה בפסח, דאג לכך הרבי מראש וביקש שלוש מצות..."

שלחיות תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: [israel.layosh@gmail.com](mailto:israel.layosh@gmail.com)

רבה, ספרת לי קודם שאתה נוסע מוילנא לקובנא, רציתי לבקש ממך בקשה אישית, לעוזרת שעובדת כאן בבית יש רגליים גדולות מאוד, וכאן בוילנא קשה להשיג לה נעליים, שמעתי שבקובנא יש בית חרושת שמייצר נעליים גדולות, אם תוכל לעזור לי אישית ולשלוח לכאן זוג נעליים עבור העוזרת..."  
זה מה שרבי חיים עוזר צריך בשביל 'עצמו'... זוג נעלים לעוזרת הבית...



רבי משה מרדכי מספר: פעם נסעתי מתל אביב עם נהג מונית חילוני, ועל פי המבטא שלו זיהיתי שהוא מ'וילנא'. שאלתי אותו: "סליחה, אתה מוילנא?", "כן" - הוא ענה לי - "אני מוילנא", "והיכן גרת בוילנא?" שאלתי. "בוילנא 7 ענה. נזכרתי מיד שזו הכתובת של רבי חיים עוזר. המשכתי לשאול אותו: "אתה גרת ליד רבי חיים עוזר?", "כן" - ענה בהתרגשות - "גרנו דלת דלת עם רבי חיים עוזר..."

כמובן שביקשתי ממנו להאריך את הנסיעה, לא כל יום נוסעים עם נהג שגר ליד רבי חיים עוזר, וכשהתחלנו לדבר על רבי חיים עוזר הוא הוציא כיפה מהכיס ושם על הראש, "אם מדברים על רבי חיים עוזר, צריך לחבוש כיפה..." אמר הנהג בהתרגשות.

שאלתי אותו על רבי חיים עוזר: "איך התנהג? מה לבש?" והוא אמר שרבי חיים עוזר היה אדם פשוט, התנהג בפשטות ולבש פשוט, לא היו לו משמשים ולא היה צריך עבור עצמו שום דבר...

הוא סיפר שפעם הוא ראה שאשה נכנסה לרבי חיים עוזר ובכתה מאוד, וסיפרה שיש לה שכנה אלמנה שצריכה לחתן את בתה בעוד שבועיים, ואין לה כלום אף לצרכים המינימליים. רבי חיים עוזר שאל אותה מה הכתובת שלה, והיא אמרה לו את הרחוב ומספר הבית, זה היה בצד השני של העיר...

היו אז אנשים בבית של רבי חיים עוזר, הוא ביקש מהם סליחה וקם והלך, אף אחד לא הלך איתו, הוא הלך לבד, כשהגיע לשם דפק בדלת ונכנס. הוא אמר לאלמנה שהוא שמע שהיא צריכה לחתן את בתה בעוד שבועיים, שתדע שאין לה מה לדאוג, הוא ידאג לכל הצרכים של החתונה, ומיד חזר רבי חיים עוזר בחזרה לביתו.



ניצני מלחמת העולם השנייה כבר נראו באופק, חג הפסח קרב, ובטשערנוביץ יש מחסור גדול של חיטים לאפית מצות לחג הפסח. האדמו"ר מסקולען, הרה"צ רבי אליעזר זוסיא פורטוגל זצ"ל שהיה שם, ובדאגתו לאחיו היהודים, אחר מאמצים מרובים קנה מאות

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? שלח מייל ל- [dirshu@dirshu.co.il](mailto:dirshu@dirshu.co.il)

# לשמוע ולחשמוע

ברכב, בבית, ובכל מקום..

התקשרו לקו השיעורים של 'דרשו'  
וקבלו אלפי שיעורים והרצאות להאזנה

077-2222-666

פרשת השבוע מפי מיטב המרצים

חדשות 'דרשו' ועדכונים

מידע לנבחני 'דרשו'

'גישמאק בלימוד'

הרצאות על מתיקות התורה

שיעורי תוספות לפי סדר 'הדף היומי'

הרצאות לחגים ומועדים

תוכניות מיוחדות

שידורים חוזרים מאירועי 'דרשו'

שיעורי 'הדף היומי'  
בעברית, אידיש וצרפתית

שיעורי 'הדף היומי בהלכה'  
בבקאות ובעיון

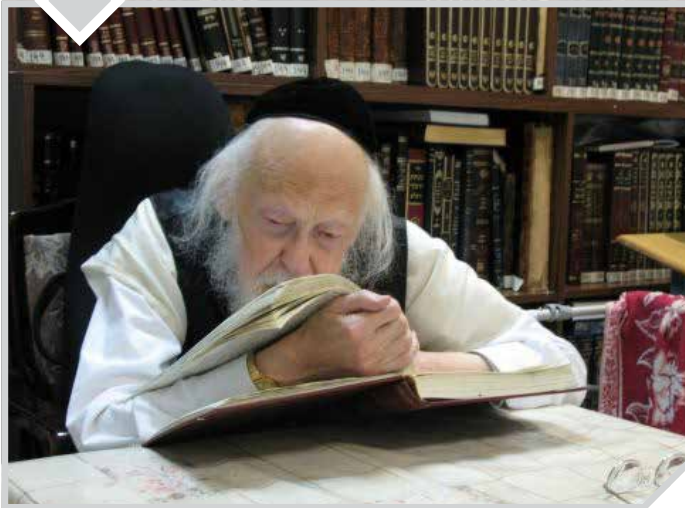
'הפותח בכל יום'  
תוכנית יומית עם  
סיפורים וחיזוקים

קו השיעורים של 'דרשו' לחייג, ללמוד, לדעת



היה זה בשעת ערב מוקדמת, ביום שגרתי למדי. כמנהגו דבר יום ביומו, גם באותו יום עלה הרה"ג רבי יוסף אפרתי שליט"א לבית מורו ורבו הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, אולם הפעם הבחין כי משהו קרה. הרבנית הסתובבה בבית נסערת, ניכר כי עברה חוויה לא קלה בשעות האחרונות...

מי לא הוזעק לכבות שריפה שבערה בביתו, ולמה?



הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"הבאים מצר?מה...?" (שמות א, א')

לאחר שסיימנו את ספר בראשית בברכת 'חזק חזק ונתחזק', בהתרגשות ובשמחה פותחים אנו בקריאת הספר השני שבתורה, ספר שמות. ספר זה נפתח בתיאור שעבוד אבותינו במצרים, עבודת הפרך שחוו בגלות הנוראה שנגזרה עליהם, ניסי ה' ונפלאותיו אשר ראו עיניהם, עד אשר זכו להיגאל, יצאו מאפילה לאורה, מהשעבוד הנוראי לחירות עולם.

הסיפור הזה, שהוא הרבה יותר מסיפור היסטורי, חובק בתוכו את סיפור לידת עם ישראל, הפיכתו ממיעוט נרדף בארץ זרה ומנוכרת לעם סגולה נבחר, יציאתו מעומק השאול הרוחני והגשמי כאחד אל פסגת האנושות וקירבת לה'. בנס יציאת מצרים מתחולל מהפך על טבעי וחסר תקדים, כאשר אומה שלימה שהיתה כבושה ולחוצה בידי מצרים רשעים ואכזרים, האיר עליה אור אלוקי נשגב והוציא אותה לדרך חדשה - שייעודה מעמד הר סיני וקבלת עול מלכות שמים במתן תורה.

כאמור, הסיפור הזה לא שייך רק לעבר, הוא לא התחולל לפני למעלה מ-3000 שנה, באופן חד פעמי. האר"י הק' מגלה - ובספרי הקבלה עוסקים במשמעות הגילוי הזה ובעוצמתו הרוחנית הכבירה - כי זה בדיוק מה שמתחולל בימינו אלה, בכל פעם שאנו קוראים בתורה את הפרשיות שעוסקות בשעבוד מצרים והגאולה ממנו, בימים שמכונים 'ימי השובבי"ם'.

'שובבי"ם', אלו ראשי התיבות של פרשות שמות, וארא, בא, בשלח, יתרו, משפטים, שש הפרשיות שעוסקות בשעבוד מצרים, בגזירות פרעה, במכות שספג, בגאולה המופתית ממצרים, בקריעת ים סוף - ועד לקבלת התורה. זה התהליך שעברנו אז, וגם בימינו - לכל יהודי ניתנת ההזדמנות למקד את מבטו בשעבוד ובמיצרים שהוא חווה, בקשיים ובאתגרים שנפלו בחלקו, ולהיגאל מהם לחירות עולם, לצאת מהם לנצח, לפתוח בחיים חדשים.

וכשמקבלים הזדמנות כזו, אף יהודי אינו מוכן להחמיץ. לכל אחד מאיתנו נותנים את חלון הזמן הנדיר, הרצוי ונשאף כל כך, להשליך לאחור את כל הקשיים והמצוקות, לשכוח מכל הבעיות וההתמודדויות, ולצאת לדרך חדשה - איך אפשר לוותר על הזדמנות כזו? איך אפשר להחמיץ? מה ניתן לעשות כדי 'לחטוף' את הימים

האלה, לנצל אותם היטב, ולהיגאל באמצעותם מכל קושי או בעיה, לנצח כל אתגר ולדלג בבטחה על פני כל מועקה?!

את התשובה לכך מגלים רבותינו מאורי הדורות, חושפים את הדרך להינצל מהצרות, להיגאל מהגלות, להפוך את השבועות הללו למנוף חזק ועוצמתי ליציאה מכל מיצר ומצוקה, לחיי איכות מוארים ונפלאים. והדרך הזו היא - לעסוק בתורה, כמה שיותר, בהתמדה מרובה, ברציפות מקסימלית, פשוט לשבת וללמוד תורה - זו הדרך להיגאל!

כך מגלה הרה"ק בעל ה'יסוד העבודה' מסלונים זי"ע, והדברים מופיעים מפי גאונים וצדיקים רבים, אשר כולם כאחד מאירים את חיינו בתובנה פשוטה ומרגשת: עמל התורה - מחליף כל עמל אחר. העמקה בתורה - גואלת מכל עומק בעייתי שאנו שרויים בו. לימוד התורה - הוא הדרך לצאת מכל מיצר, להיגאל מכל גלות!

והלימוד הזה - עליו להיות רצוף ככל האפשר, עמוק ויסודי ככל הניתן. כי זה הסוד - החלפת מאמצי החיים במאמצי לימוד התורה, יציאה מהתמודדויות החיים בהתמודדות עם היצר המפריע מלימוד התורה. לימוד יסודי, רצוף, בהתמדה ובשמחה - הוא הדרך להיגאל מכל הקשיים שלנו כיום, הוא הדרך לפתוח בחיים חדשים ומוארים, נטולי התמודדויות וגלויות!

האמת ניתנת להיאמר, שלימוד רצוף הוא דבר מתבקש ואף הגיוני. יהודי שמבין שבשעת הלימוד הוא עוסק בדבר החשוב לו ביותר - לא יעלה על דעתו להפסיק. ממש כמו אדם שעוסק במלאכת



הרה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל

בן אנוש להעלות על שפתיו מילים כאלה? - תמחה עד מאוד, ולא הצליחה להירגע...

ואז, כשהבחינה שהרב אפרתי עדיין תמיה לנוכח סערת נפשה, הסבירה מדוע היא כה מתקשה להירגע מהחוויה המטלטלת הזו, וסיפרה: היה זה כמה שנים קודם לכן. הרבנית בישלה במטבח הבית, ולפתע פתאום התלקחה האש שבערה על הכיריים, ולשונות הלהבות נתפסו במגבת שעמדה בסמוך, עד שהתלקחה לה דליקה של ממש. הכל החל לבעור מסביב, הרבנית נבהלה כהוגן, ובאותה עת - ישב בעלה בחדר הסמוך והגה בתורתו...

'וכי עלתה על דעתי להפסיקו מלימודו שיבוא לסייע לי לכבות את האש? וכי הבהלה שאחזה בי - הביאה אותי לקרוא לו? חלילה וחס! הרי הוא יושב ולומד! השריפה התלקחה, הייתי מבוהלת ואחוזת חרדה, ולא עלה בדעתי הרעיון להפריע לו בלימודו. הרי הוא באמצע ללמוד, איך אפשר להפריע?!!??!

נעשה לי נס באותה עת, שלבסוף האש הלכה וכבתה מאליה, שכן אינני יודעת איך יכולתי להילחם בי בכוחות עצמי. אבל האיש שהיה כאן קודם - הוא באמת חושב שאני אפריע לרב מלימודו? הרי עבור שריפה שבערה בבית לא העזתי להפריע לו, אז עבורו? הרי הרב יושב ולומד עכשיו, איך אפשר להפריע?!! - סיכמה בכאב...

וללמדנו בא: השעות בהן יהודי יושב והוגה בתורה, הן שעות יקרות ערך, אין דומה להן. הרי בשעות הללו הוא מחובר לבורא עולם, עוסק בתורתו, ונותן התורה יושב ולומד עמו. איך בכלל ניתן להעלות על הדעת להפסיק בעיצומה של שעת הלימוד? הרי זו שעה יקרה מפז, בה אנו עוסקים בערך היקר לנו מכל - בתורת ה' האהובה, איך ניתן לעצור?!

אחים יקרים! בימים אלה, כשאנו מבקשים לצאת מכל מיצר לגאולה נצחית, הבה נאמץ את הדרך הזו, את החשיבה הזו. שעת הלימוד היא שעה יקרה, רגעי הלימוד הם רגעי חיבור עם אבא שבשמים, רגעים בהם אנו שוקעים בתורתו, חבוקים בין ידיו, עוסקים באוצר הכי קרוב ללבנו. וככל שנייקר את הרגעים הללו ונקפיד על רציפותם ואיכותם - כך נזכה שהלימוד שלנו ישמש כמנוף להוציאנו מכל צרה, לגואלנו מכל גלות, לשחררנו מכל מיצר לחיים טובים ומאושרים!

ליטוש יהלומים והוא מרוכז במלאכתו בכל הכח, ואינו מעלה בדעתו להפסיק כדי לענות לשיחת טלפון או להתעדכן בחדשות - כך ממש יהודי ששקוע בתורה, אינו מפסיק ולו לרגע בכל נושא אחר, כי הוא עוסק בנושא החשוב לו ביותר, במה שהכי יקר לו!

והרבה יותר: כי יהודי שיושב ולומד, חז"ל מגלים כי השכינה כנגדו, כביכול בורא עולם משמש לו כחברותא, יושב ולומד עמו. כמה נורא המראה וכמה מבעית הביזיון, שיהודי יושב ולומד בחברותא עם גדול הדור, ובעיצומו של הלימוד עוצר הוא כדי לשמוע מה קרה אתמול, כדי להקשיב לשיחה מעניינת על המצב הכלכלי, או אפילו כדי לברר על שידוך. והלא בורא עולם בכבודו ובעצמו יושב ולומד בצוותא עם כל יהודי - איך אפשר לעצור ולו לרגע קט?!

אחים יקרים, הבה נאמץ את הרציפות בלימוד התורה, את הערך הנשגב שבלהיות שקוע בתוכה, בלימוד רצוף, ללא הפסקות, בריכוז גבוה, מתוך מאמץ והקרבה. אשרי הזוכים ללמוד שעות ארוכות ברציפות, אבל גם מי שאינו לומד אלא שעה, מי שמתתף בשיעור קצר או ארוך, מי שזוכה בחברותא לשעתיים שלוש ביום - כל אחד מאיתנו זכאי לתענוג העילאי של לימוד רצוף נטול הפסקות, שככל שנרבה בו, כך נצא מכל הצרות המקיפות אותנו - לחירות עולם!

## הסערה והשריפה...

היה זה בשעת ערב מוקדמת, ביום שגרתי למדי. כמנהגו דבר יום ביומו, גם באותו יום עלה הרה"ג רבי יוסף אפרתי שליט"א לבית מורו ורבו הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, אולם הפעם הבחין כי משהו קרה. הרבנית הסתובבה בבית נסערת, ניכר כי עברה חוויה לא קלה בשעות האחרונות, והיא מתקשה לעכל את אשר קרה לא מזמן...

הרב אפרתי ראה כי הרבנית שקועה בסערת רגשות, וביקש לברר מה זה ועל מה זה. מה התחולל בבית הרב לפני שהגיע, מה גרם לרבנית להיות כה טעונה ונרגשת. האם מישהו התחצף לרב? אולי התחוללה איזו סערה גדולה סביב אחד מפסקיו של הרב? מה יכול לקרות עד כדי כך שהרבנית תתקשה להירגע?!

הרבנית נענתה, וסיפרה בדיוק מה שקרה. יהודי, כנראה נכבד מאוד בעיני עצמו, הגיע אל הבית וביקש לשוחח עם הרב. לא היו אלה שעות קבלת הקהל, הרב אלישיב היה שקוע בלימודו, רכון על הגמרא בריכוז מופתי, ולומד ברציפות וללא הפסקה. 'לא תוכל להיכנס עכשיו, הרב באמצע הלימוד!' - הסבירה הרבנית, לנוכח גבותיו המתגבהות של הנכבד...

'וכי מה יקרה אם הרב יפסיק דקה או שתיים?' - שאל הלה בעזות מצה, וחמתו בערה בו. 'איך ניתן להשיב את פני ריקם? הלא באתי ממרחק, ואני יהודי נכבד. יתפנה נא הרב לכמה דקות, אותן ישלים אחר כך, ויענה לשאלתי. מה יקרה? הוא לא יכול להפסיק לרגע?!

הרבנית שמעה, וליבה סער במערבולת שוצפת. היא סירבה להיכנע ללחץ, אבל טענתו של הלה כי לא יקרה כלום אם הרב יפסיק לכמה דקות - הסעירו אותה מאוד. 'כיצד ניתן לומר כך? וכי יודע הוא מה חשיבות רציפות הלימוד של בעלי הרב? כיצד יכול

## שלושה אמבולנסים שלא הפריעו...

מנקיי הדעת שבירושלים של מעלה, היה הרה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל. הוא נודע כדמות מופת, שגם בזקנותו לא פסק מלימוד התורה, מפורסם היה בהתמדתו המופלאה. כך גם בערב בהיר אחד, כשקרה מה שקרה...

רבי זלמן, שכבר היה זקן מופלג, מעד ונפל ארצה, נחבל ברגלו. בני ביתו חשו אליו, ומיד הבחינו כי מדובר בפציעה של ממש, שמחייבת טיפול רפואי דחוף. ר' זלמן התייסר במכאובו ולא הוציא בדל אנחה מפיו, גם כשהגיע האמבולנס שפינה אותו לבית החולים ביללות סירנה רמות...

הוא הגיע לבית החולים, ושם הוכנס לסידרת בדיקות מקיפות. הרגל צולמה מכל עבריה, והתברר כי מדובר בפגיעה קשה ומורכבת, שמחייבת ניתוח דחוף להצלת יכולת ההליכה. הרופאים הסבירו לבניו של ר' זלמן על אופי הפציעה ומורכבות הניתוח, ובעוד ר' זלמן ממלמל ללא הרף - משנן בעל פה משניות ומתמיד בלימוד התורה, הרופאים ובניו דנו באפשרויות שלפניהם, והחליטו להעביר את אביהם לבית חולים אחר...

חיש מהר הוזמן אמבולנס נוסף, ובניו של ר' זלמן עלו עם אביהם הנערץ אל האמבולנס, כשהם מביאים עימם את כל המסמכים הרפואיים ודנים בעניין הניתוח הדחוף שאביהם חייב לעבור. גם עכשיו ר' זלמן לא התערב בשיחתם כלל וכלל, שקוע היה בלימודו - משנן מסכתות משניות בעל פה בזו אחר זו. כשהגיעו לבית החולים שוב עבר ר' זלמן מסכת בדיקות וביורורים, ואז קראו הרופאים לבניו והחלו מסבירים את המצב לאשורו...

ר' זלמן אפילו לא היטה אוזן. בניו מדברים עם הרופאים על הרגל שלו, אבל הוא - שקוע בעולם אחר, עובר במרץ ממסכת אחת לרעותה, משנן עוד מסכת ועוד מסכת בעל פה. הרופאים מסבירים ומבארים, משיבים לשאלות שמעלים בניו ומפרטים דרכי טיפול, ור' זלמן שקוע בלימודו...

לבסוף, החליטו הבנים להעביר את ר' זלמן לבית חולים אחר, שם יש רופא מנתח מומחה נודע, שניתן לקוות שיוכל להוביל את הניתוח בהצלחה רבה ולרפא את רגלו של אביהם. שוב הוזמן אמבולנס שוב עלו עליו הבנים הנושאים את אביהם, ושוב יצא האמבולנס בדרכו לבית החולים בו עובד המנתח הבכיר. בניו של ר' זלמן שוחחו אודות הרופא המומחה ויכולתו, ור' זלמן שקוע במסכת נוספת - אותה הוא משנן בעל פה, אינו מקשיב, אינו מגיב, אינו משיב לכל המתחולל מסביבו...

בבית החולים השלישי אליו הובהל הוא שוב נבדק, הרופא המומחה הגיע, והחלו בהכנות לניתוח. ר' זלמן שוכב על המיטה מיוסר וחסר כוחות, תשוש וכאוב, ופיו מוסיף למלמל במרץ פרקי משניות, הוא חוזר עליהן שוב ושוב. ואז, אחד מנכדיו שכבר לא הצליח להסתיר את תמיהתו, פנה אליו ושאל:

'סבא, אני מתקשה להבין. הרי בשעות האחרונות אנו מיטלטלים בשלושה אמבולנסים, ביקרנו כבר בשלושה בתי חולים, ראינו כעשרה רופאים, צילמו את רגלך הפצועה כמה וכמה פעמים, ניתנו

אינספור הסברים, דרכי טיפול ואפשרויות לניתוח, וכל זה קורה בגלל הרגל שלך, שהיא העומדת בלב העניין, היא מרכז הסיפור. ואתה, סבא, כל הזמן הזה מוסיף ללמוד במרץ, לא עוצר ולא שואל, לא מפסיק ולא מתעניין. איך זה יכול להיות?!' - שאל הנכד בפליאה. ור' זלמן, בפנים מאירות ומחייכות, השיב לו על אתר: 'נכדי היקר, מכיר אני את בניי היטב, יודעני בהם שהם עושים הכל כדי להחיש את רפואתי בצורה הטובה ביותר. אני סומך עליהם בעיניים עצומות, שהם בודקים כל דרך טיפול באופן הכי טוב, פועלים כדי להביא אותי לניתוח הנכון ביותר בס"ד, ומתאמצים כדי שכל זה יקרה כמה שיותר מהר.

תאר לעצמך שהייתי מפסיק מלימודי כדי להתערב - מה זה היה מוסיף? כיצד זה היה תורם? מה יכולתי לסייע? - הרי הם עושים הכל למעני, דואגים לי כל כך, ואני אסיר תודה להם על כך. למה שאתערב בעניין, שעה שאני יכול בשעות הללו להספיק ללמוד מסכתות בעל פה, כשאני יכול להיות שקוע עכשיו בלימוד התורה בהתמדה בלי הפרעה!?

כל השעות הללו בהן רגלי על שולחן הדיונים, וגם בהמשך - כשתעלה על שולחן הניתוחים, הן שעות יקרות מזה, בהן אני יכול להגות בתורה, לחזור ולשנן, להיות שקוע בלימוד. לא חבל לאבד את כל זה עבור בירור דברים בעלמא - שאין לו כל תועלת? לא כואב הלב לכלות זמן יקר כדיבור על הרגל, במקום לשנן בשעות כאלה את פרק 'כיצד הרגל'? הרי אני יכול לקנות עכשיו קנייני חיים ולהתחבר לתורה מתוך לימוד רצוף - ואת זה אני מבקש לעשות!

והנכד, נפעם ונרגש, חרט את הדברים בזיכרונו, ומפיו הם פורסמו ע"י המשפיע הגה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א כדי ללמדנו: שעה של לימוד תורה בהתמדה, יש לה ערך, חשיבות ומשמעות גדולים לאין ערוך מכל נכס אחר. ככל שיהודי ושב ולומד תורה בהתמדה, ככל שהוא עמל להופכה ללימוד רצוף, ככל שהוא מתאמץ להתעלם מרעשי רקע ולהיות ממוקד בתורת ה' האהובה - כך הוא זוכה להתחבר לנותן התורה ולרכוש קניינים בתורה הקדושה, כך הוא זוכה להתעלות.

אחים יקרים, בכל רגע של ניסיון או קושי בלימוד רצוף, הבה נראה לנגד עינינו את דמותו של רבי זלמן בריזל שוכב במיטה, מיוסר וכאוב, רופאים רוכנים מעליו ומבהילים אותו מאמבולנס לאמבולנס ומבית חולים אחד למשנהו, ובכל זאת הוא לא מפסיק מלימודו, לא שואל ולא מברר, שקוע הוא במה שחשוב באמת: בלימוד התורה בהתמדה וברציפות!

וככל שנסגל לעצמנו דרך חיים כזו, לשקוע אל תוך הלימוד וללמוד ברציפות ובהתמדה, ככל שבשעת הלימוד נשכח מכל דאגות העולם והמפריעים מסביב, מהטלפון הנייד ועדכוני החדשות, מדאגות הפרנסה והסידורים המטרידים, ונהיה שקועים אך ורק בתורה ונהגה בה ברציפות - כך נזכה שלימוד התורה יחלץ אותנו מכל צרה ומיצר, ויעניק לנו חירות עולם מכל דאגה ובעיה, וחיים מלאי אושר ושמחה תמיד!

## האושר האמיתי...

כשאני נכנס להיכל תורה בוער, ורואה צורבים צעירים כמבוגרים שוקדים על תלמודם ופניהם קורנות מאושר - אני יודע שהמשגיח שלי צדק, הם המאושרים באמת!

כך אמר העשיר ברגע של גילוי לב, והוסיף: 'היום, מוכן אני לתת מחצית מהונני, כדי לזכות בכמה רגעי אושר כה קסומים ונעלים, כמו אלה שהם מנת חלקם של לומדי התורה, השקועים בסוגיותיה באהבה אין קץ, ובהתמדה שאינה יודעת שובע. אבל את האושר הזה לא ניתן לקנות בכסף, ולא נותר לי אלא להצטער שאין חלקי עימהם...'

ואף שהמשגיח צדק באומרו כי האושר האמיתי טמון בלימוד התורה ואשרי הזוכים לעסוק בה בהתמדה, בכל זאת גם אותו עשיר, וגם כולנו, יכולים לזכות באושר הרוחני הצרוף הזה, כל אחד מאיתנו זכאי. כל מה שכדאי לעשות הוא להיכנס לבית המדרש, ללמוד בהתמדה וברציפות ככל שנוכל - ונזכה גם אנחנו לרגעי אושר נעלים!

על הסיפור הבא מעיד המשפיע הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, בדידו הוה עובדא, וכך הוא מספר: אחד מהיהודים המפורסמים בעושרם המופלג ובממונם הרב, סיפר לו שהוא זוכר את ימיו כבחור בישיבה. כאשר המשגיח ביקש לחזק את לומדי התורה הצעירים, היה מצטט את דברי המשנה: 'כך היא דרכה של תורה... ובתורה אתה עמל, אם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה', ומוסיף: 'האושר האמיתי - גם בעולם הזה! - הוא להיות שקוע בתורה!'

'באותם ימים חייכתי לעצמי' - מספר היהודי העשיר - 'חשבתי שהוא מגזים. זה תפקידו כמשגיח לעודד את הבחורים ללמוד, אבל שלא ינסה לספר לי סיפורים... התורה מזכה בשכר בעולם הבא, זה ברור וידוע. בעולם הזה? בעולם הזה העשירים מאושרים, ולומדי התורה - שכרם מובטח להם בעולם הבא, אבל לא בעולם הזה...'

מאז חלפו שנים. היום אני יהודי עשיר מאוד, יש לי משפחה גדולה שאני רווה ממנה נחת, הכל כאילו טוב לי בחיים. אבל באמת - כל מה שאני רואה לנגד עיני הוא רק שטרות של דולרים, וכמה שיותר מהם, ולהשיג עוד ועוד כאלה, כשהאושר ממני והלאה. לעומת זאת,

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com מתוך הספר המפואר פניני פרשת שבוע

האזינו לתוכנית 'הפוח בכל יום' בקו השיעורים של דרשו

כל הכתבות והתוכן משודרים להאזנה מדי יום מפי הרב אברהם פוקס

077-2222-666 שלוחה 31

המשך מעמוד 19 | הג"ר מיכאל ברלין

אפילו ילדים, הם עוד צעירים ויש להם יצר הרע ופיתויים חברתיים שונים - אבל המגמה העיקרית שלהם, מטרת-העל בחיים שלהם, היא לצמוח תלמידי חכמים, אחרת הם לא היו יושבים אצלנו בישיבה. "ולכן אנחנו פשוט מסבירים להם, נותנים להם את כל האמת. אם תלך הביתה, יהיו לך ניסיונות, אתה תתמודד עם קשיים, אנחנו מעדיפים שתישאר כאן, כי אנחנו רוצים לעזור לך להישאר מפוקס וממוקד במטרה האמתית שלך.

"כמובן שזה לא קל ולא פשוט, לוותר על כל החוויות במושב או בשכונה, ולכן אנחנו צריכים גם לספק תחליפים. ובאמת, אצלנו בישיבה, אחרי הדלקת נרות חנוכה יש 'סדר אברכים' לומדים שעה, כל בחור עם אברך שמקדם אותו, ולאחר מכן יש פעילויות וחגיגות עד 12 בלילה, כל לילה מחדש, עם אוכל טוב, מוזיקה שמחה ותוססת, ופעילויות אתגריות בתוך הישיבה. הבחורים נהנים מכל העולמות, גם לומדים היטב ביום, גם זוכים לחוויה ייחודית שמשתנה מערב לערב, וגם מתרחקים מהניסיונות והפיתויים שמחכים להם בבית".

בחופש, בבית מדליקים נרות ויש חגיגה, ולפעמים גם נוסעים לטיולים משפחתיים בחנוכה, כי כל הילדים בחופש וזה זמן מצוין לצאת לאיזה צימר בצפון או ללון באילת.

"כשהבחור רוצה ללכת הביתה, מה אנחנו אומרים לו? אנחנו לא יכולים לשחרר אותך כי זה יהרוס את הישיבה? או 'זה לא מתאים שבחור ישיבה יהיה בבית כל החנוכה?', זה לא עובד, זה רק עושה נזק חינוכי.

"התשובה האמתית היא, שאנחנו פשוט לא רוצים שהבחורים יגיעו הביתה ויאבדו את מה שהם קיבלו בישיבה. חלק גדול מהם גרים במקומות שבהם יש להם ניסיונות קשים מאוד, יש להם חברי ילדות ששמחים לראות אותם, וגם לגרור אותם למקומות שאליהם הם הולכים לבלות.

"הרי הבחורים שלומדים אצלנו בישיבה באו מרצון ומבחירה. אף אחד לא משך אותם בכח. הם באו לישיבה שלנו כי הם רוצים לצמוח תלמידי חכמים יראים ושלמים, נכון שהם עדיין נערים, לפעמים

והוא 'נשמה טובה'? או בגלל שזה רצון ה'? אנחנו תורמים כי זה רצון ה', אז בואו נראה מה רוצה מאתנו הקב"ה, נסתכל בשו"ע יורה דעה רנ"א סעיף ג' ונראה שיש דיני קירבה, קודם קרובי משפחה, הורים וילדים, אחים ואחיות, ולאחר מכן קרובים קצת רחוקים וכו', הקרוב קרוב קודם.

"כשלמדתי בכלל, כאברך צעיר לימים, הגיע אז יהודי שהמציא את המושג של 'הוראת קבע לצדקה'. עד אז לא היה דבר כזה, מי שרצה לתרום הוציא כסף מכיסו ותרם, יכלו לכתוב צ'קים לתאריכים מאוחרים יותר, אבל הוראת קבע עוד לא היתה קיימת, וברגע שהבנקים התחילו להשתמש ברעיון הזה של הוראת קבע, בא אותו יהודי נמרץ והשתמש בזה לצדקה.

"הוא הגיע לכולל דפק על הבימה והסביר מה זה בדיוק הוראת קבע, ואיך זה עובד, והנה יש לכם זכות לתרום לארגון פלוני, אתם רק חותמים עכשיו פעם אחת, ולאחר מכן הכסף כבר יצא כל חודש בלי שתצטרכו לטרוח, ככה תוכלו לוודא שתרמתם 'מעשר' כל חודש.

"הרעיון ממש קסם לאברכים, ורבים החלו לחתום. אבל לא הצטרפתי לחגיגה. שאלו אותי למה אני 'פורש מן הציבור', והשבתי להם שחס וחלילה אני גם רוצה לחתום על הוראת קבע, אבל יש לי אבא ב"ה, והאבא שלי שקוע בחובות שהוא לקח על עצמו כדי לחתן אותי ואת שאר ילדיו, איזו מן צורה יש להתנהגות הזאת שאני נותן לו לשלם עבורי, ואת הכסף שאני רוצה לתת לצדקה אני נותן למישהו אחר? גם אני אעשה הוראת קבע, אבל את הכסף אני אעביר לאבי מורי, ואחרי שיסיים את החובות מחתונות הילדים שלו, אוכל להעביר אותה למטרות נוספות.

"אבל שוב, גם כאן צריכים להיזהר שלא להגיע למצב הפוך חלילה, שאנשים לא תורמים בכלל כי יש להם קרובי משפחה נזקקים. "זה מזכיר לי סיפור. בעיירה אחת היה 'ראש הקהל' שהיה עשיר גדול וקמצן לא קטן... אבל לאותו ראש הקהל היה אח שהיה עני ואביון

"גבאי הצדקה התחילו להיערך ל'קמחא דפסחא', ומטבע הדברים הם שיחרו לפתחיהם של עשירי העיר במטרה להתרים אותם כדי שיוכלו לקנות מצרכים ולחלק לעניים. באו לאותו 'ראש הקהל' ששמע אותם בסבלנות ואמר: 'רבותי, אני באמת חושב שאתם עושים דבר גדול ונפלא, ובאמת היה ראוי שאתרום לכם מתת יד נדיבה, אבל אתם הרי יודעים שיש לי אח עני ואביון, נכון, אתם מבינים לבד שאני צריך לתת לו קודם, כמו שכתוב בשו"ע שקודם נותנים לקרובי המשפחה...!

"הגבאים יצאו מביתו של ראש הקהל בפחי נפש. אפילו אגורה שחוקה הוא לא נתן להם, אבל לפחות יש לו תירוץ טוב, הם חשבו בינם وبين עצמם, אכן אחיו באמת עני ואביון והגיע הזמן שהוא יזיל עבורו מעט מכספו.

"אספו הגבאים כסף מעשירים אחרים והצליחו בסופו של דבר לארגן סל של תמיכה לכל משפחה, כמה שהצליחו להשיג.

"ומי בא לבקש סל של קמחא דפסחא? לא אחר מאשר אחיו העני

והאח השלישי הוא בכלל עובד מאוד קשה, אז ודאי שאין לו זמן בכלל, והרביעית היא מורה חשובה ועכשיו יש לה הרבה מבחנים לבדוק...

"הם כולם צודקים. זה באמת מאוד קשה ולא קל בכלל לטפל בהורים מבוגרים, נו... איך זה קורה? למה ההורים תמיד יכולים לטפל בילדים, והילדים למרות שהם רבים יותר קשה להם לעזור להורים? "התשובה, אומר הרבי מוורקא, טמונה בכח שהוריש לנו אדם הראשון. הוא היה היצור האנושי הראשון עלי אדמות וממנו נולדנו כולנו, ולכן את התכונות שלו הוא הוריש לנו והן טבועות בעומקו של כל אדם באשר הוא.

"לאדם הראשון היו ילדים והוא היה מסור אליהם מאוד, אבל לא היו לו הורים ולכן הוא לא הוריש לנו את החלק הזה, של התגייסות לעזרת ההורים. זה לא מגיע אלינו בצורה טבעית כמו ההתגייסות של כל אדם נורמלי למען ילדיו. כדי לעזור להורים אנחנו צריכים להתאמץ, זה לא בא באופן טבעי.

"בעבר היינו עושים מבחנים במסגרת ארגון 'שערי הוראה', ולאחר מכן היינו מחלקים פרסים יקרי ערך לנבחנים המצטיינים.

"באחת הפעמים החלטנו להעניק לנבחנים המצטיינים מתנה יקרה. אלף שקלים לכל בחור! אבל לא נתנו את הכסף במזומן, אלא בתלוש של חנות מסוימת של הלבשת גברים. אלף שקלים בתלוש, הבחור יכול לקנות לעצמו כובע, חליפה, חולצות, בגד שבת, מה שהוא רוצה.

"בא אלי בחור אחד ובפיו טענה חזקה מאוד... "אני השקעתי, עמלתי, התייגעתי, למדתי ונבחנתי וב"ה גם הצלחתי במבחן, הבטיחו לי לתת לי פרס גדול ששווה להתאמץ למעננו, ומה קיבלתי בסופו של דבר? כלום! נתתם אלף שקל, נכון, אבל למי נתתם אותם? לאבא שלי! חסכתם לו את הצורך לשלם כסף עבור החליפה החדשה שלי... אני למדתי והתאמצתי, ואת הפרס נתתם לאבא שלי, הייתכן???"

"אבי מורי זצ"ל, היה אומר בבדיחות לבחורים כאלו, שהאמת שהם צודקים. האבא צריך להתאמץ בשביל הילדים והילדים לא צריכים להתאמץ בשביל האבא. זה באמת המצב הנורמלי והטבעי... אבל מה נעשה שהתורה הקדושה ציוותה 'כבד את אביך ואת אמך', ולא 'כבד את בנך ואת בתך'. ולכן, גם אם אנחנו לא מבינים בכלל את ההיגיון שבמצווה הזאת, וזה נראה לנו מאוד תמוה שהבן צריך לכבד את אביו והאב לא חייב לכבד את בנו, הרי אנחנו יהודים מאמינים, אז אנחנו עושים מה שכתוב בתורה..."



"ואם בנושא זה אנחנו עוסקים, אני רוצה להזכיר עוד משהו שהקב"ה מצווה אותנו. יהודים רבים נותנים צדקה, ב"ה אכשר דרא ויש הרבה ארגוני חסד שדואגים לעשות לצדקה, ולא חסרות מטרות שאפשר וצריך לתרום להן, ואשרי מי שתורם ונותן.

"אבל למה יהודי תורם כסף לצדקה. בגלל שיש לו מידות טובות

רק תירוץ כדי להימנע מלתת צדקה לאחרים חלילה וחס".



"לסיום אני רוצה לסיים במרגייתא טבא שיש לי באוצרותי וחשוב שישמעו את זה, כשמגיעים ימי השובבי"ם שהם זמן של תיקון העוונות כידוע.

"פעם זכיתי להיות אצל הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א בתקופת השובבי"ם, וסיפרתי לו על המבצע שיש בישיבה, שהבחורים לומדים בשובבי"ם שעות רצופות ב"ה ויש התעלות גדולה ברוחניות.

"אמר לי מרן הגרי"מ שצריכים לראות לחזק את הבחורים כל הזמן, לתת להם הרבה חיזוק, לא רק מוסר ודרבון אלא חיזוק, פשוט לגרום לבחורים להאמין בעצמם וביכולות שלהם.

"אמרתי לו, נו, אדרבה, אולי הרב ייתן לי איזה רעיון, איזה ווארט של חיזוק, מה אני יכול לומר לבחורים כדי לחזק אותם.

"הוא חשב מעט, ואמר לי דבר נורא: 'תגידי לבחורים', כך אמר לי, 'שאני לא בטוח במאת האחוזים, שאם בדורות הקודמים היו נותנים לאנשים את הניסיונות שיש לנו בדור הזה, הם היו יכולים לעמוד בהם! ולכן בחורים שבזמן הזה עומדים בניסיונות האלו, יש להם מדרגה מאוד מיוחדת, ושכרם הרבה מאוד. זה יחזק אותם וייתן להם כח להמשיך ולהתגבר בעז"ה".

של אותו ראש הקהל. התקוממו הגבאים ואמרו לו, ר' י"ד, עם כל הכבוד, אנחנו מבינים שאתה מסודר כבר. האח העשיר שלך נתן לך תמיכה הגונה לכבוד חג הפסח, יש לנו מקרים יותר דחופים של עניים שאין להם אחים עשירים שעוזרים להם!".

"נזעק אותנו עני וצעק: 'מה? על מה אתם מדברים? אח שלי נתן לי תמיכה? תגידי אתם צוחקים עלי? אתם לא גרים כאן בעיר? אתם לא יודעים שהוא קמזן כרוני ואי אפשר להוציא ממנו אפילו אגורה שחוקה לצדקה?'.  
"הגבאים ראו שניכרים דברי אמת, ופנו לאח העשיר בטענה ניצחת:

'מילא זה שאתה קמזן אנחנו יודעים, זה שאתה לא תורם לצדקה אנחנו יודעים, אבל לא חשדנו אותך בשקר! למה שיקרת לנו כשאמרת שאח שלך קודם לקמחא דפסחא?'.  
"השיב להם העשיר, 'לא ולא. אני לא אמרתי שאני נותן לאחי תמיכה. אני רק עשיתי 'קל וחומר', הרי אתם מבינים לבד שאני צריך לתת לאח שלי לפני שאני תורם לאחרים, נכון? הרי אתם יודעים בדיוק כמוני שהשולחן ערוך קובע שיש דין קדימה וצריכים לתת קודם לקרובי משפחה, נכון? אז אם לאח שלי שהוא קרוב אלי, אני לא נותן אפילו לא אגורה אחת, בטח אתם מבינים שאני גם לא אתן ל'קמחא דפסחא' של כל עניי העיר שום תרומה!...'  
"לכן, צריכים להיזהר. לתת להורים לפני הכל, להשתדל לסייע להם, במיוחד אם הם משלמים חובות ומחתנים ילדים, אבל שזה לא יהיה

## המשך מעמוד 7 | הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א

הבנות שבו לבניין שבו שכרו את הדירה, מתוך החלטה שינסו לגייס מיץ ענבים אולי חלות ועוד משהו קטן לסעודות, זאת הברירה היחידה... באותו בניין עוד קבוצת בנות מסמינר בירושלים שכרו דירה, הן נקשו בדלתן ושאלו אולי יש להן כמה לחמניות מיותרות לפחות לא יצומו בשבת, ייטלו ידיים יאכלו לחמניות עם דברי המתיקה שהביאו מהבית... הבנות יקרות מאוד, מיד אמרו שהכינו המון אוכל והן מוזמנות אליהן לסעוד עמן יחדיו בשבת, וכך עשו. ב"ה המדובר היה בבנות בעלות מעלה, הסעודות עברו בהתרוממות הרוח, ובסוף הסעודה הביאו דברי מתיקה והחלו לשיר שירי שמחה לאירוסי אחת הבנות הירושלמיות.

לפתע אמרה הכלה לנעמי שיש לה רעיון של שידוך מאוד מוצלח עבורה, בחור מצוין משכמו ומעלה, עד מהרה נרקמו הקשרים בין הקצוות, באמצעות אחת מחברותיה של האם, ולאחר הבירורים הוברר שאכן מדובר בן עלייה אמיתי, ולאחר תקופה קצרה השידוך נסגר למז"ט.

כמה מעורר הדבר למחשבה על הטוב הטמון בכל דבר. הנערה היתה המסכנה הגדולה ביותר בבשורת ר' דוד שאין להם אוכל לשבת, היא הנאשמת... עליה סמכו כולן והיא משאירה אותן רעבות בשבת! זה נשמע כל כך רע... דווקא התשובה הזאת היא היתה השליח להכרות בין שתי הבנות ולהצעת השידוך, כך זכתה נעמי להקים את ביתה בישראל!

וקבוצת הממתניות היו לעיתים קרובות יוצאות לדירה בצפת, היא ניצלה את הפריבילגיה הזאת, תמיד זה עבד...

ערש"ק שגם היה ערב ר"ח - הזמן המסוגל לסיים את ספר התהילים אצל רבי לייב בעל היסורים, הן מתארגנות, קבוצת בנות שחלק ניכר מחברותיהן כבר הקימו את ביתן והן עדיין ממתניות, שכרו דירה ברובע היהודי, על התארגנות לאוכל לא חשבו בכלל, הבת של משפחת רוזן איתם, ולה הרי יש הסדר משפחתי עם ר' דוד...

הן סיימו את ספר התהילים, עלו במעלה בית הקברות הצבאי ומשם מרימה הגב' רוזן הצעירה את הטלפון לר' דוד, היא מבשרת לו בשמחה שזה עתה סיימה את התהילים אצל ר' לייב, הן קבוצה של שבע בנות, בדרך לדירה תוכלנה לעבור דרך בית הארחה... ר' דוד מבקש שתי דקות לשוחח עם האחראי במקום, הוא חוזר אחרי שתי דקות, מתנצל, בשעות האחרונות הפתיעו קבוצה של תושבי חוץ את בית הארחה, כך שבית הארחה השבת בתפוסה מלאה, המטבח לא נערך לכמות כזאת כך שממש לא שייך להוציא אוכל השבת!...  
המצב מצב ביש, מדובר בשעתיים לפני שבת, איפה קבוצה של שבע בנות ישיגו מה לאכול בשבת? העיניים המאשימות מופנות לעברה, איך ניתן לחשוב שיעבירו שבת עם חטיפי במבה וביסלי?!... היא מצידה בקשה באותם רגעים להחליף את גורלה עם עדת קורח, מצדה שהארץ תפתח את פיה ותבלע אותה חיה...

הוא מעיקר תורתנו ומיסודות חינוכנו".  
ואכן בכל שנה כאשר באים שוב לקרוא את הפרשות של חמש שמות, צפה ועומדת מול עיני דמותו הטהורה של המשגיח. הוא וחמש שמות היו תרי רעין דלא מתפרשין. בחמש שמות מפרשות כל נפלאות השם במצרים וכל יסודות האמונה, וכך גם המשגיח השקיע את עיקר עבודתו הרוחנית באמונה ואמונה ושוב פעם אמונה, וראה נחיצות תמידית ויום-יומית לעורר ולהחיות בו ובשומעי לקחו את יסודותיה ועקריה!

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

בעליל כי זכירת יציאת מצרים היא עיקר בדת, ולא די שלא תשכח מעמנו כשמזכירה פעם בשנה בסדר ליל הפסח, אלא תמיד לא ימיש זכרונה מלבנו.

"כשהיה מגיע זמן קריאת התורה בפרשיות שובבי"ם, כבר מפרשת ויגש חשו כי הגיע הזמן לרכוש 'פספורט' ליציאת מצרים... באולם הישיבה הדהד מה שאמרו בקלם כי יציאת מצרים בגדר אב לבנין הרוחני המורכב והשלם של עם ישראל ואת הכל יש לייסד על גבי פרשיות אלו... וכמה מרוממות היתה הרוח בישיבה הקדושה - תחת כנפי הוד כבוד המשגיח, כאשר כל באיה חשו שזיכרון יציאת מצרים

את דבריו סיים רבי חיים בפן אישי, וכך ספר:  
כשעמדתי בכותל המערבי, והתפללתי לפני בית קדשנו ותפארתנו, חשבתי לעצמי: כמה היה מוכן סבא שלי מוורשא לתת כדי לזכות להגיע לכאן... מה היתה סבתא שלי נותנת כדי שתהיה לה אפשרות לבוא לכאן... ידוע, מה שאמר רבי יהודה הלוי: "יפה נוף משוש תבל קריה למלך רב, לך נכספה נפשי מפאתי מערב, המון רחמי נכמר כי אזכרה קדם כבודך אשר גלה, ונווך אשר חרב... וטעם רגביך לפי מדבש יערב..."

טעם רגביך - אומר רבי יהודה הלוי - טעם הבוץ של ירושלים עיר הקדש, ערב לי מדבש!



זכורני שבהיותי ילד, היו מגיעים לביתנו חכמים מארץ ישראל לעשות מגביות, ואמי מתפעלת ואומרת: "זה שליח מארץ ישראל!". הייתי ילד קטן, ואני זוכר את עצמי לוקח את הבוץ שהיה דבוק בנעלים שלהם, ואומר לעצמי: "זה ודאי של ארץ ישראל"... הייתי לוקח ושם אותו בתוך המרק שלי ואוכל...

איי... ארץ ישראל!... זכיתי לאכול את ארץ ישראל!...

כשהגיע לארץ ישראל הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן, הקפיד תמיד לירוק לתוך מטפחת. חלילה לו לירוק על אדמת ארץ הקודש! אני אף זוכר את ההתרגשות הגדולה שאחזה בנו כשהגענו לארץ ישראל. הייתי רק בן אחת עשרה כשהגענו ארצה. כשירדנו מן האוניה בנמל חיפה, השתטחנו על האדמה והתחלנו לבכות. לא אשכח זאת...

כך באים לארץ ישראל - וכך היא הדרך הראויה לבוא לבית המקדש. לא הרגלים באות, אלא האדם מגיע!

(מתוך הספר 'משכני')

התעוררות רגשית, או שהוא מרגיש כאב לב, והוא מתחיל לבכות. לא הראש בוכה פה, אלא הלב. לדמעות כאלו, המגיעות מן הגוף, אין ערך הדמעות של רב הונא. אצל חז"ל, הראש והלב הלכו תמיד ביחד. מעולם לא היתה חציצה בין הראש לבין הלב. כשמספרת הגמרא שרב הונא בכה - היו אלו דמעות מן הראש. לא מתוך סנטימנטים וגלויי התרגשות, אלא מתוך התבוננות עמוקה מאד, שאין לנו מושג אודותיה.

### רחמים שאינם מן הלב - כי אם מן הראש

אין לנו מושג בגדלות הדורות הראשונים! הגמרא (עבודה זרה י ע"ב) מספרת שהקטן שבחכמי הגמרא היה מחיה מתים.

אם כך חכמינו בגמרא, על אחת כמה וכמה משה רבנו. כשרש"י אומר ש"נתן עיניו ולבו", משמע שהוא קשר את הראש אל הלב. בודאי שיצא אל אחיו וראה בסבלותם, אבל הוא לא סתם התרגש וכאב את הצרות שהם עוברים - הוא בכה עליהם מן הראש!

הקב"ה אומר לעם ישראל: "מי בקש... מידכם רמס חצרי". בקשתי מכם לעלות לרגל - אבל עם מה אתם באים? הרגלים שלכם באות לקיים: "שלוש פעמים בשנה יראה". אני בקשתי 'ראה' - כדרך שבאים להראות לפני ה' יתברך, אבל אתם שולחים את הרגליים. הרגליים הגיעו - ואיפה האדם עצמו?? מי בקש זאת מידכם רמס חצרי ברגליים? אני רוצה לראות אתכם!

כשאני אומר: "שמעון בא אלי", אני מתכוון שהוא עצמו הגיע, אבל אם אומר: "הרגלים של שמעון רמסו את החצר שלי", איני מתכוון לומר שהוא בא אלי. הרגלים שלו רק רמסו את החצר.

אל תשאירו את הלב ואת המוח בחוץ - בואו אלי ביחד איתם! בואו עם הלב ועם הראש! אני מחכה לכם, ולא לרגלים שלכם!..."

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?  שלח מייל ל- [dirshu@dirshu.co.il](mailto:dirshu@dirshu.co.il)

## סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

◆ באילו אופנים מותר לאכול או להתקלח לפני תפילת שחרית?

◆ מה הם ארבעת השלבים של תחילת היום ההלכתי?

◆ האם מותר לעמוד בתפילת שמונה עשרה על גבי חפץ נמוך?

במקלחת אף היא אסורה, אלא שנוהגים להקל בכך לצורך טבילה במקוה.

### תחילת היום ההלכתי וזמן תפילת שחרית

• תחילת היום ההלכתי מחולקת לארבעה שלבים, המופיעים לפי הסדר הבא: עלות השחר, 'האיר המזרח', 'משיכיר', והנץ החמה.

• זמן הקיום של מצוות שזמנן ביום - מתחיל בזמן ש'האיר המזרח', ויש אומרים שבעלות השחר. ויש להחמיר אף בשעת הדחק ואף בדיעבד, מלבד לענין תפילת שחרית, שיתכן כי אין לשוב ולהתפלל.

• זמן תפילת 'שמונה עשרה' של שחרית לכתחילה, הוא בעת הנץ החמה, ונמשך עד סוף השליש הראשון של היום. ובדיעבד, אם התפלל לפני הנץ החמה, לאחר זמן 'משהאיר' - יצא ידי חובתו.

• מי שלא התפלל שחרית עד לסוף זמן תפילה, יתפלל לאחר מכן, עד חצות היום. ויש מהפוסקים שכתבו שאם השתהה במזיד לא יתפלל, ועל כן יש להתנות שאם אסור להתפלל תהא התפילה נדבה.

• מי שנאלץ לצאת לדרך בשעת בוקר מוקדמת, באופן שאינו יכול להתפלל 'כותיקין' טרם צאתו - יתפלל לפני הנץ.

• מי שנאלץ להתפלל תפילת שחרית לפני הנץ - לא יאמר קריאת שמע וברכותיה ולא יברך על הטלית והתפילין לפני זמן 'משיכיר'; ובדיעבד, אם בָּרַךְ לפני זמן משיכיר, לאחר עלות השחר, לא יברך שנית.

• בתפילת 'שמונה עשרה' אסור לעמוד על גבי חפץ בעל גובה משמעותי, וכן אסור לעמוד אף על גבי קרקע הגבוהה מסביבתה שלושה טפחים.

אכילה, שתיה ועיסוקים שונים לפני תפילת שחרית

• מעת שהגיע זמן תפילת שחרית (ראה תקציר לאתמוול), אסור לגשת במיוחד אל אדם אחר - כגון ללכת לביתו, או אף לגשת אל מקומו בבית הכנסת - ולברכו לשלום, בברכת 'בוקר טוב', וכדומה.

• הפוגש אדם בדרכו לפני תפילת שחרית, מותר לו מעיקר הדין לברכו לשלום, אך נהגו לשנות מהברכה המקובלת, כדי שהשינוי ישמש כ'תזכורת' לכך שטרם התפלל, ולא יתעסק בדברים אחרים.

• אסור לאכול ולשתות מאומה לפני תפילת שחרית. ואכילה לצורך רפואה מותרת; וכן מותרת האכילה למי שרעב במיוחד, או לאדם חלש הנצרך לכך.

• מותר לשתות מים לפני תפילת שחרית, וכן מותר לשתות קפה ותה ללא סוכר וחלב; והורו הפוסקים כי בזמננו מותר לשתותם אף עם סוכר, וכן עם חלב.

• בהגיע זמן תפילת שחרית, אסור לצאת לדרך טרם תפילה, הן משום שאסור לעסוק בצורכי עצמו לפני התפילה, והן משום שההליכה בדרך עשויה לגרום לחוסר ישוב הדעת בתפילה.

• החל מחצי שעה לפני עלות השחר אסור לאכול 'אכילת קבע', דהיינו פת, עוגה או משקה משֶׁפֶר, בכמות הגדולה מ'כביצה', עד לאחר הנחת תפילין, קריאת שמע ותפילה.

• משעה ש'האיר פני כל המזרח', אסור לאדם הרגיל להתפלל ביחידות, להתחיל בלימוד תורה ביחידות בביתו, או בבית מדרש שלא אמורה להתקיים בו תפילת שחרית.

• החל מעלות השחר אסור להכנס ל'בית המרחץ' עד לאחר קריאת שמע ותפילה. ויש מפוסקי זמננו שהורו כי רחיצה





## כשהגעתי לדרום אפריקה... העיר רעשה וגעשה. רבים שהיו רחוקים מדרך התורה יצאו במחאות, דרשו את הדחתי, וכלי התקשורת פתחו במסע הסתה פרוע. לא די שהרב החדש נלחם בחילוניים החיים, הוא עוד מקדש מלחמה נגד המתים

ראב"ד העדה החרדית פוסק הדור מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א על קדושת השבת

העיר רעשה וגעשה. רבים שהיו רחוקים מדרך התורה יצאו במחאות נגד הרב המפלג במקום לאחד. דרשו את הדחתי, וכלי התקשורת פתחו במסע הסתה פרוע. לא די שהרב החדש נלחם בחילוניים החיים, הוא עוד מקדש מלחמה נגד המתים, ופוגע במשפחות האבלות בשעתם הקשה. לא הסתפקו בשיסוי, והמשיכו במעשים, הפסיקו כל שיתוף פעולה במפעלים הברוכים שיזמנו בתחומי הקירוב, החינוך, הכשרות והטהרה. האווירה היתה עכורה ומתלהמת. קראתי לאסיפה, והם נהרו חדורי רוח קרב, נחושים לשסע את דברי ולפוצץ את האספה.

פתחתי ואמרת: "ההצעה שהצעת, היתה למעשה לטובת החילוניים. לפלא בעיני שהם מתרעמים..."

הדברים נתקלו בשתיקת תדהמה. לא הבינו, איך הדרתם היא לטובתם!?

הסברתי: "לאחר פטירת האדם, עולה נשמתו השמימה למסור דין וחשבון. והנה, ביוהנסבורג מתגורר יהודי טוב, ידו פשוטה לצדקה ולחסד, אבל שבת אינו שומר. בא יומו, נשמתו עולה למרום. כל מעשי הצדקה נסקרים, והנה שבר, השבתות מחוללות! אין ספק שיצטדק: אינכם יודעים איך זה ביוהנסבורג, כה קשה שם לשמור שבת... יאמרו לו: מה אתה מדבר, הלא לידך קבור פלוני, והוא שמר שבת. וגם שכנך מהעבר השני שמר שבת, רואה אתה שאפשר... מה יוכל לענות? ודינו יגזר לרעה חלילה..."

קם מנהל החברה קדישא שבעצמו לא שמר שבת, והצהיר: "הרב צודק, איני רוצה להיקבר ליד 'פרומער' שידונוני לפינו!" משתתפים נוספים הצטרפו אליו, והסערה שקטה...

(מתוך הגדה של פסח 'ויגד משה')

כשנסעתי לארץ ישראל עברתי דרך צרפת, כדי להיפרד מהגאון רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל. הגעתי ביום חמישי והודעתי שאני ממשיך ביום ששי בבוקר. אמר לי: "אינך נוסע, ביום שישי לא נוסעים!" כך נשארתי, וזכיתי לראות את הנהגתו בשבת. את חרדת השבת, את הפחד שליווה אותו במהלכה. ראיתי איך ניקה את הבגדים שלא יהיה בהם שמוץ לכלוך או מוץ בקפלי הבגדים, והיה קורא בקול: "דאורייתא! חצי שיעור אסור מן התורה!"-- ואחר כל זה, לא יצא מביתו כל השבת...



סיפר לי מחותני הרה"ג רבי ישראל משה סלומון שליט"א, שאביו, הגאון רבי ברוך שמעון סלומון זצ"ל רבה של פתח תקוה נלחם שם את מלחמת השבת ואירגן שם מחאות והפגנות למען קדושת השבת המתחללת, ונכנס אל הסטייפלר לומר שפנו אליו רבנים בטענה שיש בהפגנות על השבת חשש פיקוח נפש. אמר לו הסטייפלר: "מי אומר שלא צריך מסירות נפש עבור השבת!?"...

### העיר רעשה וגעשה

כשהגעתי לדרום אפריקה מצאתי הזנחה גדולה בשטחים רבים. אחד מהם היה, שבבית הקברות היהודי קברו שומרי שבת בצד מחלליה, דבר האסור מבחינת ההלכה (יורה דעה שסב, ה). באחת הדרשות הראשונות עוררתי על זה, וזימנתי אלי את הנהלת החברה קדישא, הודעתי להם שמכאן ולהבא לא יקברו את שומרי שבת ליד מחלליה.

# סיפורי צדיקים

גליון 557  
שנה י"ב תשפ"ג

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל



## סיפורי חז"ל

ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות.

לאחר שקיבל עליו משה לילך בשליחותו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, אפילו המקל הזה הולך ועושה שליחותי, המטה הזה נברא בין השמשות, ומשקלו היה ארבעים סאה מאבן ספיר עשוי היה המטה, ולקחו משה מבית יתרו, ויתרו לקחו מבית יוסף הצדיק, ועליו חקוק שם המפורש, ובו עשה את האותות, ובו קרע את הים, ובו בקע את הצור, ובו החליש את עמלק ואת עמו. ונגנו באוהל מועד עד ימי ירמיה, בימי ירמיהו נסתר המטה מעיני כל חי, יחד עם אוהל מועד והארון והעדות וכלי הקודש שנעשו במדבר. הקדוש ברוך הוא יוכנו לראותם בעלותו את עיר הקודש על ראש שמחתו. אף על פי שהיה משקלו ארבעים סאה, מעשה נס היה בו, שהיה המטה נושא את עצמו, ונראה כנישא בידו של משה

(מדרש שב"ט שמות)

## פרשת השבוע

וימררו את חייהם בעבודה קשה (א' - י"ד)

המתוכנן. כמובן לאחר דרשה נפלאה זו הסכים הגבאי ונתן לו רשות לדרוש.

ויראו המיילדות את האלוקים (א' - ב"א)

מסופר על אחד מתלמידיו המובהקים של ה"חפץ חיים" הקדוש זיע"א, שהומון פעם לכהן ברבנות באחת מקהילות ליטא. אולם האיש היה ירא שמים מופלג, והיסס לקבל עליו משרת רב ודיין, מחשש שמא יכשל חלילה בהוראת דין תורה שלא להלכה. משרבו הפצרות בני הקהילה, קם האיש ונסע אל רבו החפץ חיים, וסח באוני הרב את היטוסיו ולבטיו בשאלה העומדת בפניו. השיב החפץ חיים לאורחו, בפרשת שמות מספרת לנו התורה הקדושה, שפרעה מלך מצרים דרש מן המיילדות העבריות שפרה ופועה, להמית כל בן שנולד לאם עבריייה, אולם "המיילדות יראו את האלוקים ולא עשו כמצוות מלך מצרים" (א' ט"ו י"ז) ולכאורה תמוה הדבר למה המיילדות העבריות לא פרשו מתפקידן כדי לצאת ידי חובה כלפי שמים, נוכח גזירתו הקשה של פרעה להמית את ילדי ישראל. אלא המשיך החפץ חיים בהרמת קול, המיילדות העבריות חששו שהמיילדות האחרות שתבאנה במקומן, עלולות חלילה לציית לגזירת פרעה, ולהמית את הילדים, משום כך לא פרשו מתפקידן הקשה, והכניסו עצמן בסכנת חיים, למען עתידם ושלומם של ילדי ישראל. דרך זו ראויה שתנחה גם אותנו במילוי התפקידים המוטלים עלינו.

סיפר הרה"ק מטאלנא זיע"א: דרכו של הרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א בעל התניא והשו"ע (יומא דהילולא כ"ד טבת) היה לנדוד בכל הערים, כמו שהיה נהוג אז אצל כל תלמידי הבעש"ט הקדוש זיע"א, לפרסם את שם ה' בעולם, ובפרט להלהיב את האנשים הפשוטים. ובכל כפר וכפר ביקש מהגבאי רשות לדרוש ודרש שם. פעם אחת יצא לו להיות אצל גבאי עם הארץ, שטען שאינו יודע אם הרב הזה ראוי להיות דרשן אצלו בבית המדרש. אבל אם יעמוד אצלו למבחן, ויצליח להסביר לו קושיא שהתעוררה לו זה עתה, בעת אשר מעביר הוא את הסדרה, יסכים לו לדרוש. הסכים הרבי ושמע את קושית העם הארץ, ששאל על הפסוק "וימררו את חייהם בעבודה קשה" יש טעמים שמחים מאוד "קדמא ואולא" "מונח רביעי". והוא אינו מבין, על פסוק כזה עצוב עבודה קשה וממררים להם את החיים יהיו טעמים שמחים. ענה לו "בעל התניא" מיניה וביה, בני ישראל היו צריכים להיות במצרים הרבה יותר שנים לפי החשבון, אבל לבסוף יצאו ק"ץ שנים לפני הזמן, רק בגלל קושי השעבוד שהיה מספיק להם, לכן הטעמים שמחים שבגלל הקושי זכו אבותינו להשתחרר ממצרים ק"ץ שנים קודם הזמן, ולכן הטעמים הם בדווקא "קדמא ואולא" בגימטריא ק"ץ, כמנין השנים שהרוויחו ויצאו לפני הזמן

## זמני השבת

זמני יציאת השבת  
ירושלים: 5:36 ת"א: 5:37 ר"ת: 6:10

פרשת שמות

זמני כניסת השבת  
ירושלים: 4:21 ת"א: 4:35

בהתאם להדרכתו של רבי יהודה לייב, ולאחר מכן נקרא לשיחה אצל שני האחים האחרים, ולאחר שבחנו אותו כנהוג ועמדו על טיבו, רק אז נכנס ל"יחידות" אצל "בעל התניא".

רבי ברוך מרדכי נשא בצקלונו שתי קושיות חמורות בירושלמי וברמב"ם, את הקושיות האלה נהג להציג לכל גאון בתורה שפגש, ועד כה איש מביניהם לא הניח את דעתו בתשובותיו. פעם אחת אף העז להציג את הקושיות לפני הגר"א הקדוש מוילנא זיע"א, שלא ככל יתר הלמדנים אשר ניסו את כוחם בתירוץ הקושיות, הגר"א דווקא חיזק את הקושיות והוסיף להן עומק על עומק, אולם תירוץ לקושיות לא נתן.

מראהו נורא ההוד של בעל התניא, כמעט ומנע מרבי ברוך מרדכי להציג לפניו את הקושיות, לבסוף התעשט ושטח אותן לפני הרבי, רבי שניאור זלמן הקשיב לדבריו רוב קשב, ולאחר שהמתין בסבלנות לסיום דבריו, החל הרבי להרצות את הסוגיה בירושלמי, ולאחר מכן את ההלכה הנדונה ברמב"ם, אופן לימודו של רבי שניאור זלמן והצורה שבה הסביר את הדברים, שמטו את היסוד לקושיות הקשות והנפלאות, רבי ברוך מרדכי היה המום ולשונו כמו נעתקה מפיו, לאחר כמה דקות של שקט, נפרד מ"בעל התניא", הוא יצא מחדרו של הצדיק גאון הגאונים נסער ונרעש.

הנהוג בליאזונה היה, שהיוצאים מ"יחידות" אצל הרבי היו פוצחים בריקוד חסידי המכונה "ריקוד היחידות". בצאתו מחדר הרבי נסחב רבי ברוך מרדכי על ידי כמה מן האברכים הצעירים לריקוד הנהוג, אולם רגליו רקדו, אך לבו ומחשבותיו לא היו עמו, עדיין לא נרגע מהתרגשותו. לאחר סיום הריקוד ולאחר שנרגע מעט, ישב וסיפר לסובבים על מה ולמה התרגש כל כך, כמובן שגם צעירי החסידים גם הם התרגשו מהדברים ששמעו, אם כי זה לא היה בשבילם חידוש כל כך גדול.

רבי ברוך מרדכי נשאר עוד זמן בחצרו של "בעל התניא", שם התעלה יותר ויותר בלימוד תורת החסידות, ולאחר פרק זמן מסוים נפרד רבי ברוך מרדכי מחבריו החדשים, וחזר לביתו כחסיד לכל דבר.

תשובות כאלה יכול לומד רק הריש מתיבתא דרקיע היה זה לפני למעלה ממאתיים שנים, בסביבות העיר שווינציאן הסמוכה לעיר ווילנא, נולד הגאון רבי ברוך מרדכי מרדכי ברובויסק זיע"א, בצעירותו חי ולמד מספר שנים בוויילנא, ושם דבק בו הכינוי "העילוי משווינציאן". כל גדולי העיר אהבו להשתעשע בפלפול עם העלם הצעיר ברוך הכישרונות, כעבור זמן מה נעשה העילוי בן בית גם אצל הגאון הקדוש רבי אליהו מוויילנא הגר"א זיע"א בכבודו ובעצמו, שהתרשם עמוקות מעומק המחשבה ומהיקף הידיעות של הצעיר.

בשלב מסוים של חייו, פגש רבי ברוך מרדכי בתלמידיו של הרב הקדוש רבי שניאור זלמן בעל התניא והשולחן ערוך זיע"א, (יומא דהילולא כ"ד טבת). אט אט התקרב אל רעיון ודרך החסידות, עד שבאחד הימים החליט שהוא צריך להתקרב יותר ולבדוק מקרוב את דרכו של "בעל התניא".

אומר ועושה, בוקר אחד קם ונסע לליאזונה מקום מושבו של רבי שניאור זלמן, כשבא רבי ברוך מרדכי לליאזונה, הייתה כרסו מלאה כבר בתורת החסידות, ובכל זאת הוא לא היה שלם עם עצמו, ובלבו עדיין כרסם ספק לגבי הדרך שבה יילך.

הסדר בליאזונה היה, שהמבקש להתקבל ל"יחידות" אצל הרבי בעל התניא, חייב היה לעבור תחילה סדרה ארוכה של הכנות. הממונה על האברכים, שבאו לליאזונה כדי להתוודע אל רבי שניאור זלמן ולהתקבל על ידו, היה רבי יהודה לייב זצ"ל אחיו של הרבי, תחילה בחן את האברכים בלימוד, לאחר שעמד על טיב לימודם וידיעותיהם, היה מתווה לכל אחד ואחד מהם דרך פרטית בלימוד נגלה וחסידות, לימוד זה היה נמשך מספר שבועות, אז היה האברך חוזר ונבחן פעם נוספת על ידי שני אחיו הנוספים של הרבי, רבי מרדכי זיע"א ורבי משה זיע"א, רבי מרדכי הצטיין בבקיאות מיוחדת בש"ס בבלי ובראשונים, ורבי משה נודע בשליטתו הנדירה בש"ס ירושלמי וברמב"ם. גם רבי ברוך מרדכי עבר מסלול דומה, שבועיים תמימים למד יומם וליל

## משל ונמשל

יראת השם – ביטול היש

אי אפשר שיבוא אדם לידי יראת הרוממות של שמו יתברך, אלא אם כן הגיע למדרגה של שלילת ערכו מעיקרו, היינו שיהא בטל ומבוטל אצל עצמו ולא נחשב בעיניו כלום, כי אז יוכל לבוא לפני המלך, כי מי שמרגיש בעצמו איזו מעלה אינו יכול לעמוד לפני המלך, וכל האהבה ויראת ד' אשר ידמה האדם בנפשו כי יש לו, וכל הקניינים המדומים, רק בדמיונו הם קיימים, מהתעוררות מידותיו הגשמיות, ורחוק הוא מהשי"ת, וכל המצוות שהוא מקיים, הכל הוא פרי הגאווה והגדלות, להיות לו שם בעולם וכבוד מדומה, ועל מנת לקבל פרס.

ועל דרך משל אפשר להסביר זאת, כי מי שחש בקרבו שיש לו מעלה, ודאי רחוק הוא מהמלך, כי מי ששרוי יחד עם המלך, כלום יכול הוא להרגיש במעלתו? הרי אין בית המלך חסר דבר, וכלום יש מקום לדבר על מעלת החכמה שבך בשעה שעומד לפני המלך, אם שם בבית המלך מקור החכמה, או לדבר ולהתגאות על עשירות, אם כל הכסף וכל הזהב של המלך הם, ואם הוא חושב שיש לו איזו מעלה היינו שיש לו חכמה או עשירות, ודאי שהוא רחוק מהמלך ואינו משיג כלום, כי בהתקרבו אל המלך ידע שלא חסר לו כלום ואינו זקוק לשום דבר, כי הכל נמצא בבית המלך שבצלו הוא מסתופף, ולא זו בלבד אלא שסכנה גדולה כרוכה בדבר אם לא יבטל רצונו וימהר לעשות רצון המלך אף יתחייב בנפשו, וצריך הוא לדעת בעצמו בעומק לבבו שהוא שלם ברצון גמור ומסירת הנפש ממש לעשות רצון המלך, ואז יוכל להיות תמיד מצוי אצל המלך, והמלך יגלה לו סודותיו ומתרי לבו.

(בשם הרה"ק רמ"מ מוויטעפסק זיע"א)

יום אחד סיפר רבי ברוך מרדכי לאחד הקרובים אליו, על הקושיות החמורות בירושלמי וברמב"ם, קושיות שלאיש לא הייתה עליהן תשובה שתניח את דעתו, ועל ה"יחידות" המופלאה אצל רבי שניאור זלמן בעל התניא, שבמהלכה הוברר לו כי למעשה הקושיות שבעיניו היו חמורות, למעשה חסרות בסיס הן, לאחר שהלה שמע את הקושיות והתירוצים, נפעם אף הוא מגאונתו של הרבי ואמר לרבי ברוך מרדכי: מוכרחים לגשת לגאון הקדוש מווילנא ולהציע לפניו את העניין.

רבי ברוך מרדכי קיבל את הרעיון והשניים התייצבו לפני הגר"א, רבי ברוך מרדכי ביקש להזכיר את שתי הקושיות לגאון, אלא שהגאון כלל לא היה זקוק לתזכורת, ומיד החל להרצות מילה במילה את שתי הקושיות, וגם את אותם הדברים שהוסיף הוא לקושיות בפעם הקודמת. כשסיים הגר"א את דבריו, חזר רבי ברוך מרדכי באוזני הגאון על ביאור הסוגיות כפי ששמע מפיו של רבי שניאור זלמן. הגר"א הקשיב לדברים בקשב רב, ולבסוף הוא נראה אחוז בשרעפיו למשך כמה שניות, לפתע התרומם מלוא קומתו עטור בטליתו ותפיליו, ואמר בהתרגשות רבה: "תשובות כאלה יכול לומד רק הריש מתיבתא דרקיע, (ראש הישיבה של מעלה) ואם גאון או צדיק אמר את הדברים, יודע הוא זאת ברוח הקודש, לו שמעתי אני בעצמי את הדברים מפיו של הגאון שאמרם, הייתי נוקט לשונו של רבי יוחנן שאמר 'מובילנא מאניה אבתריה לבי מסותא' (אשא את בגדיו אחריו לבית המרחץ)"

לימים התחרט רבי ברוך מרדכי חרטה עמוקה, על כי לא אזור עוז בנפשו לגלות להגר"א מיהו אותו גאון האלמוני שיישב את סוגיות הגמרא בדרך מופלאה כל כך, ושהגר"א היה מוכן כדבריו לשאת את בגדיו, אולי חשיפת שמו של בעל התניא, הייתה מונעת את אש המחלוקת המיותרת שניצתה בין המתנגדים לחסידים.

## צ'ין אדם לחברו

ישב זמן רב עד שניקה מלבו כל טינה  
כלפי אותו אדם

מסופר על הרה"ק רבי בן ציון אבא שאול זיע"א, שמימיו לא הלך לישון ובלבו קפידא על מישוהו, מלבד פעם אחת ויחידה, שבמקרה ההוא קרה, שאותו אדם שפגע בו לא צדק, אלא הוא רבי בן ציון היה צודק בטענות ובטרוניות שלו כלפיו, אבל כשהגיע לומר קריאת שמע שעל המיטה, שאז אומרים "הגני מוחל וסולח לכל מי שהכעיס והקניט אותי או חטא כנגדי", לא לומר את התפילה הזו זה לא בא בחשבון. ואז ישב זמן רב עד שניקה מלבו כל טינה כלפי אותו אדם, ואז אמר את הרבש"ע כבכל יום.

לקבל מכות ולא לדבר לשון הרע

פעם נסע הרה"ק הגר"א מוילנא זיע"א בעגלה בשנות גלותו, ולפתע סתתה העגלה והסוסים משכו אותו אל עבר גינתו של אחד הגויים, העגלון כשראה זאת קפץ והתחבא מפני הגוי בעל הגינה, אבל הגאון היה שקוע בלימודו. והנה כשראה הגוי בעל הגינה שהסוסים מכרסמים את גינתו, רץ אל העגלה בחמת זעם וראה את הגר"א יושב וקורא בספר, הדבר העלה את חמתו יותר והחל להפליא את מכותיו בגאון, והגאון לא הבין על מה ולמה, ורק לאחר דקות אחדות הבין מה קורה, ורצה לומר לגוי שהוא לא בעל עגלה ושיפסיק להרביץ לו, והנה בעל העגלה מתחבא באחד השיחים, אבל נזכר שזה "לשון הרע" ושתק והמשיך לספוג את המכות בלי לפצות פה. לימים כשהיה הגר"א נזכר במאורע זה, הודה תמיד להשי"ת, על שהציל אותו ברגע הנכון מהעוון החמור של לשון הרע, והיה אומר, שאילו חלילה וחס היה נכשל בו, אפילו בכל תורתו לא היה בה היכולת להצילו מעונשו החמור של איסור לשון הרע.

מצות צדקה יקרה

אל ביתו של הרה"ק בעל ה"אמרי אמת" מגור זיע"א, נכנס עני וביקש נדבה מהרבי, הורה הרבי לעני להמתין, יצא אל החדר השני ושם לאחר דקה ועמו זוג תפילין, הגישן לעני ואמר: קח את התפילין הללו ר' יהודי, אני נותן לך אותן במתנה, כדאי לך לקחת אותן אל אחי הצדיק רבי משה בצלאל, אשר יתן לך בעבורם סכום גדול מאוד, התפילין הללו כתבן הרה"ק רבי משה מפשעוורסק זיע"א, ורבים השתוקקו לתפילין הללו, והסכימו לשלם תמורתן כל הון שבעולם. בלי להסס נטל העני את התפילין מידי הרבי, והודה לו לצדיק, משם מיהר אל ביתו של רבי משה בצלאל, ושם באמת קיבל סכום גדול מאוד כמו שהבטיח לו הרבי. עבר זמן ושני אחים הצדיקים נפגשו, שאל רבי משה בצלאל את אחיו מדוע נתת לו לאותו עני את התפילין הקדושות והיקרות? הרי יכולת לתת לו כסף או חפץ יקר ערך אחר, השיב לו רבי הרבי מגור: כתב הרמב"ם בסוף הלכות איסורי מזבח (פרק ז הלכה י) הרוצה לזכות עצמו, יכוף יצרו הרע וירחיב ידו, ויביא קורבנו מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו. הרי נאמר בתורה "והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו" (בראשית ד' ד'), והוא הדין בכל דבר שהוא לשם האל הטוב, שיהיה מן הנאה והטוב, אם בנה בית תפלה יהיה נאה מבית ישיבתו, האכיל יהודי רעב, יאכילו מן הטוב והמתוק שבשלהו, כסה ערום, יכסה מן היפה שבכסתו, הקדיש דבר, יקדיש מן היפה שבנכסיו, וכן הוא אומר "כל חלב לה'", ומכיוון שהחפץ החשוב והיקר ביותר שהיה לי בביתי, היו אותן תפילין קדושות, נתתי אותן לעני לקיים בכך את מצות ה'.

## תילולא דצדקיא

שבת קודש כ"א טבת

הרה"ק רבי אריה לייב מוכיח מפולגאה (קול אריה) ב"ר יחיאל מיכל (תק"ל) הרה"ק רבי ישראל אברהם ב"ר משולם זושא מאניפאלי (תקע"ד) הרה"ק רבי ישראל דוב בער מוילעדיניק ב"ר יוסף (שארית ישראל - תר"י)

יום ראשון כ"ב טבת

הרה"ק רבי שלמה מסטרעליסק ב"ר אורי (תקפ"ז)

יום שלישי כ"ד טבת

רבי נפתלי ב"ר יצחק (סמיכת חכמים - תע"ד) הרה"ק יוסף מיאמפאלי ב"ר יחיאל מיכל מולאטשוב (תקע"ב)

הרה"ק רבי שניאור זלמן ב"ר ברוך (בעל התניא והשו"ע - תקע"ג)

הרה"ק רבי שמואל ב"ר אברהם מסאכטשוב (שם משמואל - תרפ"ו)

הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב ב"ר שמעון נתן נטע (תשמ"ז)

יום רביעי כ"ה טבת

הרה"ק רבי משה צבי מסאוורין ב"ר שמעון שלמה (תר"ה)

יום חמישי כ"ז טבת

הרה"ק רבי אברהם חיים ב"ר גדליה מולאטשוב (אורח לחיים - תקע"ה) הרה"ק רבי ישכר בער ב"ר אהרן אריה מפרעמישלאן (תר"ר)

יום שישי כ"ז טבת

הגאון רבי שמשון רפאל הירש ב"ר רפאל (תרמ"ט)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

## מצווה הלכות

מאת הרה"ג נמילאל הכהן רבטובין שליט"א  
מח"ס "גם אני אודך" רמזים וסימנים על המצוות.

הגבלת התורה (ו')

א) גם הכריעה שכורעים בשעת ההגבלה, צריך להיות דווקא נגד כתב הספר תורה. (לדוד אמת, למרן החיד"א זיע"א, סימן ד', סעיף ג')

ב) אם האדם עומד בתפילה במקום שאינו יכול להפסיק בדיבור, ולומר וזאת התורה וגו', יעשה רק הכריעה בלבד נגד הכתב של הספר תורה. (בן איש חי, שנה ב', פרשת תולדות, אות ט"ז)

ג) בשעת ההגבלה חייבים הכל לעמוד, אפילו אם המגביה עומד עם הספר תורה על בימה המוקפת מחיצות, דהרי הוא מגביה להראותה לעם, וחייבים לכבדה. (שער הציון, סימן קמ"ו, ס"ק י"ח)

לע"נ

הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב  
ב"ר שמעון נתן נטע זיע"א  
נלב"ע כ"ד טבת תנצב"ה

## קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

לע"נ

הרה"ק רבי ישכר בער ב"ר אהרן אריה  
מפרעמישלאן זיע"א  
נלב"ע כ"ז טבת תנצב"ה

# פנין עין חמד

יו"א א"א ו"י בית הכנסת לכונת "עין חמד" - מכללת ציון

## פְּרֻשֶׁת שְׁמוֹת - שְׁלִיטָה עַל הַתְּאוּוֹת

**"וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת אֲשֶׁתוֹ וְאֶת בְּנָיו וַיֵּרְכְּבֵם עַל הַחֲמֹר וַיֵּשֶׁב אֶרְצָה מִצְרַיִם"** (שמות ד, כ)

### הצלחה בגו"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מוסדי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ' שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל הענינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.י.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרון וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב

### זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רותית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רחמה אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת ג'ינה דרוו בן סופיה אנאל חביבה בת שולמית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית סיון רבקה בת אלן אסתר עמית בת טובה אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי לאה בת תמר

### זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו זרי בן ימנה אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה נתנאל בן ג'ינה מיטל בת שושנה

### רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרח- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה- הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נדימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה קנסט בת דגטו רותית בת סבריה יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שרלוט נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- רפואה שלמה ובריאות איתנה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

מצרים שרודפים אחר תאוות ליבם ובגלל זה הם עושים את כל התועבות.

לכן משה רבינו בהתחלה לימד וחינך אותם להיות בבחינה של "וירכיבם על החמור". שהם יהיו שולטים על החומריות ולא ימשכו אחר תאוות ליבם. כשהיה בטוח שהגיעו לתכלית זאת רק אז היה אפשר לחזור לארץ מצרים, כמו שכתוב: "וַיֵּשֶׁב אֶרְצָה מִצְרַיִם" (שמות ד, כ).

מה הסיבה שמשה לקח את אשתו ובניו למצרים וגם לאחר מכן חזר ושלח אותם חזרה ליתרו, שהרי יתרו הביא אותם למדבר, שנאמר: "וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה: אֲנִי חֲתַנְךָ יִתְרוֹ בֶּן אֱלֵיךָ וְאֲשֶׁתְּךָ וְשְׁנֵי בְנֵיהֶ עִמָּה" (שמות יח, ו).

ראיתי בספר 'כסף מזוקק' שמסביר כי מכיוון שעם ישראל עתידים לקבל את התורה הקדושה, ובמתן תורה הציוויו הראשון מתחיל במילים: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (שמות כ, ב).

אם אשתו ובניו לא היו מעולם במצרים כיצד יקבלו את התורה ועשרת הדיברות שנאמר בהם: "אנכי ה' אלוך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"? לכן משה רצה לשתף אותם עם כלל ישראל בעניין יציאתם ממצרים.

צריך להבין מה הפסוק בא ללמד אותנו במה שאמר: "וַיֵּרְכְּבֵם עַל הַחֲמֹר" (שמות ד, כ). לכאורה היה לו לומר רק: ויקח משה את אשתו ואת בניו וישב ארצה מצרים.

אפשר לפרש בדרך רמז, הרי ידוע מהפסוקים בתורה כי מצרים היתה סמל הטומאה והתאוות החומריות, כמו שכתוב: "כַּמְעֵשָׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יֵשְׁבֶתֶם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ" (ויקרא יח, ג).

ארץ מצרים היתה מלאה תועבות וגילולים יותר מכל הארצות. החמור הוא סמל לחומריות. חז"ל אמרו: "עם הדומה לחמור" כי זה כל מהותו. הנביא מוסיף: "יַדַע שׁוֹר קָנְהוּ וְחֲמֹר אָבוֹס בְּעַלְיוֹ" (ישעיהו א, ג) החמור מכיר את הבעלים רק דרך האבוס בלבד.

שמעתי בשם המהר"ל זיע"א שהסביר כי בכמה מקומות מצאנו שהמשילו את מצרים לסוס.

כל אחת מהאותיות שמרכיבות את המילה סוס בגמט' קטנה עולה שש. רמז לרוחות העולם שהם שש: ארבע כיוונים (צפון, דרום, מזרח ומערב), מעלה ומטה. בנוסף האות סמך היא סגורה מכל עבריה שהכל בתוכה.

הסוס היה הסמל שלהם להשגת כל תאוות העולם הזה שנמצאת בששת רוחות העולם. כל רצונם וחשקם להשתלט על כל חומריות העולם הזה כסוס ששטוף בזימה כל הזמן וכולו חומריות.

כאשר משה רצה להוריד את אשתו ובניו למצרים הוא חשש שמא ילמדו ממעשה

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלמה לנוריאל בן אסתר

לרפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי  
להצלחת ולרפואת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב  
לע"נ יצחק בן רבקה ז"ל

### בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

### צאת לכת

יום	כנסת לכת	צאת לכת	יבוי חם
י"ג	16: 21	17: 34	18: 06
י"ד	16: 38	17: 30	18: 01
ט"ו	16: 37	17: 30	18: 01
ט"ז	16: 41	17: 34	18: 05

# שואל ומשיב בהלכה - משקאות - פרק ב'



אלו בעיות כשרות עלולות להיות במשקאות חריפים?

Ice ?

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה ?

התורה אסרה לאכול תבואה מאחד מחמשת מיני דגן שנקצרה לפני פסח אפילו בחוץ לארץ עד ט"ז בניסן. בעיה זו קיימת במשקאות שיש בחומרי הגלם שלהם מיני דגן, ומשתנה במדינות שונות בהתאם לזמני קצירת התבואה בהן. **הערה:** במשקה הוויסקי איסור זה לא מצוי מכיוון שמתיישן בחביות מספר שנים.

בעיית הכשרות בוויסקי היא היישון או תוספת יין. לכתחילה ראוי לרכוש את משקה הוויסקי מתוצרת של מדינה כמו אמריקה שהחוק שלה אוסר ליישן אותו בחביות ישנות וכל הייצור נעשה בחביות חדשות. **הערה:** בתנאי שאין שם בעלות יהודית שלא יהיה איסור של חמץ שעבר עליו הפסח.

אולם בארצות רבות חייבים לשמר וליישן את הוויסקי בתוך חביות עץ אלון משומשות ולא חדשות שמוסיפות טעם למשקה ואפילו מוסיפות צבע כהה למשקה השקוף, ולא פעם השתמשו בחביות אלו ליין נסך. יש אוסרים בזה. **הערה:** הוויסקי סופג מהחביות ארומה וטעמים מיוחדים, וכן את צבעו הזהוב. יש שמוסיפים לוויסקי קרמל כדי להגיע לגוון הצבע הרצוי. כאן מתווספות הבעיות ההלכתיות. חביות משומשות אלו שימשו בעבר יין צרפתי מסוג שרי או יין ספרדי מסוג וורמוט. לכן יש שאסרו להשתמש בוויסקי שהמגיע בפרט מאירלנד. וויסקי צרפתי - יש שמועה שמעריבים בו יין.

יש מתירים. **מקורות:** שו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סימן סב). ע"ע לאאמו"ר בשו"ת מנחת שמואל ח"ג (חיו"ד סימן ב). ראה עוד בירחון אור תורה (ניסן תשס"ו סימן ע, סיון תשס"ו סימן פט). שוב ראיתי לשו"ת מנחת אשר - וייס ח"א שהעלה להקל.

נתינת מעט יין [סתם יינם] - אם כמות היין המעורב במשקה הוויסקי הוא פחות מ 14% יש שנהגו היתר בזה. **מקורות:** שו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סימן סב ואילך).

## זכות אבות



לפני שהרה"ק רבי נתן נטע מחלם זיע"א התפרסם לאדם גדול וקדוש, הוא התפרנס כמלמד דרדקי לבנים של גביר בעיירה קטנה. בעלת הבית אשר בביתה התאכסן הכירה בו שהוא אדם גדול. היא סיפרה זאת לבעלה. הגביר עקב אחריו ומצא שאכן דבריה נכונים. מאז פרנסו בקביעות והחזיקו בביתו. כעבור זמן מה הרב התפרנס לאדם גדול ורבים היו משחרים לפתחו. לאחר תקופה מסוימת רבי נתן נטע עקר דירתו לעיר אחרת.

כעבור מספר שנים הגביר ירד מנכסיו ומצבו נעשה דחוק מאוד. אשתו אמרה לו כי מאחר ורבי נתן נטע מפורסם כעת כפועל ישועות, בוודאי יחזיק להם טובה על העובדה שהם החזיקו ופירנסו אותו במשך זמן רב ואף פירסמו את גדולתו בעולם. הגביר לשעבר הלך אליו לספר לו על מצבו. הוא סבר שרבינו יקבל אותו בסבר פנים יפות כראוי וכיאות - ואפילו היה בטוח כי משם תצמח ישועתו. להפתעתו הרבה רבי נתן נטע התנהג איתו ככל האדם ואפילו פטר אותו לשלום כמי שאינו מכירו.

במר נפשו, הגביר לשעבר חזר ונכנס לרבינו פעמיים נוספות אבל ללא הועיל, עד שנכנס לשיברון לב. לפני שחזר ריקם לעירו, נכנס שוב אל רבי נתן נטע ואמר שיש בפיו קושיא חמורה. הרב אמר לו: "מה הקושיא?" הוא שאל: "ביום הכיפורים אחרי כל תפילות היום, שבהן הזכרנו זכות אבות, אנחנו אומרים בתפילת נעילה 'אב ידעך מנוער'. לכאורה איזה חידוש יש בתפילה הזאת, הרי כבר הזכרנו זכות אבות כל היום כולו?".

רבי נטע אמר לו: "בודאי יש גם תירוץ על שאלתך". האורח השתומם אבל אישר את דברי הרבי ואמר: "הפירוש הוא שאנחנו מתפללים ואומרים לפני הקדוש ברוך הוא, הרי אבי שהוא אברהם אבינו ע"ה, 'ידעך מנוער, פירסם את אמונתך ועשה את רצונך כשלא היית מפורסם בעולם, לכן, אנחנו מבקשים עתה בזכותו שיקבל ברחמים וברצון את תפילותינו".

הגביר לשעבר המשיך את דבריו: "כך הדבר כאן. הרי אני החזקתי אותך כשעדיין טבעך לא יצא בעולם. פירסמתי אותך לרבים. מדוע כעת בעת צרתי, אין הרבי עונה לשוועתי אליו לעזרה?". לשמע הדברים פני רבינו נהרו ואמר: "לטענה זאת צפיתי. את החידוש הזה חפצתי לשמוע ממך". הרבי שיבח מאוד את דבריו, קירב אותו והאציל עליו מברכתו. ואכן כעבור זמן קצר, הגביר חזר למעמדו הקודם. (מעובד מתוך 'אהל מועד לעלוב')

ואֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים - ס"ת תְּהִלִּים

מְצַרְיָקָה אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּכְיִתּוֹ בָּאוּ - ס"ת וַתְּשׁוּבָה

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

### מינויים

לקבלת העלון חיים במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnineEH@gmail.com

### הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084 כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 א ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

### לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל' 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

# אם ראשונים כמלאכים - המקבל האדמו"ר הרב שלום בר חנין זצ"ל



**המקובל האדמו"ר הרב שלום בר חנין המכונה ה'בבא חניני' זצ"ל** - נולד בערך בין השנים ה'תרי"ח-ה'תר"כ (1858-1860) בחבל הכפרים שבהרי האטלס. שם משפחתו במקור היה בן-דוד אוחיון. צאצא של הראב"ד (הגאון ר' אברהם בן דוד הספרדי, בעל ההשגות על הרמב"ם). בצעירותו שימש תלמידי חכמים במאראכש ובקאזבלאנקה. שם עלה והתעלה בתורה הקדושה וביראת שמיים טהורה. כתב פסקי דין רבים כשהיה משמש בקודש כראב"ד העיר נטיפה וחבל הווארז'אז'א. לאחר נישואיו נולדו להם ילדים. באותה התקופה פרצה מגיפה וחלק מילדי רבינו נפטרו בגיל צעיר. כשהיה בן שבע-עשרה שנים בלבד התמנה לשמש כרב של העיירה אסקורה שבחבל הרי האטלס. באותם מקומות היו ליסטים מזיקים. רבינו שהיה מלומד ובקיא בשמות הקודש נאלץ להשתמש בהם כדי להגן על התושבים. רבינו התמנה בהמשך לשמש כמרא דאתרא בעיירה הגדולה נטיפה, חבל הווארז'אז'א שבמרוקו. במקומות אלו שרר עוני עצום והחיים שם היו במסירות נפש ממש.



במקרים סבוכים מאוד כשרבינו היה צריך בי"ד גדול, היה נודד למרחקים ע"ג חמורים ובמסירות נפש היה מגיע לעיירות מאראכש וקאזבלאנקה כדי לעשות 'בית דין חשוב' עם גדולי חכמי מרוקו ושיפסקו יחד איתו. רבינו היה מייעץ, מרפא, מוהל, שוחט, מרביץ תורה ברבים ואב בית דין. שימש את בני הקהילה בכל המישורים. רבים פנו אליו ונושעו. עקרות רבות זכו להיפקד. הוציא דיבוקים מאנשים. היה זועק בבכיות על חורבן בית-המקדש וגלות השכינה. מדי זמן צם תעניות הפסקה (שישה ימים רצופים. ממוצ"ש עד לקידוש של יום שישי לאחר מכן) בימי השובבי"ם ובשאר ימות השנה. הקים את ביה"כ וביהמ"ד ללימודי התורה 'לסלא אל כבירא' יחד עם חבריו הקדושים.

הקים ת"ת לתשב"ר. למד קבלה עם חברותות בהצנע. **מלומד בניסים. זכה לגילוי אליהו הנביא. פעל ישועות בתפילותיו ובקמיעותיו. ענותו מופלא.** נפטר ב-כ"ב טבת ה'תרח"צ (1938) כשהיה כבן 80 שנה לערך. בהתחלה ציונו היה באוהל בחדר גדול בסמוך להגה"ק ר' יוסף באג'איו בנטיפה. בשנת ה'תש"ס (2000) גופו הטהור הועבר לבית-העלמין שבשדרות.



**אביו:** ר' יצחק. **אימו:** מרת עליה. **נשותיו:** מרת איז'ה (אלכבירה- זיווג ראשון), מרת איז'ה (אלזרירה- זיווג שני. מיוחסת לרבינו הרי"ף אלפסי בעל פירוש על הגמרא. זכה להעמיד ממנה שמונה בנות וכן). **בניו:** ר' מאיר ור' יצחק יעיש (מאשתו הראשונה), ר' יהודה (מאשתו השנייה). **בנותיו:** מרת תמו אלכבירה (מאשתו הראשונה), מרת תמו אלזרירה (מאשתו השנייה), מרת חנינה לבית הלוי, מרת זהרה לבית אוחנונה, מרת רחל לבית אסולין, מרת שרה לבית אבירגל, מרת חביבה, מרת טיטי לבית אלבאז, מרת עליה לבית אוחיון, מרת מארי מרים לבית (סמיה) סביר. **מחתניו:** ר' דוד הלוי (בבא יידן), ר' ניסים אסולין ועוד. יבדל"א הגאון הגדול ר' רמי גבריאלי (מח"ס שו"ת מפת השולחן ד"כ ועוד, חתן בתו מארי מרים סביר). **מתלמידיו:** ר' דוד הלוי (בבא יידן), ר' ניסים אסולין, ר' ראובן אסולין ועוד רבים מהם נהיו ת"ח. **חברותא:** הרב הראשי למרוקו הגאון הגדול רבי רפאל אנקאוה (המלאך רפאל, מח"ס שו"ת פעמון ורימון, תועפות ראם וכו'), המקובל רבי משה חליוה (מח"ס פני-חמה), המקובל רבי יוסף אלקובי, המקובל רבי פנחס הכהן אזוג, הרב הראשי וראב"ד לעיר קאזבלאנקה הגאון הגדול רבינו משה חי אליקים. **מספריו:** **ישו"ת ברית שלום** (רבינו כנראה לא רצה להתפרסם מפני ענותנותו ורצה שיוציאו את כתב היד אחרי פטירתו. כתב היד נעלם ורק שרידים מועטים נמצאו).



**ח**זון נדיר אשר ראו אצל רבינו הוא שהיה זוכה לגילוי אליהו הנביא זל"ט. פעם אחת הרבנית מרת עישה בת זוהרה רצתה להיכנס לחדרו. לפתע היא ראתה בפתח החדר אור מיוחד כעין אש. היא ראתה את רבינו בחדר יושב ולומד עם אדם נוסף שאותו לא הכירה. הרבנית נחרדה למראה זה. היא התפללה כיצד יתכן שאדם זר נכנס לביתה והיא לא הרגישה בדבר? בכל זאת היא לא רצתה להפריע לרבינו בלימודו ולשאול אותו לפשר הדבר. אחרי שרבינו יצא מחדרו, הרבנית ניגשה אליו ושאלה אותו לגבי האור שהיא ראתה וכן מי היה האיש הנוסף שנכנס לחדר. רבינו השיב לה: "אשריך שזכית לראות את מי שנאמר עליו: 'אשרי מי שראה פניו בחלום', אבל אני מבקש ממך שלא תספרי על זאת כל ימי חיי לאף אדם".

**נ**עלם יום אחד בנו של אחד מנכבדי המוסלמים שבכפרי הרי אטלס ולא נודעו עקבותיו. כל בני הכפר יצאו לחפש את הילד בכפר וגם בסביבות ההרים, אבל החיפושים לא העלו דבר. אביו של הילד שהיה מנכבדי הכפר האשים את היהודים ואיים עליהם שאם לא ימצאו את בנו, הוא יגרש את היהודים מהכפר. היהודים חששו מאוד מהגזירה. הם פנו לרבינו בצר להם. הרב ביקש שיקראו לאבא של הילד. כאשר האבא הגיע, רבינו הראה לו במראה את המקום המדויק של בנו. האבא הלך לאותו מקום ואכן מצא שם את בנו. המעשה התפרסם גם בקרב הגויים וגרם לקידוש ה'.

**ב**שנת ה'תש"ס ביקשו להעלות את גופו הטהור לארץ ישראל. חלקם תלמידי חכמים מהארץ וחלקם ממרוקו. הם ניגשו בדחילו ורחימו, באימה רבה ובסילודין לקבר רבינו שהיה בעיירה נטיפה כדי לחפור מסביב לקברו בהירות רבה ולהגיע לגופו הקדוש והטהור. הם התפללו לבורא עולם שלא תבוא חלילה מכשול או תקלה על ידם. בעדינות רבה תוך כדי בקשת מחילה הוציאו לאט את גופו הקדוש. את המעמד סיקרו גם צלמים וכתבים מהעיתונות והטלוויזיה אחרי שהשמעה הגיעה לאוזנם מרשויות משרדי הממשלה שיש אישור להוציא את גופו הקדוש כדי להעלותו לארץ הקודש. הם גילו כי למרות שעברו 62 שנים גופו היה נראה שלם. הסובבים התפעלו וצמרמורת עברה בגופם. הם סיפרו שאין להם יכולת להסביר את הפחד והחרדה מקדושת הצדיק רבינו זיע"א.

כל המידע התקבל מבנותיו ובנו חנינה וזהרה ורחל ור' יהודה ומארי מרים ונכדיו, ברוך דוד סביר סמיה הי"ו ויוחנן ציון סביר.



# כֹּחַהּ שֶׁל אֲמִירַת תְּהִלִּים



להלן סיפור שמעובד מתוך 'ווי העמודים'. יש בסיפור זה כדי ללמד אותנו עד כמה גדולה המעלה של אמירת תהילים.

רבי חיים שור (שארר) סיפר: אני מכיר אישית את המשפחה המדוברת. לפני עשרות שנים הרבה מאחינו ובעיקר מארצות המערב עלו לארץ. הם הגיעו לכאן בתמימות, כשהם חושבים שכאן בארץ ישראל שהיהודים שולטים, יוכלו לשמור ביתר קלות על התורה ולקיים את המצוות.

הם לא הכירו את הנפשות הפועלות כאן בארץ ישראל. אחינו בני אשכנז הכירו את מעשיהם ולכן נזהרו מהם. אבל אחינו בני ספרד שלא הכירו אותם, חשבו בתמימות שהם באמת באים לעזור להם.

כשגילו את פרצופם האמיתי, כבר היה מאוחר מדי. בכוח הזרוע, הכריחו אותם לשלוח את ילדיהם לחינוך כפרני, כאשר רבים מהם ירדו מהדרך.

משפחה אחת עלתה ממרוקו וגרה בדרום הארץ. למרבה הפלא, כל הילדים שלהם, חמש עשרה במספר, כולם שומרי תורה ומצוות קלה כבחמורה. הסתקרנתי לדעת איך קרה להם נס שכזה, שהרי זה מקרה מאוד נדיר.

אחד מבני המשפחה סיפר לי סיפור מדהים: ההורים הגיעו ממרוקו. כשהגיעו לארץ, שיכנו אותם בדרום הארץ. בפרק זמן לא ארוך כל ילדיהם, 15 במספר, ירדו מן הדרך.

ההורים נשארו לבד בבית ובכו על מה שקרה לילדים שלהם. ההורים היו אנשים פשוטים, אבל היו יראים ושלמים. הדבר כאב להם מאוד.

בנוסף לכך, האבא היה סגי נהור. אפילו תהילים הוא לא היה יכול לומר. יום אחד אשתו אמרה לו: 'בוא נאמר תהילים. אני אומר ואתה תחזור אחרי'.

הם קמו כל לילה בחצות הלילה, וישבו אחד מול השני, כאשר האישה אומרת תהילים ובעלה חוזר אחריה. הכל בשביל שילדיהם יחזרו לדרך התורה והמצוות.

זה לא לקח שעה ולא שעתיים. כל לילה היו יושבים ואומרים את כל התהילים במשך שלוש וחצי שעות! הדבר הזה נמשך לא יום אחד ולא יומיים, אלא שלוש וחצי שנים!

אבל הם לא התייאשו למרות שעבר כל כך הרבה זמן והם משקיעים כל כך הרבה, ואין שום תזוזה, אבל הם לא התייאשו וקיוו לישועת הבורא.

ואכן הישועה הגיעה ובגדול. לאחר שלוש וחצי שנים הבן הבכור חזר בתשובה. הם המשיכו באמירת תהילים. לאט לאט כל הילדים חזרו בתשובה. היום כל ילדיהם, 15 במספר, כולם יראים ושלמים ושוברים על קלה כבחמורה.

הרב עובדיה יוסף בן גורג'ה זצ"ל רחמים בן רחל ז"ל חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'ה ע"ה חי זידי בן קלרה ז"ל ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרהר ע"ה מסעוד בן יקוט ז"ל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שמואל בן שמחה דרוזי זצ"ל וילד יחיא בן יוסף ז"ל פואד אברהם בן רג'ינה ז"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברקו דב ז"ל יצחק יצקן בן רחל ז"ל זהבה בת שושנה רייזל ע"ה יצחק בן רבקה ז"ל אברהם בן יונה ז"ל מרים בן דבורה ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל סעידה בת תופחה ע"ה ר' שאול בן סילביה זצ"ל צדיק חכם בן חזלה ז"ל מזל בת שמעון ע"ה שני בת אסתר ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל מסודי בת חביבה ע"ה חווה בת יעקב צבי ע"ה יעקב בן אסתר ז"ל אסתר בת גולה גאולה ע"ה יצחק בן מישא אסתר ז"ל רחל רפאת בת השמת ע"ה יוסף בר סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה לטיף בן פרחת ז"ל שלום בן אסתר ז"ל יעקב בן נעמה ז"ל מרים בן שרה ע"ה אריה בן מרים ז"ל יעקב בן פרחת ז"ל אביבה בוש ע"ה אלון בן סעדה ז"ל גורג'ה בת נעימה ע"ה שרה בת נקיקס ע"ה אילנה (מחרוזת) בת שרה ע"ה רחמה בת מסעודה ע"ה

הם לא הכירו את הנפשות הפועלות כאן בארץ ישראל. אחינו בני אשכנז הכירו את מעשיהם ולכן נזהרו מהם. אבל אחינו בני ספרד שלא הכירו אותם, חשבו בתמימות שהם באמת באים לעזור להם.

כשגילו את פרצופם האמיתי, כבר היה מאוחר מדי. בכוח הזרוע, הכריחו אותם לשלוח את ילדיהם לחינוך כפרני, כאשר רבים מהם ירדו מהדרך.

משפחה אחת עלתה ממרוקו וגרה בדרום הארץ. למרבה הפלא, כל הילדים שלהם, חמש עשרה במספר, כולם שומרי תורה ומצוות קלה כבחמורה. הסתקרנתי לדעת איך קרה להם נס שכזה, שהרי זה מקרה מאוד נדיר.

אחד מבני המשפחה סיפר לי סיפור מדהים: ההורים הגיעו ממרוקו. כשהגיעו לארץ, שיכנו אותם בדרום הארץ. בפרק זמן לא ארוך כל ילדיהם, 15 במספר, ירדו מן הדרך.

ההורים נשארו לבד בבית ובכו על מה שקרה לילדים שלהם. ההורים היו אנשים פשוטים, אבל היו יראים ושלמים. הדבר כאב להם מאוד.

בנוסף לכך, האבא היה סגי נהור. אפילו תהילים הוא לא היה יכול לומר. יום אחד אשתו אמרה לו: 'בוא נאמר תהילים. אני אומר ואתה תחזור אחרי'.

הם קמו כל לילה בחצות הלילה, וישבו אחד מול השני, כאשר האישה אומרת תהילים ובעלה חוזר אחריה. הכל בשביל שילדיהם יחזרו לדרך התורה והמצוות.

זה לא לקח שעה ולא שעתיים. כל לילה היו יושבים ואומרים את כל התהילים במשך שלוש וחצי שעות! הדבר הזה נמשך לא יום אחד ולא יומיים, אלא שלוש וחצי שנים!

אבל הם לא התייאשו למרות שעבר כל כך הרבה זמן והם משקיעים כל כך הרבה, ואין שום תזוזה, אבל הם לא התייאשו וקיוו לישועת הבורא.

ואכן הישועה הגיעה ובגדול. לאחר שלוש וחצי שנים הבן הבכור חזר בתשובה. הם המשיכו באמירת תהילים. לאט לאט כל הילדים חזרו בתשובה. היום כל ילדיהם, 15 במספר, כולם יראים ושלמים ושוברים על קלה כבחמורה.

הרב עובדיה יוסף בן גורג'ה זצ"ל רחמים בן רחל ז"ל חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'ה ע"ה חי זידי בן קלרה ז"ל ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרהר ע"ה מסעוד בן יקוט ז"ל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שמואל בן שמחה דרוזי זצ"ל וילד יחיא בן יוסף ז"ל פואד אברהם בן רג'ינה ז"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברקו דב ז"ל יצחק יצקן בן רחל ז"ל זהבה בת שושנה רייזל ע"ה יצחק בן רבקה ז"ל אברהם בן יונה ז"ל מרים בן דבורה ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל סעידה בת תופחה ע"ה ר' שאול בן סילביה זצ"ל צדיק חכם בן חזלה ז"ל מזל בת שמעון ע"ה שני בת אסתר ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל מסודי בת חביבה ע"ה חווה בת יעקב צבי ע"ה יעקב בן אסתר ז"ל אסתר בת גולה גאולה ע"ה יצחק בן מישא אסתר ז"ל רחל רפאת בת השמת ע"ה יוסף בר סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה לטיף בן פרחת ז"ל שלום בן אסתר ז"ל יעקב בן נעמה ז"ל מרים בן שרה ע"ה אריה בן מרים ז"ל יעקב בן פרחת ז"ל אביבה בוש ע"ה אלון בן סעדה ז"ל גורג'ה בת נעימה ע"ה שרה בת נקיקס ע"ה אילנה (מחרוזת) בת שרה ע"ה רחמה בת מסעודה ע"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'ה זצ"ל רחמים בן רחל ז"ל חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'ה ע"ה חי זידי בן קלרה ז"ל ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרהר ע"ה מסעוד בן יקוט ז"ל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שמואל בן שמחה דרוזי זצ"ל וילד יחיא בן יוסף ז"ל פואד אברהם בן רג'ינה ז"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברקו דב ז"ל יצחק יצקן בן רחל ז"ל זהבה בת שושנה רייזל ע"ה יצחק בן רבקה ז"ל אברהם בן יונה ז"ל מרים בן דבורה ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל סעידה בת תופחה ע"ה ר' שאול בן סילביה זצ"ל צדיק חכם בן חזלה ז"ל מזל בת שמעון ע"ה שני בת אסתר ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל מסודי בת חביבה ע"ה חווה בת יעקב צבי ע"ה יעקב בן אסתר ז"ל אסתר בת גולה גאולה ע"ה יצחק בן מישא אסתר ז"ל רחל רפאת בת השמת ע"ה יוסף בר סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה לטיף בן פרחת ז"ל שלום בן אסתר ז"ל יעקב בן נעמה ז"ל מרים בן שרה ע"ה אריה בן מרים ז"ל יעקב בן פרחת ז"ל אביבה בוש ע"ה אלון בן סעדה ז"ל גורג'ה בת נעימה ע"ה שרה בת נקיקס ע"ה אילנה (מחרוזת) בת שרה ע"ה רחמה בת מסעודה ע"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'ה זצ"ל רחמים בן רחל ז"ל חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'ה ע"ה חי זידי בן קלרה ז"ל ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרהר ע"ה מסעוד בן יקוט ז"ל



לע"נ

תצב"ה

גליון  
באר  
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של  
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

שמות

מכון  
באר  
האמונה

# גליון באר הפרשה

להערות והארות,  
וכן לכל עניין אחר  
ניתן לפנות:  
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:  
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

## הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה  
mail@beerhaparsha.com

אנגלית

Torah Wellsprings  
mail@torahwellsprings.com

אידיש

דער פרשה קוואל  
mail@derparshakval.com

ספרדית

Manantiales de la Torá  
info@manantialesdelatora.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha  
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah  
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы  
info@kolodetztory.com



מכון  
מכון באר האמונה  
ארה"ב: Mechon Beer Emunah  
1660 45th St, Brooklyn NY 11204  
718.484.8136

בארה"ק:  
מכון באר האמונה  
רח' דובב מישרים 4/2  
עיה"ק ירושלים תובב"א  
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה  
© 2021 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

# תוכן הענינים

## פרשת שמות

- ב.....ויאמן העם - הכל, הכל בידי שמים.....
- ו.....ותתצב מרחוק - להיות תקיף ויציב באמונתו גם בשעת הסתר 'וריחוק' מבלי להתייאש.....
- ח.....בני חביבי - חביבות הבורא בהתגברות האדם על יצרו.....
- יב.....הגיע זמן גאולתכם - ימי השובבי"ם ימי גאולת הנפש מ'מצרים'.....
- טז.....לעסוק בדברי תורה - התיקון ע"י לימוד התורה"ק ובפרט כשהוא ברציפות.....

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

## פרשת שמות

ויאמן העם - הכל, הכל בידי שמים

'מבטח' שיש לו לאדם באיזה סיבה כלשהיא, אם שהוא בוטח בבשר ודם שיעזרהו, או שהוא בוטח בכספו ובוהבו, או שהוא סומך על חכמתו המופלגת וכשרונותיו העצומים וכוחו ועוצם ידו, שאלו וכיוצא בהן נכללים ב'מטה'. אכן מטה זה נהפך לנחש - הנושך וממית ברוחניות ובגשמיות, והיינו, כי כאשר האדם שוכח מהקב"ה ח"ו שהוא המנהיג לבירה ובוטח בדבר אחר זולתו הרי אותו דבר נהפך לו לרועץ, והא גופא סיבת ירידתו והשפלתו ונפילתו. לעומת זאת, אם 'נוכר' שאין מקום לבטחון זולת הקב"ה, 'שוא תשועת אדם, ובאלוקים נעשה חיל' (תהלים ס יג-יד), ו'מבלעדי עוזך

בפרשתן (ד ב-ד)<sup>א</sup>, 'ויאמר אליו ה' מה זה בידך ויאמר מטה, ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו, ויאמר ה' אל משה שלח ירך ואחוז בנבבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו, וביאר הר"ק מאו"רוב זי"ע (באר משה עמ' סג) שהנה 'מטה' היא ה'משענת' שעליה נשען ונסמך האדם, וכמו שנאמר (להלן כא יט) 'אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו' [וכן מצינו בדברי חז"ל שאמרו (כתובות סד.) 'בעיני חוטר' לידא, ופירש רש"י 'רוצה אני שיהיה לי בן שיחזיק בידי בזקנותי ואשען עליו']], והרי זה מרמז על כל

א. 'בעלי הרמז' אמרו כי 'שמות' ר"ת תכלית מעשה שמים וארץ, שכן פרשיותיו של חומש שמות מספרות לנו אודות נפלאות ההשגחה הפרטית, הנהגת ה' בעולמו ושהוא בעל היכולת, החל מגלות מצרים ועד ניסי יציאת מצרים, שידוד מערכות הטבע ללא כל גבול, קריעת ים סוף, מעמד הר סיני בו קרע עליונים ותחתונים, והכל ראו שהוא יחידי, עניינים אלו הם הם תכלית מעשה שמים וארץ להתוודע ולהגלות כי הוא מלך על כל הארץ. ב. מספר כ"ק האדמו"ר משינאווא שליט"א איתן מושבו בעי"ת מאנסי יצ"ו, ממה שזכור מימי ילדותו - לפני שנות דור לפני המלחמה, כי מנהג הנפוץ היה שהילדים לומדים אצל ה'מלמד' - בחדר הסמוך לביהמ"ד, ולא היו מחליפים בכל שנה מלמד חדש אלא הוא היה 'עולה' עמהם, והבחורים מגיל ט"ו עברו ללמוד בהיכל ביהמ"ד, מלמד זה היה מהלך כש'כלי אומנתו' בידו, היינו 'שוט', למען תהיה חיתתו על פני התלמידים ויעסקו כראוי בתלמודם, ולא עוד אלא שבראש השוט היו תלויים רצועות עור, כדי שח"ו לא יהיה תלמיד אחד בבחינת 'שוטה שאינו מרגיש' אלא ירגישו היטב על בשרם את גודל וחוזק המכה, וכאשר אמרו חז"ל זרוק מרה בתלמידים וכבר אמר החכם מכל אדם ב'משלי' חוסך שבטו וכו'.

פעם אחת ב'פרשת ויחי' למדו התלמידים חומש רש"י, וב'ברכות יעקב' אשר באותה פרשה התייגעו להבין כל פסוק עפ"י פשוטו, והנה בעת הילוך המלמד כשהשוט בידו, נעמד אצל אחד התלמידים ושאלו, הגידה נא, מה פירוש הפסוק 'גד גדוד יגודנו' - התלמיד החליף את צבע פניו לרוב אימה ופחד כי לא ידע מה לענות, בליט ברירה, המציא 'פירוש' מעצמו - בשפת האידיש, וכה אמר, 'גד גדוד יגודנו' - וואס גאט געבט (געבט נשמע כ'גיט') איז גוט... מה שהקב"ה נותן לאדם זה טוב, המלמד נתפעל מדברי התלמיד, וכשמקלו עדיין בידו נכנס במרוצה לביהמ"ד וחזר בקול גדול על 'פירושו' של תלמידו לפני קהל הלומדים, אזא פשט פון א תלמיד... (פירוש נפלא כזה מתלמיד) וואס גאט געבט איז גוט...

וכשנתבונן במעשה זה נראה, הנה ה'מקל' היה מוכן להלקות נוראות את התלמיד, אך מאחר שהכריז באמונה טהורה - מה שהקב"ה נותן ועושה הרי זה טוב, ממילא נשמט המקל ונתבטלה כל גזירת ההכאה לטוב ולברכה. וכמו שכתב רבינו יונה (שע"ת ש"ד אות יב) וז"ל, ואם תמצא את החוטא תלאה ותקרה עליו צרה, ויצדיק עליו את הדין ויקבל המוסר באהבה, יהיה זה לו למגן מן היסורין הרבים הראויין לבוא עליו, כמו שנאמר (תהלים עו יא) 'חַמַּת אָדָם תִּדְבֹךְ שְׁאִרִית חַמַּת תִּתְחַגֵּר', פירושו - כאשר צער האדם יודה אותך, כלומר שיודה אותך האדם בעת צערך... שארית חמות - שהיו מפותחות לבוא על האדם, כענין 'אל יתהלל חוגר כמפתח' (מלכים א' כ יא). תחגור ותעכב אותם ואל תביאם עליו וכו'. ונאמר (ישעיה יב א) 'אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני'. פירוש - אודך על מוסרך וקבלתיו באהבה, ובעבור זה שאודך על שאנפת בי, ישוב אפך ותנחמני.

## באר הפרשה - פרשת שמות

ג

ועזרתך אין עזרה וישועה... אזי הנחש' נהפך ל'מטה', עמדה ליד... אלא ידע כי ה' עשה לו את כל החיל ונעשה כדומם שאין בו כח להזיק כלל.  
וזמבאן ילמד כל אחד לכל פרט ועניין, שלא יחשוב 'אני' עשיתי בכשרונותיי הנפלאים ואף חכמתי מעשי גרמו לי את ההזיק וכל כיוצא בזה, אלא כל

עוד יתכן לומר, שהרי אותו נער קטן לא אמר את הפירוש מתוך 'דעת' מה שהוא מוציא מפיו, וסתם זרק מפיו 'פירוש' בכדי להנצל ממכת המלמד, ובכ"ז הצילוהו דיבורים כגון דא, כיו"ב כל איש הנמצא בעת צר צער ומצוק, ואין לו 'דעת' ולא ראש לחשוב מחשבות אמונה כראוי, אם אך יכריז בפיו שוב ושוב, אני מאמין שהקב"ה עושה זאת ולטובתי, בזה גופא ינצל מכל הצרה ויתבטלו כל הגזירות.

ג. ועל יסוד הדברים יש להוסיף עוד, שבא הקב"ה להראות למשה, הנה 'מטה' אשר נראה כדבר שנשענים עליו נהפך ל'נחש', לעומתו 'נחש' אשר בטבעו מזיק ונושך נהפך ל'מטה', אמור מעתה אין טעם בסמיכה ובטחון ב'מטה' וכיוצא בו, ואין הנחש ממית מעצמו, אלא הכל הוא רק בדבר ה' וברצונו ית'. ובנוגע לחיי היום יום, פעמים ש'אוהב' פלוני אשר היה דואג לי וממלא כל מחסורי הפך עורו ו'שכח' ממני, ולא עוד אלא שמתנהג אלי כ'נחש' המזיק, לעומתו פעמים שאותו 'יציר' שהיה רודף אותי עד חרמה הפך עורו ונעשה לי לאוהב ידיד מסייע ועוזר על כל צעד ושעל, וכיצד זה אירע, אין זה אלא מאחר שהן האוהב והמסייע, הן השונא והמפריע הכל במאמר כל אשר עשה נעשה, ואינו תלוי כלל באדם עצמו. והן הן דברי הכתוב בהמשך העניין (פסוק יא) 'מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי ה', שאין הפה מדבר מעצמו, ואף אין מי ש'הוצק חן בשפתותיו' והוא 'פה מפיק מרגליות' אינו יכול לפעול כלום בצחצחות לשונו ומתק שפתותיו אלא הקב"ה הוא שם פה לאדם לדבר ואוזניים לשמוע.

וכאשר תאמר לגבי 'אדם' כן תאמר לגבי ענין ה'מקום', כדכתיב בפרשתן (ד ו-ז), 'ויבא ידו בחיקו ויוציאה והנה ידו מצורעת כשלג. ויאמר השב ידך אל חיקך וישב ידו אל חיקו ויוציאה מחיקו והנה שבה כבשרו', ולכאורה תמוה, מדוע אמר לו השב ידך אל חיקך, וכי יפלא מה' לרפאות ידו גם מחוץ לחיקו, והלוא נס כזה קטן הוא כנגד כל הניסים והנפלאות שהיו ביציאת מצרים. ומבאר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שמייה"ל ח"ב פ"ג פרשת שמות) שכאן למדנו שאין המקום גורם לביאת הצרעת, אלא את הכל פעל ה', הוא הנותן חולי והוא המרפא. לכן נתרפאה ידו דייקא בחיקו - באותו מקום שנצטרע, ומינה תבין שאם בחיקו היה איזה סיבה לצרעת היאך נתרפאה ידו שם, אלא שאין החיק גורם צרעת ואין החיק מרפא צרעת, אלא על פי ה' יבוא ועל פי ה' ילך [כמו שאמרנו (ר"ה כט.) לא הנחש ממית ולא הנחש מחיה].

ד. וכמו שביאר רבינו הר"ן (דרשות הר"ן, הדרוש ה' ד"ה וזה דבר) טעם הדבר שלא עשה הקב"ה נס להסיר ממשה את 'כבדות פיו', אלא כי רצה הבורא שנדע שהוא הבורא והמנהיג, וכל הנעשה בהאי עלמא על פי ה' הוא, ומלכותו בכל משלה, ולא נטעה שכוחו של משה - 'מושיען ומנהיגן של ישראל' היה בזכות 'מתק לשונו' ואמרותיו הנוטפות נופת צוף וכל טעם, ועי"ז הצליח את דרכו, על כן, עשהו הבורא ערל פה וכבד שפה, למען יראו הכל שכוחו היה מן השמים - 'כי אנוכי אהיה עם פיך'.

ה. וממילא תנוח עליו דעתו, ולא יהא טרוד יומם ולילה ברדיפה אחר פרנסתו מתוך השתדלות מרובה עד אין קץ... שהרי יודע הוא שכל פרנסתו אינה תלויה כלל במעשיו אלא רק בגזירת עליון שהוא הוא העושה את כל החיל הזה.

והנה, איתא ב'מדרש הגדול' (פרשת שמות יג) על הפסוק (א יג) 'ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך', ר' אלעזר אומר בפה רך, שהמצריים הבטיחו תשלום הגון על כל לבינה, אמרו כל מי שהוא עושה לבינה נוטל שקל, כדי לפתות את ישראל, והיו מייגעין עצמן יתר מדאי כדי לטול שכר הרבה (חוץ מעמרם שלא נתפתה לבו, אלא היה עושה לבינה בכל יום) ולבסוף מה הוא אומר (ה ה) 'ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים תמול שלשום תשימו עליהם לא תגרעו ממנו', שחייבו אותם להכין כמתכונת זו כל יום ויום משנות השעבוד, ע"כ. כלומר, שככל שהתייגע יותר להכין הרבה לבנים כך הוכרח בשנות השעבוד להכין כל יום - מבלי להגדיל שכרו כלל וכלל.

ולמדו מכאן מפרשי התורה גודל שכרן של הבוטחים בה' והפסדם של אלו שלא שמו בו מבטחם, שכן מי שהאמין שממילא מזונו ושכרו קצובין מן השמים ולא 'נתייגע יותר מדאי' הרוויח לכל שנות הגלות, שהרי בכל אותן השנים לא נדרש מעמו להתייגע כל כך בהעמדת הלבנים ולא הוכרח להעמיד אלא כאותה כמות שהעמיד ביום הראשון.

## באר הפרשה - פרשת שמות

הנעשה הוא רק ברצון השי"ת עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות<sup>1</sup>. ועל דרך זה ממש כן הוא גם כלפי אחרים, שאם ח"ו מאן דהו פגע בו, בגופו או בממונו או בכבודו, וציער אותו והזיקו - אל ידמה בלבבו כי יש לאותו

'מויק' כח ויכולת להרע לו אם לא הכריזו כן משמיא, אלא יתחזק באמונתו לדעת כי כן נגזר מלעילא, ואותו אדם אינו אלא כשלוחא דרחמנא<sup>2</sup>, וכ'מטה' ביד האלוקים<sup>3</sup>.

לעומת זאת, האיש אשר לא זכה לקנות בעצמו את האמונה הטהורה ולחקוק אותה בכל ליבו ונפשו, הרי תמיד מלא הוא צער ומכאובים. וכמו שלמדנו זאת ממה שנאמר (ב יג) 'וירא שני אנשים עברים נצים, ופירש רש"י, 'דתן ואבירם, הם שהותירו מן המן', ולכאורה קשה, מדוע נקט רש"י דייקא את דוגמת 'רשעותם' שהם הותירו את המן, ולא נקט שהם המרידו את בני ישראל במחלוקת קרח שנראה כמעשה חמור פי כמה מהשארית המן, ויש לומר, דרש"י השווה שני עניינים אלו זה לזה, כי הם תלויים זה בזה, אלו האנשים ש'הותירו מן המן' - מתוך דאגת המחר, מה יהיה, ממה נתפרנס, וכלומר שנחסרה מהם האמונה שהפרנסה מן השמים, והם סבורים שהאדם משיג לעצמו בעבודתו ובהשתדלותו, ולכן תמיד דואגים מה יהיה למחר, אדם כזה גם מתמלא רוגז על אחרים ובא לידי דין ודברים על ש'גוזלים' ממנו את פרנסתו, ומהאי טעמא הם הם שני אנשים עברים נצים, הרימו ידיים והכו זה את זה, כי כל אחד מהם נדמה לו שהשני לוקח ממנו.

אמור מעתה האיש המאמין אשריו בעולם הזה וטוב לו בעולם הבא, גם בעת חשכות יודע הוא שהכל מהבורא ית"ש ולטובתו, ואף אינו כועס על אחרים שהזיקו לו, מאחר שידוע הוא שהכל בידי שמים, ולא 'פלוני' עשה לו זאת אלא כך היה רצון ה'. ואינו סובל מקנאה ותחרות, כי יודע הוא שהפרנסה קצובה לו מן השמים, ושום אחד שבעולם אינו יכול להפסיד לו אפילו שוה פרוטה, אינו דואג על יום המחרת, וכל ימיו מלאים שלום ושלווה מתוך תענוג ושמחה. ומכלל הן אתה שומע לאו...

נודע מה שכתב ה'בעל הטורים' (בריש פרשתן) על הפסוק 'ואלה שמות בני ישראל' בזה"ל, תיבות אלו נוטריקון ואדם אשר לומד הסדר, שנים מקרא ואחד תרגום, בקול נעים ישיר, יחיה שנים רבות ארוכים לעולם, עכ"ל. ואפשר להעמיס בדבריו, שהנה במרוצת החיים של האדם עוברים עליו מאורעות רבות על דרך 'שנים מקרא', פעמים שהוא 'מקרא לטובה', ופעמים להיפך ח"ו שנראה כרע, אך האמת היא ש'אחד תרגום' - שהפירוש והתוכן הפנימי של שניהם אחד הוא, כי כולם שווים לטובה, וגם מה שנראה כרעה בפנימיותו טובה הוא, פעמים מתגלית הטובה מיד, ופעמים שרק לאחר זמן, וזהו עבודתנו תמיד 'להעביר את הסדרא' ולזכור בשנים מקרא, בכל מה שעובר עליו את ה'אחד תרגום' - שהכל לטובה, שהרי הכל בא מן האחד יחיד ומיוחד.

וזהו הרמז בדברי ה'בעל הטורים', שה'לומד' בכל מקרא ומקרא את ה'תרגום' וכל מיני המאורעות הם 'אחד' אצלו, ובקול נעים ישיר את שירת החיים של יהודי - שהאחד יחיד ומיוחד הוא שעשה עושה ויעשה, אזי יחיה שנים רבות ארוכים לעולם...

1. הנה מצינו בפרשתן 'שפרעה גזר על הזכרים' - להשליכם היאורה, ומשנולד משה רבינו הצפינוהו בבית ג' חדשים ואז השליכוהו היאורה, ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו, ותבוא בת פרעה ותקחהו, ואיתא בגמ' (סוטה יב:) שמיד לאחר שהכניסו את משה לנהר בטלה הגזירה, שכך אמרו האיציטגנינים לפרעה שכבר נולד מושיען של ישראל והושלך המיימה... ומן הנראה היה לה ליוכבד אמו לבכות, אוי לי, אילו המתנתי חצי השעה לא הוצרכתי לזרקו... אבל האמת שרק מאחר שכבר היה בנהר על כן התבטלה הגזירה, ומכאן תלמד לעצמך שלא לומר אילו המתנתי... אילו לא הייתי עושה כך וכך... אילו לא הייתי אומר כך וכך... כי אין לך כל ידיעה בכל המעשה אשר נעשה בעולם, וכמו במעשה דמשה רבינו שאדרבה הכל היה עבורו, שמח בחלקך, תן תודה לאלוקיך המוליכך בדרך הטובה כל הימים...

2. וכמו שאמרו צדיקים (הלך מהדברים בהרחבה באור יחזקאל ח"ג) בהאמור בפרשתן (ד כא-כב) 'ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים והיה כי תלכון לא תלכו ריקם, ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב' וגו', והפליאה רבה ומכופלת, הן מאות בשנים שהמצריים שונאים את בני ישראל עד ש'קצו בחייהם' (א ו וברש"י), רודים בהם בפרך, כיצד ימצא לפתע, שהם אוהבים אותם ובני"ו נושאים חן בעיניהם... עד שנותנים להם את בגדיהם, כלי כסף וכלי זהב... ומה עוד, כי הנה המצריים ספגו בכל אותה שנה (שקודם יציאת מצרים) תשע מכות גדולות ונאמנות, ומדרך העולם היה להם להאשים את בני ישראל שמחמתם סבלו כל כך ולהוסיף שנאה על שנאתם, מעתה תמוה, כיצד

## באר הפרשה - פרשת שמות

ה

נתהפכו כל סדרי עולם... גם עלינו להתבונן לשם מה סיבב הקב"ה שהמצריים יתנו לבני ישראל את כליהם, וכי לא היה יכול לצוות שיקחו זאת בני ישראל ביד חזקה, בלא שיחרצו המצריים את לשונם...

אלא, כי רצה הקב"ה ללמד את בני ישראל פרק נאמן בהלכות האמונה, שאין אדם שונא או אוהב את השני אם לא בגזירת עליון, ולא שנאו מצרים את בני ישראל מעצמם אלא כי כך רצה הקב"ה, והוא שהכניס את השנאה בליבם, ומקרא מפורש הוא (תהלים קה כה) 'הפך לבם לשנוא עמו', ולזאת סיבב הקב"ה שישאלו בני ישראל כלי כסף וכלי זהב מהמצריים ונתן ה' את חן העם בעיניהם, להורות שה'חן' והאהבה אינם בסיבה טבעית אלא הכל כפי הכוונה העליונה... וכן איתא במדרש גבי יוסף הצדיק ואחיו שבטי קה (בר"ר וישב פד יח) 'כשרצית נתת בלבם לאהוב וכשרצית נתת בלבם לשנוא'. כי ה'אוהב' אינו אוהב מעצמו אלא הקב"ה נותן בלבו לאהוב, וגם ה'שונא' אינו עושה זאת אלא כי כן גזר המלך ב"ה - ולטובתך נעשים כל המעשים ממעל, הן מה שנראה כאוהב הן מה שנראה כ'שונא', הכל לטובתך ב'טעם' העליון.

ח. בפרשתו (ב כג), 'ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו', וכל המעיין בפסוקי הפרשה יראה כי עד עתה לא נזכר שום רמז ל'תפילה', אלא נראה שקבלו את ה'דין' והסכימו להיות תחת סבלות מצרים, ואם כן צריך ביאור מה אירע עתה שנאנחו בני ישראל מן העבודה, ומה השייכות למיתת מלך מצרים. וביאר הגאון רבי יצחק מוואלוז'ין זי"ע (בספרו פה קדוש), כי עד עתה סברו בני ישראל כי ה'מלך' הוא רשע מרושע, הוא הגוזר גזירות עליהם והוא מעבידם בעבודה קשה, וממילא אין לנו אלא לייחל ולצפות למיתתו במהרה, או אז יקום מלך חדש ו'שלום על ישראל'... אמנם כאשר ראו שהנה המלך מת ויקם אחר תחתיו, ועדיין הגזירות עומדות בכל תוקפן, הבינו כי אין הגזירות באות מיד המלך, אלא הקב"ה הוא שהכניס בלב פרעה לשעבד את בני ישראל. ועל כן החלו לזעוק אליו, אבינו שבשמים רחם עלינו, ואכן מיד נהפך הגלגל באתחלתא דגאולה, ונגלה הקב"ה למשה בסנה ושלחו להוציא את בני ישראל.

ונמצא כי אילו היו מאמינים כבר בתחילה שכל אותם הצרות באו עליהם ברצון השי"ת, ופרעה אינו אלא כשלוחא דרחמנא, הרי היו מקדימים להתפלל, ומקרבים את קץ הגאולה. ולדין ייאמר על כל צרה וצרה שלא תבוא, כי לו חכמו ישכילו להתפלל תיכף בביאת הצרה מתוך ההכרה כי לא פלוני הוא ה'מזיק' ולא ה'פצע' והמחלה מכאיבים, אלא כך נקצב מלעילא, ויחסכו מעליהם כל אותם ייסורים ועגמת נפש.

ט. עד כאן הדברים אמורים כלפי הנפגע, אך כזאת ייאמר גם כלפי הפוגע, שידע שאין בכוחו לעשות מאומה כנגד רצונו ית', לחשוב מחשבות ולחבל תחבולות כיצד 'לסדר' את השני...

וכך ביאר הכלי יקר' בהאמור בפרשתו (א ח-י) 'ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, הבה נתחכמה לו פן ירבה', כי פרעה לא ידע ולא הכיר במה שקרה ליוסף, שאחיו - שבטי י-ה השתדלו בכל עוז להעביר ולבטל את חלומותיו שהוא עומד למלוך עליהם, אך לא הועילו להם כל נכליהם במאומה, ולא עוד אלא אדרבה מעשיהם קירבו את קיום עצת ה' שימלוך יוסף, כי רק על ידי המכירה נסתבב שמבית האסורים יצא למלוך. כעת בא פרעה הרשע שעדיין לא למד שא"א לבוא בתחבולות נגד רצונו ית', וחזר על טעות זאת, הקב"ה גוזר 'כן ירבה' - והוא בא לומר 'פן ירבה', וחשב שגזירותיו יועילו לו, וזהו 'אשר לא ידע את יוסף' - שלא התבונן במה שאירע ליוסף, לדעת שלא תועיל לו מאומה, כי ברצות ה' כן ירבה וכן יפרוץ, והיא הנותנת שרק על ידי קושי השעבוד נתברכו בברכת 'כן ירבה'.

כיו"ב כתב ה'סטייפלער' זצוק"ל (ברכת פרץ), שהיטב יש להתבונן בפרשה זו, שפרעה שמע מאיצטגניניו - 'היום נולד מושיען של ישראל' (רש"י א כב) ולכן ציוה לכל עמו - 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו' (שם). מה עלה בסופו, שאותו 'מושיען של ישראל' שכל כך חשש ופחד ממנו ניצול ע"י בתו ולא עוד אלא שנתגדל בביתו. ללמדנו, שאי אפשר לילך כנגד רצונו של מקום, ואדרבה הקב"ה יסבב שפעולת האדם היא שתסייע (כביכול) לגזירת הבורא שתתקיים בפועל.

וכבר אמרו לפרש את הפסוק (משלי יט כא) 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום', ש'המחשבות הרבות אשר בלב האיש' - שהוא מחשב שפעולותיו יגרמו שיהיה כך וכך... ואלו המחשבות שבלב איש הם עצמם יביאו שעצת ה' תקום ותצא לפועל.

ואכן, רבות מצינו בקורות הימים שפעמים ופעולת אדם להרע לרעהו היא גופא תקרב אליו טובתו. וכביאורו של הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בן יהודע שבת קיט). במעשה ד'יוסף מוקיר שבת' שהובא בגמרא (שם) לתאר את גודל שכרם



## באר הפרשה - פרשת שמות

תשימו עליהם, לא תגרעו ממנו, ולכאורה תמוה, מדוע הוצרך פרעה לשנות סדרי העבודה (שמעתה יאספו את התבן מבלי לשנות את 'מתכונת הלבנים'), ואם כל כך היה עז חפצו להכביד עליהם ולהתיש כוחם, היה אפשר לו להוסיף על 'מכסת הלבנים' עשרה ידות, בכמות שאין בידם להשיגה אם לא בעבודת פרך נוראה.

אלא ביאורו, שאותו רשע רצה לאבדם מישוב דעתם ועי"ז גם מבטחונם בה, לכן ציווה שיצאו איש איש לבדו ללקט תבן, ובטרדתם בחיפוש אחר כל פיסת קש ותבן תיטרף נפשם, ויאבדו את ישוב דעתם. ועי"ז יוכל להזמם, לבלותם ולאבדם מעל פני האדמה. משא"כ אם לא יצטרכו לטרוח בחיפוש התבן אף אם יוסיף על מכסת הלבנים, לא תתבלבל דעתם עליהם ולא יאבדו עשתונותם, אלא מתוך הלחץ זו הדחק יוסיפו על יגיעתם בגוף ונפש ויביאו את מכסתם לידי גמר, והכל יבוא על מקומו בשלום (הובא גם בחשבה לטובה החדש בפרשתן בשם הרה"ק רבי העניך ז"ע).

**מכאן** חיזוק לנו ולבנינו - דור מוקף מבית ומחוץ בטרדות שונות ומשונות מכף רגל ועד ראש,

ותתצב מרחוק - להיות תקיף ויציב באמונתו גם בשעת הסתר 'ורחוק' מבלי להתייאש

בפרשתן (ב ד), 'ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו', כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע (ח"ח עה"ת) וז"ל, ידעה מרים הנביאה כי ינצל אחיה מן המים הזדונים, אבל לא ידעה באיזה אופן תהיה ההצלה, עד שבאה לבסוף בת פרעה. ומזה עלינו ללמוד בכל עת צרה ומצוקה כי סוף סוף תבוא הרוחה וההצלה"א, אם כי נעלמו ממנו הדרכים והאמצעים, אבל עלינו לצפות ולקוות למחדש בכל יום מעשי בראשית, כי יחוש להצלתנו ולנאולתנו, ומתוך צרה ימציא לנו פדות ורוחה. עכ"ל.

**אמנם** כן יצר סוכן בנו ומנסה לבלבל דעתו של אדם, ומחובת האדם להכיר את האויב הגדול ולעמוד כנגדו מתוך התחזקות גדולה באור האמונה. וכמאמרו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מווארקין ז"ע על האמור בסוף הפרשה (ה ו-ה) 'ויצו פרעה את הנוגשים בעם ואת שוטריו לאמור, לא תאסיפון לתת תבן לעם ללבון הלבנים כתמול שלשום, הם ילכו ויקוששו להם תבן, ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים תמול שלשום

אף בעולם הזה של מכבדי השבתות, שהיה לו שכן גוי עשיר גדול, והחווה בכוכבים' אמר לו שראה בכוכביו שיבוא יום וכל כספו וזהבו יעברו אל שכנו יוסף, הלך הגוי ומכר את כל רכושו, המירו ביהלום יקר והטמינו היטב בכובעו בכדי לשמור על רכושו - שח"ו לא יגיע לידי שכנו יוסף. וסוף דבר היה שדייקא פעולותיו אלו העבירו את רכושו לידיו של יוסף, כשנפל הכובע למצולות ים, והדג שבלעו נתגלגל לידיו של יוסף מוקיר שבת... ובזה מבאר ה'בן איש חי' מדוע האריכו בגמרא בכל פרטי המעשה, דאם כוונת הגמרא הייתה רק כדי לבאר את גודל השכר למי שמכבד את השבתות, לא הוצרכו להאריך כ"כ בדברי חוזה הכוכבים, ומה שפתרו וכו' ומכירת רכושו ועלייתו על הגשר וכו', והיה סגי לומר שיוסף קנה דג 'לכבוד שבת קודש' ומצא בקרביו יהלום יקר. אלא, שחז"ל רצו ללמדנו בזה שאם נגזר מן השמים - לא יועילו כל טעדי שבעולם לעצור ולמנוע מהנגזר להתקיים, ולא זו בלבד, אלא שפעולותיו של הגוי הן הן הביאו שעשירותו נפלה לידי יוסף מוקיר שבת (עיי' כע"ז מהר"ל חידושי אגדות שם).

יש שביארו שבא הכתוב לשבח את מרים הנביאה, שאף בעת שהיה נראה כי הבורא מסתיר פניו (שהוצרכו להחביא את משה) והרי הוא 'מרחוק', מכל מקום ותתצב - בעמידה איתנה, שניצבה על 'מקומה' באמונה איתנה ותקיפה בבורא כל עולמים, ולא נסוג ליבה אחור.

יא. היה אומר הרה"ק מקאברין ז"ע 'כי יהודי צריך ומחויב להאמין כי קץ שם לחושך, והחושך יעבור ובמקומו יופיע האור' (תורת אבות דרכים בעבודת הבורא, רט).

עוד אמר הרה"ק מקאברין ז"ע לבאר מה שנאמר (תהילים קטז י) 'האמנתי כי אדבר אני עניתי מאד', וז"ל, פירוש יהודי צריך ומחויב להאמין, כי אדבר - שעוד אספר פעם בעיתים הטובים והשמחים שה' יעזור ויתן לי, כי אני עניתי מאוד - שהייתי פעם בעניות. כי בעת המצוקה חייב אדם להאמין שעוד יבואו זמנים טובים ושמחים שאוכל לספר אז על יסורים של עכשיו כעל יסורים שעברו, ואתן הודיה לה' על ישועתו, עכ"ל (תורת אבות, אמונה ובטחון מב). וכך אמר הגה"צ רבי נתן מאיר וואכטפויגל זצ"ל משגיח דישיבת ליקוואד בשם הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע, שכשישאלו בב"ד של מעלה 'ציפית לישועה' אין הכוונה רק לישועת הכלל, האם ציפה לגאולת ישראל, אלא גם ישאלו כל אחד בענייניו הפרטיים האם עז היה בטחונך בקונך, ובכל עת צרה ציפית לישועה (קובץ שיחות ח"א נז).

מחמת 'למה תתראו' שלח לשבור בר במצרים) ואילו עתה עליו להיות סמוך על שולחן בנו שיפרנס ויזון ויכלכל אותו, ומה עוד שירד לארץ מצרים, והיה יכול להתרעם על מידותיו של הקב"ה למה הביאו לידי כך, אך יעקב קיבל את הדין באמונה, על כן זכה ונוספו לו עוד י"ז שנה, וזהו שאמר הכתוב (בראשית מז כח) 'ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה', ר"ל מחמת שהיה יעקב בארץ מצרים על כן חי עוד שבע עשרה שנה.

זבזה מבאר מה שאמרו חז"ל (תנינה ה.) שמוסיפים שנות חיים ל'צורבא מרבנן דמעביר במיליה' - 'דלאו דוקא אם מעביר במיליה נגד חברו במה שבין אדם לחברו, והוא הדין נמי אם מעביר במיליה נגד הקב"ה מה שהיה להתרעם כנגדו ית' ואינו מתרעם נמי נקרא מעביר במיליה ומוסיפין לו שנים'.

מבאן ישיב האדם אל ליבו בתרתי, א. מעלת הייסורים<sup>2</sup>, כי יתכן שרק בזכותם ובגינם האדם חי עלי אדמות<sup>3</sup>.

לא מצאנו מנוח אף לא לרגע אם במרדת הפרנסה, אם ברפואה וכיו"ב רבות, ישוב הדעת מאן דבר שמיה... אך עצתו אמונה<sup>2</sup> - כי כאשר יהיה באמונה פשוטה בכל לב ונפש, אזי מתוך האמונה תתיישב נפשו עליו. שישב לנפשו המטורפת חבי כמעט רגע עד יעבור, כי מדוע תיטרף ותיבהל נפשו, הרי הכל בידי שמים, צדיק ה' בכל דרכיו, ובל אורחות ה' חסד ואמת.

מאמר נורא כתב הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (חכמת התורה ויחי תקפ"ג) דהנה הרואה יתמה מפרשת ויגש ואילך, אך פגש יעקב אבינו ביוסף, החל לדבר אודות יום מיתתו, אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך' (שם מו ל), אלא שהנה קיצבת שני חיי יעקב היה רק ק"ל שנה, ועל כן אמר ליוסף בשעה שנתראה עמו בעת שירד למצרים 'אמותה הפעם' כי אכן באותה שעה תמו מניין שנות חייו, אלא שבהגיעו למצרים היה לו 'פחיתות כבוד', כי עד אז היה חי בארץ כנען ברומו של עולם, ואף בעת הרעב לא היה מחסור בביתו (רק

יב. הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה נושא משלו, לאחד שנפל לבירא עמיקתא ובדרך הטבע אין שום עצה ותבונה לעלות ולצאת מאפילה לאור גדול, אמנם כאשר אחד מבחוץ זורק לו חבל יוכל להחזיק בו ולהגיע אל שפת הבור ברגע כמימרא, וכמו כן כשאדם מסובב בצרות ויסורים עליו לדעת שהקב"ה עומד על גביו ומשגיח עליו, והוא יתב"ש זורק לעברו 'חבל הצלה', ואם יחזיק בו ויאמין שביד השי"ת להצילו יזכה באמת לבטל כל הדינים והגבורות וכל היסורים והחולאים רעים יעלמו כהרף עין, ככתוב (תהלים כג ז) 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי'.

יג. הנה נאמר בפר' ויחי (מח ה-ו) שאמר יעקב ליוסף 'ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד בואי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו וגו', ולכאורה צריך ביאור מדוע רק אפרים ומנשה זכו להיות במניין השבטים, וכראובן ושמעון יהיו לי, ואילו אותם הבנים אשר יהיו ליוסף מכאן ואילך לא יזכו לכך, ושמעתי לבאר באופן נפלא, כי כל י"ב שבטי קה נולדו ליעקב בהיותו מסובב בייסורים, מוקף בצרת לבן ועשו, ואף בשעת לידת בנימין קרהו אסון ונפטרה אמו יולדתו, ועל כן זכו למדרגה נשגבה זו להיות 'בני יעקב' - שבטי קה, וזאת אמר יעקב ליוסף, אפרים ומנשה אף הם נולדו לבעל ייסורים, שכן נולדו ליוסף בזמן שהיה לבדו בארץ מצרים רחוק מבית אביו, וממילא גם הם שייכים לאותה מדרגה, וראויים הם להיות בכלל ה'שבטים', אכן מולדתך אשר הולדת אחריהם - לאחר ירידת יעקב ובניו למצרים - כששוב אינך אפוף במכאובים, אלא הינך נמצא על מי מנוחות, אינם יכולים 'לעמוד' ביחד עם אלו שעברו ייסורים...

יד. מסופר על אחד מחסידי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע שהיה 'בעל חוב' גדול מאד והנושים לא נתנו לו מנוח, מאידך היה לו נכס אחד שהיה שווה הון רב, וחכך בדעתו למכור אותו ולפרוע במעות שיקבל את כל חובותיו, ואף ישתיירו לו כמה פרוטות בכיסו למחיתו. הלך היהודי לשאול בעצת רבו כדת מה לעשות, ענהו הרבי, איעצך שלא למכור את הנכס, כעבור תקופת מה נתרבו חובותיו עוד ועוד, חזר היהודי אל רבו, אך הרבי בשלו, 'איעצך שלא למכור את הנכס'. אמנם משרדף יום אחר יום והנוגשים אצו לאמר שלמו חובותיכם, ויראו בניו כי באו מים עד נפש - מכרו את הנכס ופרעו במעות שנתקבל את כל החובות, ותהי הרווחה בבית האב. כעבור שבועיים נסתלק האב לעולם שכולו טוב. הבנים נכנסו לקודש פנימה אל ה'שפת אמת' וסיפרו לו על כך, מיד שאלם הרבי אודות הנכס, ומשנענה שמכרוהו, אמר להם, הנה איתא בגמרא (פסחים קיג:) 'שלשה חיייהם אינם חיים', ישנם כאלו שכל

## באר הפרשה - פרשת שמות

ב. גודל התעלות האדם ומתן שכרו הטוב אם אינו מבעט בייסורים אלא מקבלם<sup>טו</sup> באהבה<sup>טז</sup>.

ומלכות ממרים' (כדאיתא בסוטה יא:). והקשה בספה"ק 'דברי משה' (להרה"ק רבי משה מדאלינא זי"ע תלמיד הבעש"ט הק), לאיזה צורך נכתב בפסוק גזירת פרעה על המיילדות להמית את הילדים, והרי היו עוד הרבה גזירות על הבנים [וכגון לתת אותם בחומה תחת הלבנים] ולא נתפרשו להדיא אלא במדרשי חז"ל, ומה בא הכתוב ללמדנו במעשה זה. ומבאר, כי רצה הקב"ה להוריד לעולם את נשמתו הקדושה של משה רבינו שהוא גואל

בני חביבי - חביבות הבורא בהתגברות האדם על יצרו

בפרשתן (א כא), 'ויהי כי יראו המיילדות את האלוקים ויעש להם בתים'<sup>טז</sup>, ופירש רש"י, 'בתי כהונה ולויה ומלכות שקרויין בתים וכו', כהונה ולויה מיוכבד

'חיים' - היינו כל זכות קיומם וחיותם בעולם הזה אינו אלא מחמת ש'אינם חיים', שייסורים רבים עליהם עד שאין להם כל טעם בחיים. אביכם היה בכלל אלו, וקצבת חייו כבר נשלמה זה זמן רב, אלא שהחובות והייסורים החזיקוהו בין החיים, ועתה כשמכרתם את הנכס ונפטרתם מן החובות שוב לא היה לו במה להחזיק את חייו.

טו. נפלאות מצינו בספר ה'מנורת המאור' (נר ה' כלל ג' ח"א פ"ב), יסורין ממרקין עונותיו של אדם, ואם יקבלם בשמחה ויצדיק בהן דין בוראו, מן השמים ירחמו עליו ויוציאוהו מצרתו, ויושיעו לו ולבני דורו בזכותו, כדאמרין (תענית ח). אמר רבי יהושע בן לוי, כל השמח ביסורין שבאין עליו מביא ישועה לעולם.

ב'מגיד מישורים' (ריש פרשת וישב) מובא, ש'המגיד' נתגלה למרנא ה'בית יוסף' זי"ע, ובישרו כי 'איתתא תליתאי' כלומר שנישאת לו בזיווג שלישי, תלד בן זכר, ומבואר שם דבר המעשה, שהבית יוסף גלה למקום תורה, ועלה לה בקושי, וכשחזר לביתו חלה והוצרכה לטפל בו, והיתה מלאה צער ועגמו"נ. אמנם, בזכות זה זכתה להוליד, כי מצד עצמותה אינה בר הולדה (אחרי שהיתה בגלגול הקודם 'זכר' - תלמיד חכם) ועתה נושעה, וז"ל, וזכתה לכך ע"י מעשיה הטובים, ועל ידי הצער שנצטערה על ידי שגלית מאצלה וגם ע"י הצער שנצטערה בשירות חוליך, כי כל כך זוכה האדם כשיסורים באים עליו כשסובלם בסבר פנים יפות כמו שזוכה בעשיית מצוה, והטעם לפי שעל ידי היסורים בגוף מתחלש כח הטומאה ומזדככת הנפש מטומאת זוהמת הנחש ונשארה טהורה ונקייה וכו', וע"י כן תלד לך בנים זכרים כאשר הבטחתך, ואמרתי לך ואתה שלום.

טז. כה כתב הרה"ק הבית אהרן (קנט: ד"ה תשובה) 'תשובה עיקרה בלב וסימנה השמחה (פירוש, שהסימן לאדם אם תשובתו שלימה - אם שרוי הוא בשמחה), לא נצרכא אלא לקבולינהו בשמחה (לשון הגמ' ברכות ס:). בכל מדה ומדה, ובזה לא יצטרך לתעניתים וסיגופים', שהאיש המקבל על עצמו בשמחה את כל הנהגת הבורא עמו, ובכל מדה ומדה שנוהג עמו מקבלו באהבה ובשמחה - מתקן את כל חטאיו ופגמיו, עד ששוב אינו צריך להתענות ולסגף עצמו לתקן את עיוות ופגם. ולמדנו מכאן עצה טובה לקראת ימי השובבים הבעל"ט, אשר מבואר בספרי הקדמונים על חיוב התענית בהם לתשובה ולכפרה, ואם כי בימינו ירדה חולשה לעולם ואי אפשר לחייב את המון העם בצומות ובסיגופים אך נשאר בידינו הדרך המעולה יותר, להתחזק באמונה ולקבל הנהגת הבורא בכל מצב שהוא, וממילא לא נצטרך ל'תעניתים וסיגופים'.

איתא מהרה"ק האור לשמים' מאפטא זי"ע (בא ד"ה היום) וז"ל, והנה בדורות הראשונים היה תיקון נפש שלהם על ידי סיגופים כדי לשבר את הקליפות ולהבדיל המסכים המבדילים מהנשמה, אבל עתה הדור הקרוב למשיח צדקנו תיקונם קל, ואינם צריכים לסיגופים, ותיקונם הוא ע"י אמונה שמאמינים באלוקי עולם, ובאמונתם יחיו, עכ"ל. יז. הקשה האלשי"ך הק' זי"ע שהרי כבר נאמר מקודם (פסוק יז) 'ותיראן המיילדות את האלוקים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיינן את הילדים', ואם כן מה היה צריך לחזור ולומר 'ויהי כי יראו המיילדות את האלוקים', פשיטא שזכו לשכרם הטוב מחמת היראת אלוקים שבערה בם, אלא שבא הכתוב להודיענו כיצד הקב"ה נותן שכר כבר משעת המחשבה הטובה עוד מקודם עשיית המצוה בפועל, שלא המתין הקב"ה להשיב להם כגמולם הטוב מהזמן בו קיימו בפועל 'ותחיינה את הילדים', אלא תיכף בשעה ש'ויהי כי יראו' - כשגמרו בדעתן שלא לשמוע לקול פרעה לגודל יראתם מה', באותה שעה כבר היה 'ויעש להם בתים'.

רמז נפלא ולימוד גדול למד הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תע"ב) בכוחה של 'קביעות' וקבלה טובה, ממה שנאמר בפרשתן (א יב), 'וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ', וברש"י 'בכל מה שהם נותנים לב לענות כן לב הקב"ה להרבות ולהפריץ', והיינו שכאשר 'זממו' לענות את בני ישראל, כבר נחשב להם הדבר כמעשה, כי אצל עכו"ם מצרף הקב"ה

הילדים' ולזה עלתה במעלה כזו להיות זוכה להוליד צדיק בזה"י.

והרבה יש ללמוד מדבריו הק' י"ב, במעלת המוסר נפשו ועומד בנסיון לגדול יראת שמים שבו, ואף כי דבריו נאמרו על המוסר נפשו למיתה, אך מכאן נלמד על ה'מוסר נפשו' בחיים חיותו שלא לילך אחר הרע.

וכתב הגאון ה'שבט הלוי' זצוק"ל (בספר רחמי הרב ערך גבורה) וז"ל. הנה הני תרי נשי היו יוכבד ומרים, כאומרם ז"ל (סוטה יא:) שהיו צדקניות גדולות, זרע קודש וגם נביאות, והיו יראות אלוקים מעודן, ואעפ"כ לא נאמר עליהם שבח זה - שיראו את האלוקים אלא בשעה זאת, דאין יראת ה' של האדם נבחנת אלא בשעה שהוא עומד בנסיון ממורא בשר ודם, והוא מאדיר יראת ה' ועבודתו יתברך כ"י. וכן בשעה שהוא

ישראל ו'איש האלוקים', ואי אפשר לו לבוא לעולם אלא בבית של צדיקים וקדושים, ובשלמא עמרם אכן היה צדיק תמים בלא שום חטא, וכאשר אמרו חז"ל (שבת נה:) שהוא מאותם ארבעה שמתו 'בעטיו של נחש' (מחמת שנקנסה מיתה על כל ברואי עולם בחטא אדם הראשון), אמנם מה היה 'זכותה' של יוכבד להוליד את משה, וכתב בזה"ל, ולזה הקב"ה ברחמיו הגדול שהוא עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות סובב בדבר ליתן בלב פרעה לחזור ולצוות להמילדות להמית את ילדי ישראל, ודאי כוונת ה'רשע' היה לתכלית ה'רשע', אמנם השי"ת חשבה לטובה, כי הנה גודל מעלות מסירת נפש על קדושת השם אין לך כל דבר בכל המצוות שיהא בו כח לזכות אדם את נפשו ולעלות בקודש כמו זה. ואכן, ע"ז שיוכבד עמדה בנסיון, הגם שמי שאינו מקיים את מצוות המלך אחת דתו להמית, אעפ"כ מסרה נפשה על קדושת השם, 'ולא עשו' ואדרבה 'ותחיינה את

מחשבה למעשה (ירושלמי פאה א א), לכן מיד בתחילת זממם כבר שידד הקב"ה מערכות הטבע וברא לבני ישראל גוף חדש שיוכלו לילד ששה ששה בכרס אחד מה שלא היה מעולם כדבר הזה, ו'כן ירבה וכן יפרוץ'.

ומסיים ה'שם משמואל', מכאן ילמד כל אדם קל וחומר לנפשו, ומה אם בעבור 'מחשבה רעה' של המצריים שינה הקב"ה את גוף היהודי, קל וחומר בן בנו של קל וחומר בשעה שאחד מישראל מקבל על עצמו קבלה טובה, 'ובמחשבתו' רוצה הוא לישב על התורה ועל העבודה, וודאי שתיכף נחשב ל'איש אחר', וממילא יוטב מצבו וישתנה לגמרי לטובה ולברכה הן ברוחניות הן בגשמיות, רפואות וישועות וכל מילי דמיטב.

יח. ומן העניין להביא מה כתב הגה"ק רבי יעקב מליסא זי"ע בעל ה'נתיבות המשפט' ו'חוות דעת' (הגדה של פסח מעשה ניסים) לפרש בלשון הכתוב (תהלים קיד ב) 'היתה יהודה לקדשו', שלכאורה קשה מדוע נקט בלשון נקיבה - 'היתה' ולא 'היה', ומבאר, שבא הכתוב לרמז על מעשה תמר שהיא קידשה שם שמים ששתקה ולא גילתה, ובזה השרישה בצאצאיה אחריה את הכח לקדש שם שמים, ומכוחה קפץ נחשון בן עמינדב לתוך הים.

יט. גם למדנו מכאן חיזוק בענייני האמונה, כי לעיני בשר נראה שפרעה הרשע 'גזר על הזכרים' שברוב רשעותו הוא רוצה לכלות את כל הבנים בכלל ישראל, אבל, באמת לא היה זה פרעה, אלא הקב"ה הוא שסיבב גזירה זו, ולא היה כאן 'עת צרה' אלא הכשר והכנה ללידת מושיען של ישראל, כי אדרבה, דייקא על ידי צרה זו היתה יכולה נשמתו הקדושה של משה לירד לעולם, ומכאן נלמד על כל ה'רדיפות' שעל ידי בשר ודם שאינם באים אלא מידי של הקב"ה, ואין זה 'רדיפות' אלא הכנת הטובה הגדולה שתבוא לאחר מכן. עוד נלמד מכאן שכל נסיון שמביא הקב"ה על האדם הרי זה רק להעלותו לדרגא מרוממת יותר, והרי זה 'נס להתנוסס', ולא בשביל להכשילו ח"ו...

כ. ואין לתאר שכרו הטוב של העומד בנסיון - בזה ובבא, וכבר אמרו לבאר מטבע הברכה 'ברוך שאמר'... 'ברוך משלם שכר טוב ליראיו', בדרך צחות ומליצה, כי הנה הרוצה להקים ישיבה ולהעמיד תלמידים לשם ולתפארת, יברר אחר מחנכים הנודעים במומחיותם, וברצותו שיעברו ללמד בישיבתו יציע להם כפליים בשכרם ממה שמקבלים עתה חלף עבודתם, כך הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו, כיון שחפץ עד מאוד שייראו מלפניו.

כא. כגון זה מצינו כבר בדברי התוס' (סוטה מא: ד"ה אותה) על הא דאיתא בגמ' (שם) שאגריפס המלך (שהיה מזרע הורדוס) קרא בתורה ב'הקהל', וכשהגיע ל'לא תוכל לתת עליך איש נכרי' (דברים יז טו) זלגו עיניו דמעות, אמרו לו אל תתיירא אגריפס, אחינו אתה, אחינו אתה. ואמרו חז"ל, 'באותה שעה נתחייבו שונאי ישראל כלייה שהחניפו לו לאגריפס', וכן הביאו התוס' מדברי הירושלמי 'הרבה חללים נפלו באותו יום שהחניפו לו', והטעם שהגיע להם עונש כה גדול כ"כ, כי 'זהו עונש החנופה בדבר עבירה שמחניף לחבירו מחמת יראתו מפניו ואינו חושש על יראת הקב"ה ועושה עין שלמעלה כאילו אינה רואה'.

צריך לוותר על צרכיו החמריים והוא מוותר עליהם - לכוון שמו יתברך, אז ראוי לחותם של ירא ה' כג'.  
 בפרשתן (ב כה), 'וירא אלוקים את בני ישראל וידע אלוקים', ובתרגום יונתן, וַחֲמָא ה' צַעַר שְׁעֻבֹתָהֶן דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגַלֵּי קְדָמוּי יַת תַּיּוֹבְתָא דְעַבְרֵי בְּטוֹמְרָא דְלָא יָדְעוּ אֲנֵשׁ בְּחַבְרִיָּה (שראה ה' צערם של בני ישראל מהשעבוד, והיה גלוי לפניו התשובה שעשו בסתר בלא שידע איש מחברו) כג'. והיינו כי חביבות וחשיבות מיוחדת יש להקב"ה במעשי האדם בסתר, בנסיונותיו הנעלמים מעיני כל

ואם 'נתרגם' את הדברים למעשה, הרי אם מאן דהו בא אליך באמצע התפילה וברצונו לדבר דבר מה, ואין צריך לומר בדברים הגרועים מכך וד"ל - אל תתיירא מפניו אלא תחשוש על יראת הקב"ה...

בעניין ה'חבר רע' אספר את מה שעייני ראו ולא זה, זכורני ימים מקדם לעת זקנותו של אב"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, בחורים רבים מבני ישיבת פוניב'ז בב"ב היו באים לחזות בעבודת קדשו בעת ה'טישען' (עריכת השולחן) שהיה עורך בבית מדרשו, והנה בסוף ימיו בהיותו חלוש מאד היו מכניסים אותו לחדרו לאחר עריכת השוה"ט, והיו הבחורים עוברים על פני קדשו תוך כדי שהוא נותן את ידו לכל אחד ואחד ואומר לו 'לערנען די הייליגע גמרא געזונטערהייט' (תזכה ללמוד את דברי הגמ' הקדושים מתוך בריות גופא), בין הקהל עבר בחור אחד, שתפס הרה"ק בידי, ואמר לו, מדוע ידיך כה קרים, מדוע יש בהם כל כך קרירות, כך הוסיף ושאל כמה פעמים, לאחר מכן אמר לו 'שיהיו לך חברים טובים ותזכה ללמוד את דברי הגמ' הקדושים מתוך בריות גופא', משיצא הלה את פני הקודש ניגשו אליו המשמשים בקודש וניסו לפייסו באמרם, אולי הרגיש הרבי קרירות בידיך כי הוא חלוש מאד והוא סובל ב'עור' הידים, ענה הבחור ואמר, לא, לא, הכל היה מדוקדק ומכוון. בדרכו חזרה אל היכל הישיבה פגש הבחור אחד מידידי הקרובים ביותר, וסיפר לו את אשר אירע עמו בהיכל קדשו של הרבי מלעלוב, והוסיף לומר לו - מיום זה והלאה איני מכירך יותר... רק כעבור כמה וכמה שנים כשראו מה יצא מ'ידיד' זה, הבינו עד כמה ראה הרה"ק למרחק, וכבר אז הרגיש קרירות בידי, ואילו זה הראשון שעזב את החבר הרע עלה ונתעלה עד מאד ברוחניות ובגשמיות.

זה לעומת זה יש להביא מה שביאר הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע בלשון הכתוב בפרשתן (ה ז) 'לא תאסיפון לתת תבן לעם', שלכאורה קשה דאם כוונתו מלשון 'הוספה' היה לו לומר 'לא תוסיפון' ומהו שהוסיף א'. אלא הביאור, שהוא מלשון 'אסיפה' - שהיו נאספין בכל ליל שב"ק ומשתעשעין במגילות שבידם (עיי' שמ"ר ה יח), וראה פרעה שעל ידי התאספיות הללו יש בידם כח לעמוד בתוקף אמונתם וקדושתם, ומשהותם יחדיו הם שואבים כוחות לנפש, כח וגבורה להחזיק מעמד במשך כל השבוע הבא, וגם חשש שהתחזקות זו תחיש להם גאולה שלימה לצאת לחרות עולם מתחת ידו - על כן גזר לא תאספון, שלא יתחזקו יותר בשבת אחים גם יחד, ואז יכנסו בשלימות תחת יד מצרים ברוח ובגשם, ולא במהרה יוכלו לצאת מתחת יד מצרים. וסיים ואמר, פארוואר (כך היו מכנים בפולין 'אמת') בשעה שאעלה למרום לאחר מלאות ימי ושנותי, יבוא משה רעיא מהימנא לקראתי ויאמר לי, אכן כיוונת לטעם הנכון על מה שנכתב לא תאסיפון בא' דייקא.

כב. ובכלל זה שמירת כל חושי ותאוות לבו, וביותר בענין 'שמירת פיו ולשונו', כי השומר פיו ולשונו זוכה להיות דבוק בשכינה, וכמו שאמר הרה"ק הייטב לב' זי"ע, שעל כן זכה משה רבינו ע"ה לדבר עם השכינה פה אל פה, מפני שהיה 'כבד פה וכבד לשון', ובתרגום, 'ארי יקיר ממלל', כלומר שהיה מייקר ומחשיב כל תיבה ודיבור שהוציא מפיו, וכיון שכלכל דבריו, והחשיבם לשמור על כל מוצא פיו זכה לגילוי שכינה ולמדרגות נשגבות ביותר. כג. צא וחשוב, כשתמצא מאן דהו שהציל בימי ה'מלחמה' רבבות אלפי בני ישראל, וכי תכריז עליו - זה האיש 'ירא שמים' הוא, הרי זה נראה כמגרע מחשיבותו ומחשיבות פעליו, עד שתאמר עליו 'כל המציל נפש אחת מישראל' וזה הציל פי כמה וכמה מ'נפש אחת', ומ"מ התורה ראתה אל נכון לשבח את ה'מילדות' שהצילו רבבות מבני ישראל - 'ויהי כי יראו המיילדות את האלוקים' - ללמדך שאין לך שבח גדול מכך (הרה"ק רבי מאיר מאמשינוב זי"ע). כיוצא בדבר היה אומר הגה"צ רבי משה שיינבערגער זצ"ל בשם המשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל, אילו היו שואלים אותנו מה השבח הגדול על אברהם אבינו, מה היינו אומרים... ואילו אחר נסיון העקידה כתיב בו 'עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה', לעומת זאת להבדיל אלף אלפים, מה היינו אומרים על צורר היהודים ימ"ש... והתורה העידה בעמלק 'ולא ירא אלוקים', ללמד, כי עיקר הכל הוא יר"ש....

הי אם בשמירת עינוי<sup>1</sup> או שאר חושיו, ודייקא תשובה זו המשיכה את הגאולה. ולדין ייאמר, כשאתה עומד

כד. יש מצדיקי הדורות שהיו מכנים תרגום זה 'דער שובבי"ם תרגום' - כלומר שבו נרמז כל ענין השובבי"ם. ידוע (עי' פע"ח, שער רוה"ק, שער ז' תיקון כז) שארבעים ושתיים ימי השובבי"ם הם מכוונים כנד מ"ב התיבות שב'אנא בכח' המסתיים בתיבת 'תעלומות', כי אכן, תכלית ימי השובבי"ם לעבוד את הבורא ית"ש ולהמליכו על כל ה'תעלומות' - דברים שבינו לבין קונו ואין איש יודע מכך.

כה. וכך מצינו גם ב'תרגום אונקלוס' על הפסוק שנאמר בברכות יעקב ליוסף 'ותשב באיתן קשתו' (בראשית מט כד) - 'ותבת בהון נביאותה על דקיים אורייתא בְּסִתְרָא, ופירש רש"י את דבריו, ש'התיישב' והתקיימו אותם נבואות אשר חלם בחלום שכל האחים משתחווים לו והוא ימלוך עליהם, וכל כך למה, על דקיים אורייתא בְּסִתְרָא - כי קיים את התורה בסתר, כשעמד באותו נסיון כשאין איש עמו בבית... והרי, שכל מה שזכה יוסף הוא רק בזכות שהיה בסתרא ובטומרא...

כו. מרגלא בפומיה דכ"ק האדמו"ר מסקווירא זי"ע, שפרעה אמר (ה ז-ח) 'לא תאספון לתת תבן לעם ללבן הלבנים כתמול שלשם הם ילכו וקוששו להם תבן, ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים תמול שלשום תשימו עליהם', ולכאורה צריך להבין, אם רצה להכביד עליהם את העבודה הרי היה יכול לצוות שמהיום והלאה ישלשו את מתכונת וסכום הלבנים ממה שהיו רגילים לעשות עד עתה, אלא כי ידע פרעה שכל זמן שהם במקומם ושמורים מן הרע לא יוכל אליהם, על כן גזר הם ילכו - שיצאו לקושש תבן ברחובה של עיר, ומכיוון שישוטטו בשווקים וברחובות - במצרים ערות הארץ ויכשלו בראייה רח"ל בזה יוכל לנצחם.

כז. ביארו צדיקים (עי' בית אהרן ליקוטים בד"ה יציץ) עה"פ (ישעיהו כז ו) 'יציץ ופרח ישראל, כי באם האדם יציץ בשיקור העין במקום שאינו הגון, הרי ופרח ישראל כל הישראל ומידת הקדושה שלו הנה כפורחת עלתה ניצה רח"ל. כי ע"י הסתכלות אסורה אחת מאבד כל חלקה טובה שבו.

בינו והתבוננו במה שכתב 'המגיד מבריסק' בספרו 'מחזה עיניים' (נדפס לפני מאה ועשרים שנה, תרס"ב), ונתבונן, על מה עשה ה' ככה שבהגיע כאב ומכאוב לאדם יזלגו מעיניו דמעות, מדוע לא יבואו הדמעות מאיברים אחרים, וביותר יקשה מדוע לא יבואו מהאבר הכואב עצמו, אלא מבאר בזה"ל, כי עיני האדם המה ראשית לכל חטאת, ובעבור חטאותיו בא האדם במצוקותיו, ולכן בעת כי יצא לאדם ורע ומר לו העיניים מורידים דמעות, כי הם המה הביאו על האדם את כל הצרות ואת כל המצוקות, עכ"ל.

ובזה מדייק לשון הכתוב (תהילים קיט קלו) 'פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך', על לא שמרתי תורתך לא נאמר אלא על לא שמרו, ר"ל שהם, העיניים, לא שמרו תורתך על כן פלגי מים ירדו עיני ולא אברים אחרים... ומביא שם משל נוקב בענין שמירת העיניים, כי הנה דבר מלכות בכל מדינה ומדינה להעמיד שומרים ושוטרים לבל יכניסו סחורה מוברחת שלא שילמו עליה מכס, ואם שומרי הגבול עושים מלאכתם נאמנה לבל ייכנס למדינה שום דבר שאסור להביא - אזי מלאכתם קלה ואף יצליחו הרבה בעבודתם, אכן אם התרשלו השוטרים הניצבים בגבול, וכבר נכנסה הסחורה האסורה לתוך הארץ, מעתה מלאכת השוטרים קשה פי כמה וכמה, לסובב מעיר לעיר ומכפר לכפר לחפש אחר הסוחרות, ולא עוד אלא שגם לא יצליחו כ"כ, שהרי יש לאותם סוחרים מקומות רבים להטמין סחורתם, ולא ידעו השוטרים כל אותם מחבואים...

וכדבר הזה ממש הוא גם ב'נמשל'... כי היצר הרע רוצה ומנסה להכניס את 'סחורתו' האסורה דרך ה'שער' - הוא העיניים, ומשם 'מכניסם' לתוך 'המדינה' היינו גופו של אדם, ומעתה, אם האדם שומר היטב ב'גבול' - לבל יביט היכן שאסור להסתכל אזי בנקל יוכל למנוע מהיצר הרע את זממו, אכן מי שאינו שומר כראוי וכנכון ב'גבול', ול"ע הציץ ונפגע... הרי מעתה יקשה עליו הרבה לחפש בכל האברים היכן החביא היצר הרע את ה'סחורה'... ומסיים, לכן כל בעל נפש יעצום עיניו מראות ברע ולא יתן ליצר לבוא בגבולו.

דבר נורא כתב הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (ויחי) על הפסוק (בראשית מט כב) 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין בנות צעדה עלי שור', וז"ל, אף כי גדל מאד הנסיון של יוסף במעשה דאשת פוטיפר, כמובא במדרש כל ההשתדלויות שעשתה כדי להחטיאו, וכמו שאמרו (יומא לה): בגדים שלבשה לו שחרית לא לבשה לו ערבית וכדו', וכל היסורים שגרמה לו, אך הוא עמד בנסיון, עם כל זאת מדגישה התורה הק' במיוחד את הנסיון ששמר עצמו מהסתכלויות אסורות בעת שנתמנה כמשנה למלך ונסע בכל ארץ מצרים, ובנות מלכים ושרים צעדו עלי שור (- על החומה) והמטירו

## באר הפרשה - פרשת שמות

משתעשע ביציר כפיו שכבש יצרו לעשות רצונו ית', עד שהוא מכריז בכל העולמות, פלוני נזהר מלפגום בעיניו והתגבר על יצרו, אלמוני שמר על מחשבתו ית'.

הגיע זמן גאולתכם - ימי השובבי"ם ימי גאולת הנפש מ'מצרים' כתב הרמב"ם באגרתו לבנו רבי אברהם (אגרות הרמב"ם עמ' לט בד"ה ודע בני, בשינוי קצת) 'ויש לך בני לדעת כי פרעה מלך מצרים הוא יצר הרע באמת. בני ישראל

בפני נסיון בענייני שמירת הפה או העיניים, הוי מחזיק בקשרי המלחמה נגד יצרך, הוי בולם פוך, עצום עיניך מראות ברע, והקב"ה יקבלך בשתי ידיים ותתרבה חביבותך לפניו עד מאד י', שהרי כל זה 'בטומרא' הוא, ואין איש יודע על כך. וכבר אמרו בנמ' (פסחים קג.). 'אמר רבי יוחנן שלשה הקב"ה מכריז עליהן בכל יום, על רווק הדר בכרך ואינו חוטא, ועל עני המחזיר אבידה לבעליה, ועל עשיר המעשר פירותיו בצנעה', הרי שהקב"ה

עליו מתנות יקרות כדי שירים את עיניו להסתכל עליהן, אך הוא נזהר מהסתכלות, ובזה גדל שבחו בן פורת עלי עין. עכ"ל.

יש שביארו בדבריו הק', כי התורה הק' היא נצחית ובאה ללמדנו ארחות יושר עד סוף כל הדורות, והנה נסיון כמו שהיה ליוסף הצדיק בשעתו אינו שכיח כל כך, לעומת זאת הנסיון של 'בן פורת עלי עין' הוא מצוי ביותר עד עצם היום הזה... בכל עת ובכל שעה, בכל מקום ובכל זמן... על כן בא יעקב אבינו לגלות לנו מה רב מעלתו של זה שהוא 'בן פורת עלי עין'...

כמה גדול שכרו של העוצם עיניו מראות ברע, כמו שפירשו במה שנאמר (ישעיה מט יח) 'שאי סביב עיניך וראי כולם נקבצו באו לך', שמכל פעם ופעם שהאדם שומר את עיניו נברא מלאך העומד ללוותו ולשמרו, וזהו שאמר הנביא, הבט וראה 'כולם נקבצו ובאו לך', כי הם 'סביב עיניך', מחמת ובסיבת ששמרת על עיניך.

כלל הדברים הוא כמו שאמרו במליצה, לא כמידת עולם הזה כך מידת עולם הבא, שכן בעולם הזה הדלקת אור המנורה הקבועה בתקרה או בכותל היא על ידי שמגביה ומרים את הכפתור המיוחד להדלקת האור (מתג), ואילו המוריד ומשפילו הרי הוא מחשיך ומכבה את האור, אכן העולם העליון הוא בבחי' 'עולם הפוך', שהמוריד את עיניו - מאיר את כל העולמות באור יקרות, ואילו המגביה את עיניו ח"ו מביא חשיכה גדולה...

ושמעתי מידיד וצדיק, כי הגוי יבין את כל ה'גריעות' ופחיתות שבכל עבירה, מאכל זה אל תאכל כי איננו בריא וכו', אבל הבטה בעין לא יבין מה חסרון יש בה, רק איש יהודי יש בשכלו דעת להבין מה הגריעות שבזה, אמור מעתה כי 'שמירת עינים' היא מידה יהודית... ובזה נקרא 'יהודי'.

כז. אומרים משם הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע פירש בלשון הכתוב בפרשתן (ד ב) 'ויאמר אליו ה' מה זה בידך ויאמר מטה', כי הקב"ה אומר לאדם 'מה זה בידך' - מהו הדבר שנחשב שאתה עשית בידך, רק 'מטה' - מה שאתה מטה וכופף עצמך מלילך אחר יצרך הרע, ומה שאתה שובר את תאוותיך...

היה אומר הגה"צ רבי אליהו ראטה זצוק"ל משם רבו הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע, כי לאחר מלאת ימיו ושנותיו של אדם, ישאלוהו בב"ד של מעלה, מה הבאת עמך מעולם התחתון, והנה אם יענה האדם כי הביא דורון לשמים 'אהבה ויראה', אזי יאמרו לו הטה נא אוזנך לצד ימין ותשמע את אלפי אלפי המלאכים המכריזים בקדושה וטהרה - 'קדוש קדוש קדוש...', שוב הטה אוזנך לצד שמאל ותשמע את חיות הקודש הצועקות 'ברוך כבוד ה' ממקומו...' ביראת הרוממות בדחילו. ואם כן יש כאן די והותר אהבה ויראה. אך שאלתינו, מה הבאת עמך מהדברים שאינם מצויים כאן כשבירת המידות ושבירת הרצון - כי מזה נהנים כאן בעולמות העליונים, שהרי בין מלאכי עליון אין לא יצר הרע, ולא קנאה ולא תחרות, על כן, חשיבות גדולה יש לכל מעט מלחמת היצר ב'עולם הזה'.

והדבר דומה לאב שיצא לדרך ארוכה במדינת הים, ומשחזר קידמו בנו הקטן בשמחה ושאלו, אבא, איזו מתנה הבאת עבורי ממרחקים אשר שם שהית, והנה אם האב מוציא מנרתיקו מיני מתיקה המצויים בכל מקום, וודאי לא ישמח הבן שהרי זה יש לו מכבר במדינתו - ודברים המצויים אינם מביאים שמחה. אך באם מעניק לו האב דברים שאינם בנמצא במקומו הרי יגיל הבן וישמח בכל לב ובכל נפש. והנמשל, לעילא ולעילא בגבהי מרומים אין מייחסים כל כך חשיבות לאהבה ויראה המצויים שם למכביר כמו שמחשיבים אפילו מעט ממלחמת היצר.

כת. במתק לשונו אמר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל להמחיש את הדבר, כי הנה נוהג שבעולם להכריז ולהודיע על ה'חדשות', פלוני מת ועבר מן העולם, ולזה נולד בן במז"ט וכיו"ב, אכן בעולם העליון אין בדברים אלו

## באר הפרשה - פרשת שמות

יג

והזמן גרמא להציל את השכל ואת הלב מידי היצר הרע, כי הקריאה בתורה בפרשיות יציאת מצרים מעוררת את הזמן ל'יציאת מצרים פרטית', לצאת ממיצרי היצר ומיצרי הגוף המונעים אותו מלעשות רצון קונו וחפץ צורו<sup>ל</sup>.

בזוה"ק (ח"ג קבו.) איתא, שבכל יום ויום פרוזא קארי (כרוז קורא) ואמר 'שובו בנים שובבים', כי בכל עת ובכל זמן הקב"ה מצפה לבני ישראל שישבו אליו<sup>יא</sup>, אמנם משנה תוקף יש ל'בת קול' זו בימים אלו הנקראים 'ימי השובבים ת"ת', שבהם יש סיעתא דשמיא יתירה לכל הדופקים בתשובה<sup>לב</sup>, והקב"ה מבקש מכל אחד ואחד 'שובו בנים שובבים', שובו אלי ואשובה אליכם<sup>ל</sup>.

הם שכל האנושי אשר בכל אדם, ושם משכן כל רצונותיו והלך מחשבתו, משה רבינו ע"ה הוא השכל האלוקי היינו נשמת בני ישראל. ארץ מצרים בכללו הוא הגוף, ומקום הלב הוא ארץ גושן<sup>ל</sup>.

והיינו שכמו שבימים מקדם שעבד פרעה מלך מצרים את בני ישראל שישבו בארצו, כך לדורות עולם בא היצר למלוך על שכלם רצונם ומאוויים של בני ישראל לשעבד אותם אליו<sup>כט</sup>. והנה כמו שפרעה שלט ושעבד רק את בני ישראל, ואילו על משה רבינו לא היה לו שום כוח ושליטה, כך הנשמה הקדושה (הנקראת חלק משה רבינו) שבקרב כל איש מישראל אינה נפגמת, ולעולם איננה תחת ידי החיצונים, ועל ידה יצא האדם לגאולתו כמו שמשנה הוציא את בני מצרים.

חידוש כלל, שהרי יודעים הם את העתיד לבוא, וכבר ידעו מעיקרא מה שעומד לקרות, ומה הם ה'חדשות' שם, היינו רק כשבשר ודם קרוץ מחומר מתגבר על יצרו, שהרי 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' (ברכות לג:), וה'בחירה' מסורה ביד האדם אם לעשות רצון קונו או לשמוע ח"ו לקול יצרו, על כן צריכים לבשר להם את הידיעה החדשה שפלוגי התגבר על יצרו. והנה כשיש ידיעה חשובה ונכבדה הרי מכבדים איש נכבד שהוא יהיה ה'מודיע' אותה לכל הקהל, ועל כן בבוא העת להכריז ידיעה משמחת כל כך, אזי כביכול הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא המכריז עליה לספר לכל דרי מעלה, צאו וראו כיצד כפה איש פלוני את יצרו והקיצ דם מעצמו למעני...

כט. יש שהמליצו בזאת את לשון הכתוב אצל בני ישראל 'הבאים מצרימה' (א א) בלשון הווה, ולא 'אשר באו', כי כל ענין מצרים עדיין חי וקיים, ועדיין כל יחיד ויחיד מבני בא לבחינת מיצרים אלו בהווה ובפועל ממש...  
ל. צדיקים היו אומרים שגוף נוטריקון גוף וויל פרעסן (הגוף רוצה לאכול), גוף וויל פאפען (לישן), גוף וועט פוילען (יירקב בקבר), גוף וויל פארט (ובכל זאת עדיין הוא רוצה לילך אחר תאוות לבו), אך אנו נענה ונאמר לגוף על כל תאוותיו גוף וועט פאלגן (ישמע לקול ה' לעבדו בלבב שלם, אף כשקשה לו).

לא. שמעתי מאחד ממכרי, שנסע להשתטח בקברי צדיקים שבפולין, ובבואו לציון הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע ראו עיניו מחזה נורא הוד, איך שבחור מבוגר עומד ושופך לבו ונפשו לפני ה', במתיקות נפלאה ובהתלהבות גדולה, 'סורו ממני מרעים, גל עיני ואביטה... למדני חוקך... וכו' וכו'... כחד מקמאי... האברך שהכיר את הבחור שבמשך 10 שנים תמימות היתה התנהגותו כ'גוי גמור' 'נושר' באופן נורא עד מאד נדהם מאוד לראות את 'עבודת הקודש', ולא היה יכול לקלוט בשכלו כיצד נהפך לבו להיות 'בעל תשובה' גמור...

בגמר התפילה לא יכול היה האברך להתאפק, ויקרא אליו בקול גדול, אמור נא יקירי, וכי אינך פלוני, ויען, הן. כיצד נתהפך לבך לטוב... ענה הבחור דבר נורא, שלאחר 10 שנות ריחוק וניכור לכל דבר שבקדושה, גילה לי יהודי כמסיח לפי תומו, שזה כ10 שנים לא ננעלה הדלת בבית אבי ואמי, ואפילו בלכתם לישן שינת הליל אינם נועלים הדלתות - בתקווה שבנם ירצה לחזור, וחלילה להם שהוא ימצא את הבית נעול בפניו... אז החלטתי, אם כל כך הרחיקו לכת - להשאיר את הדלתות פתוחות בפני לא אאכזב, ואכן אחזור ואכנס דלת לפנים מדלת לחיק הורי ולכנפי השכינה.

ואף אנן נעני ונאמר, הקב"ה מעולם לא סגר הדלת... וימינו פשוטה לקבל שבים מגודל אהבתו לבניו, וכלשון התנא דבי אליהו (רבא, פל"א) מעיד אני עלי שמים וארץ, שהקב"ה יושב ומצפה להן לישראל יותר ממה שמצפה האב לבנו שיעשו תשובה, אל 'נאכזב' אותם...

לב. ורימוז לה הרה"ק ה'אור מלא' מקאסאן זי"ע (ענייני ספיה"ע) בלשון הכתוב (תהילים קמו ד) 'מונה מספר לכוכבים כולם שמות יקרא', כי הנה מצינו ב' זמני טהרה תיקון ותשובה, ימי השובבים<sup>י"ג</sup> וימי ספירת העומר, אלא שחלוקים זה מזה, כי עיקר התיקון בספירת העומר שייך ביותר לצדיקים, הם היודעים והשייכים לסוד ה'ספירות',



## באר הפרשה - פרשת שמות

בימי השוכבי"ם חזרתם בכם ממשוכותיכם. מכל מקום כעת שובו אלי פעם נוספת ואקבל אתכם באהבה ליד.

מעלה יתירה יש לה להתחזקת בימי השוכבי"ם, כי בזמנים הללו הרי כל התחזקות וכל מעט התנכרות וכפיית היצר מתקבלת באהבה וחיבה בשמים ממעל, כי אבינו שבשמים מצפה ביותר בזמן הזה שישבו אליו בניו יקריו, ועל דרך שאמר ה'מגיד' לה'בית יוסף' (מגיד מישרים פרשת תרומה, והיא משמעות דבריו), שתשובה ותענית הנעשית בימי השוכבי"ם מתקבלת אף באופן שאילו היה עושה כן בשאר ימות השנה אזי לא היה נחשב כל כך (עיי"ש), וכלשונו 'והנה עיתך עת דודים' ולכן הכל מתקבל באהבה לרצון לפני אדון כל.

נראות כתב הרה"ק מווילעדניק זי"ע (שארית ישראל שער השוכבי"ם, דרוש א') ברמז דברי חז"ל (חגיגה טו.) 'שובו בנים שוכבים חוץ מאחר', שבימים אלו יש פתח

כה כתב ה'פרי מגדים' בספר 'המגיד' (ח"ג עמ' קס בר"ה הנה) כי ג' פירושים יש לתיבת 'שובב', א. מרד. ב. שבירה. ג. גירוש. כלומר אף החוטא שכבר מרד בה', ושבר את עצמו כלומר שנעשה בעל מום ע"י חטאיו, ואף גם זאת שנתגרש ממחיצתו של הקב"ה - לכולם יוצאת בת קול שובו בנים שוכבים ל'ג.

וזמון הפמ"ג שאף אם כבר שב בתשובה וחזר למרדו, אל יאמר היאך אשא פנים לשוב בתשובה בשנית ובשלישית וכו', כי רק העבד באדון אין תרופה - אם כגד בו פעם אחת ושתים יגרשונו עולמית ולא יתן לו לחזור ולהתפייס עמו, משא"כ בן עם אב המקבלו בכל עת ששב, וזהו 'שובו בנים שוכבים'. כי אנו 'בנים למקום', והקב"ה מרבה לסלוח כאב המתרצה תמיד לבנו אף אם שב וחטא כמה וכמה פעמים. וזהו מאמר הקרא, שובו בנים - אף שהייתם כבר 'שובבים', ואשתקד

ואילו ימי השוכבי"ם נועדו לכל אחד ואחד באשר הוא. וזהו שאמר הכתוב מונה מספר - ימי הספירה שאנו מונים בהם את הימים לעומר המה בעיקר לכוכבים, אלו צדיקים הנדמים לכוכבים (ספרי עקב), אך לכולם הזמן הוא כאשר שמות יקרא - כשקוראים פרשיות חומש שמות...

לג. מעשה ב'דרשן' שהובהל לעמוד ולדרוש דברי חיזוק לפני חבר נופלים, שנפשם הייתה שבורה ורצוצה מרוב בלבול וייאוש ל"ע, מה עשה הדרשן, עלה על הבימה והראה לפני קהל ועדה שטר של מאה \$ (דולר), ושאל בקול גדול, מי הוא ואיזהו הרוצה את השטר יגביה עתה את ידו הימנית למעלה למעלה. כמובן שהכל הגביהו את ידם, נטל הלה וקימט את השטר (מבלי לקרוע אותו) ושוב שאל 'מי רוצה את השטר' והכל הגביהו את ידם לאות כי חפצם ורצונם בשטר זה. הכניס הדרשן את השטר לבוץ, ושוב שאל 'מי רוצה את השטר' והכל הגביהו את ידם לאות כי רצונם ומאוויים בשטר זה, הלך הדרשן 'דרך' ורמס בשתי רגליו את השטר, ושוב שאל 'מי רוצה את השטר' והכל הגביהו את ידם לאות כי חפצם ורצונם בשטר זה, שאל אותם, איני מבין אתכם, והרי שטר זה מקומט מטונף ומלוכלך (מבוץ וטינוף ומדריסת מנעלים), אמרו לו, א הונדערטער בלייבט א הונדערטער (שטר בן מאה נשאר בן מאה בכל אופן) ולא נגרע מערכו מאומה... נתקמט - ניישרו, נתכלךך - ננקה אותו, נדרך ונרמס בשתי רגלים - נגביהו ונסדר אותו כראוי לו. עתה אמר ה'דרשן', נו, רבותי, אם הנכם מבינים שהונדערטער נשאר הונדערטער, מדוע לא תבינו שאידישע נשמה בלייבט א אידישע נשמה (נשמת יהודי נשארת 'נשמה' יהודית) בכל אופן ומצב, תמיד אפשר להגביהה, לנקותה ולהשיבה למצבה הטוב כמות שהייתה. כי עצם מהות היהודי אינו משתנה לעולם... אלא שאם נתרחק - יחזור ויתקרב לבורא כל עולמים.

לד. יסוד גדול אמר הרה"ק היהודי הק' זי"ע (נחמד מזהב פר' ויצא, הובא ב'היהודי הקד" עה"ת) בהאמור בפרשתן (ג יג-יד) 'ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם, ויאמר אלוקים אל משה אהיה אשר אהיה', כי עיקר עבודת האדם לשוב ולהתחדש בכל יום, מבלי לחשוב כלל על העבר, ואז יוטב לו בזה ובבא. ובזה מבואר, כי משה אמר - והיה כי יאמרו אלי כיצד נגאל, הרי משוקעים אנו במ"ט שערי טומאה עד ששכחנו מה שמו של הבורא, מה אומר אליהם. א"ל הקב"ה כה תאמר לבני ישראל, אהיה - בלשון עתיד, מי שאומר מעתה אתחדש, ואיטיב דרכי, גם הבורא אומר לו אהיה מעתה עמך. וזהו פירוש 'אהיה אשר אהיה' - האומר 'אהיה' טוב, אומר לו הקב"ה אכן, 'אשר אהיה' עמך. וכך פירש הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (חנוכה נר א) בלשון הכתוב (תהילים פו ב) 'הושע עבדך אתה אלוקי הבוטח אליך', שלכאורה היה צריך לומר הבוטח בך (כלומר הושע עבדך שהוא בוטח בך) ומהו הלשון 'אליך', אלא כי 'בוטח' מלשון 'מבטיח', כלומר 'שמבטיח אליך כל פעם שמהיום והלאה יהיה כבר טוב'...

רק עפ"י התורה. והיינו שהתיקון הגדול ביותר הוא להיות 'רא שמים' לה, ולהיות שליטלי על גופו ואבריו לבל יעשו פעולה אסורה שלא כנגד רצון ה'. ולהתחזק בשמירה יתירה על עיניו ועל פיו, שאף בשעה שבווער בו כאש תאוה אסורה יתאפק מלחטוא, ו'התאפקות' זו הרי היא כסינוף הגדול ביותר, ונחשבת כתעניות הרבה<sup>לז</sup>.

ובך כתב ה'משנה ברורה' (סי' תקע"א סק"ב) 'כתבו ספרי המוסר, דאם באמצע אכילתו בעוד שהוא מתאוה לאכול מושך ידו ממנו זה נחשב גם כן לסינוף ומתכפרים עוונותיו. וראיתי כתוב בספר אחד, שכשאדם רוצה להתנדב תענית - טוב יותר שיקבל תענית מן הדיבור ממה שיקבל עליו מן האכילה, כי ממנו לא יהיה לו נזק לא בגופו ולא בנשמתו ולא יחלש על ידי זה. וכעין זה כתב הגר"א באגרתו, שצריך האדם לייסר עצמו לא בתענית וסינופים כי אם ברסן פיו ובתאוותיו, עכ"ל<sup>לח</sup>.

דברים נוראים איתא בספה"ק 'נועם אלימלך' (ד"ה ויבן) לפרש 'בדרך המוסר' מה שנאמר (א יא) 'ויבן ערי מסכנות לפרעה', שהנה 'מסכנות' הוא לשון הנאה

לתשובה גם למי שכבר פגם כל כך ונקרא 'אחר' והרי הוא מצוי ושרוי 'חוי' מהיכלות הקדושה, ויש בימים הללו בוח לכפר על פגם הלשון והקדושה אף למה שיוה"ב אינו מכפר (עיי"ש באריכות). כעין זה רימו הרה"ק ה'שמח ישראל' (אות ה-ו) את עניין ימי השוכבי"ם בהאמור בפרשתן (א י) 'ועלה מן הארץ' - שאפילו אם שקוע בארץ לגמרי גם כן יכול הוא להתעלות, ולכן קוראים פרשיות אלו בזמן הזה לרמוז על 'נאות מצרים' לכל אחד ואחד.

והנה נודע מה שכתב רבינו האריז"ל זי"ע (שער רה"ק תיקון כו) על חובת התעניות והסינופים בימים הללו, אמנם לאחר שנחלשו הדורות כבר אין התענית שווה לכל נפש, ומה יעשה האדם לזכות לטהרת נפשו. אלא שכבר כתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (הוש"ר תרע"ד) וז"ל, זקני זצללה"ה מקאצק הגיד כי יותר נוח לגוף לקבל על עצמו כל מיני סינופים שבעולם מלקבל על עצמו עול מלכות שמים, ואין סינוף גדול לגוף יותר מלהיות תחת עול מלכות שמים - להתנהג בכל ענייניו

לה. אמרו קמאי שעבודת ימי השוכבי"ם כדוגמת אנשי הצבא היוצאים למלחמה, שראשית דבר ישימו מצור על העיר - למנוע מהם מים ומזון, עד אשר ייאלצו בני העיר להיכנע, כך היא העבודה בימים אלו, למנוע מן היצר 'מים ומזון' עד אשר ייכנע ויתבטל כוחו לגמרי.

אחד מחסידי הרה"ק מקאברין זי"ע התאונן לפניו, רבי, הנני שקוע מאד בחטאי וה'בלאטע' (בוץ) גדול מאד, ענה לו הרה"ק אף הבוץ הגדול ביותר - אם אין מוסיפין לו מים הרי הוא מתייבש לגמרי, אף אתה, עזוב את דרכיך, וממילא תתייבש כל הבלאטע (הבוץ)...

לו. משל למה הדבר דומה, לאחד שהיה ידוע ב'עבודת האכילה'... ובכל עת שנזדמן דבר מאכל לידו לא נח ולא שקט ממש 'עודו בכפו יבלענה'... ויהי היום והיסב עם חברו ב'סעודת מצווה', והבחין אותו ידיד כי רעהו אינו אוכל מהמנה הראשונה (פארשפיז) כי אם מקצת שבמקצת, התפלא לעצמו מה אירע לידידי ומדוע שינה ממנהגו לקיים מצות אכילה בהידור רב, תמיהתו גברה שבעתיים בעת שהביאו את הבשר ושוב לא אכל אלא רק 'נגיעה בעלמא', ולבסוף כשהביאו את הלפתן (קומפוט) לא נגע בו במאומה, ולא יכול החבר להתאפק וישאלו מה יום מיומיים... האם אינך חש בטוב חלילה... השיב הלה בקוצר אמרים 'אני בדיאטה' (דיאט) וכבר לא היה צריך להוסיף ביאור... ולזאת נדמים ימי השוכבי"ם שצריך להחליט לעצמו בתקיפות 'אני בדיאטה'... ועי"ז יקנה את הכח לשלוט בעצמו ושוב לא ירוץ אחר כל תאוה.

לז. ידוע מה שאמר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, שהרה"ק מסטרעליסק זי"ע אמר שהמונע עצמו מדיבור אשר עומד על שפתיו לאמרו, נחשב לו הדבר כאילו התענה פ"ד תעניות... ואני אומר 'נאך און נאך און נאך' (שנחשב לו כהרבה יותר מפ"ד תעניות).

לח. הרה"ק מראדזימין זי"ע היה אומר, שכשם שמצינו בגמרא (קידושין ז) שהאומר על בהמתו 'רגלה של זו עולה', פשטה קדושה בכולה ונעשית כולה עולה, כך האומר על 'חלק אחד בגופו' שיהא קדוש... כגון המקבל על עצמו לשמור פיו ולשונו, או עיניו ומחשבתו, הרי משם תתפשט הקדושה להיות כולו קודש קדשים. ועל משקל דבריו נוסף, כי המקבל על עצמו שיהיה הפה בתענית, וכן בשאר אברי הגוף, הרי 'מתפשט הצום בכולו' ונחשב כאילו התענה בכל גופו...

באר הפרשה - פרשת שמות

ה'אוהב ישראל' זי"ע (סוף פר' ויהי), וז"ל, מי שנוגע יראת ה' בלבבו צריך להתאמץ בכל יכלתו ולעשות תשובה וכו', ובפרט בימי פרשיות של שובבי"ם המסוגלים לכך וכו', ועיקר התשובה היא ע"י תורה ותפילה וצדקה כל אחד ואחד לפי יכולתו, ובפרט בלימוד תורה שבע"פ ולברר הלכה בליבון ובירור יפה, עיי"ש. וכן אומרים משם ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בשם הרה"ק השרף מקאצק זי"ע שעיקר תיקון ימי השובבי"ם הוא בלימוד גמרא ופי' תוספות בעיון.

כתב ה'שלטי גיבורים' במסכת תענית (ש"ע תקע"א ב), 'תלמיד חכם אינו רשאי לישב בתענית שממעט ממלאכת שמים', והיינו שתלמוד תורה מכפר על האדם יותר מהתענית, ולכן אמרינן ליה שלא להתענות<sup>2</sup>, שלא יתמעט ה'מכפר' הגדול יותר<sup>3</sup>.

(עיי"ש), ומי שהוא 'בעל הנאות' הרי הוא בונה 'ערים' לפרעה הוא היצה"ר (והיינו שמגדל ונותן כח רב ליצר הרע לשלוט בו), 'אבל מי שמסגף עצמו ומענה עצמו מהנאות יתירות אזי יכול לבא למדרגה גדולה' לט. ועפי"ז מפרש גם מה שנאמר בהמשך (פסוק יב) 'וכאשר יענו אותו בן ירבה וכן יפרוץ', ר"ל שזה המענה את עצמו 'בן ירבה' וכן יפרוץ בקדושה ובכל העולמות'.

לעסוק בדברי תורה - התיקון ע"י לימוד התורה"ק ובפרט כשהוא ברציפות

הזמן גרמא, בימי השובבי"ם בהם ניתן לכל איש ישראל כח עוז ותעצומות להתעלות, לטהר ולקדש את עצמו בקדושה של מעלה, שבראש ובראשונה יש להרבות בעמל ויגיעת התורה, וכמו שכתב הרה"ק

לט. היה אומר הרה"ק הנתיבות שלום זי"ע בשם אביו הרה"ח ר' משה אברהם ברזובסקי זצ"ל הי"ד שכל אדם נולד עם 'דבר אחר' בקרבו, ואותו דבר אחר 'קטן' הוא, וככל שהאיש מספק צרכיו כן הוא גדל עוד ועוד, וזאת היא העבודה בימי השובבי"ם, להפסיק מסיפוק צרכיו, וממילא בלא 'מאכל ומשתה' ינפח את נשמתו לגמרי. מ. וכך הביא ה'פרי מגדים' (ספר המגיד עמ' קנה) בשם השל"ה הק', שכביכול הקב"ה משמיע דברי מוסר בלשונו של אותו רשע פרעה 'נרפים אתם נרפים על כן אתם אומרים נלכה נזבחה לה' (ה יז), שהנה יש שמעדיפים להתענות מאשר להרבות בלימוד התורה, ועל כך נאמר מוסר ה', נרפים אתם נרפים מלהתייגע על תלמוד תורה על כן אתם אומרים נלכה נזבחה לה', ור"ל להרבות בתעניות שהם נחשבים כקרבן על ידי מיעוט חלבו ודמו... וכלשונו מוטב יאכל וילמד...

מא. פעם ראה הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע אברך היושב בתענית באלו הימים, אמר לו הרמ"מ מדוע הנך עוסק ב'תיקון הקטן' שהוא התענית והצום, הרי 'בר הכי' אתה, ואפשר לך לערוך את 'התיקון היותר גדול' והוא לימוד גמרא ותוס'.

הגה"ק ה'סט"יפלער' זי"ע כתב (קריינא דאגרתא, ח"א מכתב יז) לאחד שהיה מסגף עצמו 'נבהלתי... שאתה צם תעניתים... ושעה אחת של לימוד חביב אצל הקב"ה יותר מאלף תעניות'. וכתב עוד שם, מי שרוצה לסגף עצמו לשם כפרת עוונות, ילמד ב'חזרה' על דבר שכבר הוא יודע היטב - דללימוד זה אין לו חשק, והוי לימוד זה לשם שמים ממש והוה גם כן סגוף...

כתב הגאון בעל ה'שדי חמד' זי"ע (בספרו כרך ה כלל נד), בשנת תרנ"ט בהיותי בעיה"ק ירושלים הזמינו אותי לפדיון הבן ולא הלכתי ואמרו לי כי יש בספרים דסעודת פדיון הבן עולה במקום פ"ד תעניות, ואני לא הייתי יודע דבר זה... ונראה שאין מקור לדבר זה, רק שיחה נאה בפי הבריות (ובאמת כבר מצינו כן בליקוטי אמרי פנחס, שער הקדושה, וז"ל, תלמידי מרן הקדוש מזידיטשוב זצוק"ל שמעו מפיו הקדוש שאמר בשם הרב הקדוש מוה"ר פנחס מקאריץ ז"ל שסעודת פדיון הבן עולה במקום פ"ד תעניות, וכן הוא באילנא דחיי בשם הרה"ק רבי מרדכי מנעשכ"ז זי"ע).

כאשר יצאו לאור כרכי ה'שדי חמד', וכמה מאנשי ירושלים מצאו כי כתוב בקולמוסו של אותו גאון שהיה בקי נודע, שכל רז לא אניס ליה - 'אין מקור לדבר זה', תמהו לעצמם, היתכן שקלא דלא פסיק בירושלים מדור לדור ללא עוררין, ואפילו הצנועין היו נדחקים מעט לזכות אפילו כ'פול' מהחלה של הכהן, והנה נאמר כי אין לכך שום מקור, וזו רק שיחה נאה מפי הבריות.

ומביא בספר 'חכמת חיים' כי באותו זמן נערך אצל אחד הצורבים סעודת פדיון הבן, שבו השתתף גם הגה"צ רבי יוסף חיים זאננפעלד זי"ע, בעת הסעודה דבריו של בעל השדי-חמד עוררו ויכוח בין המשתתפים, עד שקם

והתורה"ק נקראת 'תורת חסד' (משלי לא כו), וקוב"ה 'חסד א-ל כל היום' (תהלים נב יג), ואם תרצה אתה ג"כ להיות חסיד, תתחסד עם קונך, שתדבק בקוב"ה ותורתו שהם חסד ותקרא ג"כ חסיד, עכ"ל.

בה איתא בתנא דבי אליהו (רבא פ"ה) 'בא וראה כמה גדולה בוחה של התורה, שמטהרת את פושעי ישראל בזמן שעושיין תשובה, אפילו מעבודה זרה שבידם, שנאמר (יחזקאל לו כה) 'זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליכם וגו', ואין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים' ואין טהרה אלא דברי תורה"ג.

ונודע מה שכתב ה'יסוד העבודה' (ח"ג פ"ה ח) וז"ל, אמרו חז"ל תורה מכפרת מגני ומצלי, ותלמיד חכם אין אש של גהינום שולט בו, והקובע לו ללמוד ה' שעות בלי שום הפסק דיבור בענין אחר... נראה לי שדבר זה הוא ענין נפלא המועיל ומזכך ומכפר, ומביא אותו אדם לתשובה וכפרה מעולה. עכ"ל"ד.

בספר 'כתר ראש' (אות קל"ג) מביא בשם הגר"ח מוואלאז'ין זצוק"ל (בענין התיקונים) כי כל העוסק בתורה אין לו מה לדאוג כלל, וכפי שהראה לו רבו הקדוש הגר"א מוילנא זי"ע מאמר נורא בתיקוני הוהר המחמירים מאד בחומר העוונות, שהעובר על רצון הבורא נידון ביסורים קשים ורעים ואין לו תקנה כי אם במיתה רח"ל, אך בסוף אותו מאמר נורא בתיקוני זוהר (תיקון כא-כב) איתא, שכל העוסק בתורה הרי מתקיים בו אורך ימים בימינה להצילו מן 'המיתה', ובשמאלה עושר וכבוד יינצל אף מן 'הייסורים', כי נפשו מיטהרת בקדושת התורה הקדושה"ב.

ובך כתב הרה"ק הזרע קודש' מראפשיץ זי"ע (תרומה ד"ה ועשו ארון עצי שטים) וז"ל. 'ועיקר תשובה הוא התורה, כמו שאמרו חז"ל, אם היה רגיל ללמוד דף אחד, ילמוד שני דפין. ועיקר חסידות הוא התורה הקדושה בהתמדה. כי אמרו ז"ל - איזהו חסיד המתחסד עם קונו, הפירוש - כי אורייתא וקודשא בריך הוא חד,

אחד הנוכחים והציע, הנה אתנו רבי חיים זאננפעלד הידוע בבקיאותו המופלגת בכל חדרי התורה ובספרי הראשונים והאחרונים, נשאל את פיהו, ענה רבי חיים מתוך קורת רוח, ואמר, אכן אין שום מקור בספרים למאמר זה שהסעודה בפדיון הבן נחשבת לפ"ד תעניות, אבל, יש לכך רמז בתורה... בפסוק (להלן יג יג) 'וכל בכור א'דים' ב'ב'ני'ך' ת'פ'ד'ה' - נוטריקון- 'א'ם ד'בר מ'ה ב'פ'דיון ב'ן נ'הנית - 'י'חשב כ'אילו ת'ענית פ'ד' ה'תענית... והוסיף עוד נופף משלו, יש עוד מעשה הנחשב לעושהו, כאילו התענה פ"ד תעניות, ונחשב לו כ'תיקון' גדול. והוא 'דף' גמרא. ומי שלומד דף גמרא נחשב לו כאילו התענה פ"ד תעניות, כי 'דף' בגימטריה פ"ד. אלא שעל פעולה זו יש פחות קופצים...

מב. יש שרמזו במה שאמרו חז"ל (בר"ר צה ג) על הפסוק (בראשית מו כח) 'ואת יהודה שלח לפניו להורות' - לתקן לו בית תלמוד, כי ב"ת פעמים 'תלמוד' עולה כמניין תתק"ס (960), וכבר איתא בספה"ק (ע"י בני יששכר תשרי מאמר ג ובשאר ספה"ק) שעיקר הטהרה בארבעים סאה במקווה הוא על ידי התתק"ס לוגין שבו, וזהו ב"ת תלמוד, כי התורה מטהרת לומדיה כמקווה...

מג. הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה מזהיר תדיר את כל הבאים במחיצתו להרבות בלימוד דפי גמ' ותוס'. דכירנא שנכנס אליו בחור בר מצווה בשבת קודש לאחר תפילת המנחה בכדי להתברך אצלו, והרבי היה באמצע אמירת תהילים כדרכו, על כן אמר לו בלשון הקודש - אומר לך 'הדרכה' לבר מצוה, הנך עומד לקבל אורח יצר טוב, שהוא מלאך, מן הראוי שתקיים בו מצוות הכנסת אורחים, והנה, הכנסת אורחים בשלימות היא שמעניקים ונותנים לארח את מה שהוא רוצה ואוהב, ולא מה ש'בעל הבית' אוהב, על כן אגלה לך שאורחך - יצר הטוב, אוהב דבר אחד והוא לימוד הגמרא, ראה נא להנאותו בריבוי דפי גמרא'.

כל עצותיו לכל ענין, רוחני וגשמי, היו בריבוי לימוד התורה, שמעתינו אומר פעם לאחד מבחורי ישיבת סלבאדקא אשר שאל מאתו עצה וסגולה לשמירת עיניים, ענהו על אתר, השקיע את עיניך באותיות הגמרא, ואז תזכה לשמור את עיניך מראות רע.

מד. ואכן מן הראוי לכל אחד ואחד שיקבל על עצמו 'דבר השווה לכל נפש', ללמוד בכל יום ויום מחצית השעה ברציפות ומבלי להפסיק כלל (וכל המוסיף יוסיפו לו...). ועצה טובה קא משמע לן לאברכים החשובים הלומדים ב'כולל' ולבחורי הישיבות שיחיו, כי 'חצי שעה' זו תהיה בתחילת הסדר, ופשיטא ואין צריך לומר, כי באופן זה כל 'הסדר' יהיה באופן אחר לגמרי...

## באר הפרשה - פרשת שמות

וכבר כתב הרמח"ל באגרותיו (אגרות רמח"ל פו), כי זיה"ר שנזכה לתקן נפשותינו רוחותינו ונשמתנו מכל  
 יש לעסוק בתורה כמי שעומד בתפילת סיג ופגם בימי השובבי"ם הקדושים הללו, ובזכות  
 שמונה עשרה, וכמו שבשמונה עשרה לא יפסיק זה נזכה לכל מיני ישועות ורפואות<sup>מ"ה</sup>, שפע ברכה  
 אפילו נחש כרוך על עקבו (ברכות ה.), בן ינהג בעת והצלחה עד בלי די, ובקרוב נזכה בבוא לציון גואל  
 לימודו. ולשבי פשע ביעקב, בב"א.




---

**מה.** כה אמר הרה"ק ר' דוד בידערמאן מירושלים זי"ע סגולה לחולה, קח שמן ואמור, הרמב"ם היה רופא, ובזכותו  
 ישלח ה' רפואה שלמה לפלוני בן פלוני, ואת השמן יש להדליק על ציון הרמב"ם לכשיזדמן (בספר בית ישראל השלם  
 בשם הרב ר' פנחס בלנק, ששמע מהרה"ג ר' מיכאל הרמן זצ"ל ששמע מר' דוד'ל, הבאנו הדברים לרגל יומא דהילולא של הרמב"ם החל ביום שישי).

# אגעד אנק

## על פרשת השבוע

פרשת שמות תשפ"ג

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: [agedank@gmail.com](mailto:agedank@gmail.com)

ועל זה השיבו המילדות: "כי לא כנשים המצריות העבריות" וכיון וגזירתך היא רק על העבריות ולא על המצריות אין כאן דינא דמלכותא, ועל כן "ויצו פרעה לכל עמו" שאפילו על המצריות גזר כדי שתהא גזירתו שווה אצל כולם.

**ותרד בת פרעה לרחץ על היאר וכו' ותרא את התבה בתוך הסוף ותשלח את אמתה ותקחה (ב, ה)**

בגמרא (מגילה יג, א) "ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד אמאי קרי לה יהודיה על שום שכפרה בעבודה זרה דכתיב ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור ואמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה".

וברש"י, (ראה סוטה יב, ב) שירדה לטבול לשם גירות. בספר שי לתורה הביא לבאר את דברי חז"ל מנין הוציאו שנתגיירה, ע"פ מעשה שהיה עם הרב מבריסק:

הרב מבריסק זצ"ל, בעלייתו ארצה נסע באונייה, ועקב הקפדתו הרבה בענייני כשרות, הוא לא אכל מאום. רב החובל ראה שאינם אוכלים, ודאג להם: "אני אביא לכם סיר חדש עם תפוא"א".

הרב מבריסק תמה ושאל את ילדיו: "מה רוצה מאתנו הגוי הזה? הלא הלכה היא ש"עשו שונא ליעקב", ולא יכול להיות שהוא דואג לנו סתם! מה הוא באמת רוצה?" כשחזר רב החובל, שמע את הרב שואל את את השאלה הזאת!

פנה אליו רב החובל ואמר לו "אני יהודי!" והכל הסתדר... וזהו מה שהכריח את חז"ל לומר שבת פרעה התגיירה. אחרת בשביל מה היא הלכה להציל יהודי? על כרחך שהיא התגיירה.

(עלי ורדים)

**ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו (ב, ד)**

משך הזמן שעמדה מרים והמתינה לאחיה, היה שלישי או רבע שעה, כדברי התוספות (סוטה יא, א): "לאו דוקא נקט שעה, אלא שלישי או רביעי".

כנגד אותה המתנה, זכתה שכלל ישראל המתין לה כשנצטרעה במשך שבוע שלם, כמו שאמרו רבותנו ז"ל (ספרי בהעלותך מח): "לפיכך עיכב לה שכינה וארון וכו' שנאמר והעם לא נסע עד האסף מרים".

בענין זה מביא ה"פניני כסף" בשם רבי בנימין זאב וארט מתוק ונפלא – המרגלים הלכו בארץ ישראל ארבעים יום. חז"ל אומרים שהם הלכו רק ביום ולא בלילה. נמצא, אפוא, שהם הלכו בסך הכל ארבע מאות ושמונים שעות (ארבעים יום כפול שתיים עשרה שעות ליום).

כנגד הליכה זו נענשו בני ישראל ללכת במדבר ארבעים שנה. בכל שנה יש שנים עשר חודשים, כך יוצא שהם הלכו כארבע מאות ושמונים חודשים.

בחשבון פשוט נראה, שעל כל שעה של המרגלים, קבלו ישראל חודש במדבר. היסוד הוא: לכל שעה – חודש. (ארבע מאות ושמונים). והנה, אם שעה היא כנגד חודש, רבע שעה הוא כנגד שבוע. כך נשמר היחס.

אכן מרים, שהמתינה רבע שעה, זכתה שעם ישראל המתין לה כנגד זה שבוע ימים!

(רבי ח"י קרלינשטיין – נאה דורש)

**ותפתח ותראה את הילד והנה נער בוכה ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה (ב, ו)**

כתב רש"י: והנה נער בוכה, קולו כנער. ויש להבין למה כתוב 'מילדי העברים זה' היה צריך לומר ילד עברי זה.

מסופר, כי בעת שהמלכה מריה תרזיה מלכה בפראג, הציקו מאד לישראל בגזירותיהם, עד ללא נשוא. והיה שם שתדלן נכבד שקראו לו ר' זלמן קרוב, בעל קול עבה וחזק, והוא קיבל עליו שליחות המצוה לבטל הגזירה. הוא הופיע בפני המלכה, במעמד שרי המדינה לשטוח

ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף (א, ח)

כתב בכלי יקר: אמר אשר לא ידע את יוסף, כי לא ידע מה שקרה ליוסף, כי אחיו היו משתדלים בכל עוז להאבידו ולבטל חלומותיו ולא הועילו להם כל נכליהם אשר נכלו, כי רצון האל ית' היה עם יוסף לגדלו ודבר אלוקינו יקום לעולם, כך פרעה אמר פן ירבה נגד רצון האל ית' שאמר כן ירבה וחשב מחשבות עליהם ולא עלתה בידו כאשר לא עלתה בידי אחי יוסף, ובכל מה שהיה קם על ישראל אותה קימה היתה על המצרים - ועל קדקדם חמתו ירד.

ועתה נתאר לעצמנו איך היה נראה הדבר למעשה, בתיה באה לבית אביה פרעה עם ילד קטן ומושיבה אותו על חיקו של פרעה, מפתו יאכל מכוסו ישתה, והוא מושיען של ישראל, הרי הוא ממש קיום הפסוק 'התעללתי במצרים', כך הקב"ה צווק על העולם, כולם עושים לנגדו והקב"ה משתמש בהם ככלים לצורך התגלות אלקותו ית' בעולם. כך הוא בכל ההסטוריה של העולם, כמעשה דיוסף מוקיר שבת וכל המעשיות שבעולם.

**וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך. (א, יד)**

צריך להבין אריכות הסיפור שהתורה מאריכה מה עבדו בהם, היה די באמרו 'וימררו חייהם בעבודה קשה', מאי נפקותא במאי היה. גם מה שמסיים 'את כל עבודתם וכו'', שלא לצורך לכאורה.

וני"ל, הנה כל ההתחלות קשות [מכילתא יתרו יט, ה], ומי שלא רגיל לעבוד עבודה מאד יקשה עליו, וישבר גופו. מ"מ ברוב הימים יהיה מורגל בזה ולא יקשה עליו כ"כ, כי הרגל נעשה טבע. ולמשל אם יתרגל בעבודת השדה לא יקשה עליו כ"כ, אבל כששוב יתחיל במלאכה אחרת שלא הורגל בה, יקשה עליו מאוד, ויהיה בכלל כל התחלות קשות. אבל, גם לזה יתרגל במשך הימים ויעשה לו כטבע לבסוף. ואח"כ כשיבא לעשות בחומר ובלבנים ולא רגיל בזה יקשה עליו מחדש. וכן הלאה.

ואומר, בוודאי היה קשה מאד לישראל כשהתחילו לשעבד עמהם כי לא הורגלו בזה ובכיוצא בה, מ"מ בימים רבים היה להם להתרגל, אבל מצריים שרצו למרור תמיד חייהם, התחכמו לשנותם ולהחליפם ממלאכה למלאכה, כשעבדו בחומר והורגלו בזה החליפום לעשות בלבנים, ואלו שעבדו בלבנים והורגלו במלאכה זו החליפום במלאכה אחרת. וכן עשו חליפין בעבודה בשדה, כדי שתמיד יוקשה עליהם ויתחילו מחדש מלאכת עבודה שלא הורגלו בה, ויהיו קצין בחייהם תמיד.

וזהו: וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה, באלו המלאכות עבדו בהם בחילוף אותם, את כל עבודתם אשר עבדו, ע"י זה כל עבודתם שעבדו בהם לא היה קל בעיניהם ע"י הרגל, רק היה בפרך כדרשת חז"ל [עין שמו"ר א, טו] המשברת ומפרכסת הגוף וק"ל.

(כתב סופר)

**ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות... ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל הבן הילוד היארה תשליכהו (א, טו כב)**

בעל הקצות החושן (מובא בילקוט הגרשוני ובפנינים יקרים) ביאר את בקשת פרעה למיילדות ותשובתן אליו כך:

דהנה שיטת רבנו תם (ברא"ש נדרים כ"ח) דלא אמרינן 'דינא דמלכותא דינא' אלא כשהגזירה שווה על כל בני המדינה, אבל אם החוק הוא איפה ואיפה בין חלקי העם, לא אומרים בזה דינא דמלכותא דינא. וזהו שבא פרעה בטענה למילדות מדוע 'ותחייין את הילדים' והלא ציויית אתכם להורגם, ודינא דמלכותא דינא.

בקשת היהודים, ובקולו האדיר זעזע את הנוכחים. נגש אליו אחד מהשרים ואמר לו בגערה: לא מן הנימוס לדבר בקול חזק בפני המלכה! השיב להם ר' זלמן בחכמתו: כסבורים אתם שקולי מדבר בפניכם? לא ולא! אלא קולם של רבבות ישראל הנאנחים ונאנקים תחת מצוקת הגזירה, קולם בוקע מתוך גרוני ומבקשים עזרה!

הדבר נתקבל בפני המלכה והנחה עשתה ליהודים. משה רבינו עוד בילדותו הרגיש בצרת אחיו שנגזר עליהם 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, ולכן 'ותפתח ותראהו את הילד' ראתה בתוך התיבה ילד קטן בן שלשה חדשים 'והנה נער בוכה' קולו כנער, קול בכי אדיר פורץ מתוך פיו, אז הבינה בת פרעה את המצב 'ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה' קולו הוא קול כל ילדי העברים הנאנקים בגזירה הרעה הזאת כולם בוקעים מתוך גרונו של משה.

(תורת משה נתן)

ותאמר אחתו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשה מיינקת מן העברית ותינק לך את הילד (ב, ז)

וברש"י והוא מהגמ' סוטה יב, ב "מן העבריות - מלמד שהחזירתו על מצריות הרבה לינק ולא ינק לפי שהיה עתיד לדבר עם השכינה".

מובא ב"שולחן ערוך" (יו"ד סי' פ"א ס"ז בהג"ה) כי אין לתת לתינוק יהודי לינוק מגויה, אם אפשר למצוא מיינקת ישראלית. ובביאור הגר"א (שם ס"ק ל"א) הביא מקור ורמז לזה מהמד"ר פ' שמות ממשה רבינו שלא נתנו לו לינוק מאשה מצרית כי אם מאשה עבריה.

שואל רבי יעקב קמניצקי זצ"ל בספרו "אמת ליעקב", מה הראיה ממשה רבינו, הרי משה היה צריך לדבר עם הקב"ה, ופה שמדבר עם השכינה לא ראוי שיינק מגויה, אך מניין שגם בשאר ילדי ישראל יש להקפיד על כך?

אלא מבואר מזה לימוד גדול בענין החינוך שצריך כל אב לתת לבניו, שלכל ילד יש סיכוי לדבר עם השכינה, וע"כ צריך לחנכו כאילו הוא יהיה גואלם של ישראל. וזה פסוק מפורש "אל תגעו במשיחי" (תהילים ק"ה ט"ו) ומי הם "משיחי"? אלו תינוקות של בית רבן (שבת קיט): כל אחד מילדי ישראל ראוי להיות משיח... ולכן צריך לחנך כל ילד מישראל כאילו הוא כמו משה רבינו, עם כל הקדושה והטהרה....

בספר "מעשה איש" ח"ב מובא שפעם באו לבקש מבחור ישיבה שיארגן קבוצה לעשות פעילות ב'בין הזמנים' בקרב העולים החדשים שהגיעו ארצה בזמן העלייה. הבחור החליט להיוועץ ברבינו (החזו"א) ולשאול דעתו על העניין, והשיבו רבינו אנחנו הרי מתייחסים לכל בחור ישיבה כספק 'גדול הדור' הבא. כי הנסיון מראה שהגדולים לא צמחו דוקא לפי מה שציפו מראש, ולא מי שחשבנו שיהיו הגדולים הם היו אלו הגדולים בסופו של דבר. והנה יש כאלו שאם יילכו לפעילות כבר לא ישובו לאותו 'שטייגען' (כבראשונה באופן מוחלט). הם יקבלו 'גישמאק' בפעילות, ומי יודע אולי אותו אחד היה יכול להיות מגדולי הדור הבא. ומה שיש בחורים שטוב בשבילם שיעשו פעילות? הם כבר ימצאו את הדרך איך לצאת לצורך זה. והוסיף: בחור שכבר הלך אינו מורה לו לשוב, אבל לבחור השואל משיב לו בשלילה.

(עלי ורדים)

ותקרא את שמו משה כי מן המים משיתיהו.

הקשה האור החיים הק' שבכל השמות שכתוב סיבת קריאת אותו השם, כתוב תחילה הסיבה ואח"כ את השם, 'כי ראה ה' כי שנואה אנכי על כן קראה שמו שמעון', 'הפעם ילדה אישי אלי ותקרא שמו לוי', מדוע כאן כתוב תחילה 'ותקרא שמו משה' ואח"כ 'כי מן המים משיתיהו'? בספה"ק אבן שלמה להרה"ק משאמלויה זצ"ל מבאר ביאור נפלא ע"פ המובא בילקוט שמעוני שמות אות תק"כ 'עשרה שמות היה לו למשה אמר לו הקב"ה, חייך מכל שמות שיש לך איני קוראך אלא בשם שנתנה לך בתיה בת פרעה, משה'. וכמ"ש הכתב סופר שבאמת ההורים של משה, עמרם ויוכבד, היו קוראים לו בשם אחר, אביגדור, והקב"ה לא קיבל לקרוא אותו בשם אביגדור, רק קיבל את השם שקראה לו בתיה הגיורת. כי לצדיקים שיש להם נשמות כלליות יש להם כח המושך למשוך את נשמות ישראל להתקרב אליהם. כדפירש הרבי ר' יונתן על הפסוק 'איש יודע ציד איש שדה' שאדם שצריך להשפיע לאחרים, הוא נולד עם בחינת 'מגנט' אבן שואבת כדי שיתחברו אליהם אנשים, ויש צדיקים שיש להם כח של משיכה שיכולים למשוך אחריהם אלפי יהודים. והנה משה רבינו רבן של כל ישראל, בוודאי היה לו כח המושך גדול מאד, והיה לנפשו כח השפעה לכל ישראל, ולא רק לישראל, אלא כל מי שראה אותו, נשתנה במהותו, כדביאר השר שלום מבעלזא ז"ע: 'ותפתח ותראה את הילד ותחמול עליו. בתיה היא נכדה של חם, איך

מגיע אליה מדת הרחמנות והחמלה? אלא שרק ראתה את צורת הצדיק, תיכף השפיע עליה מדת החמלה'. וא"כ מצד בתיה היתה צריכה לקרוא אותו בשם 'משוי', כי הוא משוי מן המים, כמו שאומרים בתפילת גשם 'זכור משוי'. ומדוע נקרא בשם 'משה', כי הוא אינו נמשך אלא מושך את כולם אליו. ולכן כל חכמי ישראל נקראים בשם 'משה', משה שפיר קאמרת, כי יש לכל דיבור של צדיקי אמת כח למשוך את כל נשמות ישראל להחיותם בתחיה. וזה שקראה שמו משה, כי היא ראתה בנפשה שהיא נתהפכה במהותה כשרק ראתה את פניו, והוא זה שמשך אותה לרחוץ מגילולי בית אביה, הוא הוציא אותה מבית פרעה ומשך אותה שתבא לכאן ותוציאנו מהמים, נמצא שלא בתיה משתה את משה, אלא משה את בתיה מגילוליה.

ולכן קרא לו הקב"ה משה, על שם המשיכה שאתה מושך ומציל את ישראל, זהו השם הנבחר שלו. ולא שאר השמות שמרמזים על מדרגותיו העצמיות, כי עיקר מדרגת הצדיק כשאינו עוסק במדרגותיו של עצמו אלא עוסק להציל את ישראל. ולכן הקדים הכתוב 'ותקרא שמו משה', על שם המשיכה שהצדיק מושך את ישראל לתקן נפשו ולהדריכם בדרך החיים. והמשך הפסוק 'כי מן המים משיתיהו' הוא רק ביאור תיבת משה, שהוא מלשון נמשה ונמשך.

רייזמן ד' שמות ע"ה)

המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא (ג' ה)

"אל תאמר לכשאפנה אשנה" - אמרו חז"ל, כי האדם חושב בנפשו לכשירחיב לו ד' את גבולו ויוטב מצבו, אז יעסוק בתורה ובמצות. אבל לא כן עכשיו כשהוא בצרה ומצוקה. ולזה אמר הכתוב "כי המקום אשר אתה עומד עליו" היינו באותו מצב ובאותה שעה - קודש הוא. דאפשר שרצון ד' הוא דוקא העבודה מאותה שעה הדחוקה וכבר ארז"ל במ"ר שה"ש פ"ה הלומד תורה בצער נוטל אלף בשכרו, שלא בצער נופל סאתים. ולפום צערא אגרא אמרו ז"ל.

(חפץ חיים עה"ת)

ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלקים. (ב, ו)

פעם אחת הלך הרה"ק רבי שלום מקמינקא לאסוף כסף לצורך מצוה חשובה, והגיע לביתו של חוכר עשיר, כאשר ביקש להיכנס ולזכותו, הבחין העשיר בבואו ורץ להטמין את עצמו בעליית הגג מתחת לערימת קש...

ביקש רבי שלום להיכנס אל הבית, ונקש על הדלת, אשתו של העשיר ניגשה לדלת ואמרה: "בעלי איננו בבית".

רבי שלום הבין שבעה"ב מתחבא ממנו, ואמר שברצונו לחפשו... האשה הסכימה, ולאחר חיפוש קצר מצאו, בעל הבית עמד כולו מבוויש, כאשר נתפס בקלקלתו, פנה איליו רבי שלום ואמר לו שיש לו הכרת הטוב איליו שבזכותו הבין מאמר חז"ל:

"חכמינו אמרו כי 'גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה'. והעולם שואל מניין למדו זאת חז"ל, אמנם כעת מבין אנכי, כי משה רבנו, כשראה את השכינה, הסתיר את פניו בלבד, ואילו אתה, כשראית אורח, הסתרת את כל גופך"...

ויאמר אל תקרב הלם של נעליך מעל רגליך (ג, ה)

מעשה ברב של 'קראים', שרצה להתווכח עם הרב של עירו על אמיתות דתם, ומי שיצליח, השני יקבל את דתו. והרב קבל ברכה מהגר"א שיצליח.

בעת הכנסו לאולם הארמון, שכח הרב לחלוץ את נעליו כמקובל, ובאמצע האולם נזכר, ואז חלץ אותם ולקח אותם בידיו, והקראי צחק עליו ואמר למלך: תראה איך ההתנהגות שלו אין לו דרך ארץ לפני המלך, בא עם נעליו בידו! אבל הרב ענה לו, כיון שבא יחד עם קראי והקראים גונבים נעליים, ע"כ תפס אותם בידו. הקראי נתמלא כעס ואיבד את עשתונותו והטיח בפני הרב שהוא שקרן ומוציא לעז על הקראים, והמלך אמר שיוכיח דבריו, על סמך מה אמר שהקראים גונבים נעליים. אז אמר הרב: כשנגלה הקב"ה אל משה בפעם הראשונה, אמר לו הקב"ה 'של נעליך מעל רגליך', ומשה רבינו חלץ את נעליו, וכשחזר מלדבר עם הקב"ה, לא מצא את נעליו, כי הקראים גנבו אותם. לשמע הקראי דברים אלו צעק לפני המלך: אדוני המלך, זה שקר גס! שבזמן משה עוד לא היו קראים. אז אמר הרב למלך: רואה אתה אדוני המלך שהוא מודה שדתינו היא הקדומה והנכונה! ואז הודה המלך לדברי הרב ויצא כמנצח ואילו הקראי יצא בבושת פנים מלפני המלך.





משנתלק ה"אבני נזר" זצ"ל מילא את מקומו בנו הגה"ק ה"שם משמואל" זצ"ל, ובנסיעה הראשונה נכנס החסיד עם קוויטל, והרבי הבחין שנכתב רק שמו ושם זו' הבין מאליו שעדיין לא נתברך בזש"ק, לכן בירכו - בלי שישאל - שככלות השנה יפקד בנן זכר!

החסיד אחזו אימה ופחד, ופתח וסיפר לה"שם משמואל" זצ"ל דברים כהויתן מה שהיה לו עם אביו הגה"ק זצ"ל ומה שהשיב לו בעת שהפציר בו ליפקד בבניו. ויהי כשמוע זאת ה"שם משמואל" נחרד מאוד, וקם ממקומו והתחיל להלך בחדרו הלוח וחזור משך עשר דקות כשהוא דבוק ברעיונותיו, ואז אמר להחסיד שלא ידאג ויהיה טוב. ואכן לתקופת השנה נתמלא ביתו אורה ונולד לו בן למזל טוב, ונתגדל כאיש ישר וירא אלקים, ושרד את המלחמה הנוראה. ויהי אחרי המלחמה מצא אותו הרב הוברמאן זצ"ל הנ"ל ובתוך שיחתם שאלו איך ניצל ממלחמות הרשעים, השיבו האיש: שמשך כל ימי המלחמה התחפש ולבש בגדי כומר, וכך ניצל! - אז הבינו את מה שפעל ה"שם משמואל" זצ"ל, שהמתיק הענין שלא יצטרך להיות כומר ח"ו, והפכו לברכה שניצל עי"ז! - זכותו יגן ועל כל ישראל

על כן, כמה הופתע ה"ברכת שמואל" כאשר כעבור שנה התייצב התלמיד בפניו, לקבל ברכת פרידה! כי ברצונו לנסוע לולוזין אם הישיבות וללמוד שם תורה ...

ה"ברכת שמואל" אף הביע את מורת רוחו ולא הסתיר את הקפדתו! לימים - סיפר רבי אריה: כי יודע הוא בבירור שקפידתו של רבו עשתה רושם, ותלה בה כמה וכמה מאורעות ומקרים. יתר על כן, ידע זאת בשעת מעשה, וחש בו במקום. אבל מה יכול היה לעשות, ופחד להישאר במקומו. כי בעל האכסניה בה התגורר, ראה את התמדתו וחשקו בלימוד התורה הק', ושמע על כשרונותיו, על כח זכרונו ועיונו המעמיק, ודחק בו להקדיש מעט מזמנו "להרחיב אופקים ללמוד שופות, חכמות ומדעים", והנער פחד פן יתפתה ויגזור על עצמו מיתה רוחנית, כי בכך אט אט הוא יגורש מגן העדן של התורה בטהרתה. לפיכך מיהר לברוח ממקום הנסיון...

אם כן, נשאל רבי אריה לימים, מדוע לא סיפר זאת לרבו, מדוע לא התנצל בפניו, לא גילה את לבו, מדוע שתק, ומשך עליו את קפידתו? ענה רבי אריה תירוץ מדהים: איך יכול היה - הן אז היה מעביר את ההקפדה על בעל האכסניה, מעורר עליו את הקפדת רבו העושה רושם והוא הרי אכל מפתו, נהנה ממנו, ואיך יוכל להרע לו? מוטב היה לו לשתוק, ולמשוך את ההקפדה עליו ולשאת בתוצאותיו במשך שנים, ובלבד שלא יהיה כפוי טובה!...

עד היכן גודל הדקדוק בהכרת הטוב נראה מסיפור הבא שמובא בספר "שאל אביך ויגדך": ישב המשגיח הגה"ק רבי יחזקאל לוינשטיין זי"ע בחדרו ולמד, והנה פנה לאחד הבחורים שהיו במקום ובקשו לקרוא לבחור פלוני כדי שיביא לו את מעילו (שכנראה הונח בריחוק מקום), שכן קר לו מאד. תמה הבחור: וכי למה אלך ואקרא למישהו אחר, הלא גם אני יכול להביא למשגיח את מעילו? השיב המשגיח: "לאותו בחור חייב אני מכבר הכרת הטוב על טובה מסויימת שעשה לי, ועתה אודות לטובה הנוספת שיעשה לי, ישאר חרות בזכרוני שעלי להכיר לו טובה. אך אם אתה תעשה לי טובה זו, כבר אתחייב בזה בהכרת הטוב לעוד אדם ומי יערוך לי שאזכור לגמול לך כדבעי, אולי אשכח ולא אחזיר... (איש לרעהו)

#### ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור (ב, ה)

חז"ל במסכת מגילה (יג, א) אומרים, שבתיה בת פרעה "ירדה לרחוץ מגילולי בית אביה". כפרה בע"ז, הלכה ויצאה לטהר עצמה מהגילולים שהיו בבית אביה.

בת מלך, עוזבת את הגילולים והולכת לטהר את עצמה מהעבודה זרה, לרחוץ בנהר, לטבטל.

זה לא פשוט וקל גם לאדם מן השורה העושה תהליך כזה, וכאשר בת מלך מחליטה החלטה לעזוב את גילולי בית אבא - הנסיונות גדולים כפליים וההקרבה רבה עד מאוד. ואכן, מיד רואים פה - מורי ורבותי, את הסיעתא דשמיא, שהיא קבלה על אתר, מחמת מסירותה והחלטתה האיתנה להיטהר.

הגיע מלאך ראשון והרג את נערותיה. ונערותיה הולכות על יד היאור, כותב רש"י הקדוש: "הלכת - לשון מיתה, כמו הנה אנכי הולך למות". כי "בא גבריאול וחבטן בקרקע" כמו שאומרת הגמרא (סוטה יב, א) מה יש? מדוע הרגן? - לפי שמחו בה על רצונה להציל את משה.

כשנתלק ה"אבני נזר" זצ"ל מילא את מקומו בנו הגה"ק ה"שם משמואל" זצ"ל, ובנסיעה הראשונה נכנס החסיד עם קוויטל, והרבי הבחין שנכתב רק שמו ושם זו' הבין מאליו שעדיין לא נתברך בזש"ק, לכן בירכו - בלי שישאל - שככלות השנה יפקד בנן זכר!

החסיד אחזו אימה ופחד, ופתח וסיפר לה"שם משמואל" זצ"ל דברים כהויתן מה שהיה לו עם אביו הגה"ק זצ"ל ומה שהשיב לו בעת שהפציר בו ליפקד בבניו. ויהי כשמוע זאת ה"שם משמואל" נחרד מאוד, וקם ממקומו והתחיל להלך בחדרו הלוח וחזור משך עשר דקות כשהוא דבוק ברעיונותיו, ואז אמר להחסיד שלא ידאג ויהיה טוב. ואכן לתקופת השנה נתמלא ביתו אורה ונולד לו בן למזל טוב, ונתגדל כאיש ישר וירא אלקים, ושרד את המלחמה הנוראה. ויהי אחרי המלחמה מצא אותו הרב הוברמאן זצ"ל הנ"ל ובתוך שיחתם שאלו איך ניצל ממלחמות הרשעים, השיבו האיש: שמשך כל ימי המלחמה התחפש ולבש בגדי כומר, וכך ניצל! - אז הבינו את מה שפעל ה"שם משמואל" זצ"ל, שהמתיק הענין שלא יצטרך להיות כומר ח"ו, והפכו לברכה שניצל עי"ז! - זכותו יגן ועל כל ישראל

על כן, כמה הופתע ה"ברכת שמואל" כאשר כעבור שנה התייצב התלמיד בפניו, לקבל ברכת פרידה! כי ברצונו לנסוע לולוזין אם הישיבות וללמוד שם תורה ...

#### יוקים מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף (א, ח)

"אשר לא ידע את יוסף" - עשה עצמו כאילו לא ידע ואינו מכירו. ובמדרש רבא מובא: אשר לא ידע את יוסף, וכי לא היה מכיר את יוסף? הרי יוסף היה המשנה למלך והציל את מצרים מחרפת רעב? אלא אמר רבי אבין: משל לאחד שרגם אהבו של המלך. אמר המלך: התיזו את ראשו, כי למחר יעשה בי כך. לכך כתב עליו המקרא, "אשר לא ידע את יוסף" כלומר, היום עשה עצמו "אשר לא ידע את יוסף" למחר - הוא (אותו פרעה) עתיד לומר (שמות ה, ב) "לא ידעתי את ה..."

ובמשנת רבי אליעזר (פרק ז) מסביר את דברי המדרש: מכאן למדו חז"ל אין לך קשה לפני הקב"ה יותר מכפיות טובה! לא נטרד אדם הראשון מגן עדן אלא על כפיות טובה. אף אבותינו במדבר, לא כעס עליהם הקב"ה אלא על כפיות טובה. וכשהיו אבותינו בארץ לא היו חטאותיהן אלא על כפיות טובה.

מפני מה ענש הכתוב ביותר לכפויי טובה? מפני שהוא כעין כפירה בעיקר, בהקב"ה, אף הכופר בהקב"ה כופר טובה הוא. כי האדם הזה הוא כופה טובתו של חברו, ולמחר הוא כופה טובתו של קונו. וכן הוא אומר בפרעה "אשר לא ידע את יוסף", ולכאורה איך יכול שלא לזכור את עצותיו וחסדיו של יוסף כלפי עמו?

אלא שהיה יודע ולא השגיח עליו וכפר בטובתו - היה כפוי טובה, ולבסוף כפר בטובתו של הקב"ה שאמר "לא ידעתי את ה...". הא למדת שכפיות טובה הוקשה לכפירה בעיקר!...

ובספר "איש לרעהו" מובא בשם הגאון בעל ה"מכתב מאלהיו" רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל מהו ההסבר, מדוע "הכופר בטובתו של חברו לבסוף כופר בטובתו של הקב"ה?"

כי האדם נוהג בכל מעשיו כפי כוחות נפשו. אם כעסן הוא, יכעס בכל ענין שיביא זה, ואם גאה הוא, יתגאה בכל מקום שהוא. אם טוב לב הוא, יתנהג בטובה עם הכל, וכן רע הלבב, על כן, כפוי הטובה, לא יהיה כן רק כלפי בני אדם, אלא כשם שיכפור בטובתו של חברו, ככה יכפור בטובתו של הקב"ה, ולא יבדיל ביניהם. שהרי כפיות טובה היא בתכונת נפשו, אם כן גם לפני הקב"ה יתנהג כפי תכונה זו...

חשוב לציין, כי הגרועים שבכפויי הטובה, לא זו בלבד שאינם מכירים טובה, אלא עוד משיבים רעה תחת טובה, על ידי העמדת פנים כאילו נפגעו כביכול, מן הטובה שעשו להם. ובכך מוצאים היתר לעצמם להעזי פניהם, ולהרע למיטיבם אף יותר מאשר ירעו לאדם אחר...

על תופעה מוזרה זו עמד הגה"ק הסטייפלר זי"ע בספרו "חיי עולם" ואף נתן טעם לכך, ואלו דבריו: "וככה תראה בכמה אנשים המדה הרעה והמנוולת לשלם רעה תחת טובה, היינו לעשות רעות למי שהטיב לו. ולאיש אשר לא היה לו עמו שום עסק לא ירעו ולא ישחיתו, אשר ייפלא מאד על התאוה המשונה הלזו להרע דוקא למי שהטיב עמו."

ואגב, מביא הסטייפלער בקשר לזה מה שמסופר בספר "חוט המשולש": שהיה פעם אדם שהעזי פניו נגד הגה"ק בעל ה"חתם סופר" זי"ע והרע לו ביותר. אמר עליו ה"חתם סופר": "תמה אני, שאיני זוכר שעשיתי לו טובה מעולם, אשר עבור זה יהא מעונין להרע לי..."

בחז"ל (שם) כתוב שהן אמרו לה: כאשר מלך גזור גזירה, הרחוקים מהמלך חושבים אולי לעבור על גזרה, ספק עושים כך ספק אין עושים, אבל הקרובים למלך ודאי לא יבגדו בפקודה, אינם מסוגלים לעבור על גזירת המלך. הרי המלך ציוה: "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", לפי החוק חובה להרגם, ובוודאי שהתינוק הנמצא כאן הוא יהודי, מי יכול להניח ילד על שפת היאור? ודאי תינוק יהודי הוא, ואת הולכת להציל אותו, לעבור על גזירת המלך אביך?!

נסינות. הם היו שטן שבא למנוע ממנה לעשות את המעשה הטוב. קשה לה, נו, לכל אדם יש נסינות. והיא זכתה שעל המקום בא המלאך וחבטן - הרג אותן, ובטלו הקשיים הללו! היא קבלה סיעתא דשמיא מיוחדת, להקל עליה את הנסיון.

ולא עוד, אלא "ותשלח את אמתה ותקחה" - ידה התארכה כמו מכאן (מקום הדרשה) עד אחרי הכביש הסמוך - שישים אמה. פתאום היד מתארכת, א נס גלוי! סיעתא דשמיא.

שמעו נא את אשר אומר רבנו יונה בשערי תשובה (שער א') "והתבאר בתורה, כי יעזור ה' לשבים כאשר אין יד טבעם משגת", היינו סיעתא דשמיא למעלה מן הטבע, ומוכח כן מבתייה שסיעו לה וגם זכתה באותה שעה גורלית להציל את משה רבינו ע"ה.

מה התרחש אחרי זה?  
"ותפתח". אני מתפעל תמיד ממה שהיה שם ממש מבהיל ומרעיד. עד לפני זמן מה היתה בגילולי בית אביה ועכשיו "ותפתח ותראה את הילד" שראתה שכינה עמו.

אין לנו מושג מה המשמעות לראות שכינה. זו הרי דרגה עליונה נוראה שהגיעה אליה מיד כאשר ירדה לרחוץ מעבודה זרה.

"הבא ליטהר מסייעין אותו" - ככל שיש יותר "הבא ליטהר" ככה יש יותר "מסייעין אותו". כזו סיעתא דשמיא מקבלים.

ראיתי מעשה שמאוד התפעלתי, ובעל המעשה הוא רבי טוביה ויין זצ"ל. מסתמא יש בין היושבי שהכירו אותו, אני הכרתיו, הוא כותב כי שמע את העובדה מפי קדשו של ה"חפץ חיים".

ה"חפץ חיים" ספר כך: היתה שטעטלע [עעירה] קטנה ליד העיר וילנא. כמו בכל תפוצות ישראל, גם בעירה קטנה זו התקיימו שיעורי תורה, בעלי בתים ישבו ולמדו תורה, חלקם בשיעור גמרא, אחרים שיעור משניות, עין יעקב והלכה.

באחד השיעורים למדו באותה תקופה משניות יבמות. ליד החבורה שלמדה את המשניות ישב יהודי קנטוניס.

מי לא יודע את הרקע של היהודים הללו. הצאר הרוסי ימח שמו לקח ילדים, שלח אותם לעשרים וחמש שנה של עבודות המלך - לצבא, במקומות רחוקים שאין בהם זכר ליהודים, בכונה תחילה כדי שלא יפקד עליהם שם ישראל עוד וישכחו בכל היידישקייט. מסכן אחד כזה ישב לידם, איש לא צעיר.

באותם ימים, הלצים היו קוראים לקנטוניסטים "יוונים", שאינם יודעים מימינם ומשמאלם, כך כינו אותם ("המכנה שם לחביריו" - לא פשוט). והקנטוניסט הזה ידע כי הלצים בשטעטל'ע קוראים לו יווני.

כדרכו של שיעור תורה, מתפלפלים, מקשים משיבים ועונים. ובאותו יום, כל הוויכוח היה סביב המילה יבם - היבם היה כך, ואם היבם היה אחרת וכו'. עוד פעם יוון ועוד פעם יוון - הוא שמע יוון!... והבין כי לועגים עליו, חשב בתום לב כי כונתם להתלוצץ בו. התאפק ככל שיכול היה, אבל הם לא פסקו - שוב צוחקים עליו. כמה אפשר לומר "יוון" בשיעור אחד... התמלא בצער נורא.

עד שקם בחרון אף והטיח בהם: "אתם לא מתביישים? מה אני אשם שלקחו אותי מההורים שלי והייתי כל השנים רחוק אצל הגויים? אחרי כל מה שעברתי לא כואב לכם לשבת ולצחוק עלי? ובפעם, פעמיים, לא די לכם? עשרים פעם, שלושים פעם! וכי כך התורה מלמדת אותכם?!"

הם נבהלו. נגשו מיד להרגיע אותו: "חס וחלילה! חס וחלילה! אנחנו יושבים ולומדים משניות יבמות ודברנו על יבם, לא חשבנו עליך חלילה אפילו פעם אחת".

"אתם מספרים לי סיפורים" - אמר בכאב עצור. "תדעו שאיני מוחל לכם, אין לכם כפרה! כך שופכים את דמי, עוד פעם ועוד פעם - יוון!..."

הנוכחים היו אובדי עצות. אמרו זה לזה: מה עושים איתו? כמה שמסבירים לו, לא מצליחים.

האמת של משה רבינו

קם יהודי חכם ואמר לו: "רגע אחד, תהיה רגע בשקט ונסביר לך הכל. איך כותבים 'יבם', מה כתוב בסוף? מ' סופית. יבם. ו'יון' כותבים עם נ' סופית, הנה אתה תראה ותבין שהמילה שונה והמשמעות אחרת לחלוטין, ואיך אתה יכול להגיד שהתכוונו אליך, בשעה שהמילה שונה ואחרת".

הלה שמע ולגלג: "חה חה חה, תודה רבה לך אדוני, אתה יכול למכור לי מה שאתה רוצה. אני לא יודע מה זה מ' סופית, ואם כן מדוע שאאמין לך? איני יודע א' ב', ואיך אוכל להאמין לך ולחברייך - אנשים שלא איכפת להם לשפוך את דמי?!"

תגיד, אז מה אתה רוצה שנעשה כדי להוכיח לך שלא התכוונו אליך? - אתם תלמדו אותי א' ב', ואני אראה בעיניים שלי מה זה מ' סופית ומה זה נ' סופית, אז אבין שלא התכוונתם אלי.

לימדו אותו א' ב'.  
סיים ה"חפץ חיים" את סיפורו: הכרתי את האיש, וכולם היו קוראים אותו הגאון מלייפנישוק! "מא' ב'..."

כי היהודי הקנטוניסט לא נעצר בא' ב', הוא התקדם הלאה והלאה עוד ועוד, ונעשה גאון גדול ששמו נישא ונערץ בפי כל מכריו - הגאון מעיירת לייפנישוק.

יהודי מתרגז למה צוחקים עליו, לימדו אותו א' ב', איזו סיעתא דשמיא בלי גבול!

למדנו מהפרשה לידע ולהודיע ש"הבא לטהר מסייעין אותו", אבל רבותי, כדאי לנו לבוא ליטהר באמת, יותר חזק, יותר עמל התורה, יותר תפילה, יותר לב בתפילה, יותר דקדוקי הלכה - בא ליטהר! הא, אז אומרים בשמים, ככה אתה בא ליטהר? "מסייעים אותו" - נותנים לך סיעתא דשמיא למעלה מן הטבע.

(יחי ראובן)

וישמע פרעה וגו' ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ מדין וישב על הבאר (ב, טו)

בין תחילת הפסוק המספר על בריחתו של משה מפני פרעה, לבין סופו המספר על ביאתו למדין - עברו לדעת הרמב"ן כשישים שנה!! ויש לתמוה, מדוע א"כ קירבתם התורה בתוך פסוק אחד, כאילו היו סמוכין תיכף בזה אח"כ?

ויש לפרש, שבא הכתוב לרמוז לנו הערה נוראה ועמוקה עד מאוד, הבה ונתבונן היטב - כי יסוד חשוב לפנינו!

וראו להקדים, כי כל התורה - היא "תורת משה", הכל הוא דיבורו של ה' אל משה. רק בפסוקים מעטים מתארת לנו התורה את מעשיו של משה עצמו לפני שה' נגלה אליו בראשונה, וכביכול אמר: ראו נא את מעשיו והכיצד נראה משה רבינו בצמיחתו וגדילתו - וכזה ראה וקדש! והנה אם נתבונן בפסוקים מעטים אלו - נראה מתוכם שני דברים עיקריים: הראשון - טוב המידות וגודל החסד, בעזרה לבני, לבנות יתרו ולצאן, והשני - עמידה נחרצת על קו האמת, ללא חת, ללא מורא וללא כל חשבון, בהריגת המצרי, בגערה על הרשע, ובהצלת הבנות מיד הרועים.

והנה נתבונן נא מה נורא המורא, נסור נא ונראה גבורתו של משה רבינו, ומסירות נפשו על עוול פשוט הנקרה בדרכו.

משה בורח ממצרים מפחד ההריגה, ולמה? - כי פעם אחת קינא את קנאת היהודי המוכה בראותו כי כולם שותקים ולא מקנאים על העוול, ובפעם השנייה, למחרת, כשהתערב להציל הנרדף - מיד הלשינו עליו, נתפס, נידון למוות וברח בדרך נס ממש.

אנו לבטח היינו מיד מתחרטים בבחינת "תוהא על הראשונות" ואומרים לעצמנו: מה לנו ולצרה זאת... לשם מה התערבנו במקום לא לנו שתי פעמים?...

ואם היינו סובלים סבל מתמשך מחמת התערבותינו זו - לבטח כל הזמן היה שב לבנו להרהר ולחשוב והחרטה למפרע היתה אוכלת בנו: על מה ולמה עשינו זאת?...

רגילים אנו - לצערינו - לשמוע כאשר אחד נחלץ לעזרת נעשק כל דהוא, איך שרבים סונטים בו בנוסח: "מה איכפת לך", "מה אתה מתערב", "שב בצד", "אתה רק תסבול מכל העניין" וכדו', כהנה וכהנה זמירות ומימרות של "פי הנפש" הנמצאים בשולי המחנה, הקובלים שלא צריך להתערב, ומניחים לקול האמת להיתבע ולהזדעק ע"י ה"ל"ו צדיקים" של הדור שעבר...

האמת של משה רבינו

אך כאן עומד לפנינו משה רבינו במלא יופיו והדרו.

התורה מלמדת אותנו ומספרת לנו כמה סבל משה רבינו ממעשיו כמעט שישים שנה רצופות, שזה כמחצית כל חייו - ועכ"פ לא נתחרט אף לרגע על התערבותו!!

נשמע היטב: כמעט מחצית חייו של משה איש האלוקים, מיטב שנותיו - הוא גלה גלות אחר גלות כדי שלא ייתפס, מחצית חייו הוא משלם בגלות ונדודים את מחירה הכבד של זעקת האמת והתערבות במניעת עוול - ואינו מתחרט ולו לרגע קל!

לאחר שישים שנה של נדודים הוא מגיע למדין, ושם הוא חושב לקבוע את מקום מושבו (ראה רמב"ן), אלא שמיד בהזדמנו לשם - ועודנו על הבאר - הוא רואה עוול...

הוא אינו מכיר אף אחד, אינו יודע היכן יאכל, היכן יישן, מי הם האנשים כאן, אולי כולם מסוכנים ומאיימים, אינו יודע כלום - אבל רואה הוא לפניו עוול - באות בנות להשקות צאן, והרועים באים ומגרשים אותם.

נו, אנו מן הצד הלא היינו זועקים לעברו של משה: חשוב פעמיים! וכי שישים שנה לא לימדוך לקח לא להתערב על ריב לא לך???

אך התשובה היא: לא!!! אדרבה!!! איזה לקח למד משה מכל השנים? - "לקח טוב נתתי לכם" בלא שהות: "ויקם משה ויושיעו!"

והסיבה פשוטה. שכן הנה נחשוב נא לרגע על מה חושב אדם כשסובל שישים שנה כתוצאה מרדיפת האמת? אם מתחרט הוא - יודעים אנו על מה הוא חושב... אך אם לא?

אם לא - אזי בהכרח חושב הוא כל יום ויום רק "אמת!!" הוא חושב: עשיתי טוב! הייתי צריך להתערב ולהוכיח ולקבול על העוול, כי כך מחייב הישר ומידת האמת! אמת, אמת ושוב אמת!!

לאחר שישים שנה של סבל וייסורים לא הרהר משה רבינו לפני שיצא שוב להגן על האמת, כי שישים שנות חזרה על ה"אמת" - הביאו עוד אמת!!

מה יוצא איפוא מחשיבת "אמת" כזאת של שישים שנות סבל? - משה רבינו!!

לפיכך לוקחת התורה את שישים שנות הסבל של משה רבינו, מברירתו מפרעה ועד הגיעו למדין - וכורכת אותם בפסוק אחד, להניחם עטרה לראש משה מקבל התורה, ולהכריז קבל עם ועדה: ראו נא בריה שבראתי בעולמי!!

#### לאמת אין גבול

אמנם עדיין תמהים אנו: כיצד? איך מסתכנים בלי לדעת? איך לא חשש משה רבינו שמא כעת ישלם על המעשה במאה ועשרים שנים של גלות...?

אכן התשובה היא של"אמת" אין גבול, אין מחיר, ואין סוף!! בנוגע ל"אמת" אין פשרות או ויתורים!! אם מחירו של המעשה ההוא במצרים הוא שישים שנות גלות - אז כך צריך להיות, כי זוהי האמת!! ואם כעת יהיה גרוע יותר - אזי שוב אין ברירה, כי זוהי האמת!

ואם א"א להתקיים בכלל בעולם השקר תוך רדיפה ושמירה על האמת - אז נעלה לירח...

לכן משה מגיע לבסוף השמימה ארבעים יום וארבעים לילה - ישמח משה במתנת חלקו!! "אמת זה משה"!!

#### (לב שלום)

שנים רבות אני מחפש פשוט - מה זכתה בתיה בת פרעה, להיות ה'אמא' של משה רבינו?

יאמר האומר - אה, אבל לאמא שלו קוראים יוכבד?

נכון. אבל אומר הכתוב בספר דברי הימים א' {ד, יח} ואש' תו היהדיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי ש' וכו' ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד.

אומרת הגמרא {מסכת מגילה ג, א} - {דברי הימים א ד-יח} ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד. אמאי קרי לה מדוע קורא לה הכתוב 'יהודיה'? על שום שכפרה בע"ז, דכתיב {שמות ב-ה} ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור, ואמר רבי יוחנן: מלמד שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה כלומר לטבול לשם גירות. מקשה רבי שמעון בן פזי: וכי בתיהבת פרעה ילדה את משה? והא רבויי רביתיה והלא היא רק גידלה אותו בביתה! אלא - לומר לך שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. ירד זה משה, ולמה נקרא שמו ירד?

שירד להם לישראל מן בימיו: גדור שגדר פרצותיהן של ישראל; חבר

שחבר את ישראל לאביהן שבשמים; סוכו שנעשה להם לישראל כסוכה; יקותיאל שקו ישראל לאל בימיו; זנוח שהזניח עונותיהן של ישראל; מהמילים אבי {גדור} אבי {שוכן} אבי {זנוח} יש ללמוד שהיה משה אב ראש לבני ישראל בתורה, אב בחכמה ואב בנביאות. ואלה בני בתיה ... אשר לקח מרד. וכי מרד שמו? והלא כלב שמו! אלא אמר הקב"ה: יבא כלב שמרד בעצת מרגלים וישא את בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה.

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה א, אות כו} - היתה בת פרעה מנש' קת ומחבת ומחבתת אותו כאלו הוא בנה, ולא היתה מוציאתו מפלטרין ש' ל מלך, ולפי ש' היה {משה} יפה הכל מתאווים לראותו, מי ש' היה רואהו לא היה מעביר עצמו מעליו. והיה פרעה מנש' קו ומחבקו, והוא נוטל כתרו ש' ל פרעה ומש' ימו על ראש' ו, כמו ש' עתיד לעש' ות' לו כש' היה גדול.

אומר המדרש {ויקרא רבה פרשה א, אות ג} - רבי יהוש' ע דסכנין בש' ם רבי לוי אמר לה הקדוש' ברוך הוא לבתיה בת פרעה, מש' ה לא היה בנך וקראתו בנך, אף את לא את בתי ואני קורא אותך בתי, ש' נאמר: אלה בני בתיה, בת יה ... ואיך נקראה בתיה לפני שהתגיירה?

כותב הספר אשת חיל, {ח"א לגאון ר' יחיאל מיכל שטרן} - בפרקי דרבי אליעזר {פרק מח} הובא המצרים קראו לה בשם 'תרמית' והקב"ה קראה בשם בתיה.

א"כ מכל השמות שקראו לו, הוא נקרא בשם 'משה';

אומר המדרש {ויקרא רבה שם} - אמר לו הקדוש' ברוך הוא למש' ה חיך מכל ש' מות ש' נקראו לך איני קורא אותך אלא בש' ם ש' קראתך בתיה בת פרעה {שמות ב, י}: ותקרא ש' מו מש' ה, ויקרא אל מש' ה.

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה יח, אות ג} - ויהי בחצי הלילה, הדא הוא דכתיב {משלי לא, יח}: טעמה כי טוב סחרה לא יכבה וגו', אתה מוצא ש' אמר הכתוב {במכת בכורות}: כי אין בית אש' ר אין ש' ם מת, היאך אתה מונה כל טפה וטפה ש' היה מוציא מצרי לכל אש' ה ואש' ה או ש' הטפה הראש' ונה הוא בכור ונמצאו כל בנים מתים, ש' נאמר {תהלים עח, נא}: ויך כל בכור במצרים ראש' ית אונים באהלי חם, טפה ראש' ונה. הנקבות הבכורות אף הן מתות, חוץ מבתיה בת פרעה, ש' נמצא לה פרקליט טוב, זה מש' ה, ש' נאמר {שמות ב, ב}: ותרא אתו כי טוב הוא. לפיכך אמר ש' למה: טעמה כי טוב סחרה {משלי לא, טו}: ותקם בעוד לילה, באיזה לילה, ויהי בחצי הלילה.

באים חז"ל ומונים עשרה אנשים שעלו חיים לגן עדן {מסכת דרך ארץ זולא סוף פ"א} - חנוך בן ירד, אליהו, משיח, אליעזר עבד אברהם, חירם מלך צור, עבד מלך הכושי, יעבץ בנו של ר' יהודה הנשיא, בתיה בת פרעה וסרח בת אשר. ויש אומרים אף ר' יהושע בן לוי.

יוכבד אמו של משה - מתה. עמרם אביו - מת. משה רבינו - מת. ורק בתיה בת פרעה נשארה חיה - איך יכול להיות???

יותר מזה, אומרים חז"ל {ילקוט שמעוני, יחזקאל רמז ש"ז} - שלשה עשר הם שלא טעמו טעם מיתה אלו הם: חנוך, ואליעזר עבד אברהם, ומתושלח וחירם מלך צור, ועבד מלך הכושי, ובתיה בת פרעה וסרח בת אשר, ושלשה בני קרח, ואליהו ז"ל ומשיח ור' יהושע בן לוי.

אומר התורה שלמה - בת פרעה. ותקם בעוד לילה - זו בתיה בת פרעה. גויה היתה ונעשתה יהודיה, והזכירו שמה בין הכשרות, בשביל שעסקה במשה, לפיכך זכתה ונכנסה בחייה לגן עדן.

כותב הזוהר הקדוש {פרשת שלח קס"ז ע"ב} - בהיכל אחד יש' בתיה בת פרעה, וכמה רבוא ואלפי נש' ים זוכות אתה, ולכל אחת ואחת מהן יש' מקומות ש' ל אורות ועדונים ללא דחק כלל. ש' לש' פעמים בכל יום הכרוזות מכריזים: הרי דמות מש' ה נביא הנאמן באה! ובתיה יוצאת למקום פרגוד אחד ש' יש' לה, ורואה דמות מש' ה ומש' תחוה אליו, ואומרת: אש' רי חלקי ש' גדלתי אור זה. וזה ענוגים ש' לה יותר מכלם.

נשאלת השאלה - לכאורה הדבר לא מובן. מה זכתה בתיה שלא זכו לזה - לא יוכבד ולא עמרם ולא אף א' אחר?

שנים אני מחפש תשובה לשאלה הזו; שאלתי כמה וכמה תלמידי חכמים שאמרו לי תירוץ שהוא נכון לכאולה - "כך היא הנהגת הבורא וכך רצונו" - אבל השנה בס"ד מצאתי תשובה - מציאה גדולה! - בספר צהלי רוני, שהוא תוספת לספר שנקרא נחלת דבש;

הוא פותח בדברי המדרש במשלי – "ותקם בעוד לילה – זו בתיה בת פרעה. גויה היתה ונעשתה יהודיה, והזכירו שמה בין הכשרות, בשביל שעסקה במשה, לפיכך זכתה ונכנסה בחייה לגן עדן"  
**נשאלת השאלה – מה פירוש 'לילה'?**

ידוע שיום זה גאולה ולילה זו הגלות, שכך אומרת הגמרא {מסכת ברכות יב, א} – אמר רבה בר חיינא סבא משמיה דרב: כל שלא אמר

אמת ויצב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו, שנאמר {תהילים צב-ג} להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות.  
**אומר רש"י – שנא' להגיד בבקר חסדך.** וברכת אמת ויצב כולה על חסד שעשה עם אבותינו היא שהוציאם ממצרים ובקע להם הים והעבירם וברכת אמת ואמונה מדבר בה אף על העתידות שאנו מצפים שיקיים לנו הבטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים ומיד עריצים ולשום נפשנו בחיים ולהדריכנו על במות אויבינו כל אלה הנסים התדירים תמיד.

**מתי הגיעה בתיה בת פרעה להתגייר?**  
**אומרת הגמרא {מסכת יבמות כד, ב} – ת"ר: אין מקבלין גרים לימות המשיח.**

לעתיד לבוא, אומר הנביא {ישעיה נד, יב} **וש' מתי כדכד ש' מש' תיך וש' עריך לאבני אקדח וכל גבולך לאבני חפץ – האבנים המשתלבות של ירושלים יהיו עשויות יהלומים! – מי לא ירצה לבוא ולהתגייר?!** הכסף יחשב לחול!

**מספרת הגמרא {מסכת ב"ב עה, א} – {ישעיה נד-יב} ושעריך לאבני אקדח ואת שערי חומות ירושלים, אמר הקב"ה, אתקין מאבן גדולה שייחקק בה חלל הפתח במקדח. כלומר: אבנים תהינה כ"כ גדולות שכל השער יהיה חצוב מאבן אחת: חלל הפתח, המזוזות, המפתן והסף. כי הא כמותו המעשה, דיתב רבי יוחנן וקא דריש שר' יוחנן ישב והיה דורש על פסוק זה: עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות שהם כגודל של שלשים אמות על שלשים אמות וחוקק בהן פתחים שרוחבם עשר אמות על גובה עשרים אמות ומעמידן בשערי ירושלים וישמשו כשערי העיר ירושלים. לגלג עליו על ר' יוחנן, אותו תלמיד אחד התלמידים, ואמר: "השתא כביעתא דציצלא לא משכחינן הלא אין אנו מוצאים אבנים טובות אפילו בגודל ביצת יונה קטנה! כולי האי משכחינן האם ימצאו בימות המשיח אבנים גדולות כעין אלו שהזכיר רבי יוחנן? לימים לאחר זמן הפליגה ספינתו של אותו תלמיד בים, חזא ראה מלאכי השרת דיתבי וקא מינסרי שיושבים ומנסרים אבנים טובות ומרגליות שהם כגודל ל' אמות על ל' אמות וחוקק בהן חלל שרוחבו עשר ברום בגובה עשרים אמות. אמר להו שאל אותו תלמיד את המלאכים: הני למאן למה מיועדות האבנים הללו? אמרו ליה: שעתיך הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים. אתא לקמיה דרבי יוחנן חזר התלמיד ובא לפני ר' יוחנן. אמר ליה התלמיד לר' יוחנן: דרוש רבי לך נאה לדרוש כאשר אמרת, כן ראית! אמר לו ר' יוחנן: ויקא אדם ריק שכמותך אלמלא (לא) ראית את הדבר בעיניך לא האמנת? מלגלג על דברי חכמים אתה! נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות והמיתו.**

**א"כ אומרים לנו חז"ל, גרים יתקבלו רק לפני ביאת המשיח – לאחר שיגיע משיח זה כבר יהיה מאוחר!**  
**בתיה בת פרעה באה להתגייר בזמן שהם היו בצרות – בזמן שהם השתעבדו בפרך! כאשר הכו בהם! כאשר הרגו אותם! הבת של פרעה גודלת באותו בית שבו התנהל ה'קבינט' של מצרים, שדן כיצד להשמיד את עם ישראל! – וכי את נורמלית ללכת ולהידיבק עכשיו בעם ישראל?! – זה הזמן???" – היא באה להתגייר בדיוק בזמן הכי לא מתאים {לכאורה}! – וזה מה שאומר שלמה המלך "ותקם בעוד לילה"**

**– כאשר היו ישראל רדופים ומוכים; כאשר הם היו בתקופה הכי חשוכה שלהם, אמרה בתיה בת פרעה: "אני רוצה להצטרף לעם הזה! אני רוצה לדבוק באלקים שלהם!", אמר לה הקב"ה: "את לקחת את משה להיות בנך, חייך את תהי בתו – בת – י"ה (בתו של הקב"ה)".**  
**כל התורה שאנחנו לומדים – בזכותה של בתיה בת פרעה, שהצילה את משה רבינו, וכל המציל נפש אחת מישראל כאילו הציל עולם ומלואו!**

**באים חז"ל ואומרים דבר נורא;**  
**מספר המדרש {אוצר אגדות התורה – ערך משה בתיבה} – הניחה יוכבד את בנה בתיבה וחיפתה אותה מלמעלה בוילון דק כמין חופה, באמרה: "מי יודע, שמא לא אזכה ליום חופתו". ואחר נטלה את התיבה והניחה אותה בסוף על שפת היאור והלכה לה.**

**אומר הבן יהודע {סוטה שם} – שעשתה לו אמו חופת נעורים. נ"ל בס"ד כיונה בחופה זו, לעשות פועל דמיוני להמשיך לו שמירה מן אור מקיף, שהוא מסמא עיניהם של חיצונים, כן המצריים יסתמו עיניהם ולא יראוהו, אך הואיל והוציאה מפייה מילין אלו, שאמרה שמא לא אזכה לחופתו, ברית כרותה לשפתים, ולא ראתה בחופתו, כי נשא אשה במדין.**

**אומרת הגמרא {מסכת סוטה יב, א} – {שמות ב-א} וילך איש מבית לוי. להיכן הלך? אמר רב יהודה בר זבינא: שהלך בעצת בתו. תנא: עמרם גדול הדור היה, כיון (שראה שאמר) פרעה הרשע כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אמר: לשוא אנו עמלין?! עמד וגירש את אשתו – עמדו כולן וגירשו את נשותיהן. אמרה לו בתו: אבא קשה גזירתך יותר משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות; פרעה לא גזר אלא בעוה"ז ואתה בעוה"ז ולעוה"ב פרעה הרשע ספק מתקיימת גזירתו ספק אינה מתקיימת אתה צדיק בודאי שגזירתך מתקיימת, שנאמר {איוב כב-כח} ותגזר אומר ויקם לך. עמד עמרם והחזיר את אשתו; עמדו כולן והחזירו את נשותיהן.**  
**ומי השתתף בחתונה המחודשת?**  
**אומרת הגמרא {שם} – הושיבה עמרם באפריון, ואהרן ומרים מרקדין לפניו ומלאכי השרת אמרו {תהילים קיג-ט} אם הבנים שמחה. וכשנולד משה רבינו ונתמלא כל הבית אורה, מה עשה עמרם?**  
**אומרת הגמרא {מסכת סוטה יב, ב – יג, א} – לאחר טביעת המצרים בים סוף נאמר {שמות טו-כ} ותקח מרים הנביאה אחות אהרן וגו. וכי מרים היתה רק אחות אהרן ולא אחות משה? ומדוע איפוא מכנה אותה הכתוב 'אחות אהרן'? אמר רב עמרם אמר רב ואמרי לה ויש אומרים שאמר רב נחמן אמר רב: מלמד שהיתה מרים מתנבאה כשהיא היתה עדיין רק אחות אהרן קודם שנולד משה. ואומרת: עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל, וכיון שנולד משה נתמלא כל הבית כולה אור, עמד עמרם אביה ונשקה על ראשה, ואמר לה: בתי, נתקיימה נבואתיך. וכיון שהטילוהו (את משה) ליאור עמד אביה וטפחה, על ראשה, ואמר לה: בתי, היכן נבואתיך? כלומר, כיצד תקיים נבואתך אם יטבע משה ביאור? והיינו דכתיב {שמות כד} ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו שביקשה מרים לידע מה יהא בסוף נבואתה האם ינצל משה ויושיע את ישראל כפי שניבאה.**

**א"כ יוכבד עושה למשה חופה – למה? היא התייאשה באמרה "כבר לא אזכה לראות בחופתו"; עמרם מתייאש ונותן לבתו סטירה באמרו "נו, איפה הנבואה שלך?!" – וכי יש חושך גדול יותר מזה – אבא שלה לא מאמין לה, האמא מיואשת, הילד כבר נזרק ליאור???" – יכל באותה שעה לעבור מצרי שעשה שחיית בוקר ולהפוך את התיבה ואז הלכה כל הגאולה!**  
**באותה שעה חשוכה, מגיעה בתיה בת פרעה ליאור כדי להתגייר – דוקא בשעה הקשה ביותר מבחינת עם ישראל; אמר לה הקב"ה: "עכשיו את רוצה להתגייר? חייך! אתן לך את האור הכי גדול – את תזכי להציל את נותן התורה!!!" – בשונה מכולם שכבר התייאשו, היא עמדה באמונתה ובאה להתגייר! – ובכך הפכה להיות בתו של הקב"ה, וזכתה למה שאחרים לא זכו!**  
**מה כל זה נוגע אלינו?**  
**לכל א' וא' מאיתנו ישנם ימים של אור וישנם ימים חושך. מאד קל לדבוק בקב"ה בימים של האור, וכמו שכותב החזון איש זצ"ל 'אנשים שזמרת הבטחון על שפתותיהם' – אישה בסדר, ילדים בסדר, פרנסה בסדר, בריאות בסדר – הכל ב"ה הולך אצלם כמו שעון שוויצרי; אשתו נפקדת ב"ה כל שנה, הילדים מתחנכים בת"ת הטובים ביותר, בישיבות הטובות ביותר, ברגע שהם יוצאים לשידוכים – תוך 24 שעות הם כבר מאורסים – הכל מצוין אצלם! – גן עדן בעולם הזה! ותמיד תשמע מהפה שלהם "ברוך ה'!" – כל זה עד מתי? עד שמתחיל להיות 'באג' במערכת ©;**  
**כותב החזון איש {אמונה וביטחון, פרק ב} – נקל להיות בוטח בשעה שאין עיקר התפקיד של הביטחון, אך מה קשה להיות בוטח בשעת תפקידו באמת, נקל לשגר בפיו ובשפתיו את הביטחון, שהוא להלכה ולא למעשה, רק כמתענג על דמיונות מזהירים ומשמחים, ומרוב הימים הוא מטעה את עצמו ומטעה את אחרים, כי אמנם עלה על בני גילו במידת הביטחון, ולאמיתת הדבר משמש במדה זו להטבת חלומות נעימים על העתיד הכמוס.**

אתה בא לא 'מ'זמרי הבטחון' ואומר לו שיש לך קשיים בפרנסה – "דוד, מה קרה לך?! מה אתה בלחץ?! הקב"ה זן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כנים. מה אתה מודאג?! בחיך, הדלקת נר לרשב"י?! תתחיל להדליק, תראה איך הכל זורם! אם תרצה אתן לך קמע, תראה איך יתחילו לצמוח לך חרובים בפתח הבית" ©

הוא מאמין חזק בכל הפסוקים, הוא יודע כל מה שזו בענייני הביטחון! יש לו ברור ה' סופר-מרקט עם שמונה קופאיות, מרויח טוב, הכל הולך מצוין ברור ה'! כל מי שבא אליו עם קשיים בפרנסה, נותן לו עלה אחד מהערבה – "קח את זה, אתה תהיה מסודר".

יום אחד מתעורר האיש ומוצא שלט מול ה'סופר' שלו – 'כאן יפתח בע"ה בל"ג בעומר סופר רמי לוי'; הדופק כבר לא עובד כמו שצריך... "אתם מכירים את מי שפותח כאן את החנות?" "רמי לוי"

"אין מקום אחר, רק פה!?!?" "אדון דוד, מה קרה?! אתה רוצה, יש לי פה ערבה... תדביק את זה על החלון של רמי לוי" ©

כל 'זמרי הביטחון' הם זמרים, כל זמן שלא נגעו להם ב'רגלים' שלהם. ברגע שמישהו נגע להם בפרנסה, כל השירה של הביטחון נעלמת. ואז מה הוא עושה?! בהתחלה לא נעים לו, כי הוא היה 'זמר הביטחון מספר 1'. אבל אחרי שמתחילים לטפס לו על הפרנסה, הוא מגייס את כל 'כוחות הביטחון', כדי להילחם כנגד אותו בנאדם – "דבר איתו... יורד לשדה חבירו"... תגיד לו שאני אפעיל את הרב הזה, שיוציא עליו חרם ויגמור לו את העסק! הוא בא ופותח לי עסק מול החנות!?!"

"אדון דוד מה אתה בלחץ?! יהיו פה הרבה סופרים בסביבה, אם אצלי לא יהיה חלב, אז יקנו אצלו... מה הבעיה?! אתה חושב שיחסר לך משהו ממה שנגזר עליך!?"

אומר החזון איש, כל 'זמרת הביטחון' נעלמת לבנאדם ברגע שנגעו בו – זה לא נקרא 'אדם מאמין'. הניסיון של האדם הוא כאשר הכל חשוך אצלו ולא הולך לו שום דבר – שהילדים לא הולכים בקו שלו, והבריאות רופפת והפרנסה ברצפה – אז הוא נבחן! ברגעים האלה זה החכמה לדבוק בקב"ה! – ואם כך הוא יעשה, הוא יזכה לנסי ניסים!

מובא בשם החפץ חיים [שם עולם, פרק כ"ב], אומר דוד לשלמה בנו: {מ"א ב, ז} ולבני ברזלי הגלעדי תעש' ה חסד והיו באכלי ש' לחנך כי כן קרבו אלי בברחי מפני אבש' לום אחיך – מה פירוש "קרבו אלי"?

כותב הספר זהב מרדכי – וצריך ביאור הלשון "קרבו אלי", שהרי ברזלי ובניו הם שעשו חסד עם דוד, שקרבו אותו וסעדו אותו בעת צרתו, והיה מן הראוי לומר כי כן "קרבו אותי"?

ושמעתי בשם החפץ חיים שביאר, דעל מעשה החסד שעשו עם דוד עדיין לא היה מגיע להם שכר כה גדול של "והיו באוכלי שלחנך", ולכן דייק דוד לומר "כי כן קרבו אלי", והיינו שהמשיכו לכבד אותו כמלך אע"פ שהיה בלא שררה ובלא עם, ועבור זאת קבלו שכר של קרבה למלכות "והיו באוכלי שלחנך".

א"כ לדבוק בקב"ה שהכל הולך – זו לא חכמה. החכמה היא להתקרב אליו גם כשקשה לך! כשהכול הולך קשה – שם תדבוק בו! (ברוך שאמר)

#### חופת נעורים - רבי שבת יודלביץ

"הנה נער בוכה, קרי לה נער וקרי לה ילד ותקח את הילד? תני הוא ילד וקולו כנער דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה א"כ עשייתו בעל מום למשה רבינו ע"ה (שכילד היה לו קול נער) אלא מלמד שעשתה לו אמו חופת נעורים בתיבה אמרה שמא לא אזכה לראות בחופתו" (מדרש רבה) אי, לב של אם רחמיאית. לב של אמא. הכניסה אותו אמו לתיבה וחופה על ראש - "שמא לא אזכה לחופתו".

מספרים סיפור, ואספר לכם:

בעיר גדולה באוסטריה התאספו יחד בעצה, לבנות בית כנסת גדול לרומם בית ה'. לקראת הנחת אבן הפינה הודיעו בעיר כי כל איש אשר "ידבנו לבו" לתרום זהב כמשקל אבן הפינה, הוא זה שיתכבד בהנחת אבן היסוד. כמו כן, רב העיר שהיה מקובל גדול גאון וצדיק מופלא, הבטיח שהנותן את האבן יבקש ויקבל ברכה והבטחה - על כל אשר יחפוץ.

בין הקהל שהתאסף לשמחה של מצווה עמד יהודי, כמדומני שהיה רופא, והוא נאות לתרום זהב כמשקל האבן - סכום עתק. הוא זכה ביריית אבן הפינה לכבודה של המצווה.

עם סיום המעמד הוא לא המתין זמן מיותר, אלא פסע לבית הרב הקדוש על מנת לבקש ברכה והבטחה.

"מה בקשתך?" שאל הרב.

"רבי, ממון יש לי די והותר, גם כסף וזהב, אך ילד אין לי. רצוני שהרב יבטיח לי ילד..."

"אוהו", הרבי הזדעזע "שאלה קשה שאלת בני". לבקשה קשה כזו, לא פילל.

"אם רצונך בילד, תאלץ להמתין לי שלשה ימים" השיב הרב ועיניו תלויות לשמים.

לאחר ג' ימים הוא נקרא אל הרב שאמר לו: "בסדר, אפשר להבטיח לך, אבל הדבר יעלה לך ביוקר רב" היהודי עמד נרגש:

"אם אתה חפץ מאד בילד, ראשית, תאבד את כל כספך, שנית, עוד קודם שהילד יוולד - אתה תמות".

"אני מסכים! מקבל על עצמי, העיקר ילד. כדאי לי הכל" השיב בהחלטיות הביט עליו הרב והוסיף "אבל תנאי שלישי, לאחר שהילד יצא לאויר העולם, גם האם תמות".

"על התנאי השלישי, אינני בעל הבית, עלי לשאול את רעייתי". טוב.

הוא שב לאחר כשעה עם הסכמה. הם הסכימו - היא והוא. מסירות נפש. הרבי הבטיח ובירכם. וחיל - ורעה - יאחזון...

ואכן, העניינים החלו להתגלגל בקצב מהיר:

חלפו שבועות מספר ונכסיו החלו לצבור הפסדים. עסקיו הסתבכו ובזמן קצר איבד את רוב רכושו בעסק ביש. בחלוף זמן נוסף מצבו החמיר ובמהלך חודשי העיבור הוא נותר עני ואביון. כחודש לפני הלידה - הוא נפל למשכב ולאחר כשבועיים שבק חיים.

האם עתירת הנכסים, לשעבר, נותרה ללא פרוטה והתביישה להשאר בעיר. נטלה את שארית חפציה ונדדה לעיירה אחרת.

סמוך מאוד לפני הלידה היא יצאה לדרך, כאשר בכונתה להגיע לכפר סמוך וללדת שם. הדרך היתה קשה, קור, רוחות וגשמים עם שלג כבד שהחל לרדת. חולשה רבה תקפה אותה, וחששה שהנה היא הולכת לקפוא מקור. עד שלפתע נצנץ כבר מרחוק אור מפאתי הכפר. היא אזרה את שארית כוחותיה וצעדה עד הבית בקצה הכפר. היה זה ביתו של האופה. אותו אופה מלבד היות אופה, היה צדיק גדול.

נקשה האשה בדלת החצר. בני הבית הזדרזו לארחה ולסדר לה מיטה למנוחה. לא חלפו שעות ספורות - והיא חבקה בן. נתמלא הבית אורה.

האם נישקה את הילד חיבקה וגיפפה אותו בכל ליבה, גאתה בבכי נרגש - בכי של פגישה ראשונה עם בנה הנולד לאחר שנים רבות, מי יכול לתאר את הרגשות, ובכי של פרידה, אהה אלוקים...

כחלוף יומיים ילדה גם אשתו של האופה. היא - חבקה בת.

אמרה אם הבן לבעלת הבית נעשה להם חופת נעורים קטנה במיטתם, נעשה שידוך. כך עשו.

למחרת הברית, נפטרה אם הילד, והסתלקה לבית עולמה, מנין אנשים מצומצם ליוה אותה לבית העלמין.

הילד הקטן נותר בבית האופה ובעלת הבית גידלה אותו שנים רבות במסירות. ומי היה ילד זה? המהרש"א!

לאמו היולדת קראו רחל, אבל מהרש"א ראשי תיבות: שמואל אדליש, כלומר שמואל בן אדל. שמו ושם ספרו בישראל - מהרש"א נחקק בגמרא על שם אמו האומנת מרת אדל!...

כאשר גדל המהרש"א - לאיש, יצא שמו בעיירות הסמוכות. רבים ביקשו לקחתו לחתן. הוא מיאן: "לא" השיב "ערכו לי כבר חופה בהיותי בעריסה אתחתן עם בת האופה. אמה של בת זו - גידלה אותי, הייתי לה לבן - ולהם אני חב את חיי". ועל שם אמו זו הוא נקרא: מהרש"א.

הבנתם? "אמר הקב"ה, מכל עשר שמות שיש לך איני קורא אותך אלא משה, בשם שקראה לך בתיה בת פרעה" - האם האומנת, האם שגידלה אותו!!

#### החלום

נספר מעט על המהרש"א.

מספרים כי למהרש"א היו שערות ארוכות וקשרם לחבל היורד מתקרת הבית, וכך למד תורה בלילות, כאשר נרדם וראשו היה נשמש מעייפות חש בכאב מהשערות הקשורות, ועל ידי כך התעורר והמשיך בתלמודו. סיפרו עוד כי פעם אמר אחד מתלמידיו בשעת השיעור כי הוא חפץ לישון. הגיב המהרש"א,

"אם התעייפת ונרדמת כאן ניחא, אבל לקום וללכת לישון, אתמהה!?!..."

כידוע, בשעתו קמו לו מתנגדים בעירת מגוריו. שמש בית הכנסת בעירו של המהרש"א היה צדיק גדול, ולאחר חצות הלילה היה נוהג לסגור את

בית הכנסת ולסובב את הבימה שבע פעמים ובסבבו סיים את ספר התהילים בשבע פעמים, באחד הלילות נפלה עליו תרדמה, והנה בא איש אחד, ועוררו. יהודי בעל קומה גובהה והדור מאד! ושוב נרדם, והנה אדם נוסף לקראתו מעוררו משנתו בחזקה, ושואלו: "היכן מתגורר רבי שמואל בן רבי יהודה לוי (שם אביו של המהרש"א)?" פניו של האיש האירו כספירים. שאלו השמש "ראשית, אמור לי מי אתה ומה שמך?"

"אני אליהו הנביא."

"ומי האיש הראשון שראית?"

"הוא שאול הקדוש מלך ישראל". ומה מעשיכם כאן? "בשמים, בבית דין של מעלה מתנהל דין מסויים בענין שאול ודוד המלך, כאשר הפסק צריך להינתן על ידי חכם וגדול מהעולם הזה, - והוא המהרש"א. לכן באנו אליו". הוסיף אליהו הנביא לאמור: "הזהרו בכבודו כי גדול הוא מאד, תורתו וצדקתו חשובה בשמים! אבל אל תספר מה שראית כי ביום שתגלה את אשר ראו עיניך מות תמות".

השמש לא התאפק, ולאחר כמה ימים עלה על הבימה במרכז בית הכנסת, ואמר בקול גדול: "ישנם מתנגדים למהרש"א, בתוכנו מתהלכים מחרחרי מחלוקת לדבר עתק על צדיק, אך דעו לכם כי כך וכך הווה מעשה, ובמעשה זה נודע לי, כי המהרש"א בדורנו הוא פוסק בשמים. החלטתי לספר לכם על כך אפ"פ שאני מסיים את חיי בעקבות הגילוי. וזה יהיה לכם האות והסימן כי הסיפור אמת, כאשר אסתלק מהעולם בימים הקרובים ממש". וכך הווה. מאותו יום פחדו ללחום במהרש"א.

הרב שמואל אידליש - בן אדל - "ויהי לה לבן".

### שכר שיחה נאה

"ליכא מידי דלא רמיזא באוריתא" (תענית ט ע"א), אין לך דבר שאינו רמוז בתורה. לא תמיד מחפשים, ולא תמיד מוצאים, ולא תמיד מפיקים את הלך הנכון. ובי היה המעשה -

סובבתי בארצות הברית, לטובת מוסדות התורה. שבעה כוללי אברכים, ובהם מאות לומדים בעלי משפחות, ואני שלוחם. הזמן קצר והמלאכה מרובה. פקדתי את מעונו של סוחר עשיר בר אורין, יודע ספר ומוקר תורה. קבלני בחביבות והתפתחה שיחה בדברי תורה. זה חלק מהטכס, חציו לה' וחציו לכם. והוא, ברוך השם, כגל של אגוזים. אתה נוטל אחד, ועשרה מדרדרים אחריו. כל אמרה, "שומע ומוסיף". אין מה לומר, היה נחמד. שעה של קורת רוח. הכלל, הגיע למעשה, והצטדק: העסקים אינם כתמול שלשום, אדרבה, שאאציל לו ברכה. הפעם, אין ביכלתו לתרום.

האמת, גם אם לא כעסתי, הקפדתי. הכל יודעים מדוע אני בא, ודאי שלא כדי להעביר ערב בווארטים קלילים. זמני יקר, והאברכים תלויים בי. היה אומר בתחילת הערב, והייתי ממשיך לכתובת הבאה, למה עשה לי את זה.

אילו היה אומר מראש: המצב קשה, אין לי, אולי הייתי משכנעו. הייתי מזכיר לו דברי הגמרא (גטין ז ע"א): אם רואה אדם שמוזנותו מצומצמים יעשה בהם צדקה, ושוב אין מראים לו סימני עניות. וכתב הרמב"ם (הלכות מתנות עניים פ"ו ה"ב): לעולים אין אדם מעני מן הצדקה, ואין דבר רע ולא הזק נגלל בשביל הצדקה. יש מה לומר. ישתכנע, ירויח. אם לא, אמשיך הלאה. אבל מה כעת. בזבז לי ערב.

אמרת: "עשית לי תרגיל, למדת ממשה רבינו" -

על כך לא חשב! ממשה רבינו, מה למד?!

אמרת: "זה שייך לספור" -

אמר: "אדרבה!" יהיה זה סיום נאה לערב נפלא.

אמרת: "הספור ידוע, החוזה מלובלין זצ"ל בקש בעל תוקע למנינו. הואיל ותקיעת שופר 'חכמה ואינה מלאכה' (ראש השנה כט ע"ב) בחר ב'חכימא דיהודאי', רבי בונים מפשיסחא זצ"ל, שהיה מצעירי תלמידיו. נאות הרבי מפשיסחא, אבל הודיע שאינו יודע כונת התקיעות. קבע לו החוזה זמן, ולמדו עומק כונת התקיעות דמיושב ודמעומד ברוממות השגותיו. והרבי מפשיסחא "שומע ומוסיף", ושואב מלא חפנים ממעניות החכמה. כשסיים לימוד כונת התקיעות, הודיע לחוזה שבעצם אינו יודע לתקוע... יש לחפש בעל תוקע אחר, בקי ורגיל...

תמה החוזה, אף הקפיד: למה לא אמרת מראש, כשהצעתי לך את התפקיד?!

ענה: למדתי זאת ממשה רבינו, אב הנביאים. כשנגלה אליו הקדוש ברוך הוא בסנה ואמר לו: "לכה ואשלחך את פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים" (שמות ג, י), חקר: "הנה אנכי בא אל בני ישראל

ואמרת להם אלקי אבותיכם שלחני אליכם, ואמרו לי מה שמו, מה אמר אלהים" (שם, יג). ובארו רבותינו ששמותיו של הקדוש ברוך הוא כפי הנהגותיו, "שמי אתה מבקש לידע, לפי מעשי אני נקרא" (שמות רבא ג, ו). ובקש לדעת מה הנהגה העליונה ביציאת מצרים, והודיעו הקדוש ברוך הוא שם הנהגת ספירת כתר עליון (תקוני זהר נא, ב), "אהי"ה אשר אהי"ה" (שם, יד). היש לנו מושג מה התגלה לו באותה שעה, הלא אמרו (ברכות ז ע"א) שהיתה זו עת רצון להשיג בלא הגבלה! והורוהו שלשת האותות שיעשה לעיני העם, וגם בהם לקחים וסודות אין מספר -

ואז אמר: "בי ה', שלח נא ביד תשלח" (שמות ד, יג)...

ויש להבין: אם נחוש היה בדעתו כי "לא איש דברים אנכי" (שם, י), מדוע שאל "מה שמו" וחקר לאותות? אלא שרצה לדעת ולהבין ולהשיג ולא היה בדעתו ללכת...

אף אני כן, סיים הרבי מפשיסחא. רציתי לדעת הכוונות לאשורן, ולתקוע אין ביכלתי...

אף אתה כן - סימתי - ישבת ושאלת ודרשת ושמעת, ולבסוף הודעת שאין ביכלתך לתת, ממש כמשה רבינו...

כמה שמח לשמוע שלמשה רבינו, ולרבי מפשיסחא, ולא עצמו, ראש אחד!

כבר ספרתי - הגאון רבי אייזיל חריף זצ"ל הקשה קושיא חמורה ותריך תרוץ חריף, כדרכו. היה שם אחד, מאותם הקופצים בראש. קרוב לודאי שלא הבין לעמקם, לא את הקושיא ולא את התרוץ. אבל שמע 'בערך' וקרא: "הרי ממש כך הקשיתי גם אני, וכך תרצתי! לי ולרב ראש אחד!"

(להגיד)

"אין ספק", הסכים עמו רבי אייזיל, "אבל הראש האחד שוכן על כתפי..."

"טוב", סימתי. "אבל אם נהגת כמשה רבינו - אז, במטותא, עד הסוף!"

לא הבין: "מה פרוש 'עד הסוף'?"

הסברתי, ואין פשוט מזה: "הקדוש ברוך הוא נגלה למשה רבינו ושלחו בשליחותו. חקר משה רבינו להנהגת הבורא ביציאת מצרים להשגה והבנה, ולאחר מכן הודיע שאין ביכלתו. עד כאן, נהגת כמוהו -

אבל בסופו של דבר הרי הלך בשליחות הבורא!"

אף אתם, הודעתם שאין ביכלתכם. אבל זה לא נעצר כאן. בסופו של דבר, פתחו נא ידכם!"

חייך חייך רחב, והתברר שבכל זאת יכל...

(והגדת)

"בן אמך תתן דפי"

לכתחילה, חשב הגאון רבי ישראל מסלאנט זצ"ל להיות נחבא אל הכלים, צדיק נסתר. לשם כך השתלם במקצוע הנגרות, להיות 'גדול, הנהנה מיגיע כפיו'. למד להתפלל במהירות עצומה עם כל הכוונות ושינן את כל הש"ס בעל פה כדי שיוכל להגות בו תוך כדי עבודתו, לקיים "יגיע כפיו כי תאכל, אשריך וטוב לך" (תהלים קכח, ב), יגיע כפים ולא יגיע מח.

ולבסוף החליט שלא לשם כך נתנו לו כוחות כבירים. מצא לנכון לזכות את הדור ואת הדורות הבאים בתנועת המוסר בחתירה לשלמות אישית כוללת, בין אדם למקום ובין לחברו. כדי שיתקבלו דבריו, הסכים לגלות את גאונותו העצומה. הגיע לילנא, מטרופולין של תורה, קבע למודו בבית הכנסת שבחצר זריצא והחל להשמיע את שעוריו המדהימים, שארכו שלוש וארבע שעות ובהם בלל חצי הש"ס בחריפות עצומה, כשהלומדים אינם מספיקים אלא לרשום מראי מקומות וראשי פרקים. לאחר מכן, העידו, נזקקו לשבועיים ימים כדי לעמוד על מהלך שיעור אחד. בהקדמת הספר "עולת שמואל" כותב המחבר: "בשנת ת"ד דרך כוכב חדש בשמי התלמוד בוילנא בהופיע בה הגאון הגדול והנפלא מוה"ר סלנטר זצ"ל שהראה נפלאות בעוצם חידודו ופלפולו שהפליא לב השומעים ותהום כל העיר בבוא אליה רב גאון חריף כזה. הצעירים המצוינים בהלכה התקנאו בו, ויחחרו בכל עוז לעשות כמתכנתו ולחבר פלפולים שנונים כמוהו".

בוילנא נודע לתהילה ישיבת 'רמיילס', בראשה עמדו הגאונים רבי מרדכי מלצר זצ"ל בעל "תכלת מרדכי", ורבי אליעזר טייץ תלמיד הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל. כשעזב רבי אליעזר טייץ את משרתו, הוצעה לרבי ישראל מסלאנט. שמח להזדמנות להרחיב מעגל השפעתו, שהרי זו היתה כל מטרותו. החל להרצות שעוריו בישיבה, והם הפכו לאבן שואבת ללומדי העיר גאוני התורה. חש רבי ישראל שבעקפיץ נפגע מכך מעמדו של רבי מרדכי מלצר, ראש הישיבה הוותיק. לא היסס, והתפטר ממשרתו ויתר

על המעמד וההשפעה והמשכורת, ושב ללמוד בבית הכנסת שבחצר זריצא!  
ממי למד זאת? מהתורה, וממנחיל התורה.

כידוע, עוד לפני לידתו נועד משה רבינו להיות מושיען של ישראל (סוטה יב ע"א), הנתונים בשעבוד קשה ומו. הצטער בצער כל יחיד מהם כאילו היה זה צער (שמות רבה א, כז) ואמר: "מי יתן מותי תחתך!" נגלה אליו הקדוש ברוך הוא, וגילה לו שגם השכינה כביכול מצטערת בצערם של ישראל (שמות רבה א, ה) ותגאל כביכול עם גאולתם (פרקי דרבי אליעזר לח). הוא שנבחר להיות הגואל, "ואם אין אתה גואלם אין אחר גואלם (שמות רבה ג, ג) -

ובמקום לשמוח כל כך בגאולתם ולרוץ לגאלם, סרב! שבעה ימים התעקש, עד שחרה בו אף ה'!  
ומדוע? כי אהרן התנבא במצרים (שמות רבה ג, טז משמואל א ב, כז). וכשמושה רבינו יבוא, יאפיל עליו ויעמידו בצל! חשש: "עכשיו אכנס בתחומי של אחי, ויהא מצר בשביל כך". ולא הלך עד שהובטח: "וראך, ושמה בלבו" (שמות ד, יד)!

ונספר - בבחרותו למד הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל בישיבת דודו הגאון רבי וואלף איגר זצ"ל בברסלאו. בהיותו בן שנים עשרה כבר כתב את חדושי על מסכת חולין, ובהיותו בן חמש עשרה כבר השמיע שעוריו בישיבה. הגביר רבי איציק פרנס מליסא בקש לזכות בו עבור בתו, והגיע עם שני תלמידי חכמים מופלגים כדי לתהות על קנקנו. החלו לשוחח עמו בלימוד, ולא ענה להם. התאכזבו, ובקשו לשוב על עקבותיהם. השתאה דודו, ושאלו לפשר הדבר.

ענהו: "אילו הייתי עונה להם, חייב הייתי לומר לאחד שנעלמו ממנו דברי התוספות במקום פלוני ומהשני נשמטה גמרא מפורשת. אמרתי לנפשי: מוטב שיתבטל השדוך, ולא אלבין פניהם..."  
התפעל מצדקותו של הבחור, ואמר לו: "ניחא. אל תתפלפל אתם, אלא השמייעם מחידושיך".

נעתר רבי עקיבא איגר, ושטח בפניהם אחת ממערכתיו הנודעות. התפעמו, והמליצו בכל פה על השידוך שקם ונהיה. שב החותן לעירו, וסיפר כולם על האוצר בו זכה. הזמין את החתן לביקור, וכל לומדי העיר התכוננו להקיפו בחבילי שאלות ולשמוע פלפוליו. הגיע, ושאלוהו, והוא כאלם לא יפתח פיו. השמיעו חדושיהם, ואינו מגיב. כגודל הציפיות, גודל האכזבות.

הרינונים הגיעו לאזני החותן, שרמו לחתנו שישבו לישיבה. הפרת התנאים תגיע אליו.

ענה שברצונו להישאר בליסא כל השבוע. תמה החותן, והבליג. לקראת סוף השבוע חזר החתן על כל לומדי העיר, הזכירם את קושיותיהם והפתיעם ברוב בקיאותו. מזה נשמט דיוק לשון הרמב"ם ומזה נתעלמה סוגיא ערוכה. המם בעומק עיונו, חילק בין הנושאים והכביר ראיות. הפריך פלפולי סרק והרחיב בחידושים נכונים. וכולם הודו והמליכו ואמרו: זכה רבי איציק פרנס ביהלום שבכתר!

התמרמר החותן: "אם כך גדול חילך לאורייתא, למה גרמת לי עגמת נפש כה רבה! למה כבשת מעיני, גן נעול מעין חתום!"

ענה, שכאשר הגיע לליסא מצא ששוהה כאן חתן נוסף וחותרו מתפאר בו. ובאמת כלי מפואר הוא, והכל מתפלפלים עמו ומתפעלים ממנו וחותרו רווה ממנו רוב נחת. ושיער, שאם יגלה כוחו ועוצם גאונו יאפיל על אותו חתן -

ובלם עצמו. הפיל עצמו לתוך כבשן האש של גלגול וביטול, ולא פגע במעמדו של אותו חתן!

כך סיפר הסבא מנובהרדוק זצ"ל ("מדרגת האדם", מאמר חשבון צדק פ"ו), ונחמו מה!

כמה מבליטים אנו מעמדנו תוך הדיפת הזולת לצד, אם לא לתהום! בחוג החברה, ובחוג המשפחה!

ודוד המלך אומר: "תשב באחיך תדבר, בבן אמך תתן דפיי" (תהלים נ כ), ופרש רש"י: דבר גנאי, לדחותו. לשון: "הידפנו" (במדבר לה, כ). וזה פרט מיוחד בוידוי: "דברנו דפיי", דבורים שנועדו להדוף את הזולת ממעמדו בחברה או במשפחה.

משה רבינו מוכן היה לותר משום כך על הגאולה. ואנו נדרשים, בסך הכל, לא לדחוף את עצמנו קדימה. לא להאפיל על הזולת!

(והגדת)

בספר "לב שלום" שגם כן מבאר נקודה זו: עה"פ ויהי בדרך במלון ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו (ד', כ"ד) "ויבקש המיתו - למשה, לפי שלא מל את אליעזר בנו. ועל שנתרשל - נענש עונש מיתה. תניא, אי"ר יוסי: ח"ו, לא נתרשל, אלא אמר: אמול ואצא לדרך? - סכנה היא לתינוק עד שלשה

ימים! אמול ואשהה שלשה ימים - הקב"ה צוני לך שוב מצרים! ומפני מה נענש מיתה? - לפי שנתעסק במלון תחלה" (רש"י).

משמעות הדברים היא, שהציווי של "לך שוב מצרימה" דוחה את מצוות מילה וקודם למילה, ומשה נהג כשורה במה שאיחר את המילה מחמת ציווי זה - על אף גדלותה של מילה שנכרת עליה י"ג בריתות וכו', שכן לא נענש אלא על ש"נתעסק במלון תחילה", אך על עצם העיכוב במילה - לא נענש.

ומעתה נשאלת השאלה: אם כה דחופה היתה ההליכה למצרים ללא כל דחוי, וקיום ציווי "לך שוב מצרימה" דחה אף את מצוות מילה - היאך נבין את שהותו של משה עצמו שבעה ימים שלמים שבהם פיתה ה' את משה עד שהסכים ללכת למצרים?

אלא שהטעם שהוצרך ה' לשכנע את משה לילך היה - כידוע - חששו של משה מפגיעתו של אהרן, ורואים אנו מכאן שבין אדם לחברו כ"כ גדול וחמור - אף יותר מהציווי של "לך שוב מצרימה" שדוחה מילה!!

אלא שלכאורה צריך טעם, מדוע? וכי בין אדם לחבירו אינו מצוה ככל המצוות? אם מצוות מילה נדחתה - מדוע בני"א לחבירו לא ידחה?

לא שייך דחיה בבין אדם לחבירו

אלא למדים אנו מכאן, שכל דחיית מצוה אחת מפני חברתה כגון עשה דוחה ל"ת וכדו' - אינה שייכת אלא במצוות שנוגעות אל העושה לבד, אשר אז כששתיהן מוטלות לפניו - אחת יכולה לדחות את השניה מפני חומרתה.

אבל אם לי יש מצווה חשובה וחמורה ומאיך עומד כבודו או צערו של האחר - הכל נעצר! כי המצוות שלי אינן יכולות לבא על חשבון הזולת, ואיני בעה"ב בכדי לדחות זה מול זה!!!

פעם נלוותי ע"פ בקשתו של ר' אליהו לאפיין זצ"ל עמו, והלכנו יחדיו לאיש פלוני ע"מ להוכיחו על דבר מה, אשר צירופי לענין היה נצרך. בבואנו לביתו פתחה לנו אשתו את הדלת, הכניסה אותנו אל החדר וקראה לבעלה, אך מכיון שלא בכל יום מזדמן לה בביתה ביקור שכזה - נעמדה אף היא בפתח החדר להאזין לשיחה.

ר' אליהו שאל בשלומו של בעה"ב, התעניין במצבו ושוחח כך עם בעה"ב כרבע שעה, בירכו לשלום - ויצא לדרך.

בדרכנו הסביר ר' אליהו את פשר הנהגתו זו, כי היות שאשתו של אותו בעה"ב ניצבה כל העת בפתח החדר, לכן על אף שבאמת מחמת חומרת מעשיו - היה מגיע לו ההערה ומגיע לו הבזיון אפי" מול אשתו, אבל מה שנוגע לאשתו - הרי היא לא חטאה ולא פשעה, ואילו ההערה לבעלה תפגע גם בה, וא"כ היאך נעשה ונקיים מצוות תוכחה באיש בעודנו עוברים על בין אדם לחבירו בעלבונה של אשתו!!

(לב שלום)



"על כן יהיו דבריך מועטים"

היה אדם גדול, הצדיק הקדוש רבי שמעון מירוסלאב זצ"ל. האריך ימים והפליג למעלה מגיל מאה בבריאות איתנה. מלבד מאור עיניו שכבה. גם לעת זקנותו המופלגת כרת רגליו ונסע אל צדיקי דורו, מהם שהיו נכדים של חבריו. הגיע אל הצדיק הקדוש רבי אליעזר מדז'יקוב זצ"ל שקבל פניו בכבוד מלכים, ושאלו: "אל נא יקפיד עלי מר, לא לקנטר כונתי. תורה היא, וללמוד אני צריך. במה זכה לכזו אריכות ימים".

לא הקפיד, וענה: "מעולם לא היו לי קושיות על הנהגת השם יתברך".

לא הבין הרבי מדז'יקוב: "נאה ויאה, אך מה לזה ולאריכות הימים".

"אה, אסביר למעלתו. אם יש קושיות, עונים לך: בוא תעלה ונסביר הכל. אני אין לי קושיות, ומשאירים אותי כאן..."

לא כדאי להקשות קושיות.

הנה משה רבינו נשלח לגאול את ישראל, ומראש נאמר לו שפרעה לא ישלחם מייד, אבל לא שיער שעול השעבוד עוד יכבד. ומה שארע כן, ודתן ואבירם נצבו לקראתו ופגעו בו והאשימוהו באסונם של ישראל, התפרץ וקבל: "למה הרעתה לעם הזה, למה זה שלחתי, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, והצל הצלת את עמך" (שמות ה, כב-כג).

ואמרו (שמות רבה ה, כב) שבאותה שעה בקשה מדת הדין לפגוע במשה, וכיון שראה הקדוש ברוך הוא שבשביל ישראל הוא אומר לא פגעה בו מדת הדין. ועם זאת לא יצא פטור בלא כלום: "ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה" (שמות ו, א), העשוי לפרעה תראה ולא העשוי למלכי ז' אומות כשאביאם לארץ (רש"י), מכאן נטל משה את הדין שלא יכנס לארץ (שמות רבה ו, ד) -

ומגרפה, מי היה רואה את פרעה נוטל סל ומגרפה ועושה בלבנים ולא היה עושה, מיד הלכו כל ישראל בזריזות ועשו עמו בכל כחן, לפי שהיו בעלי כח וגבורים, כיון שחשכה העמיד עליהם נוגשים ואמר להם חשבו את הלבנים, מיד עמדו ומנו אותם, ואמר להם כזה אתם מעמידים בכל יום ויום. מנה את הנוגשים של מצרים על השוטרים של ישראל, והשוטרים התמנו על יתר העם, וכשאמר להם (שמות ה, ז): לא תאספון לתת תבן לעם, היו באין הנוגשים ומונין את הלבנים ונמצאו חסרות, היו מכין הנוגשים את השוטרים, שאמר (שמות ה, יד): ויכו שטרי בני ישראל, והיו השוטרים מכין על יתר העם ולא היו מוסרין אותן בידי נוגשים, ואומרים מוטב לנו ללקות ואל יכשלו יתר העם.

במדרש הגדול, וכך מופיע גם במדרש תורה שלמה... הוא מביא שפרעה הציע כסף, כך גם מביא רש"י בגמרא {מסכת סוטה}... אם ניקח למשל דוגמא, באו ליהודים, אמרו להם - רבותי, 100 דולר ללבנה... עשר לבנים מקבלים בונוס!  
נו... יהודים מקבלים כסף, למה שלא יעבדו?  
כולם עובדים ברוך ה'.... בסוף היום סיימו לעבוד... אמרו - רבותי, בואו ונלך לקבל כסף...

יש מחלוקת, אם הם שילמו להם או לא... בכל אופן, למחרת אמרו להם - רבותי, מה שעשיתם אתמול בכסף, היום בלי כסף!  
לזה אומר רש"י - בפה רך, בתחילה הציעו להם לעבוד בשכר... אחר כך הציעו להם לעבוד קשה...  
אומר המדרש הגדול - כולם עבדו עבודת פרך, חוץ מעמרם. לא נתפתה ליבו ועשה לבנה אחת.  
ביום הראשון בא עמרם - "כמה צריך לעשות?"  
- מינימום לבנה.

עשה לבנה אחת, ונח...  
ר' עמרם, מה איתך?! יש אפשרות לעשות בוכטות! תיודע מה זה, חמישים לבנים, מאה דולר ללבנה... 5000 דולר! .... שלושה חודשים יש לך דירת חדר בבני-ברק! לא כדאי? תתחיל לעבוד!  
אמר עמרם - כמה צריך לעשות? אחד?! אחד?! אחד אני עושה...  
למחרת בבוקר... כשבאו הנוגשים ואמרו להם "מה שעשיתם אתמול בכסף, היום אתם עושים גם, אבל בחינם!"  
- אייאיאי... למה לא היה לנו שכל, כמו לעמרם...  
פתאום כולם אמרו - עמרם גדול הדור, הוא רואה למרחקים!

בספר באר יוסף, לר' יוסף סלנט, הוא מבאר עפ"י זה, גמרא {מסכת פסחים לט}.

הגמרא אומרת, מרור זה שאנו אוכלים, על שום מה?  
על שום שמיררו המצרים את חיי אבותינו במצרים...  
שואלת הגמרא - איזה מרור לקחת?  
ואומרת - רצוי לקחת חזרת, כי תחילתה רך וסופה קשה.  
אז זה בדיוק כמו שהיה במצרים.

אומר רש"י - שבתחילה נשתעבדו בהם ע"י שכר...  
בהתחלה זה היה רך - היה בכסף... אחר כך זה היה קשה...  
אז כמו שהיה במצרים, בהתחלה רך ובסוף קשה, אותו דבר תאכל מרור!  
שואל הבאר יוסף - למה אתה צריך לאכל בתחילתו רך? הרי ביום הראשון שילמו להם כסף, זה היה מתוק...  
הרי ביום הראשון הוא בא הביתה עם חבילה של דולרים... אז למה ביום הראשון אתה צריך לאכל חזרת, שהיא בהתחלה רכה?

כי במצרים, גם ביום הראשון זה היה בסדר... אז אתה עושה זכר למה שהיה רך, או שאתה עושה זכר למה שהיה מרור????  
ביום הראשון זה היה כסף! אז זה לא היה בעיה... אז מה פתאום אתה צריך לאכל חזרת, שתחילתה רכה וסופה קשה???

כך שואל הבאר יוסף, ועונה תשובה נפלאה - אדם שנקלע לצרה... אם הוא לא אשם בצרה, אז הוא לא אשם... אם כל הצער והיגון שיש לו, הוא לא מאשים את עצמו בצרה...  
אבל ברגע שהוא אשם בצרה, הוא הביא על עצמו את הצרה, אז לא רק שכואב לו מהצרה עצמה, אלא כואב לו "איך הבאתי על עצמי את הצרה"...

הצרה מתעצמת, ברגע שהיא באה, כתוצאה ממה שאני הבאתי על עצמי...  
אומר הבאר יוסף - זה מה שכתוב כאן, שצריך להביא חזרת... זה שביום הראשון שילמו להם כסף, זה היה תחילת המרור, כי אם ביום הראשון הם

"אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלקים, כי האלקים בשמים ואתה על הארץ, על כן יהיו דבריו מעטים" (קהלת ה', א), שמירה גדולה צריך לשמור פיו ולשונו שלא יטיח בשום רמז כלפי מעלה, כגון האומרים בדרך תמיהה: הבורא ימחול לי, למה זה כך וכך, או איך ברא זה כך. וזו עברה חמורה, כי הכל בחכמה ובישור ובאמת ובצדק (של"ה, שערי האותיות ערך השתיקה).

הלא נראה. היה יהודי גדול. צדיק הדור היה, שאמרו (כתובות ה ע"א) שמי שמוריד גשמים בתפלתו הרי זה אות על צדקתו, כי מפתח הגשמים ביד הקדוש ברוך הוא לבדו (תענית ב ע"ב), וזה סימן שהוא צדיק גמור (מועד קטן כח ע"א). צדיק כזה היה חוני המעגל (תענית יט ע"א). והיה גדול הדור, ענה על כל קושיא ששאלוהו חכמים (תענית כג ע"ב). רק על פסוק אחד היתה לו קושיא: כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על מקרא זה, "שיר המעלות, בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחלמים" (תהלים קכו, א) [כחלום נדמה גלות בכל שהיתה שבעים שנה (רש"י)]. אמר: היש מי שישן ברציפות שבעים שנה. פעם הלך בדרך ונטה לנוח, וקם כעבור שבעים שנה. לא הכירוהו ולא כבדוהו, חלשה דעתו ובקש רחמים, ומת (תענית כג ע"א).  
ולמה עשה לו ה' כן -

להורות, שלא שואלים על פסוק, לא שואלים על דבר ה'!  
וכבר העירו, שבספרו של הרב מבריסק זצ"ל על הרמב"ם מביא הוא את ההלכה, מקשה קושיא, וכותב: "וצריך עיון". חוקר חקירה, מביא ראיה, מישב את הקושיא והדברים מאירים. בספרו על התורה לעולם אינו מקשה קושיא ומצריך עיון לפני הישוב. כי על הבורא יתברך אין מקשים קושיות. יש לך הסבר, מה טוב. אין לך, אל תאמר מאומה: "על כן יהיו דבריך מעטים!"

בגמרא (נדרים לב ע"א) אמרו, שבכלל ששאל אברהם אבינו עליו השלום: "ה' אלקים במה אדע כי אירשנה" (בראשית טו, ח), נאמר לו: "ידע תדע כי גר יהיה זרעך" ונגזרה גזרת גלות מצרים. יש כאן דברים עמוקים, אבל בפשטות: לא כדאי לשאול שאלות!

אמר לי פעם יהודי מחיפה: אברהם אבינו נצטוה בעקדה: "קח נא את בנך". אמר: "שני בנים לי", למי הכוונה. "את יחידך". אמר: "זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו". "אשר אהבת". אמר: "את שניהם אני אוהב".  
עד שנאמר לו: "את יצחק, והעלהו לעולה" -

אילו לא היה שואל, היה לוקח את ישמעאל ומעלהו לעולה, והיינו נפטרים מצרתם של הערבים...

ללמדנו עד כמה אפשר לחסוך, כשלא שואלים שאלות! (והגדת) ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך {שמות א, יג}  
אומר רש"י - בפרך. בעבודה קשה המפרכת את הגוף ומשברתו. מה זה עבודה קשה?

בחז"ל במדרש יש מחלוקת - אם הכוונה לעבודה קשה שאין לה קצבה, או עבודה קשה שאין צריך לה, או מלאכת האיש על האישה, או האישה על האיש...  
הרמב"ם {הלכות עבדים פרק ראשון, ו} כותב - כל עבד עברי אסור לעבד בו בפרך. ואיזו היא עבודת פרך זו עבודה שאין לה קצבה ועבודה שאינו צריך לה אלא תהיה מחשבתו להעבידו בלבד שלא יבטל.

אז ממילא, אם כתוב ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך, אז משמע, שאלה היו העבודות.

אומרת הגמרא {מסכת סוטה יא, ב} - בפרך רבי אלעזר אמר בפה רך. אומר רש"י - בפרך בפה רך. משכום בדברים ובשכר עד שהרגילום לעבודה.

היה כאן פיתוי בכסף, ופיתוי בדברים, למה הכוונה?  
הגמרא {מסכת סוטה} אומר ר' אליעזר בר' שמעון, שביום הראשון לעבודה, הגיע פרעה, ופרעה שם על עצמו לבנים, כדי להראות שגם הוא עובד...  
מי שהיה אומר "יש לי בעיות בחוט שדרה... פריצת דיסק..." ..

אמרו לו - לפרעה יש יותר דיסקים ממך ☺ אם הוא עובד, גם אתה יכל לעבוד!

כל התירוצים לא היו אקטואליים, בזמן שהיו רואים את פרעה עובד. אומר המדרש {תנחומא, במדבר, פרשת בהעלותך, אות כ} - שבשעה שאמר פרעה (שמות א, י יא): הבה נתחכמה לו, וישימו עליו שרי מסים, קבץ את כל ישראל ואמר להם בבקשה מכם עשו עמי היום בטובה, הינו דכתיב (שמות א, יג): ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך, בפה רך, נטל סל







ת.ד 102 בני ברק  
פקס: 03-5055919  
9139191@gmail.com

# זכר-מינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת שמות תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 466

## בני אמונים

פניני תפלה בפרשה

## פרתחו שעדים

### דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

#### אמן - מבחן האמונה

עגית אמן היא הצהרת אמונה בבורא העולם. אף ה'שלקן ערוך', בבואו לבאר את המשמעות הפשוטה של המלה אמן, מדגיש בדבריו את עגן האמונה, שפך כתב (או"ח כד ז): 'ויצענו אמן אחר כל ברכה... ובכונה שייכנו בלבו: אמת היא הברכה שברך המברך ואני מאמין בזה'.

האמת היא שאמן אינה רק הצהרת אמונה, אלא גם מבחן אמונה. היחס שלנו לעגית אמן הוא מבחן לאמונתנו בדברי חכמינו ז"ל; שהרבו כל כך להפליג במעלתה של עגית אמן, עד שאמרו (דבר ז א) שאין גדול ממנה לפני הקדוש ברוך הוא. כמו כן הבטיחו חכמים רב טובה בזה ובבא למקפיד לענותה כראוי. ככל שאמונתנו בדברים אלו איתנה, נגלה נכונות להקדיש מדי יום שעות ארוכות לקיום מצוה זו! כי הרי מה לנו להתעסק בשאר עגנים כאשר מתננות נצח לפנינו בלי שיעור וערך.

כיון שהרגלנו להעריך דברים לפי מבטנו האנושי והשטח, מתקשים אנו להשיג את גדלותה וחשיבותה של מלה קטנה בת שלוש אותיות. אך, עלינו לדעת שבשמים יש חשבונות אחרים לגמרי, וכאשר חכמים אמרו שאין גדול לפני הקדוש ברוך הוא יותר מאמן שישראל עונים, זו האמת, אין גדול ממנה! כפשוטו!

מי שמצוי בעולם העסקים יודע כמה חשוב לתפס 'מציאות'. לעתים השקעות בדברים שגורים פחסי רי ערך, קטנים ושוליים, דוקא הן מניבות לבסוף את הרווחים הגדולים ביותר. כל זה פמבן משל לעולם הרווח האמתי, הנצחי והמשתלם ביותר; כל מטרת בואנו לעולם הוא כדי לרפש לנו 'השקעות' מניבות לעולם הבא. מסתבר אפוא כי על פי דברי חז"ל השכר הגדול ביותר מבטח דוקא לאלו שפ"שקיעים במצות עגית אמן.

כשהרהרתי בדבר עלה בדעתי רעיון נפלא: מסתבר שמדי בקור, עוד לפני שהגענו לעגות אמן על ברכות השחר, כבר נשלחת לנו תזכרת שממית על ערכה ושכרה העצום של אמן, במשנה הידועה (מסכת פאה א) הנאמרת לאחר ברכות התורה: "אלו דברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרום למינותם לו לעולם הבא"; המצוה הראשונה שאנו מונים היא "בפאה" - בגימטריה אמן.

חכמים מצצירים בנו: האמינו באמן. ענו אותה בכל הכח ובכל הפנה, כך תזכו לקדש שם שמים ותראו רב טובה וברכה כל הימים.

בקריאת 'אין גדול יותר מאמן!'  
שבת שלום,

ר' אריאל שניידמן

### הזעקה נשמעת אף בלא סבה

"ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויצעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבדה; וישמע אלקים את נאקתם" (ב כג-כד)

יש להבין, אחר שכבר נאמר: 'ויאנחו בני ישראל מן העבדה', מדוע שבה התורה ומזכירה בשנית: 'ותעל שועתם אל האלקים מן העבדה'?

האור החיים הקדוש באר כי כפלה זאת התורה כדי להדגיש, שזעקתם של ישראל עלתה אל האלקים וגשמעה ברחמים, אף על פי שלא היתה זו זעקת תפלה אלא זעקת כאב שנבעה מקשי העבדה.

ביסוד זה באר רבי אליעזר יצחק פריד מראשי ישיבת וולוז'ין את הסבה שבתוך סדר ברכות שמונה עשרה אנו מבקשים באפן כללי "שמע קולנו", מבלי לפרט שפונתנו לקול תפלה ובקשה: כפי שאב השומע את זעקת בנו, אף אם היא לא כונה כלפיו, בודאי לא יעמד מנגד אלא ימהר לבר את סבת זעקתו ולהושיט לו עזרה, כך מבקשים אנו מהקדוש ברוך הוא, שאף כאשר זעקתנו בוקעת מתוך עמק צרתנו ואיננו מכונים אותה כלפיו, בכל זאת ישמענה ברחמי ויושיענו ('נטעי איתן' שביעאי [לר"א זקניים] עמ"י ט).

### סדר הדורות בכרפת הנשואין

"וילך איש מבית לוי ויחף את בת לוי" (ב א)

אמרו חכמים (סוטה יב א, הובא ברש"י) שעמך פרש מיוכד אשתו מפני גזרת פרעה להרג את הזכרים, וכיון ש"גדול הדור היה" עמדו כל ישראל ונהגו כמותו. אמרה לו מרים בתו: "אבא, קשה גזרתך יותר משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא הזכרים, ואמה גזרת על הזכרים ועל הנקבות". שמע עמך לעצת בתו והחזיר את אשתו, וכך מתארת זאת הגמרא: "הושיבה באפריון, ואהרן ומרים מרקדים לפניו, ומלאכי השרת אמרו (תהלים קיג ט): 'אם הבנים שמחה'".

על פי זאת ישב הגר"ח סולובייצ'יק מברסק תמיהה העולה בנסח ברכת הארוסין: "...והתיר לנו את הנשואות לנו על ידי חפה וקדושין, ברוך... מקדש עמו ישראל על ידי חפה וקדושין"; לפי דין תורה תחלה מקדשים את האשה [ארוסין], ורק אחר כך נושאים אותה באמצעות החפה, ומדוע בברכה אנו מקדימים את החפה לקדושין?

אלא שלאמור יש לבאר שתקנו כך לפי סדר מסירת הנשואין שנהג בישראל; עד מתן תורה נהגו לשאת בחפה בלבד, וכפי שמתארת הגמרא שעמך נשא את יוכד בשנית על ידי הושיבה באפריון [חפה], ורק במתן תורה התחדש שיטת הקדשים מעשה קדושין לחפה (ראה רמב"ם אישות א א), לכך תקנו להקדים את החפה לקדושין בברכה (תשובות והנהגות ח"ד, הנהגות הגר"ח אות קמב).

### השבת נתקנה בכחירת משה

"ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם" (ב יא)

דרשו חכמים (שמו"ר א כח) שבראות משה בסבלם של ישראל, בקש מפרעה לתת להם יום אחד למנוחה, באומרו: "מי ישיב לו עבד, אם אינו נח יום אחד בשבוע הוא מת", ואכן, פרעה הסכים עמו ותקן להם את יום השבת למנוחה.

על פי זאת פרש רבי יעקב בעל הטורים (טור או"ח רפא) את נסח תפלת יום השבת: "ישמח משה במתנת חלקו" - משה שמח בראותו שבחר הקדוש ברוך הוא למנוחה את היום שאף הוא בחר עבור ישראל - יום השבת.

רבי דוד לוריא הוסיף ופרש על פי מדרש זה, את הסבה שבדברות השניות תלתה התורה את מצות השבת ביציאת מצרים, ככתוב (דברים ה יד): "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ה' אלקיך משם... על פן צדך ה' אלקיך לעשות את יום השבת", ואף בקדוש תקנו חכמים להזכיר: "זכר ליציאת מצרים"; העבדה שהשבת נקבעה כיום מנוחה לדורות מזכירה את יציאת מצרים, שכבר במצרים שבתו ישראל ביום השבת (פרוש הרד"ל על שמו"ר א כז).

### מדוע מהרתן? לענות אמן?!

"ותבאנה אל רעואל אביהן ויאמר מדוע מהרתן בא היום" (ב יח)

במסכת ברכות (מז א) מבטיחים חכמים אריכות ימים למי שעונה אמן במתינות ומזהירים שלא להפזז בעגית. בדבריהם מזהירים חכמים על שלושה מיני אמינים שמחמת החפזון אינן נאמרות כהלכתן: א. 'אמן חטופה' - שאינו הונה אותה הנקודה המדויק; ב. 'אמן קטופה' - שקוטף ומבליע אחת מאותיותיה; ג. 'אמן יתומה' - שעונה מבלי לשמע את הברכה.

רבי אברהם נפתלי שייאר, אב"ד מונצא, פרש שלאמינים אלו רמז דוד המלך בפסוק (תהלים ג טו): "וילך שבע אמר אלקים מה לך לספר חקי", חקי ראשי תבות: 'חטופה', 'קטופה', 'יתומה' (תורי זקב"ה ש"ד ט ח).

דורשי רשומות אמרו כי בפסוק שלפנינו נרמזה תוכחה לנחפזים בעגית אמן. "מדוע מהרתן בא היום" - סופי תבות אמן; כפיכיל תמה הכתוב: מדוע מהרתם לענות אמן, ובכך נכשלתם בעגיתם שלא כהלכה? (תורה מסיני').

‘יקם סערה לדממה’

בינתיים התקשר המנכ"ל לרב החובל של 'מאבה' ובקשו למהר להגיע לנמל מקדם ככל האפשר, כדי שלכל הפחות יוכלו להספיק לפרק ממנה את מטענה לפני בוא הסערה.

זמן מה לאחר מכן כבר החלו להשמע קולות הסערה; רוחות עזות נשבו, ברקים הבריקו ורעמים רעמו, ונראה היה כי הסערה כבר ממש כאן. נציגי חברת אם-אס-סי שהגיעו מחו"ל לכבוד המארע, התבוננו בסערה בדאגה רבה. ככל שנקפו השעות גברו הברקים והרעמים, וגשם החל לרדת. איש לא יכול היה לצפות אם הטקס המתכנן יתקיים כמתכנן או שלא.

בשעה אחת וחצי בלילה הגיע למשרדי הנמל השדר המבשר כי האניה מתקרבת לנמל. הסערה כבר הייתה חזקה דיה כדי להורות לרב החובל לשמור על מרחק בטוח מהנמל. אולם המנכ"ל, מתוך האמונה שקננה בלבו, החליט בכל זאת לפתח בתהליך קליטת האניה. הוא שלח את הספינות הגוררות, אלו שאמורות למשוך את האניה לכיוון הנמל, לעבר הספינה.

בשעה שתים לפנות בקר, בדיוק בזמן שבו החלו הגוררות בתהליך הגרירה, התרחש לפתע הגס המפלא. הסערה הגדולה שקטה באחת, ודממה השתררה באזור הנמל. בתוך כשעה כבר הייתה האניה קשורה לרציף, ועובדי הנמל המסורים החלו בפעולות נמרצות לפריקתה. העבודה נעשתה בזריזות יתרה, שכן איש לא ידע מתי תתחדש הסערה.

בשעה תשע בבקר הסתים תהליך הפריקה. שעה לאחר מכן היה אמור הטקס להתחיל, והנה החל שוב לרדת גשם כבד. שוב רחף סימן שאלה מעל הטקס, האם יתקיים או שלא.

והגס התרחש בשנית. בשעה עשר בדיוק פסק הגשם. העננים התפזרו ושמש נעימה הציצה בעדס. עבדה זו עמדה בסתייה מחלטת לתחזית הנחרצת שהתפרסמה אמש, ובאי הארוע, אפלו הגויים שביניהם, לא יכלו שלא להתפעל מהגס המפלא שהתרחש לנגד עיניהם.

בשעה רבע לשלוש, כשעתים לפני כניסת השבת, עזבה 'מאבה' את הרציף, והמנכ"ל הנמרץ מר מגדי זלצמן יכול היה סוף סוף לשחרר אגחת רוחה.

למרבה הפלא, כמה דקות לאחר עזיבת האניה את הנמל, התחדשה הסערה במלוא עצמתה, ובעקבות כך נסגר הנמל לכניסת אניות עד ליום ראשון בבקר.

רק מעט אנשים ידעו על הצדיק הנסתר העומד מאחורי הגס. רק מעטים ידעו כמה תפלות השקיע כדי שגם בשבת זו תשמור השבת בנמל חיפה ושם שמים יתקדש.

'האמונה מה למעשה' עמ' 210

ימים ספורים טרם היום הגדול בעוד ההתרגשות בשיאה, התקבלה לפתע ידיעה מדאגיה מהשרות המטאורולוגי כי סערה עצמתית הולכת ומתקרבת לחופי הארץ. הידיעה גרמה לדאגה רבה בלבם של חברי הנהלת הנמל, ובפרט בלבו של המנכ"ל מר זלצמן.

לא רבים ידעו כי מר זלצמן מצוי זה כמה שנים בקשר עמוק עם הגאון רבי עמרם קוז' זצ"ל, מי שכנה בפי רבים 'הצדיק מחיפה'. בעקבות הכרותו עם הצדיק התחזק מר זלצמן בקיום המצוות, והוא החליט לעשות ככל שבידו כדי להשביח את הנמל הענק שבראשותו עמד לכמה שיותר שבתות.

כל ספן מתחיל יודע כי המבנה הרחב של האניה משמש כעין 'מפרש' ביחס לרוח. ככל שהאניה גדולה יותר כך ההתנגדות לרוח מתחזקת, ומחמת כן הקשי לנטוה בעעת סערה גדל. זאת מלבד העבדה שהמנופים הענקיים המיעדים לפרק את האניה מתקשים לבצע את עבודתם נאמנה כאשר הרוח נושבת בעצמה.

ככל שחלפו הימים, והנתונים שהגיעו מהשרות המטאורולוגי הפכו למבססים יותר, כך התחזקה ההשערה כי הגעת האניה ופריקתה יצטרכו להדחות. מלבד שהדבר אמור היה לגרם לביטול הטקס המתכנן, חשש המנכ"ל מאד מהאפשרות שהפריקה תאלץ להערוך בשבת קדש, רחמנא ליצלו.

ביום חמשי בערב כבר הפכה הסערה מתחזית לעבדה מגמרת. תמונות הלון ידעו לספר על המועד המדיק שבו תפגע הסערה בחופי הנמל. אך מנכ"ל הנמל שכאמור חשש מאד מהאפשרות שהאניה תכנס בשעה מאחרת מאד ותגרם לחלול שבת המוני, החליט שלא להתיאש.

בשעה מאחרת הוא שם פעמיו לרב הגדול שעמו היה מתיעץ על כל צעד ושעל, הצדיק רבי עמרם קוז' זצ"ל, ובקש את עצתו וברכתו. רבי עמרם הצדיק, שחש אחריות רבה לקיום הרוחני של העיר חיפה, ראה חשיבות גדולה שבנמל הגדול שהוא בעצם השער של ארץ ישראל תשמר השבת. במשך שנים הוא שפך תפלות רבות כדי שהנמל לא יעבד בשבת, ועתה נחרד לשמע מפי המנכ"ל את הידיעה המרעיש.

רבי עמרם פנה לגדולי הדור ובקשם להעמיר בתפלה למען תשמר קדשת השבת, ובד בבד נעמד לשפך על כך שיח ותחנה.

אותו יום ששי אמור היה להיות יום חג בנמל חיפה. לאחר השקעה עצומה של מיליארדים ועבודת תכנון ובצוע שארכה כמה שנים, סוף סוף יכולים היו מנהליו לברך על המגמר.

ביום זה אמורה הייתה להכנס לנמל אנית הענק 'מאבה' מבית חברת הספנות השנייה בגדלה בעולם - אם-אס-סי. כניסתה של

ביום חמשי בערב כבר הפכה הסערה מתחזית לעבדה מגמרת. תמונות הלון ידעו לספר על המועד המדיק שבו תפגע הסערה בחופי הנמל. אך מנכ"ל הנמל שכאמור חשש מאד מהאפשרות שהאניה תכנס בשעה מאחרת מאד ותגרם לחלול שבת המוני, החליט שלא להתיאש.



אנית המטענים 'מאבה' נגרת לנמל

אנית ענק זו שיכולה להוביל כעשרת אלפים מכילות גבת אחת, התאפשרה רק לאחר עבודות שדרוג מקיפות ויקרות שנגערכו בנמל, והיא אמורה הייתה לסמל את הכניסה של נמל המטענים בחיפה לרשימה היקרתית של הנמלים המודרניים בעולם, כאלו שאניות ענק כמאבה יכולות לעגן בהם.

לכבוד המארע המיוחד הוקם ברחבת הנמל אהל מרוח שבו הייתה אמורה להערוך עם סיום פריקת האניה, מסבה מפארת שאליה הזמנו אישי צבור ואנשי עסקים בכירים מהארץ ומהעולם, שהטריחו עצמם להגיע למקום כדי לחגג עם המנכ"ל מר מגדי זלצמן את ההשג המדהים.

ברכות שאינן נענות באמן

ולאחר מכן לט' ממנו עסה ואפאה, לא יברך עליו לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה. זאת לפי שהזכרת שם שמים על דבר מאכל שבא לידו בגזלה נחשבת גאופ' (משנה ברוצה קצו ד). ואולם הב"ח (שם) חולק וסובר שגזלה שנקנתה בשנוי מעשה לפני אכילתה, מברכים עליה תחלה וסוף (וראה מגן אברהם' שם שאף מדברי המגיד משנה' חמץ ומצה וזו משמע שסובר כן).

להלכה פתבו הפוסקים, שהגזל מאכל ושנהו לא יברך ברכה ראשונה, אבל אם אכל פת גזולה יברך ברכת המזון, שלפי שחייבה מדאורייתא יש להחמיר ולברך (מגן אברהם' שם; משנה ברוצה' שם). ואולם ה'שלחן ערוך הרב' (שם) פסק שיברך אף ברכה ראשונה.

עניית אמן אחר ברכת גזול

האוכל דבר מאכל שבא לידו בגזלה, לא יברך עליו, לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה, ואם ברך אין עונים אחריו אמן. ואולם יש מי שסובר שאם אכל פת גזולה יברך ברכת המזון אחר אכילתו. לפיכך המברך ברכת המזון לאחר אכילת פת גזולה יש לענות אחריו אמן.

מקורות ובאורים:

אכילת גזלה לפני שעשה בה הגזלן שנוי מעשה נחשבת אכילת אסור. זאת לפי שכל זמן שלא השתתתה הגזלה, היא שיכת לגזול, ומחייב הגזלן להחזיר לו את הגזלה עצמה, ואם אוכלה הרי הוא עובר בכך אסור, ולא יברך לא לפני אכילתו ולא לאחריה, שאין ברכתו אלא גאופ' (שו"ע הרב קצו ב). משום כך אם עבר הגזלן וברך, אין לענות אמן אחריו, כדין המברך על אכילת אסור (ראה משנה ברוצה' קצו ב). וכתב ה'שלחן ערוך הרב' (שם) שהגונב פת ואוכלה, אף על פי שאסור לו לברך ברכה ראשונה, יברך עליה ברכת המזון. לפי שאחר שהפת נאכלה פקע מהגזלן חייב השבתה, ואין עליו אלא חייב דמים. ואף שאכלה הגזלן באסור, מכל מקום לאחר אכילתה היא שלו ו"אין ברכתו גאופ'". והנה מקור הדברים הוא במגן אברהם' (ריש סי' קצו), אלא שיש שלושה שנויים בין דברי הרב למגן אברהם': א. המגן אברהם' כתב הלכה זו בדרך אפשר, בעוד ה'שלחן ערוך הרב' כתבה כהכרעה ברוצה [תכן שהסבה לכך היא, שהמגן אברהם' מסתפק אם קנית הגזלה מועילה שיוכל הגזלן לברך עליה ברכת הנהנין וכדלהלן, בעוד ה'שלחן ערוך הרב' (שם ג) פשיטא ליה שמועילה]. ב. המגן אברהם' כתב שהגזלן קונה את הגזלה באכילתה מדין 'שנוי מעשה', ואלו ה'שלחן ערוך הרב' לא הזכיר זאת, אלא כתב שבאכילתה נפקע חייב השבתה. ג. המגן אברהם' נמק שעל הגזלן לברך ברכת המזון אחר אכילת הפת, לפי שהיא מצוה מן התורה, ואלו ה'שלחן ערוך הרב' לא הזכיר זאת, אלא כתב שפיון שבאכילת הגזלה נפקע חייב השבתה, שוב אין הברכה נחשבת לגאופ' [ויש לעי' לדעת שו"ע הרב אם דין זה נאמר רק על ברכת המזון, או שגם על ברכה אחרונה אחר אכילת כל מאכל גזול]. אמנם המשנה ברוצה' (שער הציון' שם ט) חולק וסובר שהגזלן פת ואוכלה, אינו מברך ברכת המזון, לפי שיש לחשש לדעת הסוברים שאף לאחר שקנאה הגזלן יש חשש גאופ' בברכתו, ובפרט שהמגן אברהם' כתב דבריו אלו רק בדרך אפשר. אמנם לגבי עניית אמן, כתב בגוטר' אמן' (ח"ב עמ' קכג) שיש לענות אמן אחר הנוהג כדעת המתירים לברך ברכת המזון על פת גזולה.

עניית אמן אחר מי שאנסוהו לאכל

מי שאנסוהו לאכל, לא יברך לא לפני האכילה ולא לאחריה, גם אם בסופו של דבר נהנה מאכילה זו. ויש סוברים שמברך תחלה וסוף. ומכל מקום אם ברך עונים אמן אחריו.

מקורות ובאורים:

הרמ"א (או"ח רד ח) פסק שמי שאנסוהו לאכל לא יברך לפני האכילה ולאחריה, אף שנהנה מאכילה זו, לפי שאינו חפץ בה (שו"ע הרב שם טו. וראה להלן מה שהבאנו בשם ה'חתם סופר'). ואולם המשנה ברוצה' (שם מה) הביא שיש החולקים וסוברים שיש לברך על אכילת אנס הו לפני האכילה והו לאחריה, כיון שסוף כל סוף נגרמה לו ה'נאת הח' מאכילה זו. וראה שם שהביא את הכרעת ה'חיי אדם' (מט ח) שאם אנסוהו לאכל פת כדי שביעה יברך ברכת המזון, לפי שהיא מצוה מן התורה. לאור זאת כתב בספר 'לקט הקטח החדש' (קכד כב), שהשומע ברכה ממי שאנסוהו לאכל, יענה אחריו אמן, כדין המברך ברכה השנויה במחלוקת הפוסקים (ראה באור הלכה רטו ד).

גם לדעת הסוברים שמי שאנסוהו לאכל פטור מלברך, מי שאנוס לאכל מאכל אסור מפני סכנה המרחפת עליו, צריך לברך עליו תחלה וסוף (שו"ע קצו ב; רד ט). את ההבדל בין מי שאנסוהו לאכל שלגביו פסק הרמ"א שאינו מברך, לבין מי שאנוס לאכל מחמת הסכנה, מבאר ה'חתם סופר' (שו"ת, או"ח סי' רב) כך: "האוכל מרצונו לפקוח גפשו, מברך את ה' שבא פרי זה או לחם זה, שהרי אפילו רק להשביע רעבון מברך, מכל שכן שיברך ויודה שהזמין לו דבר להצילו ממות. וגם אשר בחסדו ותור לו ה' יתברך תורתו ומצותו למען חיותו, ואיך לא יברך?! מה שאין פן מי שפכאו לאכל על פרחו שלא לרצונו, מה יברך שנוברא פרי זה, והלואי ולא היה ולא נברא, שהרי על אפו ועל חמתו הוא אוכל". וראה עוד 'משנה ברוצה' (שם) ו'שער הציון' (שם לח).

שובו בנים שובבי"ם

בדרוש לימי השובבי"ם כותב רבה של קראקא רבי שמעון סופר בן ה'חתם סופר' (מכתב סופר' שמות):

אדם המבקש לתקן את חטאיו, כפי שכתבו חכמי הסוד לעשות בתקופת השובבי"ם, יקפיד בתקופה זו באפן מיוחד "בעניית אמן על כל הברכות" וידקדק לברך ברכות הנהנין כראוי.



הגאון רבי שמעון סופר רבה של קראקא

אמן - קדש קדשים

חכמים אמרו (תקו"ז מ א) כי גדולותה של האמן נובעת מכך שהערך הגימטרי של השפה הוא כפול שני השמות הקדושים - הו"ה ו'אדנות'. בכך באר בעל הטורים (דברים כד ב) את הסבה שאמרו חכמים (ברכות נג ב): "גדול העונה אמן יותר מן המברך": בעוד המברך מזכיר בברכתו רק את שם 'אדנות', העונה אמן מוציא בענייתו מפיו הן את שם הו"ה והן את שם אדנות.

יתר על כן כתב המקובל האלקי רבי אהרן הזקן משרדנא בעל ספר 'קרנים', בספרו 'אגרת הטעמים' (מנטובה ש"ב, דף ב):

"כי כל שמות הקדושים כלם כאחד כלולים בלולים סגלים נסתרים מכסים כמסים בתבת אמן... ועליה אומר הפתוב (שעיהו כו ב): 'ויבא גוי צדיק שמר אמונים', רצה לומר כמו שומר האוצר שהוא לפני ולפנים בחדרי חדרים, כך התבה הזאת הטוהרה והקדושה מקורה יקרה מפנינים... אם פן ראה גם ראה אתה בן אדם כמה רמים, רזים וסודות מסודות על אדני פז... ואיזהו מקומו של אמן - קדש קדשים".

יש קונה עולמו בעניית אמן

על הפסוק הפותח את פרשת עקב: "והיה עקב תשמעון..." (דברים ז יב), מפרש רש"י (ע"פ תנחומא עקב א) שהמלה 'עקב' מתפרשת מלשון 'עקב'. בכך מזרזת התורה על קיום "המצוות השקולות שאדם דש בעקביו".

האדמו"ר רבי יצחק הורוויץ ממעליץ ניו יורק היה אומר: אכן, לגדל הצער יש לכל אדם מצוות שהוא נוטל לזלזל בהן. לעתים נטיה זו נובעת מתוך השקלות שבה נתן לקיים את המצוה, לפי שאנשים נוטים לזלזל במצוה שנתן לקיימה בקלות וללא מאמץ. ואולם על האדם לדעת כי אין דרך למדד את חשיבות המצוות. יכולה להיות מצוה שרבים לא יחשיבוה, ובכל זאת אין ערך לחשיבותה. כדגמה לכך מביא הרבי ממעליץ את מצוות עניית אמן, ואלו דבריו (ברכת יצחק פרשת עקב):

"למשל אצל בני אדם הפשוטים, יכול להיות שעניית אמן היא מצוה שאינה חשובה כל כך, אבל גדולי תורה ויראים יודעים אשר בעניית אמן הם עושים רשם גדול, כי גדול העונה יותר מן המברך (ברכות נג ב), וגם אמרו (שבת קיט ב): 'כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן'".

ומסים הרבי ממעליץ כי על כך אומרת הגמרא (ע"ז י ב): "בכה רבי ואמר: 'יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים'". בקיום מצוה כמו עניית אמן, יכול אדם להגיע 'בשעה אחת' לדרגה שיש שעמלים כמה שנים כדי להגיע אליה. אף המלה 'עקב' המכוננת כאמור כנגד המצוות הנדשות בעקב כרמזות למעלה שאליה נתן להגיע באמצעות קיימון; 'עקב ראשי תבות: 'קונה עולמו בשעה'".

למערכת וכל מאמינים' שלום וברכה,

כתוב נתיבות שבנגב הנני מודה לה' שזכיתי לגור במקום תורה. אולם לצערי העלונים הנפלאים שלכם אינם מגיעים לאזור מגורי.

אמנם באפן אישי אני דואג שיגיעו לידי העלונים תמידין כסדרם, דרך בני משפחה וחברים המתגוררים בערי הפורז. ואף היו גם מקרים שחפשתי בגניזה עלונים ישנים כדי להשלים עלון שלא הגיע לידי. אולם כדאי שתקחו בחשבון בעת חלוקת העלונים, גם את ישובי הפריפריה כדי להגדיל תורה ולהאדירה.

ההתחדשות הנפלאה שלכם היא מפליאה. מדהים לראות איך כל המדורים מתמלאים מדי שבוע בחומר עשיר וחדש כמעט המתגבר. מעין האמונה נובע ומורה את כל הקוראים שצמאים לחומר הנפלא שלכם. ישר כח מיחד על מדור ההלכות שמרחיב דעת ומורה דקדוק הלכה בנושא זה חשוב.

כאדם שמקפיד מדי יום על אמירת ברכות השחר בחברותא, גם כאשר אני נקלע למקום שבו אין מכירים אותי, והדבר כרוך לעתים באי נעימות, עלה ברעיוני רעיון פה בענין זה:

ביהי רצון שאחר ברכת 'המעביר שנה' אנו מבקשים: "ותתנונו היום ובכל יום לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו". וידועה השאלה מדוע מוסיפים לבקש "ובכל יום", הרי מבקשים אנו דבר יום ביומו בקשה זו?

אלא שמדי יום עוד לפני אמירת ברכות השחר, זקוקים אנו לנשיאת חן, כדי למצא חברותא ראויה לברכות השחר בכל מקום. לפיכך מקדימים אנו לבקש עבור יום המחר שנוכח לחן ולחסד ולרחמים ונוכל לומר ברכות השחר לפני מי שיענה אחריהן אמן, ואז בזכות האמן מבטח לנו ש"תגמלנו חסדים טובים".

ואפשר שלכם מרמז הפתוב: "אם נא מצאתי חן בעיניך" שנוכח כמה פעמים בתורה (בראשית יג ח; ל כז; לג; מז כט; נ ד; ועוד). "אם נא מצאתי" ראשי תבות אמן. ללמדנו שיש הבטחה לנשיאת חן כאשר מבקשים לקיים מצוות עניית אמן. ומאידך המקפיד על עניית אמן זוכה לחן ולחסד ולרחמים בעיני אלקים ואדם.

בכבוד רב, ש.מ.ר., נתיבות.

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102 או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

צדיק באמונתו

ברכות ואמן במשנת בעל ההלולא

מהר"ם א"ש ב"ד בטבת תרי"ב

הגאון רבי מאיר איזנשטטר המכנה 'מהר"ם א"ש', נולד בשנת תק"ם בעיר איזנשטט, לאביו הגאון רבי יהודה ליב, תלמיד מהר"ם בנעט.

בילדותו למד תורה אצל אביו. כאשר פתח החתם סופר את ישיבתו בעיר מטרסדורף, נמנה מהר"ם עם תלמידיו הראשונים, ובהמשך כאשר העתיק את ישיבתו לפרשבורג, עבר עמו מהר"ם ונעשה מהגדולים ומהחשובים שבתלמידיו.

בשנת תקצ"ה, לאחר שכהן ברבנות בערים שונות, הכתר לכהן כרב ואב"ד בעיר אוגוואר המעטירה. שם הקים ישיבה גדולה שבצלה הסתופפו מאות תלמידים, וחשבו רבני הונגריה נמנו על בוגריה.

לאחר פטירת רבו החתם סופר בתשרי ת"ר, נחשב רבנו לגדול מנהיגי יהדות הונגריה. המונים הפנו אליו את שאלותיהם, שחלקן התפרסמו בספרו שו"ת 'אמרי אש'.

ב"ד טבת בשנת תרי"ב הסתלק רבנו לבית עולמו, ומנוחתו כבוד בבית החיים שבעיר אוגוואר.



המצבה על קבר המהר"ם א"ש זצ"ל



בספר 'זכרון יהודה' שחבר רבי מנחם איזנשטטר בן מהר"ם א"ש, הוא מעלה על הכתב 'הנהגות ישרות' שנהג אביו הגדול מדי יום. וכך הוא מתאר את הקפדתו לשמע ברכות השחר מפי המתפללים כדי לענות אחריהן אמן (מהד' אוגוואר תרכ"ח, דף יח ע"ב):

"הלך לבית הפנסת או לבית המדרש מעטף בציצית ומכתר בתפליו, ואמרו לפני חמשה או ששה אנשים ברכות השחר, והיה עונה אחריהם אמן כדי להשלים צד"ק אמנים".





ת.ד 102 בני ברק  
פקס: 03-5055919  
9139191@gmail.com

# זכר-מינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת שמות תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 466

## בני אמונים

פניני תפלה בפרשה

## פרתחו שעדים

### דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

#### אמן - מבחן האמונה

עגית אמן היא הצהרת אמונה בבורא העולם. אף ה'שלקן ערוך', בבואו לבאר את המשמעות הפשוטה של המלה אמן, מדגיש בדבריו את עגן האמונה, שפך כתב (או"ח כד ו): 'ויצענו אמן אחר כל ברכה... ובכונה שייכנו בלבו: אמת היא הברכה שברך המברך ואני מאמין בזה'.

האמת היא שאמן אינה רק הצהרת אמונה, אלא גם מבחן אמונה. היחס שלנו לעגית אמן הוא מבחן לאמונתנו בדברי חכמינו ז"ל; שהרבו כל כך להפליג במעלתה של עגית אמן, עד שאמרו (דבר"ז א) שאין גדול ממנה לפני הקדוש ברוך הוא. כמו כן הבטיחו חכמים רב טובה בזה ובבא למקפיד לענותה כראוי. ככל שאמונתנו בדברים אלו איתנה, נגלה נכונות להקדיש מדי יום שעות ארוכות לקיום מצוה זו! כי הרי מה לנו להתעסק בשאר עגנים כאשר מתננות נצח לפנינו בלי שיעור וערך.

כיון שהרגלנו להעריך דברים לפי מבטנו האנושי והשטח, מתקשים אנו להשיג את גדלותה וחשיבותה של מלה קטנה בת שלוש אותיות. אך, עלינו לדעת שבשמים יש חשבונות אחרים לגמרי, וכאשר חכמים אמרו שאין גדול לפני הקדוש ברוך הוא יותר מאמן שישראל עונים, זו האמת, אין גדול ממנה! כפשוטו!

מי שמצוי בעולם העסקים יודע כמה חשוב לתפס 'מציאות'. לעתים השקעות בדברים שגורים פחסי רי ערך, קטנים ושוליים, דוקא הן מניבות לבסוף את הרווחים הגדולים ביותר. כל זה פמבן משל לעולם הרוח האמתי, הנצחי והמשתלם ביותר; כל מטרת בואנו לעולם הוא כדי לרפש לנו 'השקעות' מניבות לעולם הבא. מסתבר אפוא כי על פי דברי חז"ל השכר הגדול ביותר מבטח דוקא לאלו שפ"ש שקיעים במצות עגית אמן.

כשהרהרתי בדבר עלה בדעתי רעיון נפלא: מסתבר שמדי בקור, עוד לפני שהגענו לעגות אמן על ברכות השחר, כבר נשלחת לנו תזכרת שממית על ערכה ושכרה העצום של אמן, במשנה הידועה (מסכת פאה א) הנאמרת לאחר ברכות התורה: "אלו דברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרו מים לו לעולם הבא"; המצוה הראשונה שאנו מונים היא "בפאה" - בגימטריה אמן.

חכמים מצצירים בנו: האמינו באמן. ענו אותה בכל הכח ובכל הפנה, כך תזכו לקדש שם שמים ותראו רב טובה וברכה כל הימים.

בקריאת 'אין גדול יותר מאמן!'  
שבת שלום,

ר' ארי' מנחם

### הזעקה נשמעת אף בלא סבה

"ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויצעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבדה; וישמע אלקים את נאקתם" (ב כג-כד)

יש להבין, אחר שכבר נאמר: 'ויאנחו בני ישראל מן העבדה', מדוע שבה התורה ומזכירה בשנית: 'ותעל שועתם אל האלקים מן העבדה'?

האור החיים הקדוש באר כי כפלה זאת התורה כדי להדגיש, שזעקתם של ישראל עלתה אל האלקים וגשמעה ברחמים, אף על פי שלא היתה זו זעקת תפלה אלא זעקת כאב שנבעה מקשי העבדה.

ביסוד זה באר רבי אליעזר יצחק פריד מראשי ישיבת וולוז'ין את הסבה שבתוך סדר ברכות שמונה עשרה אנו מבקשים באפן כללי "שמע קולנו", מבלי לפרט שפונתנו לקול תפלה ובקשה: כפי שאב השומע את זעקת בנו, אף אם היא לא כונה כלפיו, בודאי לא יעמד מנגד אלא ימהר לבר את סבת זעקתו ולהושיט לו עזרה, כך מבקשים אנו מהקדוש ברוך הוא, שאף כאשר זעקתנו בוקעת מתוך עמק צרתנו ואיננו מכונים אותה כלפיו, בכל זאת ישמענה ברחמי ויושיענו ('נטעי איתן' שביעאי [לר"א זקניים] עמ"י ט).

### סדר הדורות בכרפת הנשואין

"וילך איש מבית לוי ויחף את בת לוי" (ב א)

אמרו חכמים (סוטה יב א, הובא ברש"י) שעמך פרש מיוכד אשתו מפני גזרת פרעה להרג את הזכרים, וכיון ש"גדול הדור היה" עמדו כל ישראל ונהגו כמותו. אמרה לו מרים בתו: "אבא, קשה גזרתך יותר משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא הזכרים, ואמה גזרת על הזכרים ועל הנקבות". שמע עמך לעצת בתו והחזיר את אשתו, וכך מתארת זאת הגמרא: "הושיבה באפריון, ואהרן ומרים מרקדים לפניו, ומלאכי השרת אמרו (תהלים קיג ט): 'אם הבנים שמחה'".

על פי זאת ישב הגר"ח סולובייצ'יק מברסק תמיהה העולה בנסח ברכת הארוסין: "...והתיר לנו את הנשואות לנו על ידי חפה וקדושין, ברוך... מקדש עמו ישראל על ידי חפה וקדושין"; לפי דין תורה תחלה מקדשים את האשה [ארוסין], ורק אחר כך נושאים אותה באמצעות החפה, ומדוע בברכה אנו מקדימים את החפה לקדושין?

אלא שלאמור יש לבאר שתקנו כך לפי סדר מסכת הנשואין שנהג בישראל; עד מתן תורה נהגו לשאת בחפה בלבד, וכפי שמתארת הגמרא שעמך נשא את יוכד בשנית על ידי הושיבה באפריון [חפה], ורק במתן תורה התחדש שיטת הקדשים מעשה קדושין לחפה (ראה רמב"ם אישות א א), לכך תקנו להקדים את החפה לקדושין בברכה (תשובות ונהגות' ח"ד, הנהגות הגר"ח אות קמב).

### השבת נתקנה בכחירת משה

"ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם" (ב יא)

דרשו חכמים (שמו"ר א כח) שבראות משה בסבלם של ישראל, בקש מפרעה לתת להם יום אחד למנוחה, באומרו: "מי ישיב לו עבד, אם אינו נח יום אחד בשבוע הוא מת", ואכן, פרעה הסכים עמו ותקן להם את יום השבת למנוחה.

על פי זאת פרש רבי יעקב בעל הטורים (טור או"ח רפא) את נסח תפלת יום השבת: "ישמח משה במתנת חלקו" - משה שמח בראותו שבחר הקדוש ברוך הוא למנוחה את היום שאף הוא בחר עבור ישראל - יום השבת.

רבי דוד לוריא הוסיף ופרש על פי מדרש זה, את הסבה שבדברות השניות תלתה התורה את מצות השבת ביציאת מצרים, ככתוב (דברים ה יד): "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ה' אלקיך משם... על פן צדך ה' אלקיך לעשות את יום השבת", ואף בקדוש תקנו חכמים להזכיר: "זכר ליציאת מצרים"; העבדה שהשבת נקבעה כיום מנוחה לדורות מזכירה את יציאת מצרים, שכבר במצרים שבתו ישראל ביום השבת (פרוש הרד"ל על שמו"ר א כז).

### מדוע מהרתן? לענות אמן?!

"ותבאנה אל רעואל אביהן ויאמר מדוע מהרתן בא היום" (ב יח)

במסכת ברכות (מז א) מבטיחים חכמים אריכות ימים למי שעונה אמן במתינות ומזהירים שלא להפזז בעגית. בדבריהם מזהירים חכמים על שלושה מיני אמינים שמחמת החפזון אינן נאמרות כהלכתן: א. 'אמן חטופה' - שאינו הוגה אותה בנקודה המדויק; ב. 'אמן קטופה' - שקוטף ומבלע אחת מאותיותיה; ג. 'אמן יתומה' - שעונה מבלי לשמע את הברכה.

רבי אברהם נפתלי שייאר, אב"ד מונצא, פרש שלאמינים אלו רמז דוד המלך בפסוק (תהלים ג טו): "וילך שבע אמר אלקים מה לך לספר חקי", חקי' ראשי תבות: 'חטופה', 'קטופה', 'יתומה' (תורי' זקב' שה"ש ד ח).

דורשי רשומות אמרו כי בפסוק שלפנינו נרמזה תוכחה לנחפזים בעגית אמן. "מדוע מהרתן בא היום" - סופי תבות אמן; כפיכיל תמה הכתוב: מדוע מהרתם לענות אמן, ובכך נכשלתם בעגיתם שלא כהלכה? (תורה מסיני').

‘יקם סערה לדממה’

בינתיים התקשר המנכ"ל לרב החובל של 'מאבה' ובקשו למהר להגיע לנמל מקדם ככל האפשר, כדי שלכל הפחות יוכלו להספיק לפרק ממנה את מטענה לפני בוא הסערה.

זמן מה לאחר מכן כבר החלו להשמע קולות הסערה; רוחות עזות נשבו, ברקים הבריקו ורעמים רעמו, ונראה היה כי הסערה כבר ממש כאן. נציגי חברת אם-אס-סי שהגיעו מחו"ל לכבוד המארע, התבוננו בסערה בדאגה רבה. ככל שנקפו השעות גברו הברקים והרעמים, וגשם החל לרדת. איש לא יכול היה לצפות אם הטקס המתכנן יתקיים כמתכנן או שלא.

בשעה אחת וחצי בלילה הגיע למשרדי הנמל השדר המבשר כי האניה מתקרבת לנמל. הסערה כבר הייתה חזקה דיה כדי להורות לרב החובל לשמור על מרחק בטוח מהנמל. אולם המנכ"ל, מתוך האמונה שקננה בלבו, החליט בכל זאת לפתח בתהליך קליטת האניה. הוא שלח את הספינות הגוררות, אלו שאמורות למשוך את האניה לכיוון הנמל, לעבר הספינה.

בשעה שתים לפנות בקר, בדיוק בזמן שבו החלו הגוררות בתהליך הגרירה, התרחש לפתע הגס המפלא. הסערה הגדולה שקטה באחת, ודממה השתררה באזור הנמל. בתוך כשעה כבר הייתה האניה קשורה לרציף, ועובדי הנמל המסורים החלו בפעולות נמרצות לפריקתה. העבודה נעשתה בזריזות יתרה, שכן איש לא ידע מתי תתחדש הסערה.

בשעה תשע בבקר הסתים תהליך הפריקה. שעה לאחר מכן היה אמור הטקס להתחיל, והנה החל שוב לרדת גשם כבד. שוב רחף סימן שאלה מעל הטקס, האם יתקיים או שלא.

והגס התרחש בשנית. בשעה עשר בדיוק פסק הגשם. העננים התפזרו ושמש נעימה הציצה בעדס. עבדה זו עמדה בסתייה מחלטת לתחזית הנחרצת שהתפרסמה אמש, ובאי הארוע, אפלו הגויים שביניהם, לא יכלו שלא להתפעל מהגס המפלא שהתרחש לנגד עיניהם.

בשעה רבע לשלוש, כשעתים לפני כניסת השבת, עזבה 'מאבה' את הרציף, והמנכ"ל הנמרץ מר מגדי זלצמן יכול היה סוף סוף לשחרר אגחת רוחה.

למרבה הפלא, כמה דקות לאחר עזיבת האניה את הנמל, התחדשה הסערה במלוא עצמתה, ובעקבות כך נסגר הנמל לכניסת אניות עד ליום ראשון בבקר.

רק מעט אנשים ידעו על הצדיק הנסתר העומד מאחורי הגס. רק מעטים ידעו כמה תפלות השקיע כדי שגם בשבת זו תשמור השבת בנמל חיפה ושם שמים יתקדש.

'האמונה מה למעשה' עמ' 210

ימים ספורים טרם היום הגדול בעוד ההתרגשות בשיאה, התקבלה לפתע ידיעה מדאגיה מהשרות המטאורולוגי כי סערה עצמתית הולכת ומתקרבת לחופי הארץ. הידיעה גרמה לדאגה רבה בלבם של חברי הנהלת הנמל, ובפרט בלבו של המנכ"ל מר זלצמן.

לא רבים ידעו כי מר זלצמן מצוי זה כמה שנים בקשר עמוק עם הגאון רבי עמרם קוז' זצ"ל, מי שכנה בפי רבים 'הצדיק מחיפה'. בעקבות הכרותו עם הצדיק התחזק מר זלצמן בקיום המצוות, והוא החליט לעשות ככל שבידו כדי להשביח את הנמל הענק שבראשותו עמד לכמה שיותר שבתות.

כל ספן מתחיל יודע כי המבנה הרחב של האניה משמש כעין 'מפרש' ביחס לרוח. ככל שהאניה גדולה יותר כך ההתנגדות לרוח מתחזקת, ומחמת כן הקשי לנטוה בעעת סערה גדל. זאת מלבד העבדה שהמנופים הענקיים המיעדים לפרק את האניה מתקשים לבצע את עבודתם נאמנה כאשר הרוח נושבת בעצמה.

ככל שחלפו הימים, והנתונים שהגיעו מהשרות המטאורולוגי הפכו למבססים יותר, כך התחזקה ההשערה כי הגעת האניה ופריקתה יצטרכו להדחות. מלבד שהדבר אמור היה לגרם לביטול הטקס המתכנן, חשש המנכ"ל מאד מהאפשרות שהפריקה תאלץ להערך בשבת קדש, רחמנא ליצלו.

ביום חמשי בערב כבר הפכה הסערה מתחזית לעבדה מגמרת. תמונות הלון ידעו לספר על המועד המדיק שבו תפגע הסערה בחופי הנמל. אך מנכ"ל הנמל שכאמור חשש מאד מהאפשרות שהאניה תכנס בשעה מאחרת מאד ותגרם לחלול שבת המוני, החליט שלא להתיאש.

בשעה מאחרת הוא שם פעמיו לרב הגדול שעמו היה מתיעץ על כל צעד ושעל, הצדיק רבי עמרם קוז' זצ"ל, ובקש את עצתו וברכתו.

רבי עמרם הצדיק, שחש אחריות רבה לקיום הרוחני של העיר חיפה, ראה חשיבות גדולה שבנמל הגדול שהוא בעצם השער של ארץ ישראל תשמר השבת. במשך שנים הוא שפך תפלות רבות כדי שהנמל לא יעבד בשבת, ועתה נחרד לשמע מפי המנכ"ל את הידיעה המרעיש.

רבי עמרם פנה לגדולי הדור ובקשם להעמיר בתפלה למען תשמר קדשת השבת, ובד בבד נעמד לשפך על כך שיח ותחנה.

אותו יום ששי אמור היה להיות יום חג בנמל חיפה. לאחר השקעה עצומה של מיליארדים ועבודת תכנון ובצוע שארכה כמה שנים, סוף סוף יכולים היו מנהליו לברך על המגמר.

ביום זה אמורה הייתה להכנס לנמל אנית הענק 'מאבה' מבית חברת הספנות השנייה בגדלה בעולם - אם-אס-סי. כניסתה של

ביום חמשי בערב כבר הפכה הסערה מתחזית לעבדה מגמרת. תמונות הלון ידעו לספר על המועד המדיק שבו תפגע הסערה בחופי הנמל. אך מנכ"ל הנמל שכאמור חשש מאד מהאפשרות שהאניה תכנס בשעה מאחרת מאד ותגרם לחלול שבת המוני, החליט שלא להתיאש.



אנית המטענים 'מאבה' נגרת לנמל

אנית ענק זו שיכולה להוביל כעשרת אלפים מכילות גבת אחת, התאפשרה רק לאחר עבודות שדרוג מקיפות ויקרות שנגערכו בנמל, והיא אמורה הייתה לסמל את הכנסו של נמל המטענים בחיפה לרשימה היקרתית של הנמלים המודרניים בעולם, כאלו שאניות ענק כ'מאבה' יכולות לעגן בהם.

לכבוד המארע המיוחד הוקם ברחבת הנמל אהל מרוח שבו הייתה אמורה להערך עם סיום פריקת האניה, מסבה מפארת שאליה הזמנו אישי צבור ואנשי עסקים בכירים מהארץ ומהעולם, שהטריחו עצמם להגיע למקום כדי לחגג עם המנכ"ל מר מגדי זלצמן את ההשג המדהים.

ברכות שאינן נענות באמן

ולאחר מכן לט' ממנו עסה ואפאה, לא יברך עליו לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה. זאת לפי שהזכרת שם שמים על דבר מאכל שבא לידו בגזלה נחשבת גאופ' (משנה ברוצה קצו ד). ואולם הב"ח (שם) חולק וסובר שגזלה שנקנתה בשנוי מעשה לפני אכילתה, מברכים עליה תחלה וסוף (וראה מגן אברהם' שם שאף מדברי המגיד משנה' חמץ ומצה וזו משמע שסובר כן).

להלכה פתבו הפוסקים, שהגזל מאכל ושנהו לא יברך ברכה ראשונה, אבל אם אכל פת גזולה יברך ברכת המזון, שלפי שחייבה מדאורייתא יש להחמיר ולברך (מגן אברהם' שם; משנה ברוצה' שם). ואולם ה'שלחן ערוך הרב' (שם) פסק שיברך אף ברכה ראשונה.

עניית אמן אחר ברכת גזול

האוכל דבר מאכל שבא לידו בגזלה, לא יברך עליו, לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה, ואם ברך אין עונים אחריו אמן. ואולם יש מי שסובר שאם אכל פת גזולה יברך ברכת המזון אחר אכילתו. לפיכך המברך ברכת המזון לאחר אכילת פת גזולה יש לענות אחריו אמן.

מקורות ובאורים:

אכילת גזלה לפני שעשה בה הגזלן שנוי מעשה נחשבת אכילת אסור. זאת לפי שכל זמן שלא השתתתה הגזלה, היא שיכת לגזול, ומחייב הגזלן להחזיר לו את הגזלה עצמה, ואם אוכלה הרי הוא עובר בכך אסור, ולא יברך לא לפני אכילתו ולא לאחריה, שאין ברכתו אלא גאופ' (שו"ע הרב קצו ב). משום כך אם עבר הגזלן וברך, אין לענות אמן אחריו, כדין המברך על אכילת אסור (ראה משנה ברוצה' קצו ב). וכתב ה'שלחן ערוך הרב' (שם) שהגונב פת ואוכלה, אף על פי שאסור לו לברך ברכה ראשונה, יברך עליה ברכת המזון. לפי שאחר שהפת נאכלה פקע מהגזלן חייב השבתה, ואין עליו אלא חייב דמים. ואף שאכלה הגזלן באסור, מכל מקום לאחר אכילתה היא שלו ו"אין ברכתו גאופ'". והנה מקור הדברים הוא במגן אברהם' (ריש סי' קצו), אלא שיש שלושה שנויים בין דברי הרב למגן אברהם': א. המגן אברהם' כתב הלכה זו בדרך אפשר, בעוד ה'שלחן ערוך הרב' כתבה כהכרעה ברוצה [תכן שהסבה לכך היא, שהמגן אברהם' מסתפק אם קנית הגזלה מועילה שיוכל הגזלן לברך עליה ברכת הנהנין וכדלהלן, בעוד ה'שלחן ערוך הרב' (שם ג) פשיטא ליה שמועילה]. ב. המגן אברהם' כתב שהגזלן קונה את הגזלה באכילתה מדין 'שנוי מעשה', ואלו ה'שלחן ערוך הרב' לא הזכיר זאת, אלא כתב שבאכילתה נפקע חייב השבתה. ג. המגן אברהם' נמק שעל הגזלן לברך ברכת המזון אחר אכילת הפת, לפי שהיא מצוה מן התורה, ואלו ה'שלחן ערוך הרב' לא הזכיר זאת, אלא כתב שפיון שבאכילת הגזלה נפקע חייב השבתה, שוב אין הברכה נחשבת לגאופ' [ויש לעי' לדעת שו"ע הרב אם דין זה נאמר רק על ברכת המזון, או שגם על ברכה אחרונה אחר אכילת כל מאכל גזול]. אמנם המשנה ברוצה' (שער הציון' שם ט) חולק וסובר שהגזלן פת ואוכלה, אינו מברך ברכת המזון, לפי שיש לחשש לדעת הסוברים שאף לאחר שקנאה הגזלן יש חשש גאופ' בברכתו, ובפרט שהמגן אברהם' כתב דבריו אלו רק בדרך אפשר. אמנם לגבי עניית אמן, כתב בגונטרי אמן' (ח"ב עמ' קכג) שיש לענות אמן אחר הנוהג כדעת המתירים לברך ברכת המזון על פת גזולה.

עניית אמן אחר מי שאנסוהו לאכל

מי שאנסוהו לאכל, לא יברך לא לפני האכילה ולא לאחריה, גם אם בסופו של דבר נהנה מאכילה זו. ויש סוברים שמברך תחלה וסוף. ומכל מקום אם ברך עונים אמן אחריו.

מקורות ובאורים:

הרמ"א (או"ח רד ח) פסק שמי שאנסוהו לאכל לא יברך לפני האכילה ולאחריה, אף שנהנה מאכילה זו, לפי שאינו חפץ בה (שו"ע הרב שם טו. וראה להלן מה שהבאנו בשם ה'חתם סופר'). ואולם המשנה ברוצה' (שם מה) הביא שיש החולקים וסוברים שיש לברך על אכילת אנס הו לפני האכילה והו לאחריה, כיון שסוף כל סוף נגרמה לו ה'נאת הח' מאכילה זו. וראה שם שהביא את הכרעת ה'חיי אדם' (מט ח) שאם אנסוהו לאכל פת כדי שביעה יברך ברכת המזון, לפי שהיא מצוה מן התורה. לאור זאת כתב בספר 'לקט הקטח החדש' (קכד כב), שהשומע ברכה ממי שאנסוהו לאכל, יענה אחריו אמן, כדין המברך ברכה השנויה במחלוקת הפוסקים (ראה באור הלכה רטו ד).

גם לדעת הסוברים שמי שאנסוהו לאכל פטור מלברך, מי שאנוס לאכל מאכל אסור מפני סכנה המרחפת עליו, צריך לברך עליו תחלה וסוף (שו"ע קצו ב; רד ט). את ההבדל בין מי שאנסוהו לאכל שלגביו פסק הרמ"א שאינו מברך, לבין מי שאנוס לאכל מחמת הסכנה, מבאר ה'חתם סופר' (שו"ת, או"ח סי' רב) כך: "האוכל מרצונו לפקוח גפשו, מברך את ה' שבא פרי זה או לחם זה, שהרי אפילו רק להשביע רעבון מברך, מכל שכן שיברך ויודה שהזמין לו דבר להצילו ממות. וגם אשר בחסדו ותור לו ה' יתברך תורתו ומצותו למען חיותו, ואיך לא יברך?! מה שאין פן מי שפכאו לאכל על פרחו שלא לרצונו, מה יברך שנוברא פרי זה, והלואי ולא היה ולא נברא, שהרי על אפו ועל חמתו הוא אוכל". וראה עוד 'משנה ברוצה' (שם) ו'שער הציון' (שם לח).

שובו בנים שובבי"ם

בדרוש לימי השובבי"ם כותב רבה של קראקא רבי שמעון סופר בן ה'חתם סופר' (מכתב סופר' שמות):

אדם המבקש לתקן את חטאיו, כפי שכתבו חכמי הסוד לעשות בתקופת השובבי"ם, יקפיד בתקופה זו באפן מיוחד "בעניית אמן על כל הברכות" וידקדק לברך ברכות הנהנין כראוי.



הגאון רבי שמעון סופר רבה של קראקא



אמן - קדש קדשים

חכמים אמרו (תקו"ז מ א) כי גדולותה של האמן נובעת מכך שהערך הגימטרי של השפה הוא כפול שני השמות הקדושים - 'הוי"ה' ו'אדנות'. בכך באר בעל הטורים (דברים כד ב) את הסבה שאמרו חכמים (ברכות נג ב): "גדול העונה אמן יותר מן המברך": בעוד המברך מזכיר בברכתו רק את שם 'אדנות', העונה אמן מוציא בענייתו מפיו הן את שם הוי"ה והן את שם אדנות.

יתר על כן כתב המקובל האלקי רבי אהרן הזקן משרדנא בעל ספר 'קרנים', בספרו 'אגרת הטעמים' (מנטובה ש"ב, דף ב):

"כי כל שמות הקדושים כלם כאחד כלולים בלולים סגלים נסתרים מכסים כמסים בתבת אמן... ועליה אומר הפתוב (שעיהו כו ב): 'ויבא גוי צדיק שמר אמונים', רצה לומר כמו שומר האוצר שהוא לפני ולפנים בחדרי חדרים, כך התבה הזאת הטוהרה והקדושה מקורה יקרה מפנינים... אם פן ראה גם ראה אתה בן אדם כמה רמים, רזים וסודות מסודות על אדני פז... ואיזהו מקומו של אמן - קדש קדשים".

יש קונה עולמו בעניית אמן

על הפסוק הפותח את פרשת עקב: "והיה עקב תשמעון..." (דברים ז יב), מפרש רש"י (ע"פ תנחומא עקב א) שהמלה 'עקב' מתפרשת מלשון 'עקב'. בכך מזרזת התורה על קיום "המצוות השקולות שאדם דש בעקביו".

האדמו"ר רבי יצחק הורוויץ ממעליץ ניו יורק היה אומר: אכן, לגדל הצער יש לכל אדם מצוות שהוא נוטל לזלזל בהן. לעתים נטיה זו נובעת מתוך השקלות שבה נתן לקיים את המצוה, לפי שאנשים נוטים לזלזל במצוה שנתן לקיימה בקלות וללא מאמץ. ואולם על האדם לדעת כי אין דרך למדד את חשיבות המצוות. יכולה להיות מצוה שרבים לא יחשיבוה, ובכל זאת אין ערך לחשיבותה. כדגמה לכך מביא הרבי ממעליץ את מצוות עניית אמן, ואלו דבריו (ברכת יצחק פרשת עקב):

"למשל אצל בני אדם הפשוטים, יכול להיות שעניית אמן היא מצוה שאינה חשובה כל כך, אבל גדולי תורה ויראים יודעים אשר בעניית אמן הם עושים רשם גדול, כי גדול העונה יותר מן המברך (ברכות נג ב), וגם אמרו (שבת קיט ב): 'כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן'".

ומסים הרבי ממעליץ כי על כך אומרת הגמרא (ע"ז י ב): "בכה רבי ואמר: 'יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים'". בקיום מצוה כמו עניית אמן, יכול אדם להגיע 'בשעה אחת' לדרגה שיש שעמלים כמה שנים כדי להגיע אליה. אף המלה 'עקב' המכוננת כאמור כנגד המצוות הנדשות בעקב כרמזות למעלה שאליה נתן להגיע באמצעות קיימון; 'עקב ראשי תבות: 'קונה עולמו בשעה'".

למערכת וכל מאמינים' שלום וברכה,

כתוב נתיבות שבנגב הנני מודה לה' שזכיתי לגור במקום תורה. אולם לצערי העלונים הנפלאים שלכם אינם מגיעים לאזור מגורי.

אמנם באפן אישי אני דואג שיגיעו לידי העלונים תמידין כסדרם, דרך בני משפחה וחברים המתגוררים בערי הפורז. ואף היו גם מקרים שחפשתי בגניזה עלונים ישנים כדי להשלים עלון שלא הגיע לידי. אולם כדאי שתקחו בחשבון בעת חלוקת העלונים, גם את ישובי הפריפריה כדי להגדיל תורה ולהאדירה.

ההתחדשות הנפלאה שלכם היא מפליאה. מדהים לראות איך כל המדורים מתמלאים מדי שבוע בחומר עשיר וחדש כמעט המתגבר. מעין האמונה נובע ומורה את כל הקוראים שצמאים לחומר הנפלא שלכם. ישר כח מיחד על מדור ההלכות שמרחיב דעת ומורה דקדוק הלכה בנושא זה חשוב.

כאדם שמקפיד מדי יום על אמירת ברכות השחר בחברותא, גם כאשר אני נקלע למקום שבו אין מכירים אותי, והדבר כרוך לעתים באי נעימות, עלה ברעיוני רעיון פה בענין זה:

ביהי רצון שאחר ברכת 'המעביר שנה' אנו מבקשים: "ותתנונו היום ובכל יום לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו". וידועה השאלה מדוע מוסיפים לבקש "ובכל יום", הרי מבקשים אנו דבר יום ביומו בקשה זו?

אלא שמדי יום עוד לפני אמירת ברכות השחר, זקוקים אנו לנשיאת חן, כדי למצא חברותא ראויה לברכות השחר בכל מקום. לפיכך מקדימים אנו לבקש עבור יום המחר שנוכח לחן ולחסד ולרחמים ונוכל לומר ברכות השחר לפני מי שיענה אחריהן אמן, ואז בזכות האמן מבטח לנו ש"תגמלנו חסדים טובים".

ואפשר שלכם מרמז הפתוב: "אם נא מצאתי חן בעיניך" שנוכחל כמה פעמים בתורה (בראשית יג ח; ל כז; לג י; מז כט; נ ד; ועוד). "אם נא מצאתי" ראשי תבות אמן. ללמדנו שיש הבטחה לנשיאת חן כאשר מבקשים לקיים מצוות עניית אמן. ומאידך המקפיד על עניית אמן זוכה לחן ולחסד ולרחמים בעיני אלקים ואדם.

בכבוד רב, ש.מ.ר., נתיבות.

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102 או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

ברכות ואמן במשנת בעל ההלולא

צדיק באמונתו

מהר"ם א"ש ב"ד בטבת תרי"ב

הגאון רבי מאיר איזנשטטר המכנה 'מהר"ם א"ש', נולד בשנת תק"ם בעיר איזנשטט, לאביו הגאון רבי יהודה ליב, תלמיד מהר"ם בנעט.

בילדותו למד תורה אצל אביו. כאשר פתח החתם סופר את ישיבתו בעיר מטרסדורף, נמנה מהר"ם עם תלמידיו הראשונים, ובהמשך כאשר העתיק את ישיבתו לפרשבורג, עבר עמו מהר"ם ונעשה מהגדולים ומהחשובים שבתלמידיו.

בשנת תקצ"ה, לאחר שכהן ברבנות בערים שונות, הכתר לכהן כרב ואב"ד בעיר אוגוואר המעטירה. שם הקים ישיבה גדולה שבצלה הסתופפו מאות תלמידים, וחשבו רבני הונגריה נמנו על בוגריה.

לאחר פטירת רבו החתם סופר בתשרי ת"ר, נחשב רבנו לגדול מנהיגי יהדות הונגריה. המונים הפנו אליו את שאלותיהם, שחלקן התפרסמו בספרו שו"ת 'אמרי אש'.

ב"ד טבת בשנת תרי"ב הסתלק רבנו לבית עולמו, ומנוחתו כבוד בבית החיים שבעיר אוגוואר.



המצבה על קבר המהר"ם א"ש זצ"ל



בספר 'זכרון יהודה' שחבר רבי מנחם איזנשטטר בן מהר"ם א"ש, הוא מעלה על הכתב 'הנהגות ישרות' שנהג אביו הגדול מדי יום. וכך הוא מתאר את הקפדתו לשמע ברכות השחר מפי המתפללים כדי לענות אחריהן אמן (מהד' אוגוואר תרכ"ח, דף יח ע"ב):

"הלך לבית הפנסת או לבית המדרש מעטף בציצית ומכתר בתפליו, ואמרו לפניו חמשה או ששה אנשים ברכות השחר, והיה עונה אחריהם אמן כדי להשלים צד"ק אמנים".



# איטש לרעהו

לקט אמרות חז"ל  
רעיונות, עובדות  
והנהגות מגדולי  
ישראל,  
על מדות טובות  
שמביאות לאהבת  
הזולת הנלמדות  
מפרשת השבוע

**מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת**

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402  
טל: 02-5671812-02 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן  
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת  
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש כא טבת תשפג: הדלקת נרות: ירושלים: 4:20 תל-אביב: 4:34 חיפה: 4:24 מוצאי שבת: ירושלים: 5:36 תל-אביב: 5:37 חיפה: 5:35 ר"ת: 6:12

## פרשת שמות

### מסירות לחסד והצלה

#### מעלה לאדם המוסר עצמו להצלת הזולת ולמען עשיית חסד עמו!

**נלמד מהפסוק: "ותיראן המילדות את האלוקים ולא עשו כאשר דיבר אליהן אין אנו יודעים שקיימו את הילדים" (פרק א-יז) ואמרו חז"ל (סוטה יא): "לא דיין שלא המיתו אותם אלא אף שייעו להחיותם. היו מספקות להם מים ומזון".** ומובא במדרש: "וכי מאחר שלא עשו כאשר דיבר אליהן אין אנו יודעים שקיימו את הילדים, למה הוצרך הכתוב לומר ותחיין את הילדים? יש קילוס בתוך קילוס, לא דיין שלא קיימו את דבריו אלא עוד הוסיפו לעשות עמהם טובות. יש מהן שהיו עניות, והולכות המילדות ומגבות מים ומזון מבתיהן של עשירות ובאות ונותנות לעניות, והן מחיות את בניהן. הוא שכתב "ותחיין את הילדים" (מד"ר- שמות א-טו)

**כתב הרמב"ם** בספר המצוות (לאוין רצו): "שהזהרנו מלהתרשל בהצלת נפש אחד מישראל כשנראהו בסכנת מות או ההפסד ויהיה לנו יכולת להצילו, כמו שיהיה טובע במים ואנחנו נדע לשחות ונוכל להצילו, או יהיה גוי משתדל להורגו ונוכל לבטל מחשבתו או לדחות ממנו נזקו..."

**ובספר פלא יועץ** כתב: "השתדלות צריך מאוד לכל דבר טוב בין למילי דעלמא, בין למילי דשמיא... וביותר צריך השתדלות והריצות וזריזות רבה להציל לקוחים למות, בטרם ויצא הקצף חמת מלך מלאכי מות רח"ל. וכמה פעמים ראינו ושמענו מעשים שהיו יכולים להציל לקוחים למות בדבר קל, ומתוך התרשלות שאומרים: אין פחד... וחוששים להוציא ממון ובסוף מתגדלת המדורה עד שנצרכים לעשות פיזור גדול כדי להציל... לכן חיובא רמיא על כל העם ובפרט האנשים שיש להם יד ושם טוב בין השרים, למהר להציל את הנופל בידם".

**ומוסיף הפלא יועץ:** "וידוע גודל מצות הצלת נפשות, שניתנה כל התורה להדחות על פקוח נפש, וכ"ש וק"ו שחייבים כל ישראל לפזר כל ממונם ולמכור אפילו הספר תורה בשביל הצלת נפש".

**הגאון רבי אליעזר פלצינסקי** זצ"ל כתב מכתב מאלף לגיסו הגאון **רבי חיים יעקב לוי** זצ"ל, (הובא בישורון - ל) ולאחר שהודה על הניסים והנפלאות שאירעו למשפחתו הוסיף וכתב על הגה"צ **רבי אריה לוי** זצ"ל את הדברים הבאים:

**"וידוע** תדע, כי אין ספק אצלי כי הכל בזכות ההורים הצדיקים והחסידים... והאבא הגה"ח (הוא רבי אריה) נתגלה אישיותו במלוא עוזו בימים טרופים אלו, אשר מלבד פעולותיו הכבירים מידי יום ביומו, נתרומם בזה הזמן משכמו ומעלה גבוה מכל העם בגמלו חסד עם החיים ועם המתים, ובעת אשר כל אחד ואחד לא ניסה לצאת מהמקלט, האבא שליט"א בז לכל פחד ותחת פגזים איומים ורסיסי מות, לא נמנע מלשוטט כל היום ברחובות העיר ולבקר את כל מר נפש ולדבר על לב אוהבים ורעים עטופי צער ויגון רח"ל אשר נתרבו בעוה"ר בכל העיר".

#### ההבדל בין החסידה לעכברים...

**בחורף** תרע"ה, בזמן מלחמת העולם הראשונה טרח ויגע כ"ק האדמו"ר מגור בעל האמרי אמת בכל נפשו ומאודו להמציא עזרה וסעד לאלפים ולרבבות פליטים יהודים שהגיעו לוורשה, אף שהוא עצמו חי אז בדחוקות נוראה, ואולם צרכי הזולת קדמו בעיניו.

**באותה** עת, הביא לו אחד מחסידיו חלה קטנה לכבוד שבת, אשר הסתכן ואפה עבורו במסירות נפש. ויהי כאשר הסב לסעודת שבת, וחסידים אחדים נדחקו פנימה, פרס להם הרבי פרוסת מן החלה הקטנה, שהיתה אז מצרף יקר המציאות וכך אמר להם:

**"מצינו** שאמרו חז"ל (חולין סג.) "למה נקרא שמה חסידה שעושה חסידות עם חברותיה, שמחלקת מזונותיה עמהן". ובמקום אחר מצינו (ירושלמי ב"מ פ"ג ה"ה) שחז"ל קראו לעכברים "רשיעין" לפי שבראותם פירות הרבה קוראים לחבריהם שיאכלו עמהם. מה ההבדל בין החסידה לעכברים הרי שניהם התחסדו עם חבריהם? אלא שהחסידה מיד כשמזדמנים לה מזונות קוראת לחברותיה ומתחלקת עמהם בשוה. לא כן העכברים שדואגים קודם כל לעצמם ורק כשיש להם הרבה נותנים לאחרים... **ראש גולת אריאל**

#### "לפחד יותר מדברי חז"ל"...

**סיפר הרב שמעון זלזניק** זצ"ל, שליווה את הגאון **רבי אהרן קוטלר** זצ"ל בביקורו בארץ, בנסיעתו מירושלים לבני ברק: בתקופה ההיא השתוללו בדרכים קבוצות ערבים מתאבדים ממצרים, שרצחו יהודים רח"ל. רבי אהרן שכן מונית והתנה עם הנהג שיעלה כל מי שיעמוד בצד הדרך ויבקר טרמפ...

**"שאלתי** את רבי אהרן - מספר ר' שמעון - "היאך מוכן לעלות כל אחד והרי זה מסוכן שכן ערבי עלול להתחפש ליהודי ולעלות..." השיב רבי אהרן: אם יעלה חלילה אדם מסוכן אין לחשוש כי אנחנו שלושה נוכל להתגבר עליו... המשכתי להביע חששותי, אך רבי אהרן הסביר לי:

**חז"ל** אומרים "לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם", לכן אם אפשר להשתמש בשירות המונית כדי להתחסד עם הזולת אסור להמנע מזה, ומה שאתה חושש, דע לך שאני מפחד מדברי חז"ל הללו יותר מהערבים... **הלמות עמלים**

עלון "איטש לרעהו" פרשת שמות הוקדש לעילוי נשמת **הרה"ג רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל** רבה הראשי של מונטריאול - קנדה



נלב"ע כז טבת  
ת. נ. צ. ב. ה.

עלון "איטש לרעהו" פרשת שמות הוקדש לעילוי נשמת **רבי מרדכי יששכר דוב בער** אברמצי'ק זצ"ל



נלב"ע כז טבת  
ת. נ. צ. ב. ה.

## להרגיש ולהשתתף בצערך של חברו או בשמחתו ולשאת בעול עמו!

**נלמד מהפסוק: "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" (פרק ב-יא)**

**וכתב רש"י: נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם". הנה כי כן, משה רבינו לא הסתפק בעצם הידיעה על סבלותם של בני ישראל וההשתתפות מרחוק בצערם אלא נתן עיניו ולבו". כלומר: יצא מארמונו המפואר והשליך של פרעה, כדי לראות בעיניו ולחוש בגופו את סבלות אחיו המעונים, ולסייע להם במועל כאילו היה אחד מהם.**

**לא רק בחייו נשא משה רבינו את עול ישראל במסירות רבה אלא גם בשעת פטירתו מן העולם, לא דאג לצרכיו כלל, אלא אך ורק דאגת ישראל היתה נתונה על לבו, וכדכתיב: "וידבר משה אל ה' לאמר יפקוד ה' אלוקי הרוחות. איש על העדה, אשר יצא לפניהם..." (במדבר כז-טז, יח).**

**ואף זאת למדו חז"ל ממשה, שכך הוא מנהגן של צדיקים, כמו שכתב רש"י (שם טז) "להודיע שבחן של צדיקים כשנפטרו מן העולם, מניחין צרכן ועוסקים בצרכי ציבור..."**

**כל ימיו של משה רבינו היה נושא בעול סבלותם של ישראל, ואפילו ברגע פטירתו לא היתה לו דאגה אחרת אלא זו, שלא יהיו ישראל כצאן אשר אין להם רועה. והבקשה שביקש מהקב"ה "יפקוד ה' איש על העדה" היתה שיהיה להם מנהיג כמותו, דהיינו נושא בסבלותם ומרגיש בצערם, כמו שפירש רש"י: "אלוקי הרוחות... מנה עליהם מנהיג שיהיה סובל כל אחד ואחד לפי דעתו".**

**ועד כדי כך נשא משה בעול מצוקתן של ישראל, עד שהיה מוכן אף למסור נפשו למען הצלתם, כשביקש הקב"ה לכלותם בעוון העגל, אמר משה "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך"..." (שמות לב-לד), ואמרו חז"ל (ברכות לב). "מלמד שמסר נפשו עליהם".**

**במכתב ששיגר הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל (בסיון תשנ"ו) כתב בין היתר את הדברים הבאים: "אחד מקניני התורה, אומר התנא (אבות פ"ו מ"ו) שהוא נושא בעול עם חברו, היינו שמתעמק להרגיש מצבו של חברו כשל עצמו, ומתפלל לטובת חברו, ומכל שכן להרגיש צרת הכלל, אשר הוא חיוב ומצות עשה מן התורה לצעוק לפני ה' בכל עת צרה גדולה שלא תבוא על הציבור".**

**"הנה תושבי ארץ הקודש שרוין בגלות האחרון, כאשר שנאת פורקי עול התורה והמצוות, אנשי השמאל, הגיע ליד רדיפת שומרי התורה ושנאת הדת עד שברצונם להשכיח שם ישראל ר"ל. ולכן החובה להרבות בתפלה לאבינו שבשמים שירחם על עמו ישראל ובמיוחד על תושבי הארץ..." עכ"ל.**

### בעול מצוקתו של הזולת...

**בשיחה עם כ"ק האדמו"ר מבוסטון, סיפר רבינו הגרא"מ שך זצ"ל: מקובלני מהגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל, כי עשיית טובה ליהודי, שוה יותר מהכל! פעם הייתי בביתו והתחלתי לדבר עמו בלימוד באחת מסוגיות הש"ס, אולם הוא נאלץ לצאת מהבית לצורך השתדלותו עבור חולה, והוא ביקש ממני להתלוות אליו בדרכו.**

**לאורך כל הדרך, תינה רבי חיים עוזר באזני את צערו, וכך אמר: "זמן קצר קודם יציאתנו מהבית, היה בביתי אדם שביקש תמיכה להכנסת כלה, נתתי לו את כל הכסף שהיה בידי, אולם שכחתי לשאול את כתובתו, בעוד כמה ימים, אני אמור לקבל ליד סכום כסף נוסף, אילו ידעתי את כתובתו, הייתי יכול לתת לו סכום נוסף. לצערי, אינני יודע כיצד לאתרו..."**

**והיה רבי חיים עוזר מהלך ברחוב, ועוצר עוברים ושבים ושואל: "הראיתם את האדם שעזב לא מכבר את ביתי?"**

**מון הרב שך**

### "עלי להצטער ולכאוב..."

**עקב מצב בריאותו וליבו החלש של הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, ציוה עליו הרופא להזהר מצער ועגמת נפש. והנה אירע שאחת מבנות משפחתו היתה מסוכנת בשעת לידה. הוא השתדל שלא להצטער ואמר: "ה' יעזור וישועתו כהרף עין".**

**ואמנם אחר הרהור שני אמר: "הן בדיני שמים נלקח בחשבון גם צערם של כל המצטערים עם החולה. ובכן, כל צער וכאב שלי הרי יהיה לזכותה של היולדת, והואיל וכך הוא הדבר, הרי בצערי, בכאבי ובעגמת הנפש שלי, יתכן שיהיה משום פיקוח נפש עבור היולדת, ולכן עלי להצטער ולכאוב את כאבה".**

**בדרך עץ החיים**

## מיצות תוכחה

### תוכחה לכוונת הברכות

**פעם התקיימה בביתו של כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג – רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם זצ"ל שמחה משפחתית והוגשו לשולחן מיני קינוח, עוגות ומיני מגדים, נטל מאן דהוא פרוסת עוגה, בירך עליה בחטף ברכת "בורא מיני מזונות", והגישה לפיו. האדמו"ר שהבחין בכך נזדעזע ונשא אליו דברי תוכחתו:**

**"להוי ידוע לך כי מדת אכזריות היא למלמל כך ברכה. פעמים שנשמות יהודיות עטופות בגרגרי החיטה ותיקונן הוא על ידי ברכה בכוונה שאומר על האוכל". וכאן עבר האדמו"ר לתאר כמה צער ויסורים עוברים על הנשמה המגולגלת מקצירת החיטה עד עלותה על שולחנו של היהודי לקבל תיקונה. (ואין כאן המקום לפרט).**

**והמשיך הרבי בתוכחה נוקבת: "והנה אתה נוטל עוגה זו ומברך בדיבור חסר ובלא כוונה והנשמה שעברה דרך של יסורים לא מוצאת מנוח ועליה לעבור את כל השלבים מחדש, האין בזה מן האכזריות...?"**

**כמובן אותו יהודי קיבל על עצמו להקפיד מעתה ואילך על ברכות הנהנין לברכם בשלימות ובכוונה ואף לחזק את האחרים לענין זה.**

**הלמות עמלים**

## מצוה להוכיח את הזולת [בדרכי נועם] על כל עוול ולתקן כל דבר הנעשה שלא כהוגן!

**נלמד מהפסוק: "והנה שני אנשים עברים ניצים ויאמר לרשע למה תכה רעך" (פרק ב-יג)**

**לומדים אנו מכאן – כותב החתם סופר – מדתו של משה רבינו שלא יכל להביט ולראות עוול ולכן הוכיח את הרשע ואמר לו "למה תכה רעך". ולא רק עוול הנעשה בישראל לא יכל לסבול, אלא אף את בנות יתרו הציל מיד הרועים שגירשום.**

**כלל ידוע הוא: "דברים היוצאין מן הלב נכנסים אל הלב". ככל שהתוכחה תהיה יותר אמיתית. לא מן השפה ולחוץ, אלא מתוך הזדהות פנימית אמיתית עם הדברים הנאמרים, כן תהיה בה יותר סגולת ההשפעה על הזולת. בכח האמת המוחלטת הזו הוכיח משה רבינו. ומכח האמת הזו הציל את בנות יתרו. כי דברים ומעשים הנובעים מתוך הכרה פנימית אמיתית כוחם רב ועצום!**

**וזה מה שמצאנו בשיחתו של אליעזר עבד אברהם בפני בתואל ולבן כאשר העביר אליעזר בדבריו את השגחתו יתברך, בדיוק כפי מה שראה והרגיש בלב, היישר ללבם של בתואל ולבן, עד שמגודל התפעלותם לא יכלו להמנע מקריאתם הנרגשת: "מה יצא הדבר!"**

**וכך גם מצאנו אצל יונה הנביא כשהכריז בפני אנשי נינוה "עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת". קריאתו זו היתה מכל הלב ולכן השפיעה מיידית על אנשי נינוה לעשות תפנית חדה ולשוב בתשובה, לעומת**

## "אם תקבלי על עצמך..."

**מעשה** באשה שביקרה בביתו של הגאון **רבי יהודה צדקה זצ"ל**. הגישו לפניו כוס מים לשתות, ובירכה ברכת "שהכל" בחטף ובהבלעה. שמע רבי יהודה והטיף לה מוסר ותוכחה כפי שהיה רגיל לדבר בדרשותיו "כיצד מברכין" ויש לחשוב ולכוון בכל מילה שמוציאים מהפה לשבח ולהודות למי שהכל ממנו, עד שנזדעזעה האשה ושאלה אותו בפחד: "מה יהא על כל הברכות שברכתי שלא כהוגן במשך חמישים שנה"?

**הרגיע** אותה: "אם תקבלי על עצמך מהיום והלאה לברך כראוי, מעלה עליך הכתוב כאילו ברכת כהלכה גם בעבר, ותקבלי שכר טוב..."

**נכנסו** הדברים בלב האשה וקבלה עליה. לימים פקדה אותה אבילות ל"ע וישבה "שבעה" ביחד עם כל בני משפחתה. הבחינו כולם שמברכת כל ברכה במתינות ובקול רם. שאלו אותה: "מאימתי הפכת להיות אשה כל כך צדקנית?" סיפרה להם כל מה ששמעה מהרב צדקה, עד כמה חמור עונשו של המזלזל בברכות וחוטפן. השפיעו הדברים גם על כל קרוביה שהחלו להזהר בברכות.

**וזאת ליהודה**

נח שהוכיח את אנשי דור המבול במשך מאה ועשרים שנה לשוב בתשובה, שאם לא כן יביא הקב"ה עליהם את המבול, ולא השפיע עליהם מאומה. ומדוע? משום שהוא עצמו לא היה שלם עם זה, שכן היה "מאמין ואינו מאמין" כדברי חז"ל, ומכיון שכך, לא היה בכח תוכחתו כדי להשפיע, לפי שלא היתה מכל הלב.

**כזאת** מצינו גם אצל משה רבינו במלאכת המשכן. כשאמר משה לבני ישראל "ראו קרא ה' בשם בצלאל" (שמות לה-ל) ומובא **בדעת זקנים**: "מהו "ראו"? לפי שכשאמר משה לישראל שבצלאל יעשה המשכן, היו ישראל מרננים אחרי משה ואומרים שכל הגדולה הוא נוטל לו ולמשפחתו. אמר להם משה דעו וראו כי לא מדעתי אני עושה אלא מפי הקב"ה".

**ותמה** הגראי"ל שטיינמן זצ"ל: היאך שכנע משה את ישראל שאכן לא מדעתו הוא עושה עד כדי לומר להם "ראו", הרי אם מרננים ואין מאמינים, למה שיאמינו לו עתה?

**אלא** ביאר הרב שטיימן: דבריו של משה נבעו מפנימיות כה אמיתית, עד שכל שומע יכל לחוש באמת הזו כראיה ממש! עד שיכל משה לשכנעם בלשון "ראו" כאילו רואים את האמת הזו בחוש.

**והוסיף** הרב שטיינמן: אצל קרח וחבר מרעיו לא מצינו כן. הם גם ריננו אחרי משה ומדוע לא היו לדברי משה כל השפעה? אלא משום שלקרח היו נגיעות של קינאה בנשיאותו של אליצפן, וכשהנגיעות הללו הם שגורמים לרינון, שוב לא נקלטים אף הדברים המשכנעים ביותר!

## איסור הלשנה ולשון הרע

### "האם מותר להעיד...?"

**בשנת** תרי"ז נרעשו יהודי פולין עקב מעשה נורא שנעשה לכ"ק האדמו"ר **מרדזמין - רבי יעקב אריה גוטרמן זצ"ל**. ימים רבים היה לו "משמש" שהיה גבר אלים שהפיל חיתתו על החסידים וגם על בני ביתו. וכאשר לא יכלו יותר לסבול החליטו לפטרו מתפקידו.

**נקמתו** של האיש בערה בו. הוא הביא לאדמו"ר עוגה שאפתה אשתו, כדרכה תמיד, אלא שבהשפעת בעלה החדירה רעל לעוגה. האדמו"ר טעם מהעוגה ותקפוהו יסורים נוראים והגיע כמעט לשערי מות ובנס נותר בחיים.

**הרופאים** גילו את ההרעלה הזדונית וחוקרי המשטרה אף זיהו את האנשים והביאום למשפט. המשמש ואשתו היו צפויים לעונש חמור ביותר. מאסר ממושך ועבודת פרך או אפילו מות.

**הזמין** בית המשפט את האדמו"ר להעיד, אולם הרבי הסתפק: האם מותר לו להעיד נגד יהודים כשעדותו תגרום למותם. אך מאידך, הרי אינו יכול להתחמק ולהעיד שקר ומה יעשה?

**נמלך** האדמו"ר בעצת ידידו הטוב **כ"ק האדמו"ר מגור בעל החידושי הרי"ם** ואף ביקש ממנו שיפעיל השפעתו להקטין את העונש מן הנאשמים. כתב לו החידושי הרי"ם תשובה הלכתית מפורטת כיצד עליו לנהוג. הופיע הרבי בבית המשפט ומסר עדות מסויגת כפי שניסח החידושי הרי"ם וגם הקלו בעונשה של האשה, לבקשת הרבי, לחמשה חודש מאסר בלבד...

**מרבצי תורה מעולם החסידות**

### היאך להתייחס ל"תפילותיו" של ה"מוסר"...

**בעיר** אחת היה "מוסר" מפורסם, שהיה מלשין תמיד על בני העיר וגורם להם רעות רבות וצרות. מספר פעמים נדונה האפשרות לאנשי העיר לשלם לו כגמולו ולהפטר ממנו, אך חששו לעשות לו רעה, מפני שהיה עומד בבית הכנסת ומתפלל בכונה ובדביקות כאחד מחסידי עליון, ולא ידעו להבין בטיבו של האיש: מצד אחד הוא מוסר ומלשין, ומאידך הוא שופך נפשו לפני ה'...

**שלחו** בני העיר לשאול את הצדיק **רבי אורי מסטריליסק זצ"ל**, כדת מה לעשות עמו. השיב להם הצדיק בצחות לשונו: אל תחושו לתפילותיו שכן "אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט..." (נוסח המושאל מגדרי הקניינים - קידושין כח).

**סיפוח**

## שלא לדבר לשון הרע ודברי מלשינות על חברו!

**נלמד מהפסוק: "וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר" (פרק ב-יד).** ופירש רש"י (מהמדרש): "דאג על שראה בישראל רשעים דלטורין. אמר, מעתה אינם ראויים להגאל. אכן נודע הדבר" - נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות להיות נרדים בעבודת פרך אבל רואה אני שהם ראויים לכך". עכ"ל.

**פסק הרמב"ם** (פ"ח מהלכות חובל ומזיק הלכה י): "מותר להרוג המוסר (המלשין) בכל מקום, ואפילו בזמן הזה שאין דנין דיני נפשות. ומותר להורגו קודם שימסור אלא כשאמר הריני מוסר פלוני בגופו או בממונו, ואפילו ממון קל התיר עצמו למיתה. ומתירין בו ואומרים לו אל תמסור. אם העיז פניו ואמר לא כי, אלא אמסרנו, מצוה להורגו וכל הקודם להורגו זכה".

**מקורו** של הרמב"ם ממה שסיפרו חז"ל בגמרא (ב"ק קיז) על אדם שרצה להלשין לפקיד המלך להראות להם על ממון חברו, והאמורא רב הזהיר אותו שלא יעשה כן. אותו אדם השיב בחוצפה לרב, שילשין. באותה שעה ישב רב כהנא לפני רב, ובשומעו את דברי ה"מוסר" שבר את מפרקתו מעליו והרגו.

**ואכן** רב הצדיק את מעשהו של רב כהנא וקרא עליו את הפסוק (ישעיה נא-כ) "בניך עולפו... כתוא מכמר" [הפסוק מדמה את ישראל שתחת שלטון הגוים, כמו שור בר שנלכד ב"מלכות" מה שור זה, כיון שנפל במכמר [=במלכות] אין הציידין מרחמים עליו, כך גם ממון ישראל, כיון שנפל ביד עכו"ם אינם מרחמים עליו ועלולים להורגו בשביל ממונו. נמצא שה"מוסר" סיכן את חיי חברו ונחשב "רודף" שמותר להצילו בנפשו.

**אלא שהמשנה למלך** תמה על הכרעה זו: הרי מבואר בגמרא (שבועות מח) שאדם עשוי להגזים בדבריו ולבסוף לא עושה מה שמאיים לעשות, ואם כן, מדוע לא נאמר גם כאן שה"מוסר" לא התכוון באמת לממש את איומו? וצריך לומר שהיתה הוכחה לכך שמתכוון לממש איומו ממה שהעיז פניו כנגד רב והכריז שילשין.

**מדוע** מותר להרוג את ה"מוסר" מדין רודף? הביא **בהגהות מיימוניות** (פ"ט מגניבה ה"ח) מדברי **היראים** שזה כמו שמצינו ב"בא במחותרת" שמותר להורג משום שחזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו (וכמבואר בגמרא סנהדרין עב.) וממילא ילחם עמו ואלופן זה עצמו הגבול להורגו והריהו "רודף"! כך גם כאן הנמסר לא יעמיד עצמו על ממונו ועלול לבוא לידי סכנה, לכן נחשב המוסר כדיון רודף שבה להורגו.

# ומי כעמך ישראל

## בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

### שלום לך! / הרב נפתלי וינברג

מושך עליו עצבות. נתאר לעצמנו אדם שצועד ברחוב בעוד הזולת ממשיך עליו השפעות של שמחה מכוח אמירת "שלום". האם תארנו פעם לעצמנו את כוחה של אמירת שלום?!

\* \* \*

אמנם, יש הסבורים שמדובר בנושא "צדדי" שלא ראוי להיטפל אליו יותר מידי. להם נאמר כך: הראשונים לימדו אותנו שכל מידותיו של האדם קשורות זו בזו. כאשר אדם בוחר להשתפר במידה אחת, זה גם עוזר לו בתיקון מידות אחרות למרות שעליהן הוא לא עמל באופן ישיר. כדאי אם כן שאדם יקבל על עצמו לתקן דבר קל ובכוחו יוכל להשפיע על כל המידות. לא כדאי לבחור בדבר קשה שכן "תפסת מרובה לא תפסת. אני שואל: מה יותר קל מאשר לומר שלום בחיוד?"

נשאלת השאלה: אם זה כל כך קל אז מדוע מוותרים על קיום מצווה כה קלה? התשובה היא שהבעיה לא נקודתית אלא כללית. אנשים שקועים ועסוקים עם עצמם, צריך בעצם לשנות את המנטאליות. לחשוב על הזולת ולשמח אותו. דווקא נקודה זו חזקה יותר בחו"ל. לא הייתי בכל העולם אבל בכמה ריכוזי יהודים בניו-יורק ראיתי שאנשים מברכים ומתברכים בשלום הרבה יותר מאשר בארץ. ובפרט בשבת קודש שכל אחד כמעט אומר לכל מי שהוא פוגש "א גוט שבת!"

למרות שמדובר בדבר קל, צריך לעשות אותו בשלמות. דהיינו לא לוותר על שום הזדמנות, ולאחל לכל אחד ואחד שלום אחרת יש לחשוש שמדובר בסוג של רמאות.

\* \* \*

**ומדוע רמאות?** כי כדי להשיג את מעלת ה"שלום" נדרש האדם לפעול ב"שלמות". מובא במסכת ברכות (דף ו' ע"ב) וא"ר חלבו אמר רב הונא כל שיועד בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום שנאמר (תהלים לד, טו) בקש שלום ורדפהו. המהר"ל, בנתיבות עולם, נדרש להסביר את פשר החובה לרדוף אחר השלום. הוא מביא את הגמרא הנ"ל ומפרש:

"פירוש, כי למדרגת השלום שמשלים את הדבר וכאשר אין השלום הכל חסר. ולכן צריך לרדוף אחר השלום שהוא משלים הכל". אם אדם לא ירדוף אחר השלום הוא לא יתקן מידה זו, אלא יישאר בינוני. כדאי להיות מושלם בדבר אחד לפחות, וכך להשפיע על דברים ומידות נוספים."

לכל אחד יש את האפשרות לכך. תאמר שלום - זה לא עולה כסף! ולא רק שזה לא עולה כסף, זה עוד נותן הרגשה טובה הן לנוותן והן למקבל. שלום הוא שמו של הקב"ה, ויש בו הרבה קדושה וכוח השפעה טובה. כאשר אומרים לאדם שלום מביאים עליו קדושה. הבה נתאר לעצמנו כיצד יראה עולמנו כאשר שמו של הקב"ה יוזכר מאות אלפי אם לא מיליוני פעמים ביום!

אמירת שלום, מצטיירת אולי כאקט אגבי שמתלווה לשלל פעולות יומיומיות - אך לא כך ראו זאת חז"ל: המילה "אמור" - בפסוק "כה תברכו את בני ישראל אמור להם" - נכתבה בכתב מלא. דורשים מכאן חז"ל (במדרש תנחומא) "שצריך אדם ליתן שלום לחבירו בפה מלא!"

מסופר על **הסבא מסלבודקא** זצ"ל (בספר תנועת המוסר) שהיה מעורר על סבר פנים יפות והיה "נוזף לעיתים קרובות בתלמידים על הבעתם הנוקשה". פעם ביקר בביתו תלמיד ישיבה שהיה בדרכו מליטה לפולין. הבחור היה בעל הבעה רצינית והסבא העיר לבחור מספר פעמים שישנה את הבעתו באופן מידי ויעלה חיוך על שפתיו - אך ללא הועיל. הסבא ראה בכך "ליקוי נפשי גדול" והסיק מכך מסקנות מרחיקות לכת. לפי התכנון היה נכדו של הסבא אמור להמשיך עם אותו בחור לפולין, אך הסבא לא הסכים שנכדו יתלווה לבחור בנמקו שהוא "מסופק בזכויותיו וחושש לסכנת דרכים!"

כדי להבין **כיצד מובילה הבעת פנים חמוצה עד לכדי סכנת דרכים?** נספר דבר מדהים:

כתוב בספר הזוהר הקדוש שכאשר יהודי מביא את עצמו למצב של שמחה, אזי גם משמים משפיעים עליו שמחה. בתקופת השואה ארע סיפור מדהים. אל קבוצת יהודים ששהו במקום מסוים גונבה ידיעה מקפיאת דם: קבוצת נאצים מגיעה אליהם כדי להוציאם להורג באופן מידי!"

"מה הם יכלו לעשות באותה שעה? הייתה להם אפשרות להילחם? היה להם לאן לברוח? אחד מהיהודים ששהו באותה קבוצה הציע רעיון שלכאורה נשמע מטורף: "לצאת בריקוד של שמחה!"

"מכיוון שאופציה טובה יותר, בכל מקרה לא הייתה, אגרו היהודים את שארית כוחותיהם ויצאו לרקוד... כאשר הגיעו הנאצים למקום הם נראו כהלומי רעם. הם הביטו ביהודים שהמשיכו לרקוד ופשוט הסתלקו מהמקום.

לזאת התכוון הסבא! אותו בחור בעל הבעה חמוצה חשף את עצמו לסכנה, ולכן הוא לא הסכים שנכדו יתלווה אליו למסע. אבל כאשר קיימת אווירה של שמחה היא מגינה על האדם!"

\* \* \*

"כעת נתבונן; לא פעם יוצא אדם לרחוב בלי מצב רוח, וכאשר מיישהו מברך אותו "שלום" עם סבר פנים יפות, הוא יוצא ברגע אחד מאווירת הדכדוך ושורה עליו השמחה. ידוע פירושו של הבעל שם טוב זי"ע על המילים "ה' צילך" (תהלים קכא, ה): התנהגותו של הקב"ה עם האדם נגזרת באופן ישיר מהתנהגותו של האדם עצמו. הקב"ה מתנהג, כביכול, כאותו צל שתנועותיו נגזרות מתנועותיו של האדם. אדם ששרוי בשמחה מושך עליו שמחה (וכפי שהבאנו לעיל מספר הזוהר), אדם ששרוי בעצבות

**היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?  
ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il**











לעילוי נשמת

מרת שרה ע"ה

בת ה"ה שלמה ישראל זלמן ז"ל

יום פטירתה כ' טבת

תנצב"ה

# דברי שי"ח

## ממרו רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

### מקור שי"ח

### יראוך עם שמש

וכן נהג רבינו בימי אבילותו ל"ע שביום השני אין להניח תפילין אלא אחר הנץ וכמש"כ המ"ב (סי' ל"ח סק"ט), וכיון שלא יכל להניח תפילין איחר את התחלת התפילה בביתו עד לאחר הנץ, וכשהגיע זמן הנץ הניח תפילין מיד [משום זריזין] ואז החל את התפילה מתחילתה. (ועי' דעת נוטה תפילין סי' תשנ"ד ובהערות, וצ"ע).

בס' דרך שיחה (ח"א עמ' שע"ח) שאלה: שאלו את המשגיח דליקווד זצ"ל, היכן עדיף להתפלל בראש השנה בישיבה או במקום אחר שמתפללים בו כוונתיקין, והשיב כי אנו יודעים שתפילה בהישיבה היא סוג תפילה אחרת לגמרי. תשובה: הוא ענה נכון, אבל הטענה היא על הישיבה מדוע לא מתפללים בה בנץ, אך למעשה אם בהישיבה מכיון יותר בתפילה, תפילה בישיבה עדיף. היה הרב מינקוביץ ז"ל ששאל את מרו החזו"א אם למהר בפסוקי דזמרה כדי להספיק להגיע בשמ"ע לנץ, והשיבו החזו"א כי קודם צריך להתפלל ואח"כ יש גם ענין מעלת נץ. עוד שם (ח"ב עמ' רמ"ז) שח מ"ר זצ"ל אחד שאלני מה עדיף תפילה בישיבה שיש בה כוונה יותר, או נץ בביהכ"ס ופחות כוונה, ואמרתי לו שכוונה עדיף שזה חפצא דתפילה, ולא כן הנץ שהוא רק מעלה, ואמנם בישיבה יש גם ענין של סדרי הישיבה, אבל זאת הוא לא שאל, בפ"ת התפללתי בישיבה ולא בנץ, רק בסליחות הלכתי לביהכ"ס הגדול כי בישיבה היו אומרים סליחות ביום ואין לזה טעם.

שמעתי מרבינו זיע"א שמרו החזו"א ז"ל צידד שא"צ לכווין על הנץ החמה בדקדוק, דלא מסתבר שהיו מתפללים על ראשי ההרים ומתבוננים בחמה, וע"כ שאין קפידא על הרגע ובג' רגעים אח"כ חשיב עדיין נה"ח, ומה"ט לא הכריע אם מתחשבים בהרים וממתינים לנץ הנראה, או שסגי בנץ המישורי שחישב רימ"ט בלוח א"י לפי מעלות האופק, ומספיקא סמך ידו על לוח א"י שקבע נץ המישור, ונראה דיש גם ענין זריזין מקדימין להתפלל בנץ המישורי שהריהו מוקדם יותר, אכן במקומות שהפרשי הגובה גורמים שיהא חילוק רב בין נץ שבמישור, לנץ הנראה יתפללו בנץ הנראה שאז הוא ודאי הזמן לכו"ע.

עוד שמעתי מרבינו הכ"מ שהמתפלל במנין שנוהגים להתפלל בנץ הנראה שהוא מאוחר קמעה מהנץ המישורי, והוא נוהג להתפלל בנץ המישור לא יקדים תפילתו לתפילת הציבור דהא נוהגים כדן, אבל אם מאחרין הנץ יותר משתחל החמה לצאת ע"פ הארץ, או שמקדימין קודם נץ המישור, יקדים תפילתו לתפילת הציבור, אבל לא בתוך ביהכ"נ אלא יצא לחוץ ויתפלל שם דהא ותיקין דוחה תפילה בציבור.

תפילת הנץ נקשרה בשמו של רבינו זצלה"ה מאז ומעולם, מניין הוותיקין שבראשותו היה המניין (האשכנזי) הגדול ביותר שקיים בימים ושבחות רגילים, ובימים נוראים אף הכפיל ושילש עצמו. בס' ארחות ישר (סי' ל') הביא רבינו את דברי ר' יונתן אייבשיץ שתפילת ותיקין מוכרחת להתקבל, ואילו היו מתפללין ותיקין ביום החורבן לא הי' נחרב ביהמ"ק, ולכן כתיב סכותה בענן לך מעבור תפלה, כדי שלא ידעו מתי הנץ החמה.

והורה רבינו זצ"ל שמש"כ הבה"ל רס"י נ"ח (ד"ה ומצוה) דהזהירים להתפלל בנץ דוחים תפילה בציבור ומתפללין ביחידים אם אין להם מנין, כוונתו אפי' א' שאינו רגיל בותיקין רק איתרע שניעור בזמן הנץ ואין יכול להשיג מנין יתפלל ביחידות, ומש"כ המ"ב זהירים אורחא דמילתא נקט. וכ"כ בד"נ (ה' ק"ש סי' ו') [וכ"כ הגר"ש אלישיב בקובץ תשובות (ח"א סי' ט"ו) דלא מסתבר לחלק בדין זה בין גברא לגברא, כלומר בין אם הוא רגיל וזהיר להתפלל עם הנה"ח בכל יום או לא, שהרי בכל יום ויום החיוב עליו לקיים את המצוה כתיקונה. עכ"ל].

אמנם מש"כ בהמשך דברי הבה"ל, דאפילו אם אין לו תפילין בעת ההיא ג"כ אפי"ה יזהר לקרותה בזמנה סמוך להנץ, אמר רבינו ז"ל, דהיינו דווקא באין לפניו תפילין כלל אבל אם יש לפניו תפיליו אלא שלא יספיק להניחם בברכה עד שתנץ החמה, יבטל תפילת ותיקין, וה"ה מי שהשכים קודם הנץ ואין בדעתו להתפלל עם נה"ח, ורוצה עכ"פ להרויח ק"ש עם הנץ, לא יקרא ק"ש אא"כ מניח תפילין, אף שבמ"ב משמע שיש לקרות ולהתפלל אפי' בלא תפילין שהרי הביא ראיה מהמשנה שאינו יכול להניחם כיון שנמצא במקוה, וכ"כ בד"נ (ה' ק"ש סי' ט'): **אין נוהגין להתפלל בלי טלית ותפילין כ"ז שאין עובר הזמן.** וצ"ע מקור דברי רבינו, שהרי תפילין דוחה תפילה בציבור כמבואר במ"ב (סי' ט"ו סק"מ), ומהיכי תיתי לומר שידחה גם נץ החמה שחמור מתפילה בציבור, אמנם שוב ראיתי בדעת נוטה תפילין (סי' פ"ב) שהענין להתפלל שמ"ע עם התפילין הוא משום כבוד התפלה. וברשימות רבינו ממרו החזו"א כתב: **נכון להתפלל ביחידות בתפילין מבצבור בלא תפילין אף במנחה** (ר"ש קוסובסקי ז"ל ועי' מ"ב סי' ט"ו סק"מ). וא"כ יתכן דס"ל דאין תפילת הנץ חשובה כ"כ שבביל למנוע את כבוד התפילה, ומה שבמשנה משמע שותיקין דוחה תפילין הוא בגלל שכיון שהיו מניחים תפילין כל היום, לא היה בזה כבוד מיוחד לתפילה, אבל בזמנינו שאין מניחים תפילין אלא בשעת התפילה אי"ז כבוד להתפלל בלא תפילין.

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

# שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

## מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

מרן הגאון מהרי"ל דיסקין (כ"ט טבת) הגרש"ד מונק-חיפה בעל 'פאת שדך' (ג' שבט)

הגאון הצדיק רבי דוד פרנקל (ז' שבט) הגאון הגדול רבי אריה פומרנצ'יק בעל 'עמק ברכה' (ח' שבט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

## הגאון רבי יחיאל גורדון זצ"ל מייסד ישיבת לומז'א

מבעל המעשה: בזמנו היה בחור ירושלמי קצת מסכן שחשקה נפשו בתורה וביקש להיכנס ללמוד בישיבת לומז'א, והגיע לפני ראש הישיבה ר"מ גורדון.

אמר לו ר"מ: אמור איזה דבר תורה. ענה הבחור: אין לי...

אמר לו ר"מ: אם כן אגיד אני לך. ועל ידי זה רצה לראות מה יגיב הבחור.

ואכן ראש הישיבה החל להרצות בפניו הערה תורנית, ובאמצע כשנעצר לרגע, 'השחיל' הבחור משפט ואמר 'אם כן, איגלאי מילתא למפרע שאין הדבר כן...' (והבחור רצה להרשים כאילו הוא יורד לסוף דעתו וניסה לפרוך את הדברים).

ר"מ הניח ידו על כתפו, ואמר לו 'אהה, בוחר'ל אתה מדבר על סוגיא אחרת'. וקיבלו לישיבה. ואכן הבחור נכנס לישיבה והחל ללמוד ברצינות

ורבינו התרגש מאוד למשמע העובדא המראה על אצילות המדות של הרב גורדון.

### על גאונותו לא ידענו

סיפר המחנך הג"ר צבי בנימין וולף זצ"ל (לאחד מבני משפחתו), שכשרבינו הוציא את הספר 'נחל איתן' פנה אליו ואמר לו, אתה נוסע ממילא לפתח תקוה, אם תוכל למסור ספר אחד לרב גורדון.

ואכן הרב וולף נכנס לראש ישיבת לומז'א למסור לו את הספר, וכשהביא לו עיין ועיין ועיין כך במשך זמן ארוך, ואחרי כן הגיב "על כך שהוא מתמיד גדול, כבר ידענו מתמיד, אבל שהוא כזה גאון לא ידענו". (ובלשונו "הער איז דאך אויס געשטיגען א גאון"). [ובפעם אחרת נביא א"ה עוד על הקשר בין רבינו להרב וולף, ועל התואר המיוחד שכתב עליו הרב וולף בראש ספרו 'נביאים ראשונים לאור המסורה'].

רבי צבי בנימין וולף ורבי יצחק שלזינגר

### מכתב ברכה

בשמחת נישואי של רבינו לא יכול היה הרי"מ גורדון לבוא, תחת זה הוא שיגר מכתב ברכה נלהב ליום כלולותיו, בוא הוא מכנה את רבינו "החתן הרב ה"ג המפורסם חו"ב מובחר במעלות ומדות טובות כש"מ", כשהוא גם מצרף תשורה קטנה לאות זכרון אהבה. בסיום המכתב הוא כותב "נא למסור מזל טוב לאביו הרב הגאון שליט"א ולדודו הגאון האדיר החזון איש שליט"א, ולדודו הגאון ר' מאיר שליט"א".

### אהבו את שיעורי

סח רבינו, שבשנת תשי"ב - השנה האחרונה לשהותו בישיבת לומז'א, היה כבר נשוי והיה מגיע מבני ברק ללמוד בישיבה, ואז עלה הגרי"מ גורדון זצ"ל מחוץ לארץ והשתקע בארץ ישראל והחל לבוא בקביעות לישיבה, ורבינו שמע שיעורים ממנו במשך תקופה מסוימת.

והתבטא באומרו, התלמידים אהבו את השיעורים שלו, הוא היה ממריץ את התלמידים



להתערב בשאלות בשעת השיעור, וסערת השקלא וטריא הפיחה רוח חיים בתלמידי הישיבה.

הגרי"מ גורדון (משמאל)

### זהירות מאיסור יחוד

העיד רבינו: סיפר לי הגאון ר' יחיאל מרדכי גורדון זצ"ל, שחמיו רבי אליעזר שולביץ מטלזו למד אצל ר' ישראל סלנטר, וסיפר שכשהיה ר' ישראל, נוסע בעגלה דעתו היתה כל הזמן על זהירות מאיסור יחוד, ואילו היה מהרהר וחושב בלימוד בזמנים אלו היה אפשר להדפיס מכך ספר שלם על הלכות יחוד, ופעם אחת נסע בעגלה והיה שם אשה, ואמר שהיה מוחלט אצלו שאם באמצע הנסיעה היתה מתעוררת לו שאלה של יחוד - יקפוץ מן העגלה באמצע הנסיעה! (עין דרך שיחה קדושים ובספר דבר הלכה סי' ט"ו ס"ג)

### מתחרט שלא שמע לדברי

פעם אמר הגרי"מ גורדון לרבינו, אתה הרי מסתובב על יד החזון איש, כדאי לך שתרום כל עובדא או הלכה והנהגה ששמעת ממנו. וכשסיפר זאת רבינו סיים בענוות חן: אמנם אז לא שמעתי בקולו, כי בחיי החזון איש הרגשנו שהוא עודנו חי ומדוע יש צורך לכתוב, אבל היום הנני מתחרט על כך... אבל בהמשך השנים הבחנתי שאני מתחיל לשכוח כל מיני הלכות ששמעתי ממנו, והתחלתי לרשום לעצמי למזכרת הרבה הלכות ופסקים ששמעתי ממנו, ויש שביררתי אצל אחרים ששמעו ממנו.



רבינו מקבל לידי מהמו"ל, כרך חדש מספר חזון איש המסודר על מסכתות הש"ס

### "איגלאי מילתא למפרע..."

סיפר הג"ר אלי' מן לרבינו, עובדא שסיפר לו רבי דב אנגל כפי ששמע

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🏠 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשידי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה-4310